ಮುಖಾಸ್ತು ಪಿತರಃ ಪ್ರೀಯಂತಾವ್" ಎಂದು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಂದ ಹೇಳಿಸಬೇಕು. ಅಭ್ಯುದಯಶ್ರಾದ್ಧದಲ್ಲಿ ಮಾತೃ ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಪಿತೃಗಳ ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಅನಂತರ ಮಾಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ಮಾತಾಮಹರ ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿಗೆ ಅಭಿಮುಖವಾಗಿ ಕುಳಿತು ಉಪವೀತಿಯಾಗಿ ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನುಮಾಡಬೇಕು. ಶ್ರಾದ್ಧಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲು ಸುಂದರವಾದ ವೇದಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಮೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲಿ ಮಾತೃಗಳನ್ನು ಗುಹೇಶ್ವರರನ್ನೂ ಪುಷ್ಪ, ಆಭರಣ, ದೀಪ, ನೈವೇದ್ಯಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಮಾತೃಗಳ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡದೇ ಅಭ್ಯುದಯಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಮಾತೃಗಳು ಕುಪಿತರಾಗಿ ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

**ಶ್ರಾದ್ಧಕಾರ್ಯದ ಶುದ್ಧಿವಿಧಿ ವಿಧಾನ ಎಂಬ 75ನೇ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿಯಿತು**

—○—

## ಜನನ ಮರಣಗಳ ಅಶೌಚ ವಿವರಣೆ ಅಧ್ಯಾಯ-೭೬

**ವ್ಯಾಸ ಉವಾಚ:** ಸಪಿಂಡವರ್ಗದವರಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ಮೃತರಾದರೆ ಅಥವಾ ಅವರ ಕುಟುಂಬಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಶು ಜನನವಾದರೆ ಅಂತಹ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಹತ್ತುದಿನಗಳು ಅಶೌಚ. ನಿತ್ಯಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ, ಕಾಮ್ಯಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಈ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಬಾರದು. ವೇದಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಬಾರದು. ಅಶೌಚಕ್ಕೊಳಗಾದವರ ಹೋಮಶಾಲೆಗೆ ಶುದ್ಧರೂ, ಕೋಪರಹಿತರೂ ಆದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಕರೆಸಿ ಒಣಗಿದ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಂದ ಅಥವಾ ಫಲಗಳಿಂದ ಹೋಮವನ್ನು ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಯಾರೂ ಮುಟ್ಟಬಾರದು. ಅವರಿಂದ ಏನನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬಾರದು. ನಾಲ್ಕನೇ, ಐದನೇ ದಿನದಲ್ಲಿ ಮುಟ್ಟಬಹುದು ಎಂದು ತಿಳಿದವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಜಾತಾಶೌಚದಲ್ಲಿ ಸಪಿಂಡವರ್ಗದವರು ಪರಸ್ಪರ ಮುಟ್ಟಿದರೆ ಏನೂ ದೋಷವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಮಗುವನ್ನು ಮತ್ತು ತಾಯಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಬಾರದು. ಹನ್ನೊಂದನೆಯದಿನ ಸ್ನಾನವಾದನಂತರ ತಾಯಿ-ಮಗು ಸ್ಪರ್ಶಾರ್ಹರಾಗುತ್ತಾರೆ.

ಶಿಶುವು ಒಂದುವರ್ಷಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ಮೃತವಾದರೆ ಮೂರುದಿನ ಅಶೌಚ. ಒಂದು ವರ್ಷಾನಂತರ ಮೃತವಾದರೆ ಹತ್ತುದಿನ ಅಶೌಚ. ತಂದೆ-ತಾಯಿಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಈ ಅಶೌಚ ಇತರರಿಗೆ ಅಶೌಚವಿಲ್ಲ. ಮಗು ಎರಡುವರ್ಷಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ಮೃತವಾದರೆ ಅತ್ಯಂತ ಆಚಾರಹೀನನಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆಮಾತ್ರ ಮೂರುದಿನ ಅಶೌಚ. ಹಲ್ಲು ಹುಟ್ಟುವಮೊದಲೇ ಮಗು ಮೃತವಾದರೆ ತಂದೆ-ತಾಯಿಗಳಿಗೆ ಒಂದು ರಾತ್ರಿ ಅಶೌಚ. ಹಲ್ಲುಹುಟ್ಟಿದ ಮಗುವು ಮೃತವಾದರೆ ಮೂರುರಾತ್ರಿ ಅಶೌಚ.

ಸಪಿಂಡರಾದ ಬಂಧುಗಳಿಗೆ ಹಲ್ಲುಹುಟ್ಟಿದ ಮಗು ಮೃತವಾದರೆ ಕೂಡಲೇ ಶುದ್ಧಿ. ಹಲ್ಲು ಹುಟ್ಟಿ ಚೂಡಾಕರಣವಾಗದಮಗು ಮೃತವಾದರೆ ಒಂದುರಾತ್ರಿ ಅಶುದ್ಧಿ. ಚೂಡಾಕರಣವಾಗಿದ್ದು ಉಪನಯನವಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಮೂರುರಾತ್ರಿ ಅಶುದ್ಧಿ.

ಹುಟ್ಟಿದಕೂಡಲೇ ಮಗುವು ಮೃತವಾದರೆ ತಂದೆ-ತಾಯಿಗಳಿಗೆ ಜಾತಾಶೌಚವಿರುತ್ತದೆ. ಜಾತಾಶೌಚವಾದ್ದರಿಂದ ತಂದೆ ಬೇರೆಯವರನ್ನು ಮುಟ್ಟಬಹುದು. ಮಗು ಹತ್ತು ದಿನಗಳನಂತರ ಸತ್ತರೆ ಅದರ ಸೋದರರನು, ಅವನು ನಿರ್ಗುಣಗಿದ್ದರೆ, ಒಂದು ದಿನ ಅಶೌಚವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು.

ಹಲ್ಲುಹುಟ್ಟಿದ ಮಗುವು ಸತ್ತರೆ ಅತ್ಯಂತ ನಿರ್ಗುಣರಾದ ಸಪಿಂಡರಿಗೆ ಒಂದುರಾತ್ರಿ ಅಶೌಚ. ಒಂದು ಜಾತಾಶೌಚವಿರುವಾಗಲೇ ಮತ್ತೊಂದು ಜಾತಾಶೌಚವು ಬಂದರೆ, ಒಂದು ಮೃತಾಶೌಚವಿರುವಾಗಲೇ ಮತ್ತೊಂದು ಮೃತಾಶೌಚವು ಬಂದರೆ, ಮೊದಲಿನ ಅಶೌಚವು ಇನ್ನು ಎಷ್ಟುದಿನ ಇರುವುದೋ ಅಷ್ಟುದಿನದ ಅಶೌಚದ ಆಚರಣೆಯಿಂದಲೇ ಶುದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿನ ಅಶೌಚವು ಕೇವಲ ಒಂದುದಿನ ಉಳಿದಿದ್ದರೆ, ಇನ್ನೂಮೂರುರಾತ್ರಿಯ ಅಶೌಚದ ಆಚರಣೆಯಿಂದ ಎರಡು ಅಶೌಚವು ಕಳೆಯುತ್ತದೆ. ಮೃತಾಶೌಚ ಮತ್ತು ಜಾತಾಶೌಚಗಳು ಸೇರಿದರೆ ಮೃತಶೌಚದ ಅವಧಿಯು ಕಳೆದಾಗ ಶುದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಜನನ-ಮರಣಗಳು ಬೇರ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಆಗಿದ್ದರೆ ಸುದ್ದಿ ತಿಳಿದಾಗಿನಿಂದ ಅವಧಿ ಮುಗಿಯುವವರೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಅಶೌಚ. ಜಾತಾಶೌಚದ ಅವಧಿಯು ಕಳೆದನಂತರ ಸುದ್ದಿತಿಳಿದರೆ ಸಪಿಂಡರು ಮೂರುದಿನ ಅಶೌಚವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಮದುವೆಗಯಾದ ಹುಡುಗಿಯು ಮೃತಳಾದರೆ ಸಪಿಂಡರಿಗೆ ಮೂರುರಾತ್ರಿ ಅಶೌಚ. ಮದುವೆಯಾದವಳು ಮೃತಳಾದರೆ ಹತ್ತುರಾತ್ರಿ ಅಶೌಚ. ತಾಯಿಯ ತಂದೆಯು ಮೃತನಾದರೆ ಮೂರುರಾತ್ರಿ ಅಶೌಚ. ಪತ್ನೀಸಂಬಂಧಿಗಳು ಮೃತರಾದರೆ ಎರಡು ಹಗಲು ಮತ್ತು ಒಂದುರಾತ್ರಿ ಅಶೌಚ. ಸಹಪಾಠಿಗಳು ಮೃತರಾದರೆ ಒಂದುರಾತ್ರಿ ಅಶೌಚ.

ಹುಡುಗಿಯರು ಪಿತೃಗೃಹದಲ್ಲಿ ಮರಣಹೊಂದಿದರೆ ತಂದೆ-ತಾಯಿಯರಿಗೆ ಮೂರು ದಿನ ಅಶೌಚ. ಆಚಾರ್ಯಪುತ್ರ, ಆಚಾರ್ಯಪತ್ನಿಯರು ಮೃತರಾದರೆ ಒಂದುಹಗಲು ಮತ್ತು ಒಂದು ರಾತ್ರಿ ಅಶೌಚ. ತನ್ನ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಉಪಾಧ್ಯಾಯನು ಅಥವಾ ಶ್ರೋತ್ರಿಯ ಮೃತರಾದರೆ ಒಂದುದಿನ ಅಶೌಚ. ಸಪಿಂಡರಲ್ಲದ ಬಂಧುಗಳು ತನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮೃತರಾದರೆ ಮೂರುದಿನ ಅಶೌಚ. ತನಗಿಂತ ಚಿಕ್ಕವರು ಹೀಗೆ ಮೃತರಾದರೆ ಒಂದುರಾತ್ರಿ ಅಶೌಚ. ಅತ್ತೆ-ಮಾವ ಮೃತರಾದರೆ ಮೂರುರಾತ್ರಿ ಅಶೌಚ. ಸ್ವಗೋತ್ರದವರು ಮೃತರಾದರೆ ಕೂಡಲೇ ಶುದ್ಧಿ.

ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಹತ್ತುದಿನಗಳು ಮೃತಾಶೌಚ. ಕ್ಷತ್ರಿಯನಿಗೆ ಹನ್ನೆರಡು ದಿನಗಳು ಮೃತಾಶೌಚ. ವೈಶ್ಯನಿಗೆ ಹದಿನೈದು ದಿನಗಳು ಮತ್ತು ಶೂದ್ರನಿಗೆ ಒಂದುತಿಂಗಳು. ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರಿಗಳಾದ, ಸಪಿಂಡರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಮರಣವಾದಾಗ ಶವದಹನದ ಸಮಯದಿಂದ ಅಶೌಚವು ಆರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರಿಗಳಲ್ಲದ ಸಪಿಂಡಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಮರಣವಾದಾಗ ಮರಣ ಸಮಯದಿಂದಲೇ ಅಶೌಚವು ಆರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ.

**ಸಪಿಂಡರು ಯಾರು?:** ತಂದೆಯಿಂದ ಆರಂಭಿಸಿ ಹಿಂದೆ, ಹಿಂದೆ ಗುರುತಿಸುತ್ತಾ ಹೋದಾಗ ಏಳನೆಯ ವ್ಯಕ್ತಿಯವರೆಗೆ ಬರುವ ಜನರು ಸಪಿಂಡರು, ಏಳನೆಯ ವ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸಪಿಂಡತ್ವವು ನಿವೃತ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಸಮಾನೋದಕಭಾವವು ಹುಟ್ಟು ಮತ್ತು ಹೆಸರು

ತಿಳಿಯದಿದ್ದಾಗ ನಿವೃತ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ತಂದೆ, ಅಜ್ಜ, ಮುತ್ತಜ್ಜ, ಇವರು ಪಾಪಪುಣ್ಯಗಳ ಲೇಪಕ್ಕೆ ಭಾಗಿಗಳು ಸಪಿಂಡತ್ವವು ಏಳು ಪುರುಷರವರೆಗೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಮದುವೆಯಾಗದ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಏಳು ಪುರುಷರವರೆಗೆ (ಇವರ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಸೇರುವುದರಿಂದ) ಸಪಿಂಡತ್ವವು ಇರುತ್ತದೆ. ಮದುವೆಯಾದ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಗಂಡನ ಜೊತೆ ಸಪಿಂಡತ್ವವಿವೆ. ಇದು ಸನಾತನ ಅಭಿಪ್ರಯ. ಒಬ್ಬನೇ ಪುರುಷನಿಂದ ಬಹುಮಂದಿ ಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವರ್ಣದವರಿಗೆ ಮೂರು ತಲೆಯವರೆಗೆ ಸಪಿಂಡತ್ವವು ಇರುತ್ತದೆ.

**ಸದ್ಯಃಶೌಚ** (ಕೂಡಲೇ ನಿವೃತ್ತಿಯಾಗುವ ಅಶೌಚ): ಬಡಗಿ, ಶಿಲ್ಪಿ, ವೈದ್ಯ, ದಾಸಿ, ದಾಸ, ದಾನಮಾಡುವ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದವರು, ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಗಳು, ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳು, ಸತ್ತ್ವದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡವರು, ವ್ರತದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡವರು, ಅಭಿಷಿಕ್ತನಾದರಾಜ, ಅನ್ನಸತ್ರವನ್ನು ನಡೆಸುವವರು ಇವರಿಗೆ ಮರಣಮಾರ್ತೆಯು ತಿಳಿದ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಮಾತ್ರ ಅಶೌಚ. ಕೂಡಲೆ ಅದರ ನಿವೃತ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ವಿವಾಹಕಾಲದಲ್ಲಿ, ದೇವತೆಗಳ ಪೂಜಾ-ಉತ್ಸವಕಾಲದಲ್ಲಿ ದುರ್ಭಿಕ್ಷೆಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತಿವಿಕೋಪಸಂಧರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಶೌಚವು ಕೂಡಲೇ ನಿವೃತ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ತುಮುಲಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಸತ್ತವರ, ಸರ್ಪಕಚ್ಚಿ ಸತ್ತವರ, ಬಂಧುಗಳಿಗೆ ಸದ್ಯಃಶೌಚ. ಗೋ-ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗಾಗಿ ಕಾದಿರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ನಾಶದ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳಿಲ್ಲದ ವೀರಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಪ್ರಕೋಪ, ಬಿರುಗಾಳಿ ಇವುಗಳಿಂದ ಜ್ಞಾತಿಮರಣವು ಸಂಭವಿಸಿದರೂ, ಬಂಧುಗಳಿಗೆ ಸದ್ಯಃಶೌಚ.

**ಇವರಿಗೆ ಅಶೌಚವಿಲ್ಲ** ನೈಷ್ಠಿಕರಿಗೆ (ಆಮರಣ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿರುವವರಿಗೆ) ವಾನಪ್ರಸ್ಥರಿಗೆ ಯತಿಗಳಿಗೆ, ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳಿಗೆ ಅಶೌಚವಿಲ್ಲ.

**ಇವರು ಸತ್ತಾಗ ಅಶೌಚವಿಲ್ಲ, ಸತ್ತವರಿಗೆ ಅಂತ್ಯಕ್ರಿಯೆ ಇಲ್ಲ** ಪತಿತರು ಮೃತರಾದರೆ ಬಂಧುಗಳಿಗೆ ಅಶೌಚವಿಲ್ಲ, ಮೃತ ಪತಿತರಿಗೆ ದಹನವಿಲ್ಲ ಅಂತ್ಯೇಷ್ಠ (ಹನ್ನೆರಡು ದಿನ ನಡೆಸುವ ಪ್ರೇತಸಂಸ್ಕಾರ) ಇಲ್ಲ. ಅಸ್ಥಿಸಂಚಯವಿಲ್ಲ. ಅವರಿಗಾಗಿ ಕಣ್ಣೀರು ಹಾಕಬಾರದು. ಪಿಂಡಪ್ರದಾನವನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು. ಶ್ರಾದ್ಧ ಮೊದಲಾದವನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು. ಅಗ್ನಿ, ವಿಷ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡವರಿಗೆ ಅಗ್ನಿಸಂಸ್ಕಾರವಿಲ್ಲ, ತರ್ಪಣವಿಲ್ಲ, ಅವರ ಬಂಧುಗಳಿಗೆ ಅಶೌಚವಿಲ್ಲ. ಪ್ರಮಾದದಿಂದ (ತನಗೆ ಗೊತ್ತಾಗದಂತೆ ಅಥವಾ ಉದ್ದೇಶವಿಲ್ಲದೆ) ಅಗ್ನಿ, ವಿಷ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಮರಣವು ಸಂಭವಿಸಿದರೆ ಮೃತರ ಬಂಧುಗಳಿಗೆ ಅಶೌಚವಿದೆ. ಮೃತರಿಗೆ ಅಗ್ನಿಸಂಸ್ಕಾರ, ಉದಕಕ್ರಿಯೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳೂ ಇವೆ ಮಾಡಬೇಕು.

**ಮೃತನ ಶವವು ಸಿಗದಿದ್ದರೆ:** ಶವವು ಸಿಗದಿದ್ದರೆ ಸಪಿಂಡಬಂಧುಗಳು ಮುತ್ತುಗದ ಎಲೆ-ಕಾಂಡಗಳಿಂದ ಸತ್ತವರ ಪ್ರತಿಕೃತಿಯನ್ನುಮಾಡಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ, ವಿಧಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ದಹನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

**ಸಾಧಾರಣ ವಿಚಾರಗಳು:** ಸಪಿಂಡಜನರು ತಮ್ಮ ನಾಮ-ಗೋತ್ರಗಳನ್ನುಹೇಳಿ ಮಾತನಾಡದೆ ಒಮ್ಮೆ ಉದಕಾಂಜಲಿಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಹತ್ತುದಿನ ಬಂಧುಗಳೆಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಸಂಯಮದಿಂದ ಇರುತ್ತಾ ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಪ್ರತಿದಿನ ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಿನಲ್ಲಿ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ-ಸಾಯಂಕಾಲ ಸತ್ತವರಿಗಾಗಿ ಪಿಂಡವನ್ನು ಹಾಕಬೇಕು. ನಾಲ್ಕನೆಯ ದಿನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಬೇಕು.

ಎರಡನೆಯದಿನ ಬಂಧುಗಳು-ಕರ್ತೃಗಳು ಕ್ಷೌರವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ನಾಲ್ಕನೆಯದಿನ ಬಂಧುಗಳೆಲ್ಲರೂಸೇರಿ ಅಸ್ಥಿಸಂಚಯನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಹಿರಿಯರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಆರಾಧಿಸಬೇಲು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಸಮಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲೇ ಆಹ್ವಾನಿಸಬೇಕು. ಐದನೆಯ, ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಮತ್ತು ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಸಂಖ್ಯೆಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೇ ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಒಂಭತ್ತನೆಯ, ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಅಥವಾ ಹನ್ನೆರಡನೆಯದಿನ ಸತ್ತವರನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನವಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ಶ್ರಾದ್ಧದಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಪವಿತ್ರ, ಒಂದೇ ಅರ್ಘ್ಯಪಾತ್ರೆ ಮತ್ತು ಒಂದೇ ಪಿಂಡಪಾತ್ರೆ ಇರಬೇಕು.

ಪ್ರತಿತಿಂಗಳೂ ಮೃತತಿಥಿಯಂದು ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಒಂದುವರ್ಷ ಕಳೆದನಂತರ ಸಪಿಂಡೀಕರಣವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಸಪಿಂಡೀಕರಣದಲ್ಲಿ ಮೃತ ಮೊದಲಾದವರಿಗೆ ನಾಲ್ಕುಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ಇಡಬೇಕು. ಮೃತನಿಗೋಸ್ಕರ ಪಿತೃಪಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ತೀರ್ಥವನ್ನು ಹಾಕಬೇಕು. "ಯೇ ಸಮಾನಾ" ಮೊದಲಾದ ಎರಡು ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಪಿಂಡಗಳನ್ನು ಹಾಕಬೇಕು. ಸಪಿಂಡೀಕರಣ ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ದೇವಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ಶ್ರಾದ್ಧದಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಪಿತೃಗಳನ್ನು ಆಹ್ವಾನಿಸಿ ಆನಂತರ ಮೃತನನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬೇಕು. ಸಪಿಂಡೀಕೃತರಾದ ಮೃತರಿಗೆ ಮತ್ತೆಯಾವ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಕ್ರಿಯೆಗಳಿಲ್ಲ. ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪಿಂಡಪ್ರಧಾನವನ್ನು ಮಾಡುವವನು ಪಿತೃಹತ್ಯೆಯ ಪಾಪಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತಾನೆ.

ತಂದೆಯು ಮೃತನಾದಾಗ ಮಗನು ಒಂದು ವರ್ಷ ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಪಿಂಡ ಪ್ರಧಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಪ್ರೇತಧರ್ಮಗಳನ್ನನುಸರಿಸಿ ಪ್ರತಿದಿನ ಉದಕುಂಭದಾನ ಮತ್ತು ಅನ್ನದಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಸಾಂವತ್ಸರಿಕಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಪಾರ್ವಣವಿಧಾನದಿಂದ ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಪ್ರತಿವರ್ಷವೂ ಮಾಡಬೇಕು. ಮಾತಾ-ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಪುತ್ರರು ಪಿಂಡದಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು ಇದು ಸನಾತನವಿಧಿ. ಗಂಡುಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಪತ್ನಿಯು ಮಾಡಬೇಕು. ಪತ್ನಿಯೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಸೋದರನು ಮಾಡಬೇಕು. ಎಲ್ಲರೂ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಸಮಾಧಾನದಿಂದ ದಾನಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಮೇಲೆ ವಿವರಿಸಿ ವಿಧಾನದಿಂದಲೇ ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು.

ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ನಿಮಗೆ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮಿಗಳ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾಯಿತು. ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಪತಿಸೇವೆಯೇ ಧರ್ಮ. ಬೇರೆಯಾವುದೂ ಅವರಿಗೆ ಧರ್ಮವಲ್ಲ. ಸ್ವಧರ್ಮಾಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತರಾದ, ಈಶ್ವರನಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿರುವ ಸಾಧಕರು ವೇದವಾದಿಗಳು ಹೇಳಿರುವ ಉತ್ತಮಸ್ಥಾನವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ.

**ಜನನ ಮರಣಗಳ ಅಶೌಚ ವಿವರಣೆ ಎಂಬ ೭೬ನೇ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿಯಿತು**



## ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಯಜ್ಞಯಾಗಗಳು ಅಧ್ಯಾಯ-೭೭

**ವ್ಯಾಸ-ಉವಾಚ:** ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮಿಯು ಪ್ರತಿದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರವನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕು. ದರ್ಶದಲ್ಲಿಯೂ, ಹಿಮಕಾಲದ ಕೊನೆಯಲ್ಲೂ, ಹೊಸಸಸ್ಯಗಳು ಬೆಳೆದಾಗಲೂ ಹೊಮವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಋತುವಿನ ಕೊನೆಯಲ್ಲೂ ಹೋಮವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ದಕ್ಷಿಣಾಯನ-ಉತ್ತರಾಯಣಗಳ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಪಶುಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ವರ್ಷದ ಕೊನೆಯಲ್ಲೂ ಹೋಮವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ದೀರ್ಘಕಾಲ ಬದುಕುವ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿರುವ ಅಹಿತಾಗ್ನಿಯಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಹೊಸ ಸಸ್ಯಗಳ ಕಾಲದಲ್ಲಿ 'ಆಗ್ರಾಯಣ' ಎಂಬ ಇಷ್ಟಿಯನ್ನೂ ಅಯನದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಪಶುಯಾಗವನ್ನೂಮಾಡದೆ ಅನ್ನವನ್ನಾಗಲಿ, ಮಾಂಸವನ್ನಾಗಲಿ ತಿನ್ನಬಾರದು. ಹೊಸಧಾನ್ಯವನ್ನು, ಪಶುಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಹೋಮಿಸದಿದ್ದರೆ, ಹೊಸ ಧ್ಯಾನ-ಮಾಂಸಗಳನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವ ಅಗ್ನಿದೇವತೆಗಳು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಪ್ರಾಣವನ್ನೇ ತಿನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಪರ್ವಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಸವಿತೃದೇವತಾಸಂಬಂಧಿಯಾದ ಶಾಂತಿಹೋಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅಷ್ಟಕ-ಅನ್ವಷ್ಟಕ ಶ್ರಾದ್ಧಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಇದು ಶಾಶ್ವತವಾದ ಶ್ರೇಷ್ಠಧರ್ಮ. ಹೀಗೆ ಮಾಡದಿರುವುದು ಅಧರ್ಮ. ಈ ವಿಧಿಗಳು ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮಿಗಳಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ-ಕ್ಷತ್ರಿಯ-ವೈಶ್ಯರಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ.

ನಾಸ್ತಿಕಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಅಥವಾ ಆಲಸ್ಯದಿಂದ ಅಗ್ನಿಯ ಆಧಾನವನ್ನು ಮಾಡದಿದ್ದರೆ, ಹೋಮಗಳನ್ನು ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ತಾಮಿಸ್ರ, ಅಂಧತಾಮಿಸ್ರ, ರೌರವ, ಮಹಾರೌರವ, ಕುಂಭೀಪಾಕ, ವೃಕರಣೀ ಅಸಿಪತ್ರವ ಮೊದಲಾದ ಘೋರನರಕಗಳಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಅಂತ್ಯಜರೂ, ಶೂದ್ರರೂ ಆಗಿ ಹುಟ್ಟುತ್ತಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ವಿಶೇಷ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನುಮಾಡಿ, ಶುದ್ಧಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಅಗ್ನಿಯ ಆಧಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಪರಮೇಶ್ವರನನ್ನು ಆರಾಧಿಸಬೇಕು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರಕ್ಕೆ ಸಮವಾದ ಬೇರೆ ಧರ್ಮವಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಯಾವಾಗಲೂ ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಪರಮೇಶ್ವರನನ್ನು ಆರಾಧಿಸಬೇಕು.

ಸೋಮಯಾಗವು ಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮ ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಸರ್ವಲೋಕಾಧಿ ಪತಿಯಾದ ಪರಮೇಶ್ವರನನ್ನು ಸೋಮರಸದಿಂದ ಆರಾಧಿಸಬೇಕು. 'ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತರಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಸುಖಕ್ಕಾಗಿ ಮತ್ತು ಮುಕ್ತಿಗಾಗಿ ಶ್ರೌತ ಮತ್ತು ಸ್ಮಾರ್ತ ಎಂಬ ಎರಡುಬಗೆಯ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದರು. ದಕ್ಷಿಣಾಗ್ನಿ ಗಾರ್ಹಪತ್ಯ ಮತ್ತು ಆಹವ ನೀಯ ಎಂಬ ಮೂರು ಅಗ್ನಿಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಲ್ಪಡುವ ಹೋಮಾದಿಗಳು ಶ್ರೌತಧರ್ಮ. ಹಿಂದೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದು ಸ್ಮಾರ್ತಧರ್ಮ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೌತಧರ್ಮವು ಹೆಚ್ಚು ಶ್ರೇಯಸ್ಕರ. ವೇದದಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುವ ಶ್ರೌತಧರ್ಮ ಮತ್ತು ವೇದಮೂಲಕವಾದ ಸ್ಮೃತಿಯಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುವ ಸ್ಮಾರ್ತಧರ್ಮ ಇವೆರಡು ಹಿತಕರವೇ. ಶ್ರುತಿ-ಸ್ಮೃತಿಗಳಿಲ್ಲದಿರುವಾಗ ಶಿಷ್ಟಾಚಾರವೇ ಮೂಲಪ್ರಮಾಣ.

ವೇದ-ವೇದಾಂಗಗಳನ್ನು ವಿಧಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನಮಾಡಿದ. ಆತ್ಮೋನ್ನತಿ ಕರವಾದ ಶಮ, ದಮ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಶಿಷ್ಟರು ಇಂತಹ ಶಿಷ್ಟರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಾದ ಸಂಗತಿಗಳೇ ಧರ್ಮ ಇದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾದದು ಅಲ್ಲ. ಪುರಾಣಗಳು ಮತ್ತು ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ವೇದಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸುವ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ವೇದಗಳಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನವುಂಟಾದರೆ ಪುರಾಣ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ಧರ್ಮದ ಜ್ಞಾನವಾಗುತ್ತದೆ. ಧರ್ಮವನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಬಯಸುವವರಿಗೆ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರವು ಶ್ರೇಷ್ಠಪ್ರಮಾಣ. ಬೇರೆಯಾವುದೇ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ಧರ್ಮದ ಜ್ಞಾನವಾಗಲಿ, ವೈದಿಕವಾದ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯಾಗಲಿ ಲಭಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಧರ್ಮ-ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಪುರಾಣಗಳನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಅಭ್ಯಸಿಸಬೇಕು.

**ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಯಜ್ಞಯಾಗಗಳು ಎಂಬ ೭೮ನೇ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿಯಿತು**

—○—

## ಗೃಹಶ್ರಮಗಳ ಜೀವನೋಪಾಯಗಳು ಅಧ್ಯಾಯ-೭೮

**ವ್ಯಾಸ ಉವಾಚ:** ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮಿಯು ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾದ ಜೀವನೋಪಾಯಗಳನ್ನು ಹೇಳುವೆ ಕೇಳಿರಿ. ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮಿಗಳು ಎರಡುವಿಧ, ಸಾಧಕರು ಮತ್ತು ಅಸಾಧಕರು. ಅಧ್ಯಾಪನ (ಪಾಠಹೇಳುವುದು), ಯಾಜನ (ಯಜ್ಞವನ್ನು ಮಾಡಿಸುವುದು) ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಗ್ರಹ (ದಾತೃಗಳು ಕೊಡುವ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಸ್ವೀಕಾರ) ಈ ಮೂರು ಸಾಧಕರ ಜೀವನೋಪಾಯ. ಧನದ ಲೇವಾದೇವಿ, ಕೃಷಿ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪಾರ ಈ ಮೂರು ಕೂಡ ಜೀವನೋಪಾಯ. ಮೊದಲನೆಯ ಮೂರು ದುರ್ಲಭವಾದಾಗ ಇವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಬೇಕು. ಇವುಗಳಲ್ಲೂ ಕೃಷಿಯು ದುರ್ಲಭವಾದಾಗ ವಾಣಿಜ್ಯವನ್ನು, ಅದೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿರುವಾಗ ಲೇವಾದೇವಿಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಲೇವಾದೇವಿಯು ಬಹಳ ಪಾಪಕವಾದ ವೃತ್ತಿ, ಇದನ್ನು ಬಿಡಬೇಕು. ತಾನುಹಿಡಿದ ಜೀವನೋಪಾಯದಿಂದ ಬಂದ ಲಾಭದಲ್ಲಿ ಪಿತೃ-ದೇವ-ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ತೃಪ್ತರಾದ ಅವರು ಬೇರೆ ಪಂಥದವರ ಜೀವನೋಪಯವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದ್ದರಿಂದ ದೋಷವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಕೃಷಿಯನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಇಪ್ಪತ್ತು ಭಾಗವನ್ನು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಮೂವತ್ತುಭಾಗವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಮಾಡುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ನಲವತ್ತು ಮತ್ತು ಅರವತ್ತು ಭಾಗವನ್ನು, ಲೇವಾದೇವಿಯಿಂದ ಸಂಪಾದಿಸುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಅರವತ್ತು ಮತ್ತು ತೊಂಭತ್ತು ಭಾಗವನ್ನು ದಾನವಮಾಡಬೇಕು. ಆಗ ಅವನ ದೋಷಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಸಾಧಕ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮಿಯು ಶಿಲವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಅಥವಾ ಉಂಛವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಬಹುದು. ವಿದ್ಯಾಶಿಲ್ಪ ಮೊದಲಾದ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಜಿವನೋಪಾಯಗಳು ಇವೆ. ಆಸಾಧಕ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮಿಯು ಶಿಲ ಅಥವಾ ಉಂಛ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಬೇಕೆಂದು ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಅಮೃತ ಮತ್ತು ಮೃತ ಎಂಬ ಜೀವನೋಪಾಯಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಬಹುದು.

ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮಿಯು ಶಿಲ ಅಥವಾ ಉಂಛ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಬೇಕೆಂದು ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಅಮೃತ ಮತ್ತು ಮೃತ ಎಂಬ ಜೀವನೋಪಾಯಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಬಹುದು.

ಬೇಡದೆ ಬದುಕುವುದು ಅಮೃತಜೀವನ. ಬೇಡಿಜೀವನ ಸಾಗಿಸುವುದು ಮೃತ ಜೀವನ. ಮುಂದಿನ ದಿನಗಳಿಗಾಗಿ ಸಂಗ್ರಹಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವವರಲ್ಲೂ ಹೀಗೆ ಪ್ರಭೇದಗಳಿವೆ. (1) ಕಣಜದಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸುವವರು (2) ಕುಂಭದಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸುವವರು (3) ಮೂರು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಕಾಗುವಷ್ಟು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವವರು (4) ನಾಳೆಗಾಗಿ ಏನನ್ನೂ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳದವರು. ಈ ನಾಲ್ಕುವಿಧದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ-ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮಿಗಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿನವರಿಗಿಂತ ಮುಂದಿನವರು ಧರ್ಮದಿಂದ ಶ್ರೇಷ್ಠರು ಲೋಕವನ್ನು ಗೆದ್ದವರು.

ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಆರು (ಅಧ್ಯಯನ-ಅಧ್ಯಾಪನ, ಯಜನ-ಯಾಜನ-ದಾನ-ಪ್ರತಿಗ್ರಹ) ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಜೀವನಕ್ಕಾಗಿ ಆಶ್ರಯಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಮೂರನ್ನು (ಅಧ್ಯಾಪನ-ಯಾಜನ-ಪ್ರತಿಗ್ರಹ) ಆಶ್ರಯಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತಿತರರು ಅಧ್ಯಾಪನ ಯಾಜನಗಳಿಂದ ಮಾತ್ರ ಜೀವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಬ್ರಹ್ಮಸತ್ರಗಳನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುತ್ತಾರೆ. ಯಾವ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮಿಯು ಧನಾರ್ಜನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದೇವತೆಗಳ ಪಿತೃಗಳ ಅರ್ಚನೆಯನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅವನು ನಾಯಿಯಾಗಿ ಹುಟ್ಟುತ್ತಾನೆ. ಧರ್ಮ-ಅರ್ಥ-ಕಾಮ-ಮೋಕ್ಷಗಳು ನಾಲ್ಕು ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳು. ಕಾಮವು ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಅವಿರುದ್ಧವಾಗಿರಬೇಕು. ಧರ್ಮಕ್ಕಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಯಾಗುವ ಧನವೇ ಧನ. ತನಗಾಗಿ ಉಪಯೋಗವಾಗುವುದು ಅಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಅರ್ಥವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ದಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಹೋಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

**ಗೃಹಶ್ರಮಗಳ ಜೀವನೋಪಾಯಗಳು ಎಂಬ ೨೮ನೇ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿಯಿತು**

## ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಹೇಳಿದ ದಾನಧರ್ಮಗಳು ಅಧ್ಯಾಯ-೨೯

**ವ್ಯಾಸ ಉವಾಚ:** ಹಿಂದೆ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿಗಳಾದ ಋಷಿಗಳಿಗೆ ದಾನ, ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿದ್ದರು. ಅದನ್ನು ನಾನು ನಿಮಗೆ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಸತ್ಪಾತ್ರನಿಗೆ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಕೊಡುವದಾನ. ಇದು ದಾತೃವಿಗೆ ಭೋಗವನ್ನೂ, ಮುಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ. ವಿಶಿಷ್ಟರಾದ ಶಿಷ್ಟರಿಗೆ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ದಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಇದು ಶ್ರೇಷ್ಠದಾನ. ಬೇರೆದಾನಗಳು ಯಾರಿಗೋ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ ಅಷ್ಟೇ.

ನಿತ್ಯ, ನೈಮಿತ್ತಕ, ಕಾಮ್ಯ ಎಂದು ದಾನವು ಮೂರುವಿಧ. ಇದಲ್ಲದೆ ವಿಮಲ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕನೆಯ ವಿಧವೂಇದೆ. ಇದು ದಾನಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಉತ್ತಮವಾದ ದಾನ. ಪ್ರತ್ಯುಪಕಾರಮಾಡದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಪ್ರತಿಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದೆ ಕೊಡಲ್ಪಡುವ ದಾನವು ನಿತ್ಯದಾನ. ಪಾಪಪರಿಹರಕ್ಕಾಗಿ ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಡಲ್ಪಡುವ ದಾನವು ನೈಮಿತ್ತಿಕದಾನ. ಸಂತತಿಯಾಗುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ವಿಜಯಕ್ಕಾಗಿ, ಐಶ್ವರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ, ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕಾಗಿ

ಮಾಡಲ್ಪಡುವದಾನವು ಕಾಮ್ಯ. ಪರಮಾತ್ಮನು ಪ್ರೀತನಾಗಲೆಂದು ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಧರ್ಮಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಕೊಡಲ್ಪಡುವ ದಾನವುವಿಮಲದಾನ.

ಸತ್ಪಾತ್ರರು ದೊರೆತಾಗ ದಾನ-ಧರ್ಮವನ್ನು ಶಕ್ತಿಯಿದ್ದಷ್ಟು ಮಡಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ ಪಾತ್ರರು ದಾತೃವನ್ನು ಅನರ್ಥಗಳಿಂದ ಪಾರುಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಕುಟುಂಬದ ಆಹಾರ ವಸ್ತ್ರಗಳಿಗೆ ಸಾಕಾಗಿ ಉಳಿದ ಸಂಪತ್ತನ್ನುಮಾತ್ರ ದಾನಮಾಡಬೇಕು. ಹೀಗಿಲ್ಲದ ದಾನವು ಫಲಪ್ರದವಲ್ಲ. ವೇದಾಧ್ಯಯನ ಸಂಪನ್ನನೂ, ಸತ್ಕುಲಪ್ರಸೂತನೂ, ವಿನೀತನೂ, ತಪಸ್ವಿಯೂ, ವ್ರತನಿಷ್ಠನೂ, ದರಿದ್ರನೂ ಆದವನು ಪಾತ್ರ, ಇವನಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಡುವ ದಾನವು ಫಲಪ್ರದ. ನಿತ್ಯವು ಅಗ್ನಿಯ ಆಧಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಭೂದಾನವನ್ನುಮಾಡಿದರೆ ದಾತೃಶೋಕವೇ ಇಲ್ಲದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಕಬ್ಬು, ಯವ, ಗೋಧಿ ಇವುಗಳು ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿ ಬೆಳೆದಿರುವ ಭೂಮಿಯನ್ನು ವೇದಜ್ಞಾನಿಗೆ ದಾನಮಾಡಿದರೆ ಅವನಿಗೆ ಪುನರ್ಜನ್ಮವಿಲ್ಲ. ಬಡವನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಹಸುವಿನ ಚರ್ಮದ ಅಳತೆಯಷ್ಟು ಭೂಮಿಯನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದರೂ, ದಾತೃಎಲ್ಲಾ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಭೂದಾನಕ್ಕಿಂತ ದೊಡ್ಡದಾನವಿಲ್ಲ. ಅನ್ನದಾನವು ಭೂದಾನಕ್ಕೆ ಸಮಾನ. ವಿದ್ಯಾದಾನವು ಅದಕ್ಕಿಂತಹೆಚ್ಚು. ಶುಚಿಯೂ, ಧರ್ಮನಿಷ್ಠನೂ ಆದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ವಿಧಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ವಿದ್ಯಾದಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದವನು ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮಾನ್ಯನಾಗುತ್ತಾನೆ.

ವೈಶಾಖದಲ್ಲಿ 'ಧರ್ಮರಾಜನು ಪ್ರೀತನಾಗಲಿ' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ ಸಿದ್ಧವಾದ ಅನ್ನವನ್ನು ಉದಕುಂಭವನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದರೆ ಎಲ್ಲಭಯಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಬಂಗಾರ, ಎಳ್ಳು ಮತ್ತು ಉದಕಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ಐದು ಅಥವಾ ಏಳು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ದಾನಮಾಡಿದರೆ, ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾದೋಷದ ಪರಿಹಾರವಾಗುತ್ತದೆ. ಮಾಘಮಾಸದ ದ್ವಾದಶಿ ಯಂದು ಉಪವಾಸವಮಾಡಿ, ಬಿಳಿಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಉಟ್ಟು, ಕಪ್ಪುಎಳ್ಳುಗಳಿಂದ ಹೋಮವನ್ನುಮಾಡಿ, ಸಮಾಧಾನದಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಎಳ್ಳನ್ನು ದಾನಮಾಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದಾಗಿನಿಂದ ಮಾಡಿದ ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳು ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ. ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯಂದು ದೇವೋತ್ತಮನಾದ ಶಂಕರನ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಬಯಸಿ, 'ಪೀಯತಾಮೀಶ್ವರಃ ಸೋಮೋ ಮಹಾದೇವಃ ಸನಾತನಃ' ಎಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿ ಏನನ್ನಾದರೂ ದಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಏಳುಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದಪಾಪಗಳು ನಾಶವಾಗುತ್ತದೆ.

ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ಬಯಸುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಯಾವಾಗಲೂ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಬ್ರಹ್ಮವರ್ಚಸ್‌ನ್ನು ಬಯಸುವವರು ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಆರೋಗ್ಯವನ್ನು ಬಯಸುವವರು ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಗೋಸಂಪತ್ತನ್ನು ಬಯಸುವವನು ಅಗ್ನಿದೇವತೆಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಬಯಸುವವನು ವಿನಾಯಕನನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಬಲವನ್ನು ಬಯಸುವವನು ಸಮೀರನನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಸಂಸಾರದಿಂದ ಪೂರ್ಣಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಬಯಸುವವನು ಹರಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಯಾರು ಯೋಗ, ಮೋಕ್ಷ ಮತ್ತು ಈಶ್ವರಜ್ಞಾನವನ್ನು ಬಯಸುವರೋ ಅವರು ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟು ವಿರೂಪಾಕ್ಷನಾದ ಮಹೇಶ್ವರನನ್ನು

ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಮಹಾಯೋಗವನ್ನೂ, ಜ್ಞಾನವನ್ನೂ ಬಯಸುವವರು ಭೂತೇಶನಾದ ಮಹೇಶ್ವರನನ್ನೂ ಭೋಗಾಪೇಕ್ಷೆವುಳ್ಳವರು ಕೇಶವನ್ನೂ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ.

ನೀರನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದವನು ತೃಪ್ತಿಯನ್ನೂ, ಅನ್ನದಾನಮಾಡಿದವನು ಅಕ್ಷಯ ಸುಖವನ್ನೂ, ತಿಲದಾನಮಾಡಿದವನು ಇಷ್ಟವಾದ ಸಂತತಿಯನ್ನೂ, ದೀಪದಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದವನು ಉತ್ತಮವಾದ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನೂ ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಭೂದಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದವನು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಸ್ವರ್ಣದಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದವನು ದೀರ್ಘಾಯುಷ್ಯವನ್ನು, ಗೃಹದಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದವನು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಮನೆಗಳನ್ನೂ, ಬೆಳ್ಳಿದಾನಮಾಡಿದವನು ಉತ್ತಮವಾದ ರೂಪವನ್ನೂ ಹೊಂದುವನು. ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದವನು ಚಂದ್ರನಲೋಕವನ್ನೂ, ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದವನು ಅಶ್ವಿನೀ ದೇವತೆಗಳ ಲೋಕವನ್ನೂ, ಎತ್ತುಗಳನ್ನು ದಾನವಮಾಡಿದವನು ವಿಪುಲವಾದ ಸಂಪತ್ತನ್ನೂ, ಗೋದಾನಮಾಡಿದವನು ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ವಾಹನ-ಶಯ್ಯಾಗಳನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದವನು ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು, ಅಭಯದಾನ ಮಾಡಿದವನು. ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನೂ, ಧಾನ್ಯ ದಾನಮಾಡಿದವನು ಶಾಶ್ವತ ಸೌಖ್ಯವನ್ನೂ, ವೇದವಿದ್ಯೆಯ ದಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದವನು ಬ್ರಹ್ಮಸಾಮೀಪ್ಯವನ್ನೂ ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ವೇದಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ವಿಶಿಷ್ಟವಿಪ್ರರಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿಯಿದ್ದಷ್ಟು ಧಾನ್ಯದಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಮರಣಾನಂತರ ಸ್ವರ್ಗಪ್ರಾಪ್ತಿ. ಗೋದಾನಮಾಡುವುದರಿಂದ ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಇಂದನ ದಾನದಿಂದ ಜ್ವಲಿಸುವ ಅಗ್ನಿ (ಜೀರ್ಣಶಕ್ತಿ)ವುಳ್ಳವನು ಆಗುತ್ತಾನೆ.

ಯೋಗ್ಯಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಫಲ-ಮೂಲಗಳನ್ನೂ, ತರಕಾರಿಗಳನ್ನೂ, ವಿವಿಧ ಭೋಜ್ಯ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನೂದಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ನಿರಂತರ ಸಂತೋಷವೇ ಈ ದಾನದಫಲ. ರೋಗಿಯಾದವನಿಗೆ ರೋಗಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಔಷಧವನ್ನೂ, ಅನುಕೂಲವಾದ ಆಹಾರವನ್ನೂ ದಾನಮಾಡಿದವನು ರೋಗರಹಿತನೂ, ದೀರ್ಘಾಯುವೂ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಛತ್ರಿ ಮತ್ತು ಪಾದರಕ್ಷೆಗಳ ದಾನವನ್ನುಮಾಡಿದವನು ಮರಣಾನಂತರ ಹರಿತವಾಗಿರುವ ದಾರಿಯಲ್ಲಿನಡೆದು ಅಸಿಪತ್ರವನ ಎಂಬ ನರಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಪ್ರಸಂಗದಿಂದ ಪಾರಾಗುತ್ತಾನೆ. ಪ್ರಖರ ಬಿಸಿಲಿನ ನರಕವನ್ನೂ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾವುದುಬಹಳ ಇಷ್ಟವಾದುದೋ, ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇರುವ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ಬಹಳ ಪ್ರಿಯವೋ ಅವುಗಳನ್ನು ಸತ್ಪಾತ್ರನಿಗೆ ದಾನಮಾಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಆ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಅಕ್ಷಯವಾಗಿ ಲಭಿಸುತ್ತವೆ. ದಕ್ಷಿಣಾಯನ ಉತ್ತರಾಯಣಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ, ವಿಷುವಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಚಂದ್ರಗ್ರಹಣ-ಸೂರ್ಯಗ್ರಹಣ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ರಾಂತಿ ಮೊದಲಾದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟ ವಸ್ತುಗಳು ಅಕ್ಷಯವಾಗುತ್ತವೆ. ಪ್ರಯಾಗ ಮೊದಲಾದ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ, ಪುಣ್ಯದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ, ನದೀತೀರದಲ್ಲಿ, ವನಗಳಲ್ಲಿ ದಾನಮಾಡಿದರೆ ಅಕ್ಷಯಫಲ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವುದು. ದಾನಕ್ಕಿಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಧರ್ಮವಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ದೀನದರಿದ್ರರಿಗೆ ದಾನವನ್ನುಮಾಡಬೇಕು.

ತನ್ನ ಜೀವನನಡೆಯಲು ಆದಷ್ಟುಕಡಿಮೆ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಬೇಕು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ವೃತ್ತಿಯನ್ನೂ ಆದಷ್ಟೂ ಕಡಿಮೆಮಾಡಬೇಕು. ಧನಲೋಭವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡರೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯವೇ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ವಿಷಯಭೋಗವನ್ನು ಕಡಿಮೆಮಾಡಿ

ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಹೊಂದುವ ಸದ್ಗತಿಯನ್ನು ಸಕಲವೇದಗಳ ಅಧ್ಯಯನಮಾಡಿ, ಸಕಲ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ ಪಡೆಯಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರತಿಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿಯಿರಬಾರದು. ಜೀವನ ನಿರ್ವಹಣೆಗೋಸ್ಕರವೇ ಪ್ರತಿಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚನ್ನು ಬಯಸುವವನು. ಅಧೋಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಪ್ರತಿದಿನ ಬೇಡುವವನಿಗೆ ಸ್ವರ್ಗವೂ ಲಭಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಇಂತಹವರು ಯೋಚನೆಯಿಂದ ಜನರಿಗೆ ಉದ್ವೇಗವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಕಳ್ಳರಂತೆ, ಹಿರಿಯರ, ಭೃತ್ಯರ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ, ದೇವತೆಗಳ ಅತಿಥಿಗಳ ಪೂಜೆಗಾಗಿ ಎಲ್ಲರಿಂದಲೂ ಪ್ರತಿಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು ಪ್ರತಿಗ್ರಹವನ್ನು ತನ್ನ ತೃಪ್ತಿಗಾಗಿ ಮಾಡಬಾರದು. ಹೀಗೆ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮಿಯು ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಅತಿಥಿಗಳನ್ನೂ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾ, ಸಂಯಮದಿಂದ ಸಾಧಕನಾಗಿ ಬದುಕಿದರೆ ಪರಮಪದವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಕೊನೆಗೆ ಮಗನಿಗೆ ಆಸ್ತಿಯನ್ನೂ, ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನುಕೊಟ್ಟು ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆಹೋಗಿ ಏಕಾಂಗಿಯಾಗಿ ಅಂತರ್ಮುಖನಾಗಿ ಅನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ದ್ವಿಜೋತ್ತಮರೇ! ಹೀಗೆ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮಿಗಳ ಧರ್ಮ ನಿಮಗೆ ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾಯಿತು. ಇದನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿತಿಳಿದು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅನುಷ್ಠಾನಮಾಡಬೇಕು. ಅನುಷ್ಠನಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಅನಾದಿಯಾದ, ಸರ್ವನಿಯಾಮಕನೂ, ಸ್ವತಂತ್ರನೂ ಆದ ಈಶನನ್ನು ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮಧರ್ಮದಿಂದ ಆರಾಧಿಸುವವನು ಸಂಸಾರ ಬಂಧನದಿಂದ ಪ್ರಕೃತಿ ಬಂಧನದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಪುನರ್ಜನ್ಮ ಅವನಿಗೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಹೇಳಿದ ದಾನಧರ್ಮಗಳು ಎಂಬ ೭೯ನೇ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿಯಿತು

## ವಾನಪ್ರಸ್ಥಾಶ್ರಮದ ನಿರೂಪಣೆ ಅಧ್ಯಾಯ-೮೦

**ವ್ಯಾಸ ಉವಾಚ:** ಮಾನವನು ತನ್ನ ಆಯುಷ್ಯದ ಎರಡನೇ ಭಾಗಮುಗಿ ಯುವವರೆಗೆ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಇದ್ದು ಹೆಂಡತಿಯೊಡನೆ ಅಗ್ನಿಸಹಿತನಾಗಿ ವಾನಪ್ರಸ್ಥಾಶ್ರಮವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು. ಅಥವಾ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಪುತ್ರರರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿರಿಸಿ ಒಬ್ಬನೇ ವನಕ್ಕೆಹೋಗಬಹುದು. ಉತ್ತರಾಯಣದಲ್ಲಿ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಒಂದು ಪ್ರಶಸ್ತವಾದ ಪೂರ್ವಾಹ್ನದಲ್ಲಿ ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಹೊರಡಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿ ಏಕಾಗ್ರ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಪವಿತ್ರವಾದ ಫಲಮೂಲಗಳನ್ನು ಮಿತವಾಗಿ ಸೇವಿಸಬೇಕು. ಪಿತೃಗಳ ದೇವತೆಗಳ ಆರಾಧನೆಗೆ ಅವುಗಳನ್ನೇ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು. ನಿತ್ಯವೂ ದೇವತಾರ್ಚನೆ ಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಪವಿತ್ರವಾದ ಫಲಮೂಲಗಳನ್ನು ಮಿತವಾಗಿ ಸೇವಿಸಬೇಕು. ಪಿತೃಗಳ ದೇವತೆಗಳ ಆರಾಧನೆಗೆ ಅವುಗಳನ್ನೇ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು. ನಿತ್ಯವೂ ದೇವತಾರ್ಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅತಿಥಿಸತ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಮನೆಯಿಂದ ಆಹಾರವನ್ನುತರಿಸಿ ಎಂಟುತುತ್ತುಗಳನ್ನು ಭುಂಜಿಸಬಹುದು. ಜಟೆಯನ್ನು ಧರಿಸಬೇಕು. ಉಗುರು-ಕೂದಲುಗಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಬಾರದು. ಯಾವಾಗಲೂ ವೇದಾಧ್ಯಯವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಬೇರೆ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾತನಾಡಬಾರದು. ಮುನಿಗಳ

ಆಹಾರವಾದ, ವನದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವ ವಿವಿಧ ತರಕಾರಿ, ಮೂಲಫಲಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ದೇವ-ಋಷಿ-ಪಿತೃ-ಮನುಷ್ಯ-ಭೂತ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಯಾವಾಗಲೂ ನಾರುಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಧರಿಸಬೇಕು. ಮೂರು ಹೊತ್ತು ಸ್ನಾನಮಾಡಬೇಕು. ಎಲ್ಲ ಭೂತಗಳಮೇಲೂ ದಯವುಳ್ಳವನಾಗಬೇಕು. ಪ್ರತಿಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು. ದರ್ಶ-ಪೂರ್ಣಮಾಸ ಯಾಗಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ನಕ್ಷತ್ರಯಜ್ಞವನ್ನು, ಆಗ್ರಾಯಣ ಯಜ್ಞವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯ ಯಾಗವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ತಾನೇ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಋಷಿಗಳ ಪವಿತ್ರ ಆಹಾರದಿಂದ (ಕಂದಮೂಲ-ಫಲಗಳಿಂದ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಉತ್ತರಾಯಣ-ದಕ್ಷಿಣಾಯನ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನೂ, ವಸಂತ-ಶರದ್ ಋತುಗಳಲ್ಲಿ ವಿವಾಹಿತವಾದ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಕು.

ವನದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ಪವಿತ್ರವಾದ ಧಾನ್ಯದಿಂದ ಪುರೋಡಾಶ ಮತ್ತು ಚರು ಎಂಬ ಎರಡುವಿಧವಾದ ಹವಿಸ್ಸಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಿ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಹೋಮಿಸಬೇಕು. ಉಳಿದದ್ದನ್ನು ತಾನು ಸೇವಿಸಬೇಕು. ಉಪ್ಪು, ಮಧು, ಮಾಂಸಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುವ ಕವಚ ಎಂಬ ಧಾನ್ಯವನ್ನು ಬಿಡಬೇಕು.

ಭೂಸ್ತೃಣ-ಶಿಶುಕಗಳನ್ನು, ಶ್ಲೇಷಾತ್ಮಕ ಎಂಬ ಫಲವನ್ನೂ ನೇಗಿಲಿನಿಂದ ಉತ್ತು ಬೆಳೆದಿರುವ ಧಾನ್ಯವನ್ನೂ, ಪರರು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದನ್ನೂ ತಿನ್ನಬಾರದು. ಆಪತ್‌ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ಪುಷ್ಪ ಫಲಗಳನ್ನೂ ಉಪಯೋಗಿಸಬಾರದು. ಶ್ರವಣನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿ ನಡೆಸಲ್ಪಡುವ ಯಜ್ಞದ ಕ್ರಮದಿಂದಲೇ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಅನುಷ್ಠಾನ-ಹೋಮಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಯಾರಿಗೂ ದ್ರೋಹವನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು. ದ್ವಂದ್ವ-ಭಯಗಳಿಲ್ಲದೆ ಇರಬೇಕು. ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಏನನ್ನೂ ತಿನ್ನಬಾರದು. ಆಗ ಧ್ಯಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿರಬೇಕು ಕೋಪಗೊಳ್ಳಬಾರದು. ತತ್ವಗಳಬಗ್ಗೆ ಚಿಂತನಶೀಲನಾಗಬೇಕು. ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯಾಗಿರಬೇಕು. ಯಾವುದಕ್ಕೂ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನೂ ಅವಲಂಬಿಸಬಾರದು. ಪತ್ನಿಯ ಜೊತೆವನಕ್ಕೆ ಹೋದವನು ಕಾಮವಶನಾಗಿ ಮೈಥುನವನ್ನು ನಡೆಸಿದರೆ, ಎಲ್ಲ ವ್ರತಗಳೂ ಲೋಪವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತನೆ. ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ನೆಲದಮೇಲೆ ಮಲಗಬೇಕು, ಯಾವಾಗಲೂ ಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸಬೇಕು. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಆಶ್ರಯದಾತೃವಾಗಬೇಕು. ದಾನಶೀಲನಾಗಬೇಕು. ಪರನಿಂದೆಯನ್ನೂ, ಸುಳ್ಳು ಹೇಳುವುದನ್ನೂ, ನಿದ್ರೆ ಆಲಸ್ಯವನ್ನೂ ಬಿಡಬೇಕು. ಮನೆಯಲ್ಲಿರಬಾರದು, ಪ್ರೋಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿದ ಭೂಮಿಯನು ಆಶ್ರಯಿಸಬೇಕು. ವಾನಪ್ರಸ್ಥಾಶ್ರಮಿಯು ಒಂದುಹೊತ್ತಿನ ಆಹಾರವನ್ನಷ್ಟೆ ಸಂಗ್ರಹಿಸಬೇಕು ಅಥವಾ ತಿಂಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ಆಹಾರವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಬೇಕು ಅಥವಾ ಆರುತಿಂಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ಆಹಾರವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಬೇಕು ಅಥವಾ ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಆಹಾರವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಚಾಂದ್ರಾಯಣವ್ರತದ ಕ್ರಮವನ್ನನುಸರಿಸಿ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತಾ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆಮಾಡುತ್ತಾ ಆಹಾರವನ್ನು ಸೇವಿಸಬಹುದು. ಪ್ರತಿಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶ್ರೇಷ್ಠನೊಬ್ಬನು ಹೇಳಿದಷ್ಟೆ ಆಹಾರವನ್ನು ಸೇವಿಸಬಹುದು. ಸನ್ಯಾಸಿಯಂತೆ ತಾವೆಬಿದ್ದ, ಉದುರಿದ ಪುಷ್ಪಫಲ ಮೂಲಗಳನ್ನುಮಾತ್ರ ಸೇವಿಸಬೇಕು.

ಗ್ರೀಷ್ಮದಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಗ್ನಿ ತಪಸ್ಸನ್ನು (ತನ್ನ ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಂಕಿಯಿರಬೇಕು.

ಸೂರ್ಯನನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಬೇಕು) ಮಾಡಬೇಕು. ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಮಳೆಯಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಹೇಮಂತದಲ್ಲಿ ಹಸಿಬಟ್ಟೆಯುಟ್ಟು ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ತಪಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಿಸಬೇಕು. ಮೂರುಹೊತ್ತು ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಪಿತೃಗಳಿಗೂ, ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ತರ್ಪಣವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಒಂದೇಕಾಲಿನ ಮೇಲೆನಿಂತು ಸೂರ್ಯಕಿರಣಗಳನ್ನು ಪಾನಮಾಡಬೇಕು. ಪಂಚಾಗ್ನಿ ತಪಸ್ಸನ್ನುಮಾಡುತ್ತಾ ಹೊಗೆಯುನ್ನು ಕುಡಿಯಬೇಕು. ಬಾಷ್ಪವನ್ನು ಅಥವಾ ಸೋಮರಸವನ್ನು ಪಾನಮಾಡಬೇಕು. ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಹಾಲನ್ನೂ, ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಗೋಮಯವನ್ನೂ ಸೇವಿಸಬೇಕು. ತಾನಾಗಿಯೇ ಬಿದ್ದಿರುವ ಎಲೆಗಳನ್ನು ತಿನ್ನಬೇಕು. ಯಾವಾಗಲೂ ದೇಹದಂಡನೆಯಾಗುವ ಕಠಿಣವ್ರತಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಬೇಕು. ರುದ್ರಾಧ್ಯಾಯವನ್ನು ಜಪಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು. ಅಥರ್ವಶಿರಸ್ಸನ್ನೂ ಓದುತ್ತಿರಬೇಕು. ವೇದಾಂತವನ್ನೂ ನಿರಂತರ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಬೇಕು. ಯಮ-ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಆಲಸ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಕೃಷ್ಣಾಜಿನವನ್ನೂ, ಉತ್ತರೀಯವನ್ನು ಶುದ್ಧವಾದ ಜನಿವಾರವನ್ನೂ ಧರಿಸಿರಬೇಕು. ಅಗ್ನಿಗಳನ್ನು ತನ್ನಲ್ಲಿ ಆರೋಪಿಸಿಕೋಂಡು ಧ್ಯಾನಾಸಕ್ತನಾಗಬೇಕು. ಅಗ್ನಿಯನ್ನೂ, ವಸತಿಯನ್ನು ಬಿಡಬೇಕು. ಮೋಕ್ಷಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತೊಡಗಬೇಕು. ತಪಸ್ವಿಗಳಾದ ವಿಪ್ರರಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ವನವಾಸಿಗಳಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲಿ ಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕೇಳಿತಂದು, ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆಬಂದು ಎಂಟುತುತ್ತುಗಳಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲಿ ಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನುಕೇಳಿತಂದು, ಎಂಟು ತುತ್ತುಗಳನ್ನು ತಿನ್ನಬೇಕು. ತನ್ನಬೊಗಸೆಯಲ್ಲೇ ಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಅಥವಾ ಒಂದುತುಂಡು ಎಲೆಯಲ್ಲಿ. ಆತ್ಮಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಕ್ಕೋಸ್ಕರ ವಿವಿಧ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳನ್ನು ಪಠಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು. ಇನ್ನೂ ವಿಶೇಷವಿದ್ಯೆಗಳನ್ನೂ, ಗಾಯತ್ರೀ ಮಂತ್ರವನ್ನೂ, ರುದ್ರಾಧ್ಯಾಯವನ್ನೂ ಸದಾ ಜಪಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು. ತನ್ನ ಜೀವನವನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸುವ ವಿಧಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾ ಮಹಾಪ್ರಸ್ಥಾನವನ್ನು (ಮರಣಪರ್ಯಂತಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ನಡಿಗೆಯನ್ನು) ಅಥವಾ ಆಮರಣ ಉಪವಾಸವನ್ನು ಅಥವಾ ಅಗ್ನಿಪ್ರವೇಶವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಯಾರು ಮಂಗಳಕರವೂ, ಅಮಂಗಳ ನಿವಾರಕವೂ ಆದ ಈ ವಾನಪ್ರಸ್ಥಾಶ್ರಮವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸುತ್ತಾರೋ ಅವರು ಈಶ್ವರನ ಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದುವರು.

## ಮೂರುವಿಧ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳ ಧರ್ಮಕರ್ಮಗಳು ಅಧ್ಯಾಯ-೮೧

**ವ್ಯಾಸ ಉವಾಚ:** ಹೀಗೆ ಆಯುಷ್ಯದ ಮೂರನೇಭಾಗವನ್ನು ವಾನಪ್ರಸ್ಥಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಸಾರ್ಥಕಗೊಳಿಸಿ ನಾಲ್ಕನೆಯಭಾಗವನ್ನು ಸನ್ಯಾಸದಿಂದ ಕಳೆಯಬೇಕು.

ತಾನು ಇಷ್ಟುದಿನ ಉಪಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಅಗ್ನಿಗಳನ್ನು ತನ್ನೊಳಗೆ ಆರೋಪಿಸಿಕೊಂಡು ಸನ್ಯಾಸಿಯಾಗಬೇಕು. ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸ ನಿರತನೂ, ಶಾಂತನೂ, ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯಾಸಕ್ತನೂ ಆಗಬೇಕು. ಲೋಕದ ಎಲ್ಲಾ ವಸ್ತುಗಳಮೇಲೆ ವಿರಕ್ತಿಯು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದಕೂಡಲೇ ಸನ್ಯಾಸವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಮಾಡದಿದ್ದವನು ಪತಿತ ಎಂದುಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಜಾಪತ್ಯ ಎಂಬ ಅಥವಾ ಆಗ್ನೇಯೀ ಎಂಬ ಇಷ್ಟಿ (ಯಾಗ)ವನ್ನು ಮಾಡಿ ಸನ್ಯಾಸಿಯಾಗಬೇಕು. ಸನ್ಯಾಸಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬ್ರಹ್ಮಾಶ್ರಮ ಎಂದೂ ಹೆಸರು.

**ಮೂರುವಿಧ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದಾರೆ (1) ಜ್ಞಾನ ಸನ್ಯಸಿಗಳು (2) ವೇದಸನ್ಯಾಸಿಗಳು (3) ಕರ್ಮಸನ್ಯಾಸಿಗಳು**

(1) ಸರ್ವಸಂಗವನ್ನು ಪರಿತ್ಯಾಗಮಾಡಿ, ದ್ವಂದ್ವರಹಿತನೂ, ನಿರ್ಭಯನೂ ಆಗಿ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲೇ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಮನಸ್ಸನ್ನಿಟ್ಟವನು ಜ್ಞಾನಸನ್ಯಾಸಿ (2) ಮೋಕ್ಷಾಪೇಕ್ಷಿ ಯಾಗಿರುವ, ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾದ, ಪರಿಗ್ರಹವನ್ನುಮಾಡುವ, ದ್ವಂದ್ವಗಳಿಲ್ಲದ, ವೇದಗಳನ್ನು ನಿರಂತರ ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡುವ ಸನ್ಯಾಸಿಯು ವೇದಸನ್ಯಾಸಿ (3) ಅಗ್ನಿಗಳನ್ನು ತನ್ನಲ್ಲಿ ಆರೋಪಿಸಿಕೊಂಡು ಬ್ರಹ್ಮಾರ್ಪಣವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ, ಪರಮಾತ್ಮನ ಪ್ರೀತಿಗೋಸ್ಕರವೇ ಎಲ್ಲ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಸನ್ಯಾಸಿಯು ಕರ್ಮಸನ್ಯಾಸಿ.

ಈ ಮೂರುವಿಧ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನಸನ್ಯಾಸಿಯು ಇನ್ನಿಬ್ಬರಿಗಿಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠ. ಅವನು ಯಾವಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಯಾವ ಗುರುತುಗಳನ್ನು ಹೊಂದ ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಸನ್ಯಾಸಿಗೆ ನನ್ನದು ಎಂಬ ಅಭಿಮಾನವಿರಬಾರದು, ಭಯವಿರಬಾರದು, ಶಾಂತಿಯಿಂದಿರಬೇಕು, ದ್ವಂದ್ವವಿರಬಾರದು, ಪರಿಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು, ಸಾಕಷ್ಟು ಶಿಥಿಲವಾದ ಕೌಪೀನ-ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಧರಿಸಿರಬೇಕು. ಅಥವಾ ನಗ್ನನಾಗಿರಬೇಕು, ಯಾವಾಗಲೂ ಧ್ಯಾನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರಬೇಕು. ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯಾಗಿರಬೇಕು, ಮಿತಾಹಾರಿ ಯಾಗಿರಬೇಕು, ಗ್ರಾಮದಿಂದ ಆಹಾರವನ್ನು ತರಬೇಕು, ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲೇ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನ್ನಿಟ್ಟಿರಬೇಕು, ಬೇರೆ ಏನನ್ನೂ ಅಪೇಕ್ಷಿಸಬಾರದು, ಸುಖಾರ್ಥಿಯಾಗಿ ಒಬ್ಬನೇ ಸಾಧನ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸಾಗಬೇಕು, ಮರಣವನ್ನು ಬಯಸಬಾರದು, ಜೀವಿತನ್ನೂ ಬಯಸಬಾರದು, ಸೇವಕನು ಯಜಮಾನನ ಆಜ್ಞೆಗಾಗಿ ಕಾಯುತ್ತಿರುವಂತೆ ಆಯಯಾಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಘಟನೆಗಳಿಗೆ ಸಿದ್ಧನಾಗಿರಬೇಕು. ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು. ಪ್ರವಚನವನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು, ಶ್ರವಣವನ್ನು ಮಾಡಬೇರದು. ಹೀಗಿರುವವನು ಯೋಗಿ, ಯೋಗಿಯು ಮಾತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮನಿಷ್ಠನಾಗಲು ಸಮರ್ಥನಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಯತಿಯು ಒಂದು ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಧರಿಸಬೇಕು ಅಥವಾ ಕೇವಲ ಕೌಪೀನವನ್ನು ಧರಿಸಬೇಕು. ತಲೆಯನ್ನು ಪೂರ್ತಿ ಬೋಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಅಥವಾ ಶಿಖಾಧಾರಿಯೂ ಆಗಬಹುದು. ಯಾವಾಗಲೂ ಕಾವಿಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಧರಿಸಬೇಕು. ಯಾವಾಗಲೂ ಧ್ಯಾನ

ಮಾಡುತ್ತಿರಬೇಕು. ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಮರದ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಬೇಕು. ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಮಿತ್ರರನ್ನು ಸಮವಾಗಿಯೇ ಕಾಣಬೇಕು. ಮಾನ-ಅಪಮಾನಗಳನ್ನು ಸಮವಾಗಿಯೇ ಪರಿಗಣಿಸಬೇಕು. ಭಿಕ್ಷೆಯಿಂದಲೇ ಆಹಾರದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನು ಪೂರೈಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಕೇವಲ ಒಬ್ಬರಿಂದ ಆಹಾರವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸ ಬಾರದು. ಯಾವುದೇ ಕಾರಣದಿಂದ ಕೇವಲ ಒಬ್ಬನಿಂದ ಆಹಾರವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದು ಮಹಾಪಾಪ. ಈ ಪಾಪಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ಯಾವ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರವೂ ಹೇಳಿಲ್ಲ. ಯತಿಯು ರಾಗದ್ವೇಷಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರಬೇಕು. ಮಣ್ಣು-ಕಲ್ಲು-ಚಿನ್ನಗಳನ್ನು ಒಂದೇ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಕಾಣಬೇಕು. ಪ್ರಾಣಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು. ಯಾವ ವಸ್ತುವಿನ ಮೇಲೂ ಆಸೆ ಇರಬಾರದು. ಮೌನಿಯಾಗಿರಬೇಕು. ಕಾಲಿಡಬೇಕಾದ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಮೊದಲು ನೋಡಬೇಕು. ನೋಟದಿಂದ ಪವಿತ್ರವಾದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನಿಡಬೇಕು. ವಸ್ತ್ರದಿಂದ ಶೋಧಿಸಿದ ನೀರನ್ನು ಕುಡಿಯಬೇಕು. ಶಾಸ್ತ್ರಾಧ್ಯಾಯನದಿಂದ ಸುಸಂಸ್ಕೃತವಾದ ಮಾತನ್ನೇ ಆಡಬೇಕು. ಮನಸ್ಸು ಒಪ್ಪಿದ್ದನ್ನೇ ಆಚರಿಸಬೇಕು.

ಮಳೆಗಾಲಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಬಾರದು. ಸ್ನಾನ-ಶೌಚಾಗಳಲ್ಲಿ ತೀವ್ರಶ್ರದ್ಧೆಯಿರಬೇಕು. ಶುದ್ಧನಾಗಿರಬೇಕು. ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕಮಂಡಲವನ್ನು ಹಿಡಿದಿರಬೇಕು. ಸದಾ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯದಿಂದಿರಬೇಕು. ವನವಾಸ ಮಾಡಬೇಕು. ಮೋಕ್ಷ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರಬೇಕು. ಡಂಭಾಚಾರ ಅಹಂಕಾರಗಳನ್ನು ಬಿಡಬೇಕು. ಪರರನ್ನು ನಿಂದಿಸಬಾರದು. ಚಾಡಿಹೇಳಬಾರದು. ಯಾವಾಗಲೂ ಪ್ರಣವ ಚಿಂತನೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರಬೇಕು. ಮತ್ತೊಂದು ವಿಧ. ಯತಿಯೂ ಇದ್ದಾನೆ. ಈ ಯತಿಜನಿವಾರವನ್ನು ಧರಿಸಬಹುದು. ದರ್ಭೆಯನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಧರಿಸಬೇಕು. ಮನಸ್ಸು ಶಾಂತವಾಗಿರಬೇಕು. ಸ್ವಚ್ಛವಾದ ಕಾವಿಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಧರಿಸಿರಬೇಕು. ದೇಹಕ್ಕೆ ಭಸ್ಮವನ್ನು ಧರಿಸಬೇಕು. ಯಜ್ಞಗಳ ಅಧಿಪತಿಯದ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಜಪಿಸಬೇಕು. ಅಥವಾ ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಅರ್ಥಾತ್ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಸರ್ವೋತ್ತಮ ಎಂದು ಉಪಾಸನೆಮಾಡಬೇಕು. ವೇದಾಂತವು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನೇ ಚಿಂತಿಸಬೇಕು. ಇನ್ನೊಂದು ವಿಧದ ಸನ್ಯಾಸಿಯು ಮಕ್ಕಳ ಜೊತೆಯೇ ವಾಸಿಸಬಹುದು. ಯಾವಾಗಲೂ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯದಿಂದ ಇರಬೇಕು. ಯಾವಾಗಲೂ ವೇದಗಳ ಅಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರಬೇಕು. ಹೀಗಿರುವ ಯತಿಯು ಪರಮಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಅಹಿಂಸಾ-ಸತ್ಯ-ಅಸ್ತೇಯ-ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ-ತಪಸ್ಸು-ಕ್ಷಮಾ-ದಯೆ-ಸಂತೋಷ ಇವುಗಳು ಯತಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾದವ್ರತಗಳು.

ಇನ್ನೊಂದು ವಿಧದ ಯತಿಃ ವೇದಾಂತಜ್ಞಾನನಿಷ್ಠನಾಗಿ ಪಂಚಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಾ ಜ್ಞಾನ-ಧ್ಯಾನಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದು ಭಿಕ್ಷಾನ್ನದಿಂದ ಶರೀರ ಪೋಷಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಇವನು ನಿತ್ಯವೂ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಹೋಮಗಳ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಜಪಿಸಬೇಕು. ಪ್ರತಿದಿನ ವೇದಗಳ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಗಾಯತ್ರೀ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸಬೇಕು. ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ಧ್ಯಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ಯತಿಯು ಒಂದು ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಅಥವಾ ಎರಡು ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಧರಿಸಬಹುದು. ಶಿಖಾ ಯಜ್ಞೋಪವೀತಗಳನ್ನು ಧರಿಸಬಹುದು. ಮೂರು ದಂಡಗಳನ್ನು ಇವನು ಧರಿಸಬೇಕು. ಕಮಂಡಲವನ್ನು ಹಿಡಿಯಬೇಕು. ಈ ಯತಿಯು ತನ್ನ ಸಾಧನೆಯಿಂದ ಸದ್ಗತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

## ಯತಿಗಳ ಧರ್ಮ ಹಾಗೂ ವ್ರತಾಚರಣೆ ಅಧ್ಯಾಯ-೮೨

**ವ್ಯಾಸ ಉವಾಚ:** ಯತಿಗಳು ಭಿಕ್ಷಾನ್ನದಿಂದಲೇ ಶರೀರರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅಥವಾ ಫಲ-ಮೂಲಗಳನ್ನು ತಿನ್ನಬಹುದು. ಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ದಿನಕ್ಕೆ ಒಂದುಸಲ ಮಾತ್ರ ಬೇಡಬೇಕು. ಹೆಚ್ಚು ಬೆಳೆಸಬಾರದು. ಭಿಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಆಸಕ್ತನಾದರೆ ಅದರಿಂದ ವಿಷಯ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲೂ (ಭೋಗವಸ್ತುಗಳಲ್ಲೂ) ಆಸಕ್ತಿಯು ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ. ಏಳು ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕೇಳಬೇಕು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಭಿಕ್ಷೆಯು ಸಿಗದಿದ್ದರೆ ಬೇರೆ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಬೇಡಬಹುದು. ಭಿಕ್ಷಾನ್ನವನ್ನು, ಭಿಕ್ಷಾಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲೇ ತೊಳೆದುತಿನ್ನಬೇಕು. ಅಥವಾ ಬೇರೆ ಪಾತ್ರೆಗೆ ಹಾಕಿತೊಳೆದು ತಿನ್ನಬೇಕು. ಆ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ಪುನಃ ತೊಳೆಯಬೇಕು. ಶರೀರಕ್ಷಣೆಗೆ ಅವಶ್ಯವಾದಷ್ಟೇ ಆಹಾರವನ್ನು ಸೇವಿಸಬೇಕು ಲೋಲುಪನಾಗಬಾರದು. ಹೊಗೆ ಇಲ್ಲದ, ಒನಕೆಯ ಶಬ್ದವಿಲ್ಲದ ಕೆಂಡವನ್ನು ಆರಿಸಿರುವ, ಮನೆಗೆ, ಆ ಮನೆಯ ಜನರ ಊಟವಾಗಿದ್ದರೆಮಾತ್ರ, ಭಿಕ್ಷೆಗೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಮನೆಯ ಮುಂದೆ 'ಭಿಕ್ಷೆ' ಎಂದು ಒಂದುಸಲ ಮಾತ್ರಹೇಳಿ ಮುಖವನ್ನು ಕೆಳಗೆತಗ್ಗಿಸಿ, ಹಸುವಿನ ಹಾಲನ್ನು ಕರೆಯಲು ಬೇಕಾಗುವಷ್ಟು ಹೊತ್ತುಮಾತ್ರ ನಿಲ್ಲಬೇಕು.

ಕೈಕಾಲುಗಳನ್ನು ತೊಳೆದುಕೊಂದು, ಆಚಮನವನ್ನುಮಾಡಿ ಭಿಕ್ಷಾನ್ನವನ್ನು ಸೂರ್ಯನಿಗೆತೋರಿಸಿ, ಪೂರ್ವಾಭಿಮುಖವಾಗಿಕುಳಿತು, ಐದು ಪ್ರಾಣಾಹುತಿಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿ ಎಂಟುತ್ತುತ್ತು ಊಟವಮಾಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ಆಚಮನವನ್ನುಮಾಡಿ ಪರಮೇಶ್ವರನ ಧ್ಯಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಸನ್ಯಾಸಿಯು ಸೋರೆಬುರುಡೆಯನ್ನು ಪಾತ್ರೆಯಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು. ಮರದ, ಮಣ್ಣಿನ ಅಥವಾ ಬಿದಿರಿನ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬಹುದು ಎಂದು ಮನು ಪ್ರಜಾಪತಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.

ಸಾಯಂಕಾಲ, ರಾತ್ರಿ, ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿ ಮತ್ತು ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ತೇಜೋರೂಪಿಯಾದ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು. ಬೇರೆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಜಗಜ್ಜನ್ಮಾದಿಕಾರಣ, ಸರ್ವಭೂತಾಂತರ್ಯಾಮಿ, ತ್ರಿಗುಣವರ್ಜಿತ, ಸರ್ವಾಧಾರ, ಜ್ಯೋತಿಃ ಸ್ವರೂಪ, ಅವ್ಯಯ, ಪ್ರಕೃತಿ ಪುರುಷರಿಗಿಂತ ಉತ್ತಮ, ಬ್ರಹ್ಮರೂಪಿ ಎಂದು ಹೃದಯಕಮಲದಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು. ಆನಂದ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳಿಂದ ಪೂರ್ಣ, ಮಹಾಪುರುಷ, ಸತ್ಯ, ಅವ್ಯಯ, ತರುಣ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ತೇಜಸ್ವಿಎಂದು ಚಿಂತಿಸಬೇಕು. ಓಂಕಾರಾರ್ಥ ಚಿಂತನೆಯಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಬೇಕು. ಆಕಾಶ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಚಿಂತಿಸಬೇಕು. ಇಂತಹ ಚಿಂತನೆಯಿಂದ ಸಂಸಾರ ಬಂಧನದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

ಅಥವಾ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಪರಮಾಕಾಶವನ್ನು ಚಿಂತಿಸಿ ಆ ಆಕಾಶದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಸರ್ವಕಾರಣ ಎಂದೂ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಜೀವನಪ್ರದ ಎಂದೂ,

ಪ್ರಳಯಾಧಾರ ಎಂದೂ, ಆನಂದರೂಪ ಎಂದೂ, ಜ್ಞಾನರೂಪ, ಅನಂತ, ಸತ್ಯ, ಈಶಾನ ಎಂದು ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು. ಇದು ಯತಿಗಳಗಿರಬೇಕಾದ ಜ್ಞಾನರಹಸ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ರಹಸ್ಯವಾದ ಜ್ಞಾನ ಮಹೇಶ್ವರನು ಉಪದೇಶಿಸಿದ ಈ ಧ್ಯಾನಮಾರ್ಗವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವುವಯತಿಯು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಯೋಗವನ್ನು ತಲುಪುತ್ತಾನೆ. ಅದರಿಂದ ಆತ್ಮ ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಿ, ಧ್ಯಾನಾಸಕ್ತನಾಗಿ, ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದವನಿಗೆ ಸಂಸಾರಬಂಧನದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ತಾನು (ಸ್ವಾತ್ಮಾ) ಬೇರೆ ಎಲ್ಲ ಚೇತನಾಚೇತನಗಳಿಂದ ಭಿನ್ನ ಎಂದು ಮೊದಲು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಅನಂತರ ಆನಂದರೂಪನೂ, ಅಜರನೂ, ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪನೂ ಆದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಧ್ಯಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಸಕಲವಸ್ತುಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಗೆ ಕಾರಣನಾದ ಪುನರಾವೃತ್ತಿಯಿಲ್ಲದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಕೊಡುವ ಈಶ್ವರನೇ ಪರಮಾತ್ಮ. ಇವನು ಸರ್ವೋತ್ತಮ. ಇವನನ್ನು ಹೊಂದುವುದೇ ಶಾಶ್ವತವಾದ, ಮಂಗಳಮಯವಾದಮುಕ್ತಿ.

ಯತಿಗಳು ವ್ರತಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಬಾರದು. ಯತಿಗಳಿಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ವಿಧಿಸಿರುವ ವ್ರತಗಳನೂ, ಉಪವ್ರತಗಳನ್ನೂ ಉಲ್ಲಂಘಿಸಬಾರದು. ಯಾವುದೇ ವ್ರತದ ಉಲ್ಲಂಘನೆ ಯಾದರೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಯತಿಯು ಕಾಮುವಶನಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀಸಂಗವನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು. ಹಾಗೇನಾರೂ ಮಾಡಿದೇಆದ್ದರೆ ಘೋರ ನರಕಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗಿ ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಸಂತಾನವಿಲ್ಲದೆ ಕೊರಗುತ್ತಾನೆ.

ವಿನೋದಕ್ಕಾಗಿ ಸುಳ್ಳುಹೇಳುವುದು ಅಪರಾಧವಲ್ಲ ಎಂದು ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೂ ಯತಿಯು ವಿನೋದಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಸುಳ್ಳಾಡಬಾರದು. ಇಂತಹ ಆಸಕ್ತಿಯೂ ದಾರುಣಪರಿಣಾಮವನ್ನುಂಟುಮಾಡಬಹುದು. ಒಂದುವೇಳೆ ಸುಳ್ಳನ್ನಾಡಿದರೆ ಒಂದುದಿನ ಉಪವಾಸವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು ಮತ್ತು ಒಂದುನೂರು ಪ್ರಾಣಾಯಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಎಂತಹ ಆಪತ್‌ಸ್ಥಿತಿ ಒದಗಿದರೂ ಕಳ್ಳತನವನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು. ಕಳ್ಳತನಕ್ಕಿಂತ ದೊಡ್ಡ ಅಪರಾಧವೇಯಿಲ್ಲ ಎಂದು ಸ್ಮೃತಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಇದು ದೊಡ್ಡಹಿಂಸೆ. ಈ ಹಿಂಸಾಚಾರದಿಂದ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನವೇ ನಾಶವಾಗುತ್ತದೆ. ಹಣಹೊರಗೆ ಸಂಚರಿಸುವ ಪ್ರಾಣ. ಆದ್ದರಿಂದ ಯಾರೂ, ಯಾರಹಣವನ್ನೂ ಅಪಹರಿಸುತ್ತಾನೋ ಅವನು ಅವನ ಪ್ರಾಣವನ್ನೇ ಅಪಹರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಧ್ಯಾನನಿಷ್ಠನಾದರೆ ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳೂ ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಮಹೇಶ್ವರನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಅವನ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಬೇಕು. ಪರಬ್ರಹ್ಮವೇ ಪರಮಾತ್ಮ, ಈ ತತ್ವವೇ ಮಹಾದೇವ. ಹೀಗೆ ತಿಳಿದವನು ಎಲ್ಲ ಬಾಧೆಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಯತಿಯು ಜ್ಞಾನಯೋಗನಿರತನಾಗಿ, ಮನೋನಿಗ್ರಹದಿಂದ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಮಹಾದೇವನನ್ನು ತಪ್ಪದೇ ಆರಾಧಿಸಬೇಕು, ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು. ವಿಪ್ರರೇ! ಹೀಗೆ ಯತ್ಯಾಶ್ರಮ ಧರ್ಮವನ್ನು ನಿಮಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾಯಿತು. ಇದನ್ನು ಹಿಂದೆ ಚತುರ್ಮುಖಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಮುನಿಗಳಿಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಯತ್ಯಾಶ್ರಮಿಯ ನಿಯಮಗಳು ಪಶುಪತಿಯನ್ನು ಸಂತೋಷ ಪಡಿಸುವ ಮುಖ್ಯಸಾಧನ. ಏಕಾಗ್ರಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಈ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ತಪ್ಪದೇ ಪಾಲಿಸುವವರಿಗೆ ಪುನರ್ಜನ್ಮವಿಲ್ಲ.

## ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾ ಪಾಪಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ? ಅಧ್ಯಾಯ-೮೨

**ವ್ಯಾಸ ಉವಾಚ:** ಇನ್ನುಮುಂದೆ ಎಲ್ಲ ವಿಪ್ರರಹಿತಕ್ಕಾಗಿ, ಅವರ ದೋಷಗಳ ಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಶುಭವಾದ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ ವಿಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ.

ವಿಹಿತಕರ್ಮಗಳನ್ನುಮಾಡದೆ, ನಿಷಿದ್ಧಕರ್ಮಗಳನ್ನುಮಾಡುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ದೋಷ ಭಾಗಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಅವನ ದೋಷಗಳನ್ನು ಹೊಗಲಾಡಿಸುವ ವಿಧಾನವೇ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ. ಪಾಪಗಳನ್ನುಮಾಡಿದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದೆ ಇರಬಾರದು. ಶಾಂತರೂ, ಪ್ರಾಜ್ಞರೂ ಆದಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಹೇಳಿದ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ವೇದಾರ್ಥವನ್ನುಬಹಳ ಚೆನ್ನಾಗಿತಿಳಿದ, ಶಾಂತನೂ, ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಅಭಿರುಚಿ ಇರುವವನಾದವನು, ಪ್ರತಿದಿನ ಅಗ್ನಿಯ ಉಪಾಸನೆಯನ್ನುಮಾಡುವ ಒಬ್ಬಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಯಾವುದನ್ನು ಧರ್ಮ ಎಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸುವನೋ ಅದು ಧರ್ಮ. ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಉಪಾಸನೆಯನ್ನುಮಾಡಿದ, ವೇದಾರ್ಥಪಾರಂಗತರಾದ, ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಅಭಿರುಚಿಯಿರುವ, ಮೂರು ಮಂದಿ ವಿಪ್ರರು ಯಾವುದನ್ನು ಧರ್ಮ ಎಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸುವರೋ ಅದು ಧರ್ಮ. ಅನೇಕ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ತಿಳಿದ, ಅರ್ಥವನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸಲು ಅವಶ್ಯಕವಾದ ಊಹೆ ಮತ್ತು ನಿರಾಕರಣೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಮರ್ಥರಾದ, ವೇದಾಧ್ಯನಸಂಪನ್ನರಾದ ಏಳುಜನರು ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ವಿಧಿಸಲು ಅರ್ಹರು. ವಿಮರ್ಶೆಯ (ಯುಕ್ತಿಯ ಅನುಸಂಧಾನದ) ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ತಿಳಿದ, ವೇದಾಂತ ಕುಶಲರಾದ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಜನರ ಸಮಿತಿಯು ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ವಿಧಿಸಲು ಅರ್ಹ.

**ಪಾಪಿಗಳು:** ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯನ್ನುಮಾಡಿದವರು, ಮಧ್ಯಪಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದವರು, ಕಳ್ಳರು, ಗುರುಗಳ ಹಾಸಿಗೆಯಮೇಲೆ ಮಲಗಿದವರು (ಗುರುಪತ್ನಿಯ ಸಂಗವನ್ನು ಮಾಡಿದವರು) ಮಹಾಪಾತಕಿಗಳು. ಇವರ ಜೊತೆವ್ಯವಹಾರ ಮಾಡುವವರೂ ಕೂಡ ಮಹಾಪಾತಕಿಗಳು. ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಪಾಪಿಎಂದು ತಿಳಿದಮೇಲೂ ಅವನಜೊತೆ ಪ್ರಯಾಣ, ಮಲಗುವುದು, ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವುದು ಮೊದಲಾದ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ಒಂದುವರ್ಷ ಮಾಡಿದವನು ಪತಿತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಪಾತಕಿಗೆ ಯಜ್ಞವನ್ನುಮಾಡಿಸುವವನು, ಅವನಮನೆಯ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುವವನು, ಅವನಿಗೆ ಅಧ್ಯಾಪನವನ್ನು ಮಾಡಿಸುವವನು, ಅವನೊಡನೆ ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡುವವನು ಕೂಡಲೇಪತಿತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಪತಿತನಾದವನಿಗೆ, ಅವನು ಪತಿತ ಎಂದುಗೊತ್ತಿಲ್ಲದೆ, ಒಂದುವರ್ಷ ವೇದಾಧ್ಯಯನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ, ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದ ದ್ವಿಜರು ಪತಿತರಾಗುತ್ತಾರೆ.

**ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ:** ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದವನು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಕುಟೀರವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು, ಹೆಣದ ತಲೆಯನ್ನು ಲಾಂಛನವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ವಾಸಿಸಬೇಕು, ಭಿಕ್ಷಾನ್ನದಿಂದ ಬದುಕಬೇಕು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ವಾಸಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ, ದೇವಾಲಯಗಳಿಗೆ ಹೋಗಬಾರದು. ತನ್ನಿಂದ

ಹತನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ನೆನೆಯುತ್ತಾ ತನ್ನನ್ನು ನಿಂದಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಬೇಕು. ಯಾವ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಭಿಕ್ಷೆಗಾಗಿ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಮೊದಲೇ ನಿರ್ಣಯಿಸದೆ, ಯೋಗ್ಯವಾದ ಯಾವುದಾದರೂ ಏಳು ಮನೆಗಳಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಮನೆಯ ಅಡಿಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಆರಿಸಿರಬೇಕು. ಜನರ ಊಟವು ಮುಗಿದಿರಬೇಕು. ತನ್ನ ಅಪರಾಧವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾ ಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕೇಳಬೇಕು. ದಿನಕ್ಕೆ ಒಂದೇಸಲ ಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕೇಳಬೇಕು. ಸಿಗದಿದ್ದರೆ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಸಿಗುವ ಗಡ್ಡೆಗಳಿಂದ ಫಲಗಳಿಂದ ಜೀವನವನ್ನು ಸಾಗಿಸಬೇಕು. ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕಪಾಲವನ್ನು ಹಿಡಿಯಬೇಕು. ತಲೆಬುರುಡೆ ಸಹಿತವಾದ ದಂಡವನ್ನು ಹಿಡಿಯಬೇಕು. ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯವನ್ನು ಪಾಲಿಸಬೇಕು. ಹನ್ನೆರಡುವರ್ಷಗಳಕಾಲ ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯ ಪಾಪವುಹೋಗುತ್ತದೆ.

ಪ್ರಮಾದದಿಂದ (ಉದ್ದೇಶವಿಲ್ಲದೆ)ಮಾಡಿದ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಗೆ ಇದು ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ. ಉದ್ದೇಶಪೂರ್ವಕವಾಗಿಮಾಡಿದ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಗೆ ಮರಣವೇ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ. ಬೇರೆಯಾವುದೇ ದಾರಿಇಲ್ಲ. ಮರಣಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ಉಪವಾಸವಿದ್ದು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅಂದರೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಕ್ಕಾಗಿ ಸಾಯಲು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿ ಮರಣಪರ್ಯಂತ ಉಪವಾಸವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅಥವಾ ಪರ್ವತದ ತುದಿಯಿಂದ ಬೀಳಬೇಕು, ಅಥವಾ ಅಗ್ನಿಪ್ರವೇಶವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು, ಅಥವಾ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಬೇಕು. ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ಅಥವಾ ಒಂದು ಆಕಳಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ, ಅಥವಾ ತನ್ನಿಂದ ಹತನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನೇ ಉದ್ದೇಶಿಸಿ (ಅವನ ಅವಲಂಬಿಗಳಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ) ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗಮಾಡಿ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯ ಪಾಪವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ದೀರ್ಘಕಾಲ ರೋಗಿಯಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ರೋಗಪರಿಹಾರವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದರೆ (ಅವಶ್ಯಕವಾದ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದರೆ) ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯ ದೋಷವು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಶ್ರೇಷ್ಠಜ್ಞಾನಿಗೆ ಅನ್ನದಾನಮಾಡಿದರೆ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯು ಪರಿಹಾರವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಶ್ವಮೇಧದ ಅವಭೃಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದರೆ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯ ನಿವೃತ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ವೇದ ಗಳನ್ನು ತಿಳಿದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದರೆ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯು ಪರಿಹಾರ ವಾಗುತ್ತದೆ. ಮೂರುದಿನ ಉಪವಾಸವಿದ್ದು, ಅನಂತರ ಲೋಕಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಸರಸ್ವತೀ ಶೋಣಾನದಿಗಳ ಸಂಗಮದಲ್ಲಿ ಮೂರುಹೊತ್ತು ಸ್ನಾನಮಾಡುವುದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾ ದೋಷವು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ರಾಮೇಶ್ವರಕ್ಕೆಹೋಗಿ, ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನುಮಾಡಿ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ ಮೊದಲಾದ ವ್ರತಗಳನ್ನುಮಾಡಿ ರಾಮೇಶ್ವರನ ದರ್ಶನಮಾಡಿದರೆ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯು ಪಾದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಶೂಲಧಾರಿಯಾದ ಶಿವನ ಸನ್ನಿಧಾನವಿರುವ ಕಪಾಲಮೋಚನ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಪಿತೃಗಳನ್ನು, ದೇವತೆ ಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದರೆ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯ ಪರಿಹಾರವಾಗುತ್ತದೆ. ಹಿಂದೆ ದೇವಧಿದೇವನಾದ ಅಮಿತಪರಾಕ್ರಮಿಯಾದ ಭೈರವನು ಚತುರ್ಮುಖಬ್ರಹ್ಮನ ಕಪಾಲವನ್ನು ಈಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದನು. ಇಲ್ಲಿ ಭೈರವರೂಪಿಯಾದ ಶಿವನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ, ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ತರ್ಪಣ ವನ್ನುಕೊಟ್ಟು ಸ್ನಾನಮಾಡಿದರೆ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾ ಪಾತಕದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗುತ್ತದೆ.

**ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾ ಪಾಪಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ? ಎಂಬ ಲಕ್ಷಿನೇ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿಯಿತು**

## ಶಿವನಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನ ಪಂಚಮ ಶಿರಚ್ಛೇದ ಮತ್ತು ಪುನರುಜ್ಜೀವನ ಅಧ್ಯಾಯ-೮೪

**ಋಷಿಗಳ ಪ್ರಶ್ನೆ:** ಅತಿ ತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ಶಂಕರನು ಬ್ರಹ್ಮದೇಹದ ಒಂದುಬಾಗ ವಾಗಿದ್ದು ಕಪಾಲವನ್ನು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನು?

**ಸೂತ ಉವಾಚ:** ಋಷಿಗಳೇ, ಇದು ಪಾಪವನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವ ಪುಣ್ಯಕಥೆ. ದೇವೋತ್ತಮನಾದ, ಧೀಮಂತನಾದ ಮಹಾದೇವನ ಮಹಿಮೆಯ ಕಥೆ ಇದನ್ನು ಕೇಳಿರಿ.

**ಶಂಕರ-ಬ್ರಹ್ಮವಿವಾದ:** ಹಿಂದೆ ಒಮ್ಮೆ ಮೇರುಪರ್ವತದ ಶಿಖರದಲ್ಲಿ ಸಭೆಸೇರಿದ್ದ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಲೋಕಕಾರಣನಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ "ಅವ್ಯಯವಾದ ಪ್ರಧಾನ ತತ್ವಯಾವುದು?" ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ಸರ್ಮಲೋಕಗಳ ಜನಕರಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಮಹೇಶ್ವರನ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಮೋಹಿತರಾಗಿ ತತ್ವವನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿಯದೆ "ನಾನೇ ಅವ್ಯಯವಾದ ಪ್ರಧಾನತತ್ತ್ವ" ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡರು. "ನಾನೇ ಜಗತ್ತಿನ ಪೋಷಕ, ನಾನೇ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತೃ, ನಾನು ಯಾರಿಂದಲೂ ಹುಟ್ಟಿಲ್ಲ, ನಾನೇ ಇದ್ದೇನೆ, ನಾನೇ ನಿಯಾಮಕ, ನನಗೆ ಆದಿಯಿಲ್ಲ, ನಾನೇ ಪರಬ್ರಹ್ಮ, ನನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದರೆ ಮುಕ್ತಿಯು ಲಭಿಸುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳ ಪ್ರವೃತ್ತಿನಿವೃತ್ತಿಗಳ ಪ್ರೇರಕಶಕ್ತಿನಾನೇ. ನನಗಿಂತ ಉತ್ತಮ ಚೇತನಯಾರುಇಲ್ಲ" ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡರು. ಆಗ ಕೋಪಗೊಂಡ ಮುಕ್ಕಣ್ಣನು ನಾರಾಯಣಾಂಶ ಸಹಿತನಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರಾದುರ್ಭವಿಸಿ, ನಗುತ್ತಾ ಹೇಳಿದನು.

"ಬ್ರಹ್ಮನೇ! ಈಗ ನಿನಗೇಕೆ ಈಮೋಹ, ಅಜ್ಞಾನಗಳು ಉಂಟಾಗಿವೆ? ನೀನು ಹೇಳಿಕೊಂಡ ಮಹಿಮೆಯು ನಿನ್ನಲ್ಲಿಇಲ್ಲ. ನಾನೇ ಈ ಜಗತ್ತಿನ ಮೊದಲನೆಯಕರ್ತೃ ನಾನು ನಾರಾಯಣನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದವನು. ನನ್ನ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಲ್ಲದೆ ಈ ಜಗತ್ತಿನ ಜೀವನ ನಡೆಯುವುದೇಇಲ್ಲ. ನಾನೇ ಪರಂಜ್ಯೋತಿ, ನಾನೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾದ ಗಮ್ಯಸ್ಥಾನ. ನೀನು ನನ್ನ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದಲೇ ಈ ಲೋಕಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿರುವಿ." ಹೀಗೆ ಬ್ರಹ್ಮ ರುದ್ರರು ವಿವಾದ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವಾಗ ನಾಲ್ಕುವೇದಗಳ ಅಭಿಮಾನಿದೇವತೆಗಳು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರು. ಬ್ರಹ್ಮದೇವನನ್ನೂ, ಯಜ್ಞಸಂಭವನಾದ ಶಿವನನ್ನೂ ನೋಡಿ ಭಯ ಕಂಪಿತರಾಗಿ ಪರಬ್ರಹ್ಮನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿದರು.

**ಋಗ್ವೇದ ಉವಾಚ:** ಯಾರನ್ನು ಸಕಲ ಸ್ಥಾವರ-ಜಂಗಮಗಳೂ ಆಶ್ರಯಿಸಿವೆಯೋ ಯಾರಿಂದ ಎಲ್ಲವೂ ಪ್ರವೃತ್ತಿಮಾಡುತ್ತವೆಯೋ, ಯಾವುದನ್ನು ಪರತತ್ವ ಎಂದು ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಹೇಳುವರೋ ಆ ದೇವ ಮಹೇಶ್ವರನೇ.

**ಯಜುರ್ವೇದ ಉವಾಚ:** ಪ್ರಾಜ್ಞರು ಯಾರನ್ನು ಎಲ್ಲ ಯಜ್ಞಗಳಿಂದ ಮತ್ತು ಯೋಗದಿಂದ ಆರಾಧಿಸುವರೋ ಯಾರನ್ನು ಈಶ್ವರ ಎಂದು ಹೇಳುವರೋ ಆ ದೇವತೆ ಪಿನಾಕದಾರಿಯಾದ ಶಿವನೇ.

**ಸಾಮವೇದ ಉವಾಚ:** ಯಾರು ಈ ಜಗತ್ತನ್ನು ತಿರುಗಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆಯೋ ಈ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಮಂಗಳಮಯವಾಗಿ ಇದ್ದಾನೋ, ಯಾರನ್ನು ಯೋಗಿಗಳು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೋ ಆ ತತ್ವ ಶಂಕರನೇ.

**ಅಥರ್ವಣವೇದ ಉವಾಚ:** ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಯಾರ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಮಹಾಪ್ರಯತ್ನ ವನ್ನು ಮಾಡುವರೋ ಅವನನ್ನು ಮಹೇಶ, ರುದ್ರ, ಪುರುಷ ಎಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದಾರೆ. ಭಗವಾನ್ ಶಿವನೇ ಹೀಗೆ ತಿಳಿಯಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿಲ್ಪಡುವ ದೇವತೆ.

ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ವೇದಾಭಿಮಾನಿಗಳ ಈವಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ನಕ್ಕುಬಿಟ್ಟರು. ವಿಮೋಹಿತರಾಗಿದ್ದ ಅವರು ಹೇಳಿದರು. "ಸರ್ವಸಂಗಪರಿತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿರುವ ಪರಬ್ರಹ್ಮನಾದ ಈ ಶಿವನು ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯ ಜೊತೆಹೇಗೆ ವಿಹರಿಸುತ್ತಾನೆ? ಬಹಳ ಗರ್ವಿತರಾದ ಪ್ರಮಥಗಳೊಂದಿಗೆ ಅದೇನು ವಿಹಾರ? ಆಗ ಅಮೂರ್ತನೂ (ಭೌತ ಆಕಾರಗಳಿಲ್ಲದವನು), ಸನಾತನನೂ, ಪ್ರಣವ ಸ್ವರೂಪನೂ ಆದ ಭಗವಂತನು (ನಾರಾಯಣನು) ಮೂರ್ತ ರೂಪವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರಿಗೆ ಹೇಳಿದನು.

**ಪ್ರಣವ ಉವಾಚ:** "ಈಶಿವನು ತನ್ನಲ್ಲೇ ವಿಹಾರಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ತನಗಿಂತ ಬೇರೆ ಯಾರ ಜೊತೆಯಲ್ಲೂ ವಿಹರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಶಿವಸ್ವಯಂಜ್ಯೋತಿ, ಸನಾತನ, ಅವನ ರಮಣಿಯಾದ ಪಾರ್ವತಿಯು ಅವನ ಆನಂದದ ಒಂದುರೂಪ."

**ಐದನೆಯ ಮುಖದಿಂದ ಪ್ರಭೆ:** ಪ್ರಣವಸ್ವರಪನಾದ ಭಗವಂತನು ಇಷ್ಟುಹೇಳಿದರೂ ಬ್ರಹ್ಮನ ಅಜ್ಞಾನವು ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಈಶ್ವರನ ಮಾಯೆಯೇ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ. ಈ ಸಂಧರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಭಾರಿ ಬೆಳಕನ್ನು (ಪ್ರಭೆಯನ್ನು) ಆವಿಷ್ಕರಿಸಿದನು. ಈ ಬೆಳಕು ಆಕಾಶವನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿತ್ತು. ಈ ಪ್ರಭೆಯ ಮೂಲಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ತಲೆ ಮತ್ತು ಮುಖವಾಗಿತ್ತು. ಅದು ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ಐದನೆಯತಲೆಯಾಗಿತ್ತು. ಆ ಐದನೆಯ ಮುಖ ಕೋಪದಿಂದ ಜ್ವಲಿಸುತ್ತಿತ್ತು.

**ಬ್ರಹ್ಮಗರ್ವ-ಶಿರಶ್ಛೇದನ:** ತ್ರಿಶೂಲಧಾರಿಯಾಗಿದ್ದ, ಸರ್ಪಗಳನ್ನು ಜನಿವಾರದ ಆಕಾರದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿದ್ದ ಶಿವನು ಆ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿದನು. ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಶಿವನಿಗೆ ಹೇಳಿದನು. "ಈ ಜ್ಯೋತಿರ್ಮಯವಾದ ಮುಖ ಮತ್ತು ತಲೆ ನಿನ್ನ ಹಣೆಯ ಕಣ್ಣಿಗಿಂತ ಮೊದಲೇ ನಿನಗಾಗಿ ಪ್ರಾದುರ್ಭವಿಸಿತು. ಈ ಮುಖದಿಂದಲೇ ನೀನು ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆದಿರುವಿ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಿನಗಿಂತ ಉತ್ತಮನಾದ ನನ್ನನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸು. ಶಿವನು ಚತುರ್ಮುಖಬ್ರಹ್ಮನ ಗರ್ವದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಲೋಕವನ್ನೇ ಸುಡುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳ ಕಾಲಭೈರವನನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸಲು ಕಳಿಸಿದನು. ಅವನು ಬ್ರಹ್ಮನ ಜೊತೆ ಘೋರ ಯುದ್ಧವನ್ನುಮಾಡಿ ಅವನ ಐದನೆಯ ಮುಖವನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿದನು. ಈ ಮುಖ ಚ್ಛೇದನದಿಂದಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮನು ಹಸುನೀಗಿದನು. ತನ್ನ ಯೋಗಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಪುನಃ ಬದುಕಿದನು.

**ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಆದ ಶಿವದರ್ಶನ:** ಜೀವ ಪಡೆದುಎದ್ದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಪ್ರಭಾಮಂಡಲದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಪಾರ್ವತೀ ಸಹಿತನಾಗಿ ಕುಳಿತಿರುವ ಸನಾತನನಾದ ಮಹಾದೇವನನ್ನು ಕಂಡನು. ಕೈಗಳಿಗೆ, ತೋಳುಗಳಿಗೆ ಬಳೆಯಂತೆ ಸರ್ಪಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿರುವ, ಚಂದ್ರನನ್ನು

ಆಭರಣದಂತೆ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿರುವ, ಕೋಟಿಸೂರ್ಯರ ಕಾಂತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ, ಜಟೆಯಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿರುವ ಹುಲಿಯ ಚರ್ಮವನ್ನು ಧರಿಸಿರುವ, ದಿವ್ಯಮಾಲೆ ಯಿಂದ ಅಲಂಕೃತನಾಗಿರುವ, ಕೈಯಲ್ಲಿ ತ್ರಿಶೂಲವನ್ನು ಹಿಡಿದಿರುವ, ನೋಡಿದವರ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಕೋರೈಸುವ ಭಸ್ಮಾಲಂಕೃತನಾದ, ಯೋಗಿಯಾದ, ಯೋಗನಿಷ್ಠರಾದವರು ತಮ್ಮ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವಂತಹ, ಪ್ರಥಮತತ್ವನಾದ ಪೂರ್ಣನಾದ ಮಹಾದೇವನನ್ನು ಕಂಡನು. ಶ್ರೇಷ್ಠಳಾದ ಪಾರ್ವತಿದೇವಿಯು ಅವನಶಕ್ತಿ. ಆಶಕ್ತಿಗೆ ಆಕಾಶವೆಂದು ಇನ್ನೊಂದು ನಾಮದೇಯ. ಈ ಪಾರ್ವತಿದೇವಿಯ ಪತಿಯಾದ ಶಿವನು ಅನಂತ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾನೆ. ಇಂತಹ ಶಿವನ ದರ್ಶನ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗಾಯಿತು.

ಶಿವನಿಗೆ ಒಂದೇಒಂದುಸಲ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಶಿವನಾಮ ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಾ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದರೂ ಜನನ ಮರಣಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾದ ಮೋಹವು ನಾಶವಾಗುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಶಿವನು, ಸದಾಚಾರ ಸಂಪನ್ನರಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಭಕ್ತರಾಗಿರುವವರಿಗೆ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ನೀಡುವನು. ಲೋಕನಿಯಾಮಕನಾದ ಶಿವನ ದರ್ಶನ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿದೇವತೆಗಳೂ, ಋಷಿಗಳೂ, ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿಗಳು ಯಾರು ಶಿವನ ಸ್ವರೂಪವಾದ ಲಿಂಗವನ್ನು ಸದಾ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೋ ಅಂತಹವನಿಗೆ ಶಿವನ ದರ್ಶನ. ಸಕಲ ಜಗತ್ತನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿಸುವ ವಿಜ್ಞಾನ ಮಯವಾದ ಶರೀರವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಶಿವನ ದರ್ಶನವು ಮಹಾಭಾಗ್ಯ. ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭನ ಪುತ್ರನೂ ವಿದ್ಯೆ ಮತ್ತು ಶಕ್ತಿದೇವಿಯಾದ ಪಾರ್ವತಿಯ ಪತಿಯೂ ಆದ ಶಿವನ ಪಾದಗಳಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಹೂಗಳನ್ನೋ, ನೀರನ್ನೋ ಅರ್ಪಿಸಿದವನುಕೂಡ ಸಂಸಾರದಿಂದ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಶಿವನ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರಿಗೆ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಸ್ಮರಣೆಯು (ಚಿಂತನೆಯು) ಉಂಟಾಯಿತು. ಈ ದಿವ್ಯಸ್ಮೃತಿಯಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಚಂದ್ರಭೂಷಣನಾದ ಶಿವನು ಸ್ತುತಿಸಿದನು.

**ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಮಾಡಿದ ಶಿವ-ಪಾರ್ವತಿಯ್ ಸ್ತುತಿ:**

**ನಮೋ ದೇವಾಯ ಮಹತೇ ಮಹಾದೇವ್ಯೈ ನಮೋ ನಮಃ ।**
**ನಮಃ ಶಿವಾಯ ಶಾಂತಾಯ ಶಿವಾಯೈ ಸತತಂ ನಮಃ ॥**

ಮಹಾದೇವನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ, ಮಹಾದೇವಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ, ಶಾಂತನಾದ ಶಿವನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ, ಶಿವಪತ್ನಿಗೆ ನಿರಂತರವಾಗಿ ನಮಸ್ಕಾರ.

**ಓಂ ನಮೋ ಬ್ರಹ್ಮಣೇ ತುಭ್ಯಂ ವಿದ್ಯಾಯೈ ತೇ ನಮೋ ನಮಃ ।**
**ಮಹೇಶಾಯ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ಮೂಲಪ್ರಕೃತಯೇ ನಮಃ ॥**

ಪೂರ್ಣನಾದ ನಿನಗೆನಮಸ್ಕಾರ, ವಿದ್ಯಾದೇವತೆಯೇ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ, ಮಹೇಶನೇ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ, ಮೂಲಪ್ರಕೃತಿಯೇ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ.

**ನಮೋ ವಿಜ್ಞಾನದೇಹಾಯ ಚಿಂತಾಯೈ ತೇ ನಮೋ ನಮಃ ।**
**ನಮೋಸ್ತು ಕಾಲಕಾಲಯ ಈಶ್ವರಾಯೈ ನಮೋ ನಮಃ ॥**

ಜ್ಞಾನಮಯ ದೇಹವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಶಿವನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ, ಧ್ಯಾನಸ್ವರೂಪಳಾದ ದೇವಿಯೇ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ, ಕಾಲನಿಯಾಮಕನಾದ ಶಿವನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ, ಶಿವಪತ್ನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ.

**ನಮೋ ನಮೋಸ್ತು ರುದ್ರಾಯ ರುದ್ರಾಣ್ಯೈ ತೇ ನಮೋ ನಮಃ ।**
**ನಮೋ ನಮಸ್ತೇ ಕಾಲಾಯ ಮಾಯಾಯೈ ತೇ ನಮೋ ನಮಃ ॥**

ರುದ್ರನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ, ನಮಸ್ಕಾರ. ರುದ್ರಪತ್ನಿ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ, ಸಂಹಾರಕನಾದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಪ್ರಕೃತಿನಿಯಾಮಕಳಾದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ.

**ನಿಯಂತ್ರೇ ಸರ್ವಕಾರ್ಯಾಣಾಂ ಕ್ಷೋಭಿಕಾಯೈ ನಮೋ ನಮಃ ।**
**ನಮೋಸ್ತು ತೇ ಪ್ರಕೃತಿಯೇ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ ಚ ॥**

ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯಗಳ ನಿಯಾಮಕನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ, ಜಗತ್ತಿಗೆ ಚಾಲನೆಯನ್ನುಕೊಡುವ ಪಾರ್ವತಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ, ಪ್ರಕೃತಿನಿಯಾಮಕಳಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ, ನಾರಯಾಯಣ ಸ್ವರೂಪನಾದ ಶಿವನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ.

**ಯೋಗದಾಯ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ಯೋಗಿನಾಂ ಗುರುವೇ ನಮಃ ।**
**ನಮಃ ಸಂಸಾರವಾಸಾಯ ಸಂಸಾರೋತ್ಪತ್ತಯೇ ನಮಃ ॥**

ಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ಯೋಗ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುವ, ಆದ್ದರಿಂದ ಗುರುವಾದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಸಂಸಾರದ ಉತ್ಪತ್ತಿ-ಸ್ಥಿತಿಗಳಿಗೆ ಕಾರಣನಾದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ.

**ನಿತ್ಯನಂದಾಯ ವಿಭವೇ ನಮೋಸ್ತ್ವಾನಂದ ಮೂರ್ತಯೇ ।**
**ನಮಃ ಕಾರ್ಯವಿಹೀನಾಯ ವಿಶ್ವಪ್ರಕೃತಯೇ ನಮಃ ॥**

ನಿತ್ಯಾನಂದಸ್ವರೂಪನೂ, ಸರ್ವಶಕ್ತನೂ, ಆನಂದಮೂರ್ತಿಯೂ ಆದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಯಾವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾಗಿಲ್ಲದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಸಕಲಪ್ರಕೃತಿಯ ನಿಯಾಮಕನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ.

**ಓಂಕಾರಮೂರ್ತಯೇ ತುಭ್ಯಂ ತದಂತಃಸಂಸ್ಥಿತಾಯ ಚ ।**
**ನಮಸ್ತೇ ವ್ಯೋಮಸಂಸ್ಥಾಯ ವ್ಯೋಮಶಕ್ತ್ಯೈ ನಮೋ ನಮಃ ॥**

ಓಂಕಾರಪ್ರತಿಪಾದ್ಯನಾದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಓಂಕಾರಾಭಿಮಾನಿಯಾದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಆಕಾಶಮೂರ್ತಿಯಾದ, ಆಕಾಶದ ಶಕ್ತಿಯಾದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ.

ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಹೀಗೆ ಎಂಟು ಶ್ಲೋಕಗಳಿಂದ ಶಿವಪಾರ್ವತಿಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿ ಶತರುದ್ರಿಯ ಎಂಬ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ಅವರಿಬ್ಬರಿಗೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಅನಂತರ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದವರ ದುಃಖಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ ಮಹಾದೇವನು ತನ್ನ ಕೈಗಳಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸಿ "ನಾನು ಈಗ ನಿನ್ನಬಗ್ಗೆ ಪ್ರೀತನಾಗಿದ್ದೇನೆ" ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

**ವಿಷ್ಣುವಿನ ಆಗಮನ, ಅನುಗ್ರಹ ಮತ್ತು ಆದೇಶ:** ಆಗಅಲ್ಲಿಗೆ ಭಗವಾನ್ ವಿಷ್ಣುವು ಬಂದನು. ಅವನು ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಪರಮಯೋಗವನ್ನೂ ಅತುಲೈಶ್ವರ್ಯವನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟನು. ತನ್ನೆದುರಿಗಿದ್ದ ಶಿವನಿಗೆ ಹೇಳಿದನು. "ಇವನು ಬ್ರಹ್ಮ ಇಡೀಜಗತ್ತಿನಿಂದ ಅಗ್ರಪೂಜೆಗೆ ಅರ್ಹನು. ನಿನ್ನ ತಂದೆ, ನೀನು ಅವನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕು. ಇವನು ಗುಣಗಳಿಂದ

ನಿನಗಿಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠ. ಇವನು ಪುರಾಣಪುರುಷ, ನೀನು ಇವನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಬಾರದು. ಇವನು ತನ್ನ ಯೋಗಶಕ್ತಿಯಿಂದ ನನಗೇ ಶರಣಾಗತನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಇವನು ಯಜ್ಞಮೂರ್ತಿ, ಗರ್ವರಹಿತ, ಗರ್ವವುಳ್ಳವರನ್ನು ಮಾತ್ರನೀನು ಶಿಕ್ಷಿಸಬೇಕು." "ನಿನಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯ ಪಾಪವುಬಂದಿದೆ. ಅದನ್ನು ನೀನುಪರಿಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಹೀಗೆಮಾಡಿ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕನಾಗಬೇಕು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಕತ್ತರಿ ಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮನ ತಲೆಯನ್ನು ನೀನುಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಭಿಕ್ಷಾಟನೆಮಾಡು. ಈ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತದಿಂದ ದೇವ-ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ರಕ್ಷಣೆಯಾಗುತ್ತದೆ."

ಭಗವಾನ್ ವಿಷ್ಣುವು ಶಿವನಿಗೆ ಇಷ್ಟುಹೇಳಿ ತನ್ನಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಹೋದನು. ಅನಂತರ ನೀಲಗೆಂಪುಬಣ್ಣದ ಜಟಾಧಾರಿಯಾದ ಶಿವನು ಬ್ರಹ್ಮನ ತಲೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳಲು ತನ್ನ ಸೇವಕ ಕಾಲಭೈರನಿಗೆ ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದನು.

**ಅಶರೀರ ವಾಣಿ:** ಆಗ ಭಗವಂತನು ಅದೃಶ್ಯನಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದನು. "ಶಿವನೇ! ಕಪಾಲವನ್ನುಹಿಡಿದು ಭಿಕ್ಷೆಬೇಡುವ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವ್ರತವನ್ನು ನಿನ್ನ ಪಾಪವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ನೀನೇಮಾಡು, ನಿನ್ನನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಲೋಕವೂ ಪಾಪಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಮುಂದೆಬರುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ನಿನ್ನ ವ್ರತವು ಲೋಕಹಿತಕರವಾಗುವುದು." ಹೀಗೆಹೇಳಿ 'ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾ' ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಕನ್ಯೆಯೊಬ್ಬಳನ್ನು ಕಳಿಸಿದನು. ಅವಳ ಮುಖ ಕೋರೆಹಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಕರಾಳವಾಗಿತ್ತು. ಜ್ವಾಲೆಯ ಮಾಲೆಯನ್ನು ಅವಳು ಧರಿಸಿದ್ದಳು. "ಈಶಿವನು ವಾರಾಣಸಿಯನ್ನು ತಲುಪುವವರೆಗೆ ಭಯಂಕರ ಆಕಾರದಿಂದ ನೀನು ಅವನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸು" ಎಂದು ಆ ಕನ್ಯೆಗೆ ಭಗವಂತನ ಆದೇಶವಿತ್ತು. ಪುನಃ ಅಶರೀರವಾಣಿಯು ಶಿವನಿಗೆ ಹೀಗೆಹೇಳಿತು. "ನನ್ನ ಆದೇಶದಂತೆ ಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನುಬೇಡುತ್ತಾ ಇಡೀ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅಲೆದಾಡು. ನಿರ್ದೋಷನಾದ, ಗುಣಪೂರ್ಣನಾದ ನಾರಾಯಣನ ದರ್ಶನವಾಗುವವರೆಗೆ ಹೀಗೆಮಾಡುತ್ತಿರು. ಅವನ ದರ್ಶನವಾದಾಗ ಪಾಪವನ್ನು ತೊಡೆಯುವ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಉಪಾಯವನ್ನು ನಾರಾಯಣನು ನಿನಗೆ ತೋರಿಸುತ್ತಾನೆ.

**ಶಿವನಿಂದ ಭಿಕ್ಷಾಟನೆ:** ಶಿವನು ಭಗವಂತನ ಅಶರೀರವಾಣಿಯನ್ನುಕೇಳಿ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕಪಾಲವನ್ನುಹಿಡಿದು ಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನುಬೇಡುತ್ತಾ ಮೂರುಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿದನು. ಆಗ ಅವನು ವಿಕೃತವೇಷವನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದನು. ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಬೆಳಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನ ಮೂರುಕಣ್ಣುಗಳು ಕಾಂತಿಯುತವೂ, ಪವಿತ್ರವೂ, ಮನೋಹರವೂ ಆಗಿದ್ದವು. ಶಿವನು ಸಾವಿರ ಸೂರ್ಯರ ತೇಜಸ್ಸನ್ನುಹೊಂದಿದ್ದನು. ಸಿದ್ಧರೂ, ಪ್ರಮಥಗಣಗಳೂ ಅವನನ್ನು ಸುತ್ತುವರಿದಿದ್ದರು. ಪರಮಾತ್ಮನ ಚಿಂತನೆಯ ಆನಂದಾಮೃತವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾ ಶಿವನು ಲೋಕಸಂಚಾರವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ರೂಪಲಾವಣ್ಯ ಸಂಪನ್ನನಾಗಿದ್ದ ಶಂಕರನನ್ನು ನೋಡಿ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಅವನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದರು. ಅವರು ಅವನ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ಹಾಡಿದರು, ನರ್ತನಮಾಡಿದರು, ಅವನ ಮಂದಹಾಸ ತುಂಬಿದ ಮುಖವನ್ನುನೋಡಿ ಹುಬ್ಬಿನ ವಿಲಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಶಿವನು ದೇವತೆಗಳ ದಾನವರ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಿ ವಿಷ್ಣುಲೋಕಕ್ಕೆಹೋದನು. ಶಿವನು ತನ್ನ ಗಣಗಳೊಂದಿಗೆ ವಿಷ್ಣುವಿನ ದಿವ್ಯಭವನವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಲು ಮುಂದಾದನು.

**ಶಿವ–ವಿಶ್ವಕ್ಸೇನರ ಯುದ್ಧ:** ವಿಷ್ಣುಭವನದ ದ್ವಾರಪಾಲಕ ವಿಶ್ವಕ್ಸೇನ. ಅವನು ಶಂಖ, ಚಕ್ರ, ಗದೆಗಳನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದನ್ನು, ಪೀತಾಂಬರವನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದನು, ಬಹಳ ಬಲಶಾಲಿ. ಈ ವಿಶ್ವಕ್ಸೇನನು ಶಿವನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ ಪ್ರವೇಶವನ್ನು ತಡೆದನು. ಆಗ ಶಿವಗಣವು ಅವನನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿತು, ಶಿವಗಣದ ನಾಯಕನಾದ ಭೈರವನ ಆದೇಶದಂತೆ ಕಾಲವೇಗ ಎಂಬ ಶಿವಸೇವಕನು ವಿಶ್ವಕ್ಸೇನನ್ನು ಎದುರಿಸಿದನು. ವಿಶ್ವಕ್ಸೇನನು ಅವನನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ ಕೋಪದಿಂದ ಶಿವನಿಗೆ ಎದುರಾಗಿ ಸುದರ್ಶನ ಚಕ್ರವನ್ನು ಎಸೆದನು. ತ್ರಿಪುರಾಂತಕನಾದ, ಶೂಲಧಾರಿಯಾದ ಶಿವನು ವಿಶ್ವಕ್ಸೇನನನ್ನು ತಿರಸ್ಕಾರದಿಂದ ನೋಡಿದನು. ಈ ಮಧ್ಯದಲ್ಲೇ ಪ್ರಳಯಾಗ್ನಿಯಂತಿದ್ದ ಶಿವಸೈನಿಕನೊಬ್ಬ ಶೂಲದಿಂದ ವಿಶ್ವಕ್ಸೇನನ ಎದೆಯನ್ನು ಸೀಳಿ ಅವನನ್ನು ನೆಲಕ್ಕೆ ಕೆಡವಿದನು. ಈ ಪರಹಾರದಿಂದ ವಿಶ್ವಕ್ಸೇನನು ಸತ್ತುಹೋದನು. ಶಿವನು, ವಿಶ್ವಕ್ಸೇನನ ಶವವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಪ್ರಮಥಗಣಗಳೊಂದಿಗೆ ವಿಷ್ಣುಭವನವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು.

**ಶಿವನಿಗೆ ರಕ್ತಭಿಕ್ಷೆ:** ಶ್ರೀಹರಿಯು ಶಿವನನ್ನುನೋಡಿ ತನ್ನಹಣೆಯ ಒಂದು ಧಮನಿಯನ್ನು ಭೇದಿಸಿ ರಕ್ತಧಾರೆಯನ್ನು ಹರಿಸಿದನು. "ಶಿವನೇ! ಅಮಿತಕಾಂತಿವಂತನೇ! ನನ್ನ ಈ ಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೋ. ಇದಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆಯಾವ ಪದಾರ್ಥವೂ ನಿನಗೆ ಕೊಡಲು ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲ" ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ದೇವಮಾನದ ಒಂದುಸಾವಿರ ವರ್ಷ ರಕ್ತಧಾರೆಯು ಹರಿಯಿತು ಆದರೂ ಶಿವನು ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಬ್ರಹ್ಮಕಪಾಲವು ತುಂಬಲಿಲ್ಲ. ಅನಂತರ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಶಿವನನ್ನು ನಾನಾ ಭಾವಗಳಿಂದ ಪ್ರಶಂಸಿಸಿ ಆದರದಿಂದ ಹೇಳಿದನು. ಬ್ರಹ್ಮಕಪಾಲವನ್ನು ಏಕೆ ಹಿಡಿದಿರುವಿ?" ಆಗ ಶಿವನು ಎಲ್ಲ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಹೇಳಿದನು. ಶ್ರೀಹರಿಯು ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾಕನ್ಯೆಯನ್ನು ಕರೆದು "ಶಿವನನ್ನು ಬಿಡು" ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಅವಳು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ, ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಬಹಳಹೊತ್ತು ಆಲೋಚಿಸಿ ಶಿವನಿಗೆ ಹೇಳಿದನು. "ಶಿವನೇ ಮಂಗಳಕರವಾದ ವಾರಾಣಾಸಿಗೆಹೋಗು. ಅಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲದೋಷಗಳು ಪರಿಹಾರವಾಗುತ್ತವೆ."

**ಶಿವನ ವಾರಾಣಾಸಿಯಾತ್ರೆ:** ಅನಂತರ ಶಿವನು ಲೋಕಹಿತವನ್ನು ಬಯಸುತ್ತಾ ಎಲ್ಲ ತೀರ್ಥಗಳಿಗೆ, ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆಹೋದನು. ಅವನ ಗಣಗಳು ಅವನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದವು. ಶಿವನನ್ನು ತನ್ನ ಮಹಾಯೋಗಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೈಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಕ್ಸೇನನ ಕಳೇಬರವನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ನರ್ತನಮಾಡುತ್ತಾ ಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದನು.

ಶ್ರೀಹರಿಯು ಶಿವನ ನರ್ತನವನ್ನುನೋಡಲು ಬಯಸಿ, ಬೇರೊಂದು ರೂಪವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಶಿವನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿಹೋದನು. ಶಿವನು ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತ ಮುಗುಳ್ನಗುತ್ತ ತನ್ನ ಅನಂತ ಯೋಗಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತ ನರ್ತನಮಾಡಿದನು. ಶಿವನು ವಾರಾಣಾಸಿಯನ್ನು ತಲುಪಿದನು. ಅವನ ಹಿಂದೆಯೇ ಶ್ರೀಹರಿಯೂ ವಾರಣಾಸಿಯನ್ನು ತಲುಪಿದನು.

**ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾ ವಿಮೋಚನೆ:** ಜಟಧಾರಿಯಾದ ಶಿವನು ವಾರಾಣಾಸಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತದ್ದಂತೆಯೇ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾಕನ್ಯೆಯು ಹಾ! ಹಾ! ಎಂದು ಕಿರುಚುತ್ತ, ದುಃಖವನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಾ ಪಾತಾಳವನ್ನು ಸೇರಿದಳು. ಶಿವನ ಬ್ರಹ್ಮಕಪಾಲವನ್ನು ಗಣಗಳ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿಟ್ಟನು. ವಿಶ್ವಕ್ಸೇನನ ಕಳೇಬರವನ್ನು "ಇದು ಜೀವವನ್ನು ಪಡೆಯಲಿ" ಎಂದು ಹೇಳಿ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟನು. ಮತ್ತು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದನು.

**ಶಿವನ ಉಪದೇಶ:** "ನನ್ನ ಕಪಾಲಧಾರಿವೇಷವನ್ನು ಯಾರು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಾರೋ ಅವರು ಈ ಲೋಕದ, ಪರಲೋಕದ ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳೂ ಕೂಡಲೇ ನಾಶವಾಗುತ್ತದೆ." "ಇಲ್ಲಯ ಕಪಾಲಮೋಚನತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ವಿಧಿಯಂತೆ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ, ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ತರ್ಪಣವನ್ನುಕೊಟ್ಟರೆ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯ ಪಾಪದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ." "ಈ ಜಗತ್ತು ಅಶಾಶ್ವತ, ವಾರಾಣಸಿಗೆಹೋಗಿ, ಅಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನು ತತ್ವಜ್ಞಾನವನ್ನುಕೊಡುವನು. ಮರಣಾನಂತರ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡುವನು."

ಶಿವನು ಹೀಗೆಹೇಳಿ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಆಲಂಗಿಸಿ, ತನ್ನ ಪ್ರಮಥಗಣಗಳೊಂದಿಗೆ ಅಂತರ್ಧಾನಹೊಂದಿದನು. ಶ್ರೀಹರಿಯೂಕೂಡ ಶಿವನಿಂದ ವಿಷ್ವಕ್ಸೇನನನ್ನು ಪಡೆದು ಸ್ವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದನು.

**ಸೂತ ಉವಾಚ:** ಋಷಿಗಳೇ ಶಿವನ ಕಪಾಲಮೋಚನದ ಕಥೆಯನ್ನು ನಿಮಗೆ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ, ಇದು ಪುಣ್ಯಕರ. ಮಹಾಪಾಪಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವ ಕಥೆ, ಶಿವನಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ಕಥೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದವರ ಕಾಯಕ, ವಾಚಿಕ, ಮಾನಸಿಕ ಪಾಪಗಳನ್ನು ದೂರವಾಗುತ್ತವೆ.

**ಶಿವನಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನ ಪಂಚಮ ಶಿರಚ್ಛೇದ ಮತ್ತು ಪುನರುಜ್ಜೀವನ ಎಂಬ ೮೪ನೇ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿಯಿತು**

—೦—

## ಪಂಚ ಮಹಾಪಾತಕಗಳಿಗೆ ಪರಿಹಾರೋಪಾಯಗಳು ಅಧ್ಯಾಯ–೮೫

**ವ್ಯಾಸ ಉವಾಚ, ಸುರಾಪಾನಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ:** ಸುರಾಪಾನಮಾಡಿದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ಕೆಂಪಾಗುವಂತೆ ಕಾಯಿಸಿದ ಸುರೆಯನ್ನು ಕುಡಿಯಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಅವನ ಶರೀರವು ಸುಟ್ಟುಹೋಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಆದಾಗ ಸುರಾಪಾನದ ಪಾಪದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ಕೆಂಪಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿ ಗೋಮೂತ್ರವನ್ನು ಅಥವಾ ಗೋಮಯ (ಸಗಣಿ)ದ ನೀರನ್ನು ಕುಡಿಯುವುದರಿಂದ ಅಥವಾ ಹೀಗೆ ಕಾಯಿಸಿದ ಹಾಲನ್ನು, ತುಪ್ಪವನ್ನು ಅಥವಾ ನೀರನ್ನು ಕುಡಿಯುವುದರಿಂದ ಸುರಾಪಾನ ಪಾಪದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ನೀರಿನಲ್ಲಿ ತೊಯ್ದಿರುವ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಜಲ ನಿವಾಸಿ ಯಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಧ್ಯಾನವನ್ನುಮಾಡುತ್ತ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯ ಪಾಪದ ಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಹೇಳಲಾಗಿರುವ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

**ಬಂಗಾರದ ಕಳ್ಳತನಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ:** ಬಂಗಾರವನ್ನು ಕದ್ದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ರಾಜನಬಳಿ ಹೋಗಿ ತಾನುಮಾಡಿದ ಕೆಲಸವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ "ನನ್ನನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸು" ಎಂದುಕೇಳಬೇಕು. ರಾಜನೂ ಮೂಸಲದಿಂದ ಒಮ್ಮೆ ಅವನಿಗೆ ತಾನೇಹೊಡೆಯಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಸ್ವರ್ಣಾಪಹಾರ ಪಾಪವು ನಾಶವಾಗುತ್ತದೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ತಪಸ್ಸಿನಿಂಲೂ ಈ ಪಾಪದಿಂದಲೂ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಬಹುದು ಅಥವ ಮುಸಲ (ಒನಕೆ) ಖದಿರಮರದ ದಂಡ, ಚೂಪಾದ ತುದಿವುಳ್ಳ ಶಕ್ತಿ (ಈಟಿ) ಕಬ್ಬಿಣದ ಹಾರೆ

ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಕೂದಲನ್ನು ಹರಡಿಕೊಂಡು, ಓಡುತ್ತಾ ರಾಜನಬಳಿ ಹೋಗಬೇಕು. ತಾನುಮಾಡಿರುವ ಪಾಪಕೃತ್ಯವನ್ನು ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ 'ನನ್ನನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸು' ಎಂದು ಕೇಳಬೇಕು. ರಾಜನು ಶಿಕ್ಷಿಸಿದರೂ ಅಥವಾ ಕ್ಷಮಿಸಿದರೂ ಪಾಪದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗುತ್ತನೆ. ರಾಜನು ಶಿಕ್ಷೆಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಅವನಿಗೆ ಪಾಪವು ಸೇರುತ್ತದೆ. ಬಂಗಾರವನ್ನು ಕಳವುಮಾಡಿದ ಪಾಪವನ್ನು ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಬಯಸುವವನು ನಾರುಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಧರಿಸಿ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಾ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯ ಪಾಪದ ಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಹೇಳಿರುವ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು ಅಥವಾ ಅಶ್ವಮೇಧನ ಅವಭೃಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದರೆ ಶುದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ ಅಥವಾ ತೂಕಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ಬಂಗಾರವನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದರೆ ಶುದ್ಧಯಾಗುತ್ತನೆ. ಅಥವಾ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯವನ್ನು ಪಾಲಿಸುತ್ತಾ ಒಂದುವರ್ಷ ಕೃಚ್ಛ್ರ ಎಂಬ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

**ಗುರುಪತ್ನೀ ಸಮಾಗಮಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ:** ಕಾಮವೋಹಿತನಾಗಿ ಗುರುಪತ್ನೀ ಸಮಾಗಮವನ್ನು ಮಾಡಿದವನು ಪಾಪಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಕಬ್ಬಿಣದ ಸ್ತ್ರಿಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಉಜ್ವಲವಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿ ಆಲಿಂಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಅಥವಾ ತನ್ನ ಶಿಶ್ನ ಮತ್ತು ವೃಷಣಗಳನ್ನು ತಾನೇ ಕತ್ತರಿಸಿ ಕೈಯಲ್ಲಿಡಿದುಕೊಂಡು ದಕ್ಷಿಣಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ತಾನು ಬಿದ್ದುಹೋಗುವವರೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿರಬೇಕು. ಅಥವಾ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಕ್ಕಾಗಿ ಹೇಳಿರುವ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು ಅಥವಾ ಮುಳ್ಳುಗಳ ಕೊಂಬೆಯನ್ನು ತಬ್ಬಿಕೊಂಡು ಮಲಗಬೇಕು. ಒಂದುವರ್ಷಹೀಗೆ ಮಾಡಬೇಕು ಅಥವಾ ನಾರುಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಉಟ್ಟುಕೃಚ್ಛ್ರ ಎಂಬ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು ಅಥವಾ ಅಶ್ವಮೇಧದ ಅವಭೃಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಮೂರುಸಲ ಸ್ನಾನವನ್ನುಮಾಡುತ್ತಾ ನಿಯಮದಿಂದ ಆಹಾರವನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತಾ ಮೂರುವರ್ಷ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯವನ್ನು ಪಾಲಿಸಿದರೆ ಪಾಪವು ಪರಿಹಾರವಾಗುತ್ತದೆ. ನಾಲ್ಕು ಅಥವಾ ಐದುಬಾರಿ ಚಂದ್ರಾಯಣವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸಿದರೆ ಪಾಪವು ಪರಿಹಾರವಾಗುತ್ತದೆ.

**ಪತಿತರ ಸಹವಾಸಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ:** ಯಾವಪಾಪವನ್ನುಮಾಡಿ ಪತಿತನಾಗಿರುತ್ತಾನೋ, ಆ ಪಾಪದ ಪರಿಹಾರಕ್ಕೆ ಹೇಳಲಾಗಿರುವ ವ್ರತವನ್ನೇ ಆ ಪತಿತನ ಸಹವಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿದವನೂ ಮಾಡಬೇಕು. ಆರುತಿಂಗಳು ಪತಿತನ ಸಹವಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿದವನು ಒಂದು ವರ್ಷ ತಪ್ತಕೃಚ್ಛ್ರ ಎಂಬ ವ್ರತವನ್ನುಮಾಡಬೇಕು ಅಥವಾ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿರುವ ಪುಣ್ಯತೀರ್ಥಗಳ ಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಪಾಪದ ಪರಿಹಾರವಾಗುತ್ತದೆ.

**ಉಪಸಂಹಾರ:** ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆ, ಸುರಾಪಾನ, ಕಳ್ಳತನ, ಗುರುಪತ್ನೀ ಸಂಗಮ ಇಂತಹ ಪತಿತರ ಸಹವಾಸ ಈ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದವನು ತೀರ್ಥಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ, ಏಕಾಗ್ರತೆಯಿಂದ ಉಪವಾಸವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು ಅಥವಾ ಶಿವನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿ ಅಗ್ನಿಪ್ರವೇಶವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಇದಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಹೇಳಿಲ್ಲ.

**ಪಂಚ ಮಹಾಪಾತಕಗಳಿಗೆ ಪರಿಹಾರೋಪಾಯಗಳು ಎಂಬ ೮೫ನೇ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿಯಿತು**

—o—

## ಪರಸ್ತ್ರೀಭೋಗ ಹಾಗೂ ಇತರ ಪಾಪಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ ಅಧ್ಯಾಯ-೮೬

**ವ್ಯಾಸ ಉವಾಚ, ಪರವನಿತಾಭೋಗಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ:** ಮಗಳನ್ನು, ತಂಗಿಯನ್ನು, ಸೊಸೆಯನ್ನು ಭೋಗಿಸಿದವನು ಪ್ರಜ್ಞಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಉರಿಯುವ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಬೇಕು. ತಾಯಿಯ ತಂಗಿ, ಸೋದರಮಾವನ ಹೆಂಮಡತಿ, ತಂದೆಯತಂಗಿ, ತಂಗಿಯಮಗಳು ಇವರನ್ನು ಭೋಗಿಸಿದವನು ಕೃಚ್ಛ ಮತ್ತು ಅತಿಕೃಚ್ಛ್ರ ಎಂಬ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಜೊತೆಗೆ ಚಂದ್ರಾಯಣವ್ರತವನ್ನೂ ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಈ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಜಗಜ್ಜನ್ಮಾದಿಕಾರಣನಾದ, ಆದಿ-ಅಂತಗಳಿಲ್ಲದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು. ಸೋದರರನ ಹೆಂಡತಿಯ ಸಮಾಗಮವನ್ನು ಮಾಡಿದವನು ನಾಲ್ಕು ಅಥವಾ ಐದು ಚಾಂದ್ರಾಯಣವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಸೋದರತ್ತೆಯ ಮಗಳು, ತಾಯಿಯ ತಂಗಿಯಮಗಳು, ಸೋದರಮಾವನ ಮಗಳು ಇವರುಗಳ ಸಮಾಗಮವನ್ನು ಮಾಡಿದವನು ಚಂದ್ರಾಯಣವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಸ್ನೇಹಿತನ ಹೆಂಡತಿಯ, ಹೆಂಡತಿಯ ತಂಗಿಯ ಸಮಾಗಮವನ್ನು ಮಾಡಿದವನು ಒಂದು ಹಗಲು-ರಾತ್ರಿ ಉಪವಾಸಮಾಡಿ ಅನಂತರ ಕೃಚ್ಛ್ರ ಎಂಬವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು.

ರಜಸ್ವಲೆಯಾದ ಸ್ತ್ರೀಭೋಗವನ್ನು ಮಾಡಿದವನು ಮೂರುದಿನ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಬೇಕು. ಚಂಡಾಲ ಸ್ತ್ರೀಭೋಗವನ್ನು ಮಾಡಿದವನು ತಪ್ತಕೃಚ್ಛ್ರ ಎಂಬ ವ್ರತವನ್ನು ಮೂರುಸಲ ಮಾಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ಸಾಂತಪನ ಎಂಬ ಕಠಿಣವಾದ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಬೇರೆ ಪ್ರಾಯಚ್ಛಿತ್ತವಿಲ್ಲ. ತಾಯಿಯ ಗೋತ್ರದ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು, ತನ್ನ ಪ್ರವರದವಳೇ ಆದ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಭೋಗಿಸಿದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಚಾಂದ್ರಾಯಣ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣಪುರುಷನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣಪರಸ್ತ್ರೀಯ ಭೋಗವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಕೃಚ್ಛ್ರ ಎಂಬ ವ್ರತವನ್ನು ಒಂದುಸಲಮಾಡಬೇಕು. ಋತುಮತಿಯಾಗದ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಭೋಗಿಸಿದವನು ಚಾಂದ್ರಾಯಣವ್ರತವನ್ನು, ನೀರಿನಲ್ಲಿರೇತಸ್ಸನ್ನು ಬೀಳಿಸಿದನು ಸಾಂತಪನ ಎಂಬಕಠಿಣವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ವೇಶ್ಯಯ ಸಂಗಮವನ್ನುಮಾಡಿದ ಪುರುಷನು ಪ್ರಜಾಪತ್ಯವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಪತಿತಸ್ತ್ರೀಸಂಗವನ್ನು ಮಾಡಿದವನು ಕೃಚ್ಛ್ರ ಎಂಬವ್ರತವನ್ನು ಮುರುಸಲಮಾಡಬೇಕು. ಪುಲ್ಕಸಜಾತಿಯ ಸ್ತ್ರೀಸಂಗವನ್ನುಮಾಡಿದವನು ಕೃಚ್ಛ್ರ ಮತ್ತು ಚಂದ್ರಾಯಣಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ರಜಸ್ವಲೆಯಾದ ಅಮಾನುಷ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಭೋಗವ್ನನು ಮಾಡಿದವನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ನಟಿ, ನರ್ತಕಿ, ಅಗಸರವಳು, ಬಿದಿರಿನ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುವವಳು, ಚರ್ಮದ ಕೆಲಸವನ್ನುಮಾಡುವವಳು ಇವರನ್ನು ಭೋಗಿಸಿದವನು ಚಾಂದ್ರಾಯಣವನ್ನುಮಾಡಬೇಕು.

**ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ ವ್ರತಕ್ಕೆ ಭಂಗವುಂಟಾದರೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ:** ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯು ಏಳುದಿನ ಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಬೇಡದಿದ್ದರೆ, ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸದಿದ್ದರೆ, ವೀರ್ಯಸ್ಖಲನವು ಅವನಿಗೆ

ಸಂಭವಿಸಿದರೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಓಂಕಾರಸಹಿತವಾಗಿ ವ್ಯಾಹೃತಿಯನ್ನು ಜಪಿಸಬೇಕು. ಭಿಕ್ಷಾನ್ನವನ್ನು ರಾತ್ರಿ ಊಟಮಾಡಬೇಕು. ನದೀತೀರಗಳಲ್ಲಿ, ಪುಣ್ಯಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಗಾಯತ್ರೀ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸಬೇಕು. ಕೋಪವನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಒಂದುವರ್ಷ ಮಾಡಿದರೆ ಶುದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

**ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಹತ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ:** ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಕ್ಷತ್ರಿಯನ ಹತ್ಯೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯ ಪಾಪಕ್ಕೆ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನೇ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಜೊತೆಗೆ ಆರುತಿಂಗಳು ಫಲಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದೆ ಐದುನೂರು ಗೋವುಗಳ ದಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು ಅಥವಾ ಒಂದುವರ್ಷ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಾ ಪ್ರಾಜಾಪತ್ಯ ಸಾಂತಪವನ್ನು ಮತ್ತು ತಪ್ತಕೃಚ್ಛ್ರಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಪ್ರಮಾದದಿಂದ ಅಥವಾ ಉದ್ದೇಶಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ವೈಶ್ಯನವಧೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಮೇಲೆಹೇಳಿದ ವ್ರತಗಳನ್ನು ಮೂರುವರ್ಷ ಮಾಡಬೇಕು. ಒಂದುಸಾವಿರದ ಇನ್ನೂರೈವತ್ತು ಗೋವುಗಳನ್ನು ದಾನಮಾಡಬೇಕು. ಪ್ರಮಾದದಿಂದ ಶೂದ್ರನನ್ನು ಕೊಂದವನು ಒಂದು ವರ್ಷ ಕೃಚ್ಛ್ರ, ಅತಿಕೃಚ್ಛ್ರ ಮತ್ತು ಚಾಂದ್ರಾಯಣ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಒಂದುಸಾವಿರದ ನೂರಇಪ್ಪತ್ತೈದು ಗೋವುಗಳ ದಾನವನ್ನುಮಾಡಬೇಕು. ಕ್ಷತ್ರಿಯನ ಹತ್ಯೆಮಾಡಿದರೆ ಎಂಟುವರ್ಷ ಪ್ರಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ವೈಶ್ಯ–ಶೂದ್ರರ ಹತ್ಯೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರೆ ಮೂರುವರ್ಷ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಕೊಂದಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಎಂಟುವರ್ಷ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಕೊಂದವನು ಆರುವರ್ಷ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ವೈಶ್ಯಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಕೊಂದಿದ್ದರೆ ಮೂರುವರ್ಷ ಶೂದ್ರಳನ್ನು , ಶೂದ್ರಳನ್ನು ಕೊಂದಿದ್ದರೆ ಒಂದುವರ್ಷ, ವೈಶ್ಯಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಕೊಂದವನು ಯಥಾಶಕ್ತಿದಾನ ವನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಕು. ಅಂತ್ಯಜರ ವಧೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದವರು ಚಾಂದ್ರಾಯಣವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಅಥವಾ ಪರಾಕ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

**ಪ್ರಾಣಿಹತ್ಯೆಗೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ:** ಕಪ್ಪೆ, ಮುಂಗುಸಿ, ಕಾಗೆ, ಬೆಕ್ಕು, ಕತ್ತೆ, ಇಲಿ, ನಾಯಿಗಳನ್ನು ಕೊಂದಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಮಹಾವ್ರತ ಎಂಬ ವ್ರತದ ಹದಿನಾರನೇ ಒಂದರಷ್ಟು ವ್ರತವನ್ನು ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಕ್ಕಾಗಿ ಆಚರಿಸಬೇಕು. ನಾಯಿಯನ್ನು ಕೊಂದವನು ಮೂರುದಿನ ರಾತ್ರಿಹೊತ್ತು ಹಾಲನ್ನು ಸೇವಿಸಬೇಕು. ಬೇರೆ ಯಾವ ಆಹಾರವನ್ನೂ ತಿನ್ನಬಾರದು. ಬೆಕ್ಕನ್ನು ಅಥವಾ ಮುಂಗುಸಿಯನ್ನು ಕೊಂದವನು ಎಂಟುಮೈಲಿ ನಡೆಯಬೇಕು. ಕುದುರೆಯನ್ನುಕೊಂದ ದ್ವಿಜನೂ ಹನ್ನೆರಡು ದಿನಕೃಚ್ಛ್ರ ಎಂಬ ವ್ರತವನ್ನುಮಾಡಬೇಕು. ಸರ್ಪವನ್ನು ಕೊಂದವನು ಕಬ್ಬಿಣದ ಸರ್ಪಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ದಾನಮಾಡಬೇಕು. ನಪುಂಸಕನನ್ನು ಕೊಂದವನು ಹುಲ್ಲಿನ ಹೊರೆಗಳನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಸೀಸವನ್ನು ದಾನಮಾಡಬೇಕು. ಹಂದಿಯನ್ನು ಕೊಂದವನು ತುಪ್ಪದಕುಂಭವನ್ನು ದಾನಮಾಡಬೇಕು. ತಿತ್ತಿರಿಹಕ್ಕಿಯನ್ನು ಕೊಂದವನು ದೊಡ್ಡಪ್ರಮಾಣದ ಎಳ್ಳನ್ನುದಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಹಸುವಿನ ಶಿಶುವನ್ನು, ಎರಡುವರ್ಷದ ಕರುವನ್ನು, ಮೂರುವರ್ಷದ ಕ್ರೌಂಚವನ್ನು, ಹಂಸ, ಕೊಕ್ಕರೆ, ಬಕ, ನವಿಲು, ಕಪಿ, ಶ್ಯೇನಭಾಸ ಕೊಂದವರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಗೋವುಗಳನ್ನು ದಾನಮಾಡಬೇಕು. ಮಾಂಸವನ್ನುತಿನ್ನುವ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಕೊಂದವರು ಗೋದಾನಮಾಡಬೇಕು.

ಮಾಂಸವನ್ನು ತಿನ್ನದ ಎಳೆಯಹಸುವನ್ನು, ಒಂಟೆಯನ್ನು ಮೂಳೆಗಳಿರುವ ಪ್ರಾಣಿಯನ್ನು ಕೊಂದವರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಬಂಗಾರದ ಉದ್ದಿನಕಾಳುಗಳ ದಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಮೂಳೆಗಳಿಲ್ಲದ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಸಂಹಾರವನ್ನು ಮಾಡಿದವನು ಪ್ರಾಣಾ ಯಾಮದಿಂದ ಶುದ್ಧನಾಗುತ್ತಾನೆ.

**ಮರಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿದರೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ:** ಫಲಗಳನ್ನು ಕೊಡುವ ಮರಗಳನ್ನು ಕಡಿದವರು ನೂರು ಋಕ್‌ಗಳನ್ನು ಜಪಿಸಬೇಕು. ಪೊದೆ, ಹೂಬಿಟ್ಟಿರುವ ಬಳ್ಳಿಗಳ ನಾಶಮಾಡಿದರೆ ತುಪ್ಪವನ್ನು ತಿಂದು ಶುದ್ಧಿಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

**ಹಕ್ಕಿಗಳ, ಹುಳಗಳ ಹತ್ಯೆಮಾಡಿದರೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ:** ಹಕ್ಕಿಗಳನ್ನು, ಬೆವರಿನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವ ಹುಳಗಳನ್ನು ಫಲ, ಪುಷ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವ ಹುಳಗಳನ್ನು ಕೊಂದವರಿಗೆ ತುಪ್ಪಕುಡಿ ಯುವುದೇ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ.

**ಆನೆ-ಹಸುಗಳ ವಧೆಗೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ:** ಆನೆಗಳನ್ನು ಕೊಂದವರು ತಪ್ತಕೃಚ್ಛ ಎಂಬ ವ್ರತವನ್ನುಮಾಡಬೇಕು. ಹಸುವನ್ನು ಕೊಂದವರ ಪರಾಕ ಎಂಬವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಉದ್ದೇಶಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಹಸುವನ್ನು ಕೊಂದರೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವಿಲ್ಲಲ್ಲ.

**ಪರಸ್ತ್ರೀಭೋಗ ಹಾಗೂ ಇತರ ಪಾಪಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ ಎಂಬ ೮೬ನೇ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿಯಿತು**

—○—

## ಯಾವ ಪಾಪಕ್ಕೆ ಯಾವ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ ಅಧ್ಯಾಯ-೮೭

**ವ್ಯಾಸ ಉವಾಚ:** ಮನುಷ್ಯರನ್ನು, ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು, ಮನೆಯನ್ನು, ಭಾವಿಯನೀರನ್ನು ಕದ್ದವರು ಶುದ್ಧಿಗಾಗಿ ಚಾಂದ್ರಾಯಣವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಬೇರೆಯವರ ಮನೆಯಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪಬೆಲೆಯ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕದ್ದವರು ಅವುಗಳನ್ನು ಹಿಂತಿರುಗಿಸಿ ಶುದ್ಧಿಗಾಗಿ ಸಾಂತಪನ ಮತ್ತು ಕೃಚ್ಛ್ರ ಎಂಬ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ತನ್ನ ಜಾತಿಯವರ ಮನೆಯಿಂದಲೇ ಧಾನ್ಯ, ಧನಗಳನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿದರೆ ಅರ್ಧಕೃಚ್ಛ್ರವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಭಕ್ಷ್ಯ, ಭೋಜ್ಯ, ಯಾನ, ಆಸನ, ಹೂ, ಬೇರು, ಗಡ್ಡೆ, ಫಲ ಇವುಗಳ ಅಪಹರಿಸಿದವನು ಪಂಚಗವ್ಯವನ್ನು ಕುಡಿಯಬೇಕು. ಹುಲ್ಲು, ಒಣಗಿದಮರ, ಮರ, ಒಣಗಿದ ಆಹಾರ, ಬೆಲ್ಲ, ಬಟ್ಟೆ, ಚರ್ಮ, ಮಾಂಸ ಇವುಗಳನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿದವನು ಮೂರುರಾತ್ರಿ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಬೇಕು.

ರತ್ನ, ಮುತ್ತು, ಹವಳ, ತಾಮ್ರಬೆಳ್ಳಿ, ಅಯಸ್ಕಾಂತ, ಶಿಲೆಗಳು ಇವುಗಳನ್ನು ಕದ್ದರೆ ಹನ್ನೆರಡುದಿನ ಹೊಲದಲ್ಲಿಬಿದ್ದಿದ್ದ ಧಾನ್ಯಕಣಗಳನ್ನು ಆರಿಸಿತಿನ್ನುವವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಹತ್ತಿಯನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿದರೆ, ಒಂದು ಗೊರಸಿನ, ಎರಡುಗೊರಸಿನ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಹೂವು, ಗಂಧ, ಔಷಧಿಗಳನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿದರೆ ಮುರುದಿನ ಕೇವಲ ಹಾಲನ್ನು ಕುಡಿಯುವ ವ್ರತವನ್ನುಮಾಡಬೇಕು. ನರಮಾಂಸವನ್ನುತಿಂದರೆ ಚಾಂದ್ರಾಯಣವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಕಾಗೆಯ, ನಾಯಿಯ, ಆನೆಯ ಮಾಂಸವನ್ನುತಿಂದರೂ ಚಾಂದ್ರಾಯಣವ್ರತನ್ನು

ಮಾಡಬೇಕು. ಹಂದಿ, ಕೋಳಿಮಾಂಸವನ್ನು ತಿನ್ನುವಪ್ರಾಣಿಗಳ ಮಾಂಸವನ್ನು ಮಲವನ್ನು ತಿಂದರೆ, ಮೂತ್ರವನ್ನುಕುಡಿದರೆ ತಪ್ತಕೃಚ್ಛ್ರ ಎಂಬ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಹಸು, ನರಿ, ಕಪಿ ಇವುಗಳ ಮಾಂಸವನ್ನು ತಿಂದರೆ ಅದೇ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಶಿಶುಮಾರ (ಒಂದುಬಗೆಯ ಮೀನು), ಚಾಷ ಮತ್ತು ಮೀನು ಇವುಗಳ ಮಾಂಸವನ್ನು ತಿಂದವರು ಹನ್ನೆರಡುದಿನ ಉಪವಾಸಮಾಡಿ ಕೂಷ್ಮಾಂಡಹೋಮವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಮುಂಗುಸಿ, ಗೂಬೆ, ಬೆಕ್ಕು ಇವುಗಳ ಮಾಂಸವನ್ನು ತಿಂದವರು ಸಾಂತಪನ ಎಂಬ ವ್ರತವನ್ನುಮಾಡಬೇಕು. ತೋಳ, ಒಂಟೆ, ಕತ್ತೆ ಇವುಗಳ ಮಾಂಸವನ್ನು ತಿಂದವರು ತಪ್ತಕೃಚ್ಛ್ರ ಎಂಬ ವ್ರತವನ್ನುಮಾಡಬೇಕು. ಕೂಷ್ಮಾಂಡಹೋಮವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಬಕ, ಬಲಾಕ, ಹಂಸ, ಕಾರಂಡವ, ಚಕ್ರವಾಕ ಈ ಹಕ್ಕಿಗಳ ಮಾಂಸವನ್ನು ತಿಂದವರು ಹನ್ನೆರಡುದಿನ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಬೇಕು. ಕಪೋತ, ಟಿಟ್ಟಭ, ಗಿಣಿ, ಸಾರಸ, ಗೂಬೆ, ಹಂಸ ಈ ಹಕ್ಕಿಗಳ ಮಾಂಸವನ್ನು ತಿಂದವರು ಹನ್ನೆರಡು ದಿನ ಉಪವಾಸಮಾಡಬೇಕು. ಕಡ್ಡಿತಿನ್ನುವ ಕಟಾಹಾರ ಎಂಬ ಹಕ್ಕಿಯ ಮಾಂಸವನ್ನು ತಿಂದವರೂ ಹನ್ನೆರಡು ದಿನ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಬೇಕು. ಕೋಗಿಲೆ, ಮೀನುತಿನ್ನುವ ಹಕ್ಕಿಗಳು, ಕಪ್ಪೆ, ಹಾವು ಇವುಗಳ ಮಾಂಸವನ್ನು ತಿಂದವರು ಒಂದುತಿಂಗಳು ಗೋಮೂತ್ರ ಮತ್ತು ಯವ ಎಂಬ ಧಾನ್ಯದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನುಮಾತ್ರ ತಿನ್ನುವ ವ್ರತವನ್ನುಮಾಡಬೇಕು. ಜಲಚರ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು, ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಕೆಂಪು ಕಾಲಿನ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನೂ ತಿಂದವರು ಏಳುದಿನ ಮೇಲೆಹೇಳಿದ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ನಾಯಿಯ ಮಾಂಸವನ್ನು, ಒಣಗಿದ ಮಾಂಸವನ್ನು ತಿಂದರೂ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

**ಅಭೋಜ್ಯ ಸಸ್ಯಗಳನ್ನು ತಿಂದರೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ:** ಬದನೆಕಾಯಿ, ನೆಲಹುಲ್ಲು, ನುಗ್ಗೆ, ಕಟಕ, ಚಟಕ, ಖಡ್ಗ, ಕುಂಭೀಕ ಈ ಸಸ್ಯವರ್ಗದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತಿಂದರೆ ಪ್ರಾಜಾತ್ಯ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಈರುಳ್ಳಿ, ಬೆಳ್ಳುಳ್ಳಿಗಳನ್ನು ತಿಂದವರು ಚಾಂದ್ರಾಯಣ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ನಾಲೀಕ ಮತ್ತು ತಂಡುಲೀಯ ಎಂಬ ಧಾನ್ಯವನ್ನು ತಿಂದರೆ ಪ್ರಜಾಪತ್ಯ ಎಂಬ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅಶ್ಮಾಂತಕ, ಪೋತ ಇವುಗಳನ್ನು ತಿಂದರೆ ತಪ್ತಕೃಚ್ಛ್ರ ಎಂಬ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಕುಸುಂಭವನ್ನು ತಿಂದರೆ ಪ್ರಾಜಾಪತ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅಲಾಬು, ಕಿಂಶುಕಗಳನ್ನುತಿಂದರೂ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಇವುಗಳಿಂದ ಮಾಡಿದ ಪಾನೀಯವನ್ನು ಕುಡಿದರೆ ಏಳುದಿನ ಗೋಮೂತ್ರ ಮತ್ತು ಯವ ಎಂ ಧಾನ್ಯದಿಂದಮಾಡಿದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರತಿನ್ನಬೇಕು. ಅತ್ತಿಹಣ್ಣನ್ನು ಬಯಸಿ ತಿಂದವನು ತಪ್ತಕೃಚ್ಛ್ರ ಎಂಬ ವ್ರತವನ್ನುಮಾಡಬೇಕು.

ಮೃತಾಶೌಚ, ಜಾತಾಶೌಚಗಳು ಇದ್ದವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಊಟಮಾಡಿದವರು, ಸತ್ತವರ ಮೊದಲಶ್ರಾದ್ಧದಲ್ಲಿ ಊಟಮಾಡಿದವರು ಚಾಂದ್ರಾಯಣವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಯಾವ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮಿಯು ತನ್ನ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿದಿನ ಹೋಮವಮಾಡುತ್ತಾನೋ, ಆದರೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡಿಸುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅಂತಹ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮಿಯ ಅನ್ನವನ್ನು ಭೋಜನಮಾಡುವವನು ಚಾಂದ್ರಾಯಣ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಯಾವುದೇ ವಿಧವಾದ ಅನರ್ಹವಾದ ಆಹಾರವನ್ನು ತಿಂದಿದ್ದರೂ ತಪ್ತಕೃಚ್ಛ್ರ ಎಂಬ ವ್ರತವನ್ನುಮಾಡಿದರೆ.

ಶುದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಚಂಡಾಲನ ಅನ್ನವನ್ನು ತಿಂದರೆ ಚಾಂದ್ರಾಯಣ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಉದ್ದೇಶಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಚಂಡಾಲನ ಅನ್ನವನ್ನುತಿಂದವರು ಒಂದುವರ್ಷ ಕೃಚ್ಛ್ರ ಎಂಬ ವ್ರತವನ್ನುಮಾಡಿ, ಉಪನಯನವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

**ಮದ್ಯಪಾನ ಮೊದಲಾದ ಪಾಪಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ:** ಮದ್ಯಪಾನ ಮಾಡಿದರೆ ಚಂದ್ರಾಯಣ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಮಲ-ಮೂತ್ರ ರೇತಸ್‌ಗಳ ಪ್ರಾಶನವು ಸಂಭವಿಸಿದರೆ ಪ್ರಾಜಾಪತ್ಯವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಅವಧಿಯನ್ನು ಹೇಳಿರದ ಪ್ರಾಯ ಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ಒಂದುದಿನ ಮಾಡಿದರೆಸಾಕು. ಹಂದಿ, ಕತ್ತೆ, ಒಂಟೆ, ನರಿ, ಕಪಿ, ಕಾಗೆ ಇವುಗಳ ಮಲ-ಮೂತ್ರಗಳ ಪ್ರಾಶನವು ಸಂಭವಿಸಿದರೆ ಚಾಂದ್ರಾಯಣವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು ಮತ್ತೆ ಉಪನಯನಸಂಸ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಮಾಂಸಭಕ್ಷಕ ಪ್ರಾಣಿಗಳ, ಪಕ್ಷಿಗಳ ಮಲ-ಮೂತ್ರಗಳನ್ನು ತಿಂದರೆ-ಕುಡಿದರೆ ಮಹಾಸಾಂತಪನ ಎಂಬ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಭಾಸ, ಕಪ್ಪೆ, ಕುರರ ಈ ಹಕ್ಕಿಗಳ ಮಲ-ಮೂತ್ರಗಳ ಪ್ರಾಶನವಾದರೆ ಕೃಚ್ಛ್ರವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು.

ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಊಟಮಾಡಿ ಉಳಿದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನುತಿಂದರೆ ಪ್ರಾಜಾಪತ್ಯ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಕ್ಷತ್ರಿಯನ ಉಚ್ಛಿಷ್ಟವನ್ನುತಿಂದರೆ ತಪ್ತಕೃಚ್ಛ್ರವನ್ನೂ, ವೈಶ್ಯನ ಉಚ್ಛಷ್ಟವನ್ನುತಿಂದರೆ ಅತಿಕೃಚ್ಛ್ರವನ್ನೂ, ಶೂದ್ರನ ಉಚ್ಛಿಷ್ಟವನ್ನುತಿಂದರೆ ಚಾಂದ್ರಾಯಣ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಸುರೆಯ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿರುವ ನೀರನ್ನುಕುಡಿದರೆ ಚಾಂದ್ರಾಯಣವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಮೂತ್ರ-ಮಲಗಳ ಸಂಪರ್ಕದಿಂದ ಕೆಟ್ಟುಹೋದ ನೀರನ್ನು ಕುಡಿದರೆ ಕೃಚ್ಛ್ರಸಾಂತಪನ ಎಂಬ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಚಂಡಾಲನ ಭಾವಿಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅವನ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿದೂನೀರನ್ನು ಕುಡಿದರೆ ಕೃಚ್ಛ್ರಸಾಂತಪನ ವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಚಂಡಾಲನು ಮುಟ್ಟಿದ ನೀರನ್ನುಕುಡಿದರೆ ಮೂರುದಿನ ಉಪವಾಸಮಾಡಿ ಪಂಚಗವ್ಯವನ್ನು ಕುಡಿಯಬೇಕು. ಮಹಾಪಾತಕಿಯ ಸ್ಪರ್ಶವಾದರೆ, ಅವನ ಜೊತೆ ಸ್ನಾನ-ಭೋಜನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ತಪ್ತಕೃಚ್ಛ್ರ ಎಂಬ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಮಹಾಪಾತಕಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದನಂತರ, ರಜಸ್ವಲೆಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದನಂತರ ಶುದ್ಧಿಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದೆ ಊಟಮಾಡಿದರೆ ಮೂರುರಾತ್ರಿ ಉಪವಾಸದಿಂದ ಶುದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಸ್ನಾನಮಾಡಬೇಕಾಗಿದ್ದಾಗ, ಸ್ನಾನಮಾಡದೆ ಊಟಮಾಡಿದರೆ ಒಂದು ದಿನ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಿದರೆ ಶುದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ತಂಗಳು ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತಿಂದರೆ ಉಪವಾಸವನ್ನೂ ಪಾದಕೃಚ್ಛ್ರವನ್ನೂ ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಗೊತ್ತಾಗದೆತಿಂದು ಆಗಿರಬಹುದಾದ ಅಶುದ್ಧಿಗಳ ಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರತಿವರ್ಷದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಕೃಚ್ಛ್ರವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ತಿಳಿದೂ ತಿಂದು ಆಗಿರಬಹುದಾದ ಅಶುದ್ಧಿಗಳ ಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕೃಚ್ಛ್ರವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಸಂಸ್ಕಾರಹೀನ (ವ್ರಾತ್ಯ)ರಿಗೆ ಯಜ್ಞವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದರೆ, ಅಂತಹವರಿಗೆ ಅಂತ್ಯಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದರೆ, ಪರರಿಗೆ ತೊಂದರೆಯಾಗುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಭಿಚಾರವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದರೆ ಮೂರುಸಲ ಕೃಚ್ಛ್ರವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಮೊದಲಾದವರಿಂದ ಹತ್ಯೆಗೆ ಒಳಗಾದವರ ಶವಸಂಸ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿದವರು ಪ್ರಾಜಾಪತ್ಯವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಗೋಮೂತ್ರವನ್ನು

ಕುಡಿಯಬೇಕು. ಯವದಿಂದ ತಯಾರಿಸಿ ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ಸೇವಿಸಬೇಕು. ಶರೀರಕ್ಕೆ ತೈಲ ಲೇಪನವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವಾಗ, ವಾಂತಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಮಲ-ಮೂತ್ರ ವಿಸರ್ಜನೆ ಯಾದರೆ ಒಂದುದಿನ ಕಳೆದನಂತರ ಶುದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಕ್ಷೌರಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡರೆ, ಮೈಥುನವನ್ನುಮಾಡಿದರೆ ಒಂದುದಿನ ಕಳೆದನಂತರ ಶುದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

**ಅಗ್ನಿತ್ಯಾಗಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ:** ಒಂದುದಿನ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಮಿಸದ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮಿಯು ಒಂದುದಿನ ಉಪವಾಸಮಾಡಿದರೆ ಶುದ್ಧನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಮೂರುದಿನ ಹೋಮಿಸದಿದ್ದರೆ ಮೂರುದಿನ ಉಪವಾಸದಿಂದ ಶುದ್ಧನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚುದಿನ ಹೋಮಿಸದಿದ್ದರೆ ಆರುದಿನ ಉಪವಾಸದಿಂದ ಶುದ್ಧನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಹತ್ತು-ಹನ್ನೆರಡು ದಿನಗಳಕಾಲ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದರೆ ಕೃಚ್ಛ್ರ, ಚಾಂದ್ರಾಯಣಗಳನ್ನೇ ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಪತಿತರಿಂದ ದ್ರವ್ಯ ಪರಿಗ್ರಹಮಾಡಿದರೆ ಆ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ವಿಧಿಯಂತೆ ಕೃಚ್ಛ್ರ ವ್ರತವನ್ನುಮಾಡಬೇಕು. ಹೀಗೆಂದು ಭಗವಾನ್ ಮನು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.

**ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪಾಪಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ:** ವಾನಪ್ರಸ್ಥಾಶ್ರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟವರು, ಸನ್ಯಾಸಾಶ್ರಮವನ್ನು ಬಿಟ್ಟವರು ಮೂರುಸಲ ಕೃಚ್ಛ್ರವನ್ನೂ ಮೂರುಸಲ ಚಾಂದ್ರಾಯಣವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ಜಾತಕರ್ಮ ಮೊದಲಾದ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಪುನಃ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಧರ್ಮದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಜ್ಞಾನವಿರುವವರು ಮಾತ್ರ ಈ ವ್ರತಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಂಧ್ಯಾ ವಂದನೆಯನ್ನು ಮಾಡುದವನು ಆ ಹಗಲಿನಲ್ಲಿ ಯಾವಕ ಎಂಬ ಧಾನ್ಯವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಸೇವಿಸಬೇಕು. ಸಾಯಂಕಾಲದ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಯನ್ನು ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ರಾತ್ರಿ ಉಪವಾಸ ವಿರಬೇಕು. ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯು ಸಮಿದ್ಧೋಮವನ್ನು ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ, ಏಕಾಗ್ರತೆಯಿಂದ ಎಂಟುಸಾವಿರಸಲ ಗಾಯತ್ರೀ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸಬೇಕು. ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮಿಯು ಪ್ರಮಾದ ದಿಂದ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದರೆ ಉಪವಾಸವಿದ್ದು ಮುಂದಿನ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ನಿತ್ಯಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಲೋಪವುಂಟಾದರೆ ಆ ದಿನ ಉಪವಾಸವಿರಬೇಕು. ಸ್ನಾತಕನಿಗೆ ವ್ರತಲೋಪವಾದರೆ ಆ ದಿನ ಉಪವಾಸವಿರಬೇಕು. ಬೇರೆಯವರಿಗೆ ತೊಂದರೆಮಾಡಿದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಒಂದುವರ್ಷ ಕೃಚ್ಛ್ರವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಚಾಂದ್ರಾಯಣವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು, ಗೋದಾನವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ನಾಸ್ತಿಕನಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಪ್ರಾಜಪತ್ಯವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ದೇವದ್ರೋಹವನ್ನು ಗುರುದ್ರೋಹವನ್ನೂ ಮಾಡಿದವರು ತಪ್ತಕೃಚ್ಛ್ರವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಯಾವಾಗಲು ಸದಾಚಾರಿಯಾಗೆ ಇರಬೇಕು. ಯಾವ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಉಪೇಕ್ಷೆಮಾಡಬಾರದು.

ಪಂಕ್ತಿಬಾಹ್ಯ ರಾದವರು ತಮ್ಮ ಪಾಪಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಒಂದುತಿಂಗಳ ಕಾಲ ಹಗಲಿನ ಆರನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಭೋಜನಮಾಡಬೇಕು. ವೇದಸಂಹಿತೆಯ ಪರಾಯಣವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಶಾಕಲ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಹೋಮವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಬೇಕು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಕಪ್ಪು, ಕೆಂಪು ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಧರಿಸಬಾರದು. ಹಾಗೇನಾದರೂ ತಿಳಿಯದೆ ಕಪ್ಪು, ಕೆಂಪು ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಧರಿಸಿದರೆ ಒಂದುಹಗಲೂ ಮತ್ತು ಒಂದುರಾತ್ರಿ ಉಪವಾಸವಿರಬೇಕು. ಅನಂತರ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಪಂಚಗವ್ಯವನ್ನು ಕುಡಿಯಬೇಕು. ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡವನ ಶವವನ್ನು

ಮುಟ್ಟಿದರೆ ಚಾಂದ್ರಾಯಣ ಅಥವಾ ಪ್ರಾಜಾಪತ್ಯ ವ್ರತದಿಂದ ಶುದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಅಶೀರ್ಚಿತನಾದರೆ ಆಚಮನವನ್ನುಮಾಡಿ ನೂರೆಂಟು ಗಾಯತ್ರಿ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸಬೇಕು. ಅನಂತರ ಪಂಚಗವ್ಯವನ್ನು ಕುಡಿಯಬೇಕು.

ಸಂಪತ್ತಿದ್ದಾಗಲೂ, ಬಲಿಷ್ಠನಾಗಿದ್ದರೂ ಹೋಮಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡದೆ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಈಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ನರಕಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ನಂತರದ ನಾಲ್ಕುಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಸಂತಾನಿಲ್ಲದೆ ಕೊರಗುವಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಮಾತುಕೊಟ್ಟಂತೆ ನಡೆಯಬೇಕು, ಮಾತುಕೊಟ್ಟು ಮೀರಿದರೆ ಚಂದ್ರಾಯಣ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಲೇಬೇಕು. ಈ ವ್ರತಾಚರಣೆಯ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ನವಣೆಯ ಅನ್ನವನ್ನುಮಾತ್ರ ತಿನ್ನಬೇಕು. ಪಂಕ್ತಿಭೇದವನ್ನು ಯಾರುಮಾಡಬಾರದು.

ಅಶುಚಿಯಾಗಿರುವಾಗ ಸೂರ್ಯದೇವನನ್ನು, ಚಂದ್ರನನ್ನು ಆರಾಧಿಸಬಾರದು. ಹಾಗೂ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಬಾರದು. ಸೂರ್ಯದೇವನನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವಮುಂಚೆ ಸ್ನಾನಮಾಡಿರಬೇಕು. ಕಪಟದಿಂದ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು ಹಾಗೇನಾದರು ಮಾಡಿದರೆ ಒಂದುವರ್ಷ ಭಿಕ್ಷಾಟನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಯಾರಲ್ಲಿಯೂ ಕೃತಘ್ನನಾಗಿ ರಬಾರದು. ಉಪಕಾರ ಪಡೆದವರನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಬೇಕು, ಹಾಗೂ ಉಪಕಾರಪಡೆದ ವಿಚಾರವನ್ನು ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಮಕ್ಕಳಿಗೂ ತಿಳಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು ಮತ್ತು ಉಪಕಾರ ಮಾಡಿದವನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು ಮತ್ತು ತನ್ನ ಸಂಸಾರದ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಇದನ್ನೇ ಪಾಲಿಸಿ ಎಂದು ಮನಮುಟ್ಟುವಂತೆ ಭೋದಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು. ಯಾರನ್ನು ಅವಾಚ್ಯ ಶಬ್ಧಗಳಿಂದ ಬೈಯಬಾರದು. ಗುರುಗಳಿಗೆ ಸಿಟ್ಟುಬರುವಂತೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಬಾರದು. ಹಾಗೊಂದುವೇಳೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದೆ ಗುರುಗಳಿಗೆ ಸಿಟ್ಟುಬರುವಂತೆ ನಡೆದುಕೊಂಡಲ್ಲಿ ಒಂದುದಿನ ಉಪವಾಸವ್ರತ ಮಾಡಬೇಕು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಉಗಳಬಾರದು, ನೀರಿನ ಆಸರೆಯಾದ ಕೆರೆ, ಕಟ್ಟೆ, ನದಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಶುಚಿಮಾಡಬಾರದು. ಹಾಗೊಂದುವೇಳೆ ಉದ್ದೇಶ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನೀರಿನ ಆಸರೆಯನ್ನು ಅಶುಚಿಮಾಡಿದರೆ ಸಕಲೈಶ್ವರ್ಯವು ನಾಶವಾಗಿ ಹೆಂಡತಿ ಮತ್ತು ಪುತ್ರರು ತನ್ನ ಜೀವಿತಾವಧಿಯಲ್ಲೆ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಕೊನೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ತಾನು ಅಶುಚಿಮಾಡಿದ ಜಲವನ್ನೇ ಕುಡಿದು ಇಹಲೋಕ ತ್ಯಜಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

**ಸರ್ವಪಾಪ ಪರಿಹಾರ:** ಗಳಿಸದ ಸಂಪತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪಭಾಗವನ್ನು ವಿದ್ಯಾದಾನ ಕೇಂದ್ರಗಳಿಗೆ ದಾನಮಾಡಬೇಕು ಆಮೂಲಕ ವಿದ್ಯೆಯ ಪ್ರಸರಣ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಶಕ್ತಿಯಿರುವಾಗ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಮಾಡಿದಪಾಪಗಳು ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಪರಿಹಾರವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯ ದಿನ ಶಿವನ ಪೂಜೆಯನ್ನುಮಾಡಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸತ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದ ಅಷ್ಟಮೀ ಮತ್ತು ಚತುರ್ದಶಿಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಸತ್ಕಾರದ ಮೂಲಕ ಮಹಾದೇವನ ಆರಾಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ತ್ರಯೋದಶಿಯಂದು ರಾತ್ರಿಯ ಪ್ರಥಮ ಯಾಮದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ಕಣ್ಣನ ದರ್ಶನವನ್ನುಮಾಡಿ ಬಿಲ್ವಾರ್ಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು, ಅಥವಾ ಶಿವನ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಬಿಲ್ವಾರ್ಚನೆಮಾಡಿಸಬೇಕು. ನಂತರ ರಾತ್ರಿ ಉಪವಾಸವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ನೂರೆಂಟುಸಲ ಕುಟುಂಬಸಮೇತ ಶಿವಧ್ಯಾನಮಾಡುತ್ತಿರಬೇಕು. ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದ

ಚತುರ್ದಶಿಯಂದು ಉಪವಾಸವ್ರತಮಾಡುತ್ತಾ ಶಾಂತ ಮನಸ್ಕನಾಗಿ, ಮನೆದೇವರ ದ್ಯಾನಮಾಡುತ್ತಾ ನಂತರ 'ಯಮಂತರ್ಪಯಾಮಿ' 'ಧರ್ಮರಾಜಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ' 'ಕಾಲಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ' 'ಸರ್ವಪ್ರಾಣಹರಂ ತರ್ಪಯಾಮಿ' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ ಏಳುಸಲ ತಿಲತರ್ಪಣವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಇದನ್ನು, ವ್ರತಾಚರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಲು ಯೋಗ್ಯರಾದ ಪುರೋಹಿತರ ಮುಖಾಂತರ ನೆರವೇರಿಸಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಪಾಪ ಪರಿಹಾರವಾಗಿ ನೆಮ್ಮದಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ.

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿರುವ ವ್ರತಗಳನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯವನ್ನು ಪಾಲಿಸಬೇಕು. ಕೆಳಗೆ ಮಲಗಬೇಕು, ಉಪವಾಸ ಮಾಡಬೇಕು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸಮಾರಾಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು, ಶಾಂತನಾಗಿರಬೇಕು. ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯಂದು ಪಿತಾಮಹನಾದ ಚತುರ್ಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಮೂರುಜನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಸತ್ಕರಿಸಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳ ಪರಿಹಾರವಾಗುತ್ತದೆ. ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಷಷ್ಠಿಯಂದು ಉಪವಾಸಮಾಡಿ ಸಪ್ತಮಿಯಂದು ಶಾಂತಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಸೂರ್ಯಾರಾಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳೂ ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ. ಭರಣೀನಕ್ಷತ್ರ ಮತ್ತು ಚತುರ್ಥೀ ತಿಥಿ ಇರುವ ಶನಿವಾರದಂದು ಯಮನನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಏಳುಜನ್ಮಗಳ ಪಾಪಗಳು ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ. ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಏಕಾದಶಿಯಂದು ಉಪವಾಸವಿದ್ದು ದ್ವಾದಶಿಯಂದು ಜನಾರ್ದನನನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಎಲ್ಲಪಾಪಗಳಿಂದಲೂ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಗ್ರಹಣಮೊದಲಾದ ಪರ್ವಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸು, ಜಪ, ತೀರ್ಥಸ್ನಾನ, ಪೂಜೆ, ದೇವಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸಮಾರಾಧನ ಇವುಗಳಿಂದ ಮಹಾಪಾತಕಗಳ ಪರಿಹಾರವಾಗುತ್ತದೆ. ಪತಿಸೇವೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಮಾಡುವ ಪತಿವ್ರತೆಯನ್ನು ಈ ಜನ್ಮ, ಬೇರೆಜನ್ಮಗಳ ಯಾವಪಾಪವೂ ಬಾಧಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಧರ್ಮನಿಷ್ಠಳಾದ ಪತಿವ್ರತೆಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಒಳ್ಳೆಯದೇ ಆಗುವುದು. ಅವಳನ್ನು ಯಾರೂ ಯಾವ ವಿಷಯದಲ್ಲೂ ಸೋಲಿಸಲಾರರು. ರಾಮನ ಪತ್ನಿಯಾದ ತ್ರಿಲೋಕಪ್ರಸಿದ್ಧಳಾದ ಸೀತಾದೇವಿಯೇ ಇದ್ದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಉದಾಹರಣೆ. ಸೀತಾಮತೆ ಸಲುವಾಗಿಯೆ ರಾವಣನ ಸಂಹಾರವಾಯಿತು. ಸೀತಾಮಾತೆಯು ರಾವಣನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಿಳಿದಕೂಡಲೇ ತನ್ನ ಪತಿ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ಅವಸಥ್ಯ ಎಂಬ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದಳು. ಈ ಅಗ್ನಿಗೆ ಎಲ್ಲಾ ಲೋಕಗಳನ್ನೂ ಸುಡುವ ಮಹಾಬಲವಿದೆ.

**ವಹ್ನ್ಯಷ್ಟಕ:**

ನಮಸ್ಯಾಮಿ ಮಹಾಯೋಗಂ ಕೃಶಾನುಂ ಗಹ್ವರಂ ಪರಮ್ ।
ದಾಹಕಂ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಮೀಶಾನಂ ಕಾಲರೂಪಿಣಮ್ ॥

ಪ್ರಪದ್ಯೇ ಪಾವಕಂ ದೇವಂ ಶಾಶ್ವತಂ ವಿಶ್ವರೂಪಿಣಮ್ ।
ಯೋಗಿನಂ ಕೃತ್ತಿವಸನಂ ಭೂತೇಶಂ ಪರಮಂ ಪದಮ್ ॥

ಆತ್ಮಾನಂ ದೀಪ್ತವಪುಷಂ ಸರ್ವಭೂತಹೃದಿ ಸ್ಥಿತಮ್ ।
ತಂ ಪ್ರಪದ್ಯೆ ಜಗನ್ಮೂರ್ತಿಂ ಪ್ರಭವಂ ಸರ್ವತೇಜಸಾಮ್ ॥

ಮಹಾಯೋಗೀಶ್ವರಂ ವಹ್ನಿಮಾದಿತ್ಯಂ ಪರಮೇಷ್ಠಿನಮ್ ।
ಪ್ರಪದ್ಯೇ ಶರಣಂ ರುದ್ರಂ ಮಹಾಗ್ರಾಸಂ ತ್ರಿಶೂಲಿನಮ್ ॥

ಕಾಲಾಗ್ನಿಂ ಯೋಗಿನಾಮೀಶಂ ಭೋಗಮೋಕ್ಷಫಲಪ್ರದಮ್ ।
ಪ್ರಪದ್ಯೇ ತ್ವಾಂ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಂ ಭೂರ್ಭುವಃ ಸ್ವಃ ಸ್ವರೂಪಿಣಮ್ ॥

ಹಿರಣ್ಮಯೇ ಗೃಹೇ ಗುಪ್ತಂ ಮಹಾಂತಮಮಿತೌಜಸಮ್ ।
ವೈಶ್ವಾನರಂ ಪ್ರಪದ್ಯೋಽಹಂ ಸರ್ವಭೂತೇಷ್ವವಸ್ಥಿತಮ್ ॥

ಹವ್ಯಕವ್ಯವಹಂ ದೇವಂ ಪ್ರಪದ್ಯೇ ವಹ್ನಿಮೀಶ್ವರಮ್ ।
ಪ್ರಪದ್ಯೇ ತತ್ಪರಂ ತತ್ವಂ ವರೇಣ್ಯಂ ಸವಿತಃ ಶಿವಮ್ ॥

ಸ್ವರ್ಗ್ಯಮಗ್ನಿಂ ಪರಂಜ್ಯೋತಿಃ ಸ್ವಾಕ್ಷಯಂ ಹವ್ಯವಾಹನಮ್ ॥

**ಅರ್ಥ:** ಮಹಾಸಮರ್ಥನಾದ, ತಿಳಿಯಲಾಗದ, ಸರ್ವಭೂತಗಳನ್ನೂ ಸುಡುವ, ಕಾಲರೂಪಿಯಾದ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇನೆ. ವಿಶ್ವರೂಪಿಯಾದ, ಗಜಚರ್ಮ ಧಾರಿಯಾದ, ಭೂತೇಶನಾದ, ಯೋಗಿಯಾದ ಅಗ್ನಿದೇವನನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತನೆ. ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ, ಬೆಳಗುವ ಶರೀರವುಳ್ಳ, ವಿಶ್ವವನ್ನೇ ಶರೀರವಾಗಿ ಹೊಂದಿರುವ, ಎಲ್ಲ ತೇಜಸ್ಸುಗಳ ಮೂಲವಾದ ಅಗ್ನಿದೇವನನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇನೆ. ಮಹಾಯೋಗೀಶ್ವರನೂ, ಆದಿತ್ಯರೂಪನೂ ಆದ, ಪಿತಾಮಹನಾದ ಸರ್ವಸಂಹಾರಕನೂ, ತ್ರಿಶೂಲಧಾರಿಯೂ ಆದ ರುದ್ರದೇವನೇ ಆದ ಅಗ್ನಿದೇವನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಕಾಲಾಗ್ನಿಯೂ, ಭೋಗ-ಮೋಕ್ಷಗಳನ್ನು ಕೊಡುವ, ಯೋಗಿಗಳ ಈಶನಾದ, ಭೂಃ, ಭುವಃ, ಸ್ವ ಎಂಬ ಲೋಕಗಳ ಅಧಿಪತಿಯಾದ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನಾದ ಅಗ್ನಿದೇವನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಬಂಗಾರದಂತೆ ಹೊಳೆಯುವ, ಆಕರ್ಷಕವಾದ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುವ, ಅಮಿತ ತೇಜಸ್ವಿಯಾದ, ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ಅಗ್ನಿದೇವನನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇನೆ. ಹವ್ಯ-ಕವ್ಯಗಳನ್ನು ಆಯಾಯಾ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ತಲುಪಿಸುವ ಪರತತ್ವವಾದ, ಎಲ್ಲರೂ ಬಯಸುವಂತಿರುವ ಶಿವಸ್ವರೂಪನಾದ ಅಗ್ನಿದೇವನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇನೆ. ಮೋಕ್ಷಸಾಧನವಾದ, ಪರಂಜ್ಯೋತಿಯಾದ, ತನ್ನ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಅಕ್ಷಯಫಲವನ್ನುಕೊಡುವ, ಅಗ್ನಿದೇವನನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇನೆ. ಸೀತೆಯು ಹೀಗೆ ವ್ಯಷ್ಟಕವನ್ನು (ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವ ಎಂಟು ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು) ಜಪಿಸಿ ರಾಮನನ್ನೇ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾ ಇದ್ದಳು.

**ಸ್ತೋತ್ರದ ಫಲ:** ಆಗ ಭಗವಾನ್ ಅಗ್ನಿದೇವನು ಉಜ್ವಲ ತೇಜಸ್ವಿಯಾಗಿ ಸುಟ್ಟುಬಿಡು ವನೋ ಎಂಬ ಭಾವವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತಾ ಅಗ್ನಿಕುಂಡದಿಂದ ಆವಿರ್ಭವಿಸಿದನು. ರಾವಣ ವಧೆಯಾಗಬೇಕೆಂದು ಬಯಸಿದ್ದ ಅಗ್ನಿದೇವನು ಮಾಯಾಮಯವಾದ ಸೀತೆಯ ಆಕೃತಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ರಾಮಪತ್ನಿ ಸೀತೆಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಅಂತರ್ಧಾನನಾದನು. ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರನಾದ ರಾವಣನು ಮಾಯಾಸೀತೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಅವಳನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಸಾಗರದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಲಂಕಾಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಹೋದನು.

ಆನಂತರ ರಾಮನು ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ಜೊತೆಗೂಡಿ ರಾವಣನನ್ನುಕೊಂದನು. ಸೀತೆಯ ಬಗ್ಗೆಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವುಳ್ಳ, ಜನಗಳಿಗೆ ವಿಶ್ವಾಸ ಉಂಟುಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಯಾಮಯೀ ಸೀತೆಯು ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಳು. ಅಗ್ನಿಯು ಮಾಯಾಸೀತೆ

ಯನ್ನು ಸುಟ್ಟು ನಿಜಸೀತೆಯನ್ನು ರಾಮನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದನು. ಸೀತೆಯು ಪತಿಯ ಪಾದಗಳಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದಳು. ಇದನ್ನುನೋಡಿ ಸಂತುಷ್ಟನಾದ ರಾಮನು ಆಶ್ಚರ್ಯತುಂಬಿದ ಕಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳವನಾಗಿ ಅಗ್ನಿದೇವನಿಗೆ ಶಿರಸಾ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದನು. ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದನು. "ಇವಳನ್ನು ನೀನು ಸುಟ್ಟುಹಾಕಿದ್ದನ್ನು ನೋಡಿದೆವು. ಅನಂತರ ಇವಳೇ ಪುನಃ ನನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದಳು ಇದುಹೇಗೆ?" ಅಗ್ನಿದೇವನು ಎಲ್ಲ ಜನಗಳ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ರಾಮನಿಗೆ ವಿವರಿಸಿದನು.

"ಈ ಸೀತೆ ಪರಮಸಾಧ್ವಿ, ಶಿವನಿಗೆ ಪಾರ್ವತಿಯಂತೆ ನಿನಗೆ ಪ್ರಿಯಳು. ಪಾರ್ವತಿ ದೇವಿಗೆ ಇವಳಮೇಲೆ ಬಹಳಪ್ರೀತಿ, ಪತಿಸೇವಾ ಪರಾಯಣೆ, ಸುಶೀಲೆ, ರಾವಣನಿಂದ ಕದಿಯಲ್ಪಟ್ಟ ಇವಳನ್ನು ನಾನು ರಕ್ಷಿಸಿದೆ. ನಾನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ ಮಾಯಾಸೀತೆಯನ್ನು ರಾವಣನು ಅಪಹರಿಸಿದನು. ನಿನ್ನಿಂದ ಅವನ ವಧೆಯಾಗಬೇಕೆಂದು ಇಚ್ಛೆಯಿಂದಲೇ ನಾನು ಮಾಯಾಸೀತೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದೆನು. ಆದ್ದರಿಂದ ನಿನ್ನಿಂದ ಲೋಕಕಂಟಕನಾದ ರಾವಣನ ವಧೆಯಾಯಿತು. ಈಗ ನಾನು ಮಾಯಾಸೀತೆಯನ್ನು ಸುಟ್ಟು ನಿಜ ಸೀತೆಯನ್ನು ನಿನಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಇವಳನ್ನುನೀನು ಸ್ವೀಕರಿಸು ನೀನು. ಜಗಜ್ಜನ್ಮಾದಿಕಾರಣನದ ನಾರಾಯಣ." ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ರಾಮನಿಂದ ಸನ್ಮಾನಿತನಾಗಿ ಅಗ್ನಿದೇವನು ಅಂತರ್ಧಾನ ಹೊಂದಿದನು.

ಇದು ಪತಿವ್ರತೆಯರ ಮಹಿಮೆ. ಪತಿಸೇವೆ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಎಲ್ಲಾ ಪಾಪವನ್ನೂ ಪರಿಹರಿಸುವ ಪ್ರಾಯಚ್ಚಿತ್ತ. ಎಲ್ಲ ವಿಧವಾದ ಪಾಪಗಳನ್ನುಮಾಡಿದ ಪುರುಷನು ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿ ಪುಣ್ಯತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ದೇಹತ್ಯಾಗಮಾಡಿದರೆ ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದುವನು. ಪೃಥಿಯಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲ ಪುಣ್ಯತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದರೆ ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗುತ್ತದೆ.

**ವ್ಯಾಸ ಉವಾಚ:** ಮಹೇಶ್ವರನ ಆರಾಧನೆಗಾಗಿ ಮಾನವಧರ್ಮವನ್ನೂ, ಜ್ಞಾನ ಯೋಗವನ್ನೂ ನಿಮಗೆ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಜ್ಞಾನಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸಾಗಿದವನಿಗೆಮಾತ್ರ ಮಹಾದೇವನ ದರ್ಶನಲಭಿಸುತ್ತದೆ. ಬೇರೆಯವರಿಗೆ ನೂರಾರು ಕಲ್ಪಗಳು ಕಳೆದರೂ ಮಹಾದೇವನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಯಾರು ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪರಮೇಶ್ವರನ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಸರಿಸುವರೋ ಅವನು ದೊಡ್ಡಯೋಗಿ, ಅವನಿಗಿಂತ ದೊಡ್ಡಯೋಗಿಯಿಲ್ಲ. ಜ್ಞಾನಸ್ಥಾಪನೆಗೆ ಸಮರ್ಥನಾಗಿದ್ದರೂ ಯಾರಾಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅವನು ಯೋಗಮಾರ್ಗನುಯಾಯಿಯಾದ ಮುನಿಯಗಿದ್ದರೂ ಸತ್ಪಾತ್ರನಲ್ಲ. ಈ ಸಂವಾದವನ್ನು ಓದಿದವರು ಸಕಲ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತಿಹೊಂದಿ ಪರಮಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವರು. ಶ್ರಾದ್ಧಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ದೇವಕಾರ್ಯದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಇದನ್ನು ಓದಬೇಕು, ದ್ವಿಜರುಕೇಳಬೇಕು. ಇದರ ಅರ್ಥವನ್ನು ಮನನಮಾಡಿ ಯುಕ್ತವಾದ ಮನಸ್ಸನ್ನುಹೊಂದಿ ದ್ವಿಜರಿಗೆ ಶ್ರವಣಮಾಡಿಸುವವನು ದೋಷಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಮಹೇಶ್ವರನ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ತೆರಳುತ್ತಾನೆ. ಸತ್ಯವತೀ ಸುತರಾದ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸರು ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಹೇಳಿ ಮುನಿಗಳಿಗೆ, ಸೂತರಿಗೆ ಆಶ್ವಾಸನೆಯನ್ನುನೀಡಿ ಅವರ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದರು.

**ಯಾವ ಪಾಪಕ್ಕೆ ಯಾವ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ ಎಂಬ ೮೬ನೇ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿಯಿತು**

## ಭೂಲೋಕದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ತೀರ್ಥಗಳು ಅಧ್ಯಾಯ-೮೮

**ಋಷಿಯ ಊಚು:** ರೋಮಹರ್ಷಣರೇ! ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ, ಶ್ರೇಷ್ಠತೀರ್ಥಗಳ ಬಗ್ಗೆ ದಯವಿಟ್ಟು ತಿಳಿಸಿರಿ.

**ರೋಮಹರ್ಷಣ ಉವಾಚ:** ಬ್ರಹ್ಮಾವಾದಿಗಳಾದ ಮುನಿಗಳು ಹೇಳಿರುವ ವಿವಿಧ ತೀರ್ಥಗಳಬಗ್ಗೆ ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳಿರಿ.

ನಾನುಮುಂದೆ ವಿವರಿಸುವ ಪುಣ್ಯತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ, ಜಪ, ಹೋಮ, ಶ್ರಾದ್ಧ, ದಾನ ಮೊದಲಾದ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಇವುಗಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕರ್ಮವೂ, ಕುಲದ ಏಳನೆಯ ತಲೆಮಾರಿನವರೆಗಿನ ಜನರನ್ನು ಪವಿತ್ರಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಪ್ರಯಾಗಕ್ಷೇತ್ರ ಐದುಯೋಜನವಿಸ್ತಾರವಿದೆ. ಬ್ರಹ್ಮದೇವರೇ ಇದಕ್ಕೆ ಅಭಿಮಾನಿಗಳು. ಇದರ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಹಿಂದೆ ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ.

**ಕುರುತೀರ್ಥ:** ದೇವತೆಗಳೂ ಈ ತೀರ್ಥವನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ ಈ ತೀರ್ಥದ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಋಷಿಗಳ ಆಶ್ರಮಗಳುಇವೆ. ಈ ತೀರ್ಥ ಸಕಲಪಾಪವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸು ತ್ತದೆ. ಈ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ, ದಂಭಮಾತ್ಸರ್ಯಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟ ಸ್ವಲ್ಪದಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ ಎರಡು ಕುಲಗಳ ಶುದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

**ಗಯಾತೀರ್ಥ:** ಇದು ಅತ್ಯಂತ ರಹಸ್ಯತೀರ್ಥ, ಪಿತೃಗಳಿಗೂ ಇದು ದುರ್ಲಭ. ಇಲ್ಲಿ ಪಿಂಡಪ್ರದಾನಮಾಡಿದರೆ ಪಿತೃಗಳಿಂದ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಸದ್ಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಿ ರುದ್ರದೇವರು ಲೋಕಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಬಂಡೆಯಮೇಲೆ ಹೆಜ್ಜೆಯಗುರುತನ್ನು ಮೂಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆ ರುದ್ರಪಾದದ ಮೇಲೆ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಪಿಂಡಪ್ರದಾನವನ್ನುಮಾಡಿ, ಅವರನ್ನು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಬೇಕು. ಗಯೆಗೆಹೋಗಲು ಸಮರ್ಥನಾಗಿದ್ದರೂ ಯಾರು ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅವನಬಗ್ಗೆ ಪಿತೃಗಳು, 'ಅವನ ಜೀವನವೇ ವ್ಯರ್ಥವಾಯಿತು,' ಎಂದು ಶೋಕಪಡುತ್ತಾರೆ. ಗಯೆಗೆ ಹೋದವನ ಪಿತೃಗಳು ಅವನನ್ನುಹಾಡಿ ಪ್ರಶಂಸಿಸುತ್ತಾರೆ. ತಮ್ಮನ್ನು ದಾಟಿಸುತ್ತಾನೆ ಎಂದು ಸಂತೋಷಪಡುತ್ತಾರೆ. ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಹೀಗೆಯೇ ಗಯೆಗೆ ಹೋದವನನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸ್ವಧರ್ಮಪರಿತ್ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿದವರು, ಬೇರೆಪಾಪಗಳನ್ನೂ ಮಾಡಿದವರು, ತಮ್ಮ ಕುಲದವನೊಬ್ಬನು ಗಯೆಗೆಹೋದರೆ "ಇವನು ನಮ್ಮನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸುತ್ತಾನೆ" ಎಂದು ಸಂತೋಷಪಡುತ್ತಾರೆ.

ಶೀಲವಂತರೂ, ಗುಣಸಂಪನ್ನರೂ ಆದ ಬಹಳ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕು. ಅವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನಾದರೂ ಗಯೆಗೆ ಹೋಗಬಹುದು. ಇದು ಪ್ರಾಚೀನರ ಆಲೋಚನೆ, ಆದ್ದರಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನುಮಾಡಿ ಗಯೆಗೆಹೋಗಿ ಸಮಾಧಾನ ಚಿತ್ತದಿಂದ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಪಿಂಡವನ್ನು ದಾನಮಾಡಬೇಕು. ಗಯೆಗೆಹೋಗಿ ಪಿಂಡದಾನ ಮಾಡುವವರು ಧನ್ಯರು. ಅವರು ತಂದೆ-ತಾಯಿಯ ಕುಲದ ಏಳುತಲೆಮಾರಿನವರೆಗಿನ ಪೂರ್ವಜರ ಉದ್ಧಾರವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

**ಪ್ರಭಾಸತೀರ್ಥ:** ಇದೂ ಶ್ರೇಷ್ಠತೀರ್ಥ, ಸಿದ್ಧವಾಸ ಎಂದು ಇದು ಪ್ರಸಿದ್ಧ. ಇಲ್ಲಿ ಭಗವಾನ್ ಶಿವನು ಸನ್ನಿಹಿತನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಈ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ, ಶ್ರಾದ್ಧ ಮತ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾರಾಧನೆ ಯನ್ನುಮಾಡುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಉತ್ತಮವಾದ, ಅಕ್ಷಯವಾದ ಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ.

**ತ್ರೈಯಂಬಕತೀರ್ಥ:** ಈ ತೀರ್ಥವನ್ನು ಎಲ್ಲದೇವತೆಗಳೂ ಗೌರವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸುವರ್ಣಾಕ್ಷ ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗಿ ಸನ್ನಿಹಿತನಾಗಿರುವ, ಜಟಾಜೂಟಧರನಾದ ಮಹಾದೇವನಾದ ರುದ್ರನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದರೆ ಜ್ಯೋತಿಷ್ಟೋಮಯಾಗವನ್ನುಮಾಡಿದ ಫಲವು ಲಭಿಸುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಪೂಜಿದರೆ ಗಣಾಧಿಪತಿಯ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಹೊದುತ್ತಾನೆ.

**ಸೋಮೇಶ್ವರನತೀರ್ಥ:** ಇಲ್ಲಿ ಪರಷ್ಠಿಯಾದ ರುದ್ರನ ಸನ್ನಿಧಾನವಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ, ಪೂಜೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನುಮಾಡಿದರೆ ಎಲ್ಲ ವ್ಯಾಧಿಗಳ ಪರಿಹಾರವೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ರುದ್ರಸಾಲೋಕ್ಯವೂ ಲಭಿಸುತ್ತದೆ.

**ವಿಜಯತೀರ್ಥ:** ಇದೂ ತೀರ್ಥಗಳ ತೀರ್ಥ. ಇಲ್ಲಿ ವಿಜಯ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಶಿವಲಿಂಗವಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಆರುತಿಂಗಳು ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯವನ್ನು ಪಾಲಿಸುತ್ತಾ ಮಿತ ಆಹಾರವನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತಾ ಧ್ಯಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಮುಕ್ತಿಯು ಲಭಿಸುತ್ತದೆ. ಪೂರ್ವದೇಶದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ತೀರ್ಥವಿದೆ. ಇದು ಶಿವನ ಏಕಾಂತಸ್ಥಾನ ಇಲ್ಲಿ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದವರಿಗೆ ಗಣಾಧಿಪತಿಯ ಸ್ಥಾನವುಲಭಿಸುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಶಿವಭಕ್ತರಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪಭೂಮಿಯನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದರೆ ಸರ್ವಭೂಮಿಯ ಅಧಿಪತಿಯಾದ ರಾಜನೆ ಆಗುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ದಾನಮಾಡಿದವನು ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಬಯಸಿದರೆ ಅದನ್ನೇ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

**ಮಹಾನದಿ:** ಇದರನೀರು ಬಹಳ ಪವಿತ್ರ. ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಇದು ಪರಿಹರಿಸುತ್ತದೆ ಗ್ರಹಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿಸ್ನಾನಮಾಡಿದರೆ ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳೂ ನಾಶವಾಗುತ್ತದೆ.

**ವಿರಜಾ:** ಈ ನಮದಿ ಮೂರುಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧ. ಇಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದವನು ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮಹನೀಯ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

**ಪುರುಷೋತ್ತಮತೀರ್ಥ:** ನಾರಾಯಣನ ಸನ್ನಿಧಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಈ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ, ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದರೆ ವಿಷ್ಣು ಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

**ಗೋಕರ್ಣತೀರ್ಥ:** ಇದು ಪರಮತೀರ್ಥ, ಸರ್ವಪಾಪಹರ, ಪರಮೇಷ್ಠಿಯಾದ ಶಂಭುವಿನ ವಾಸಸ್ಥಾನ. ಇಲ್ಲಿರುವ ಮಹಾಬಲೇಶ್ವರಲಿಂಗದ ದರ್ಶವನ್ನು ಮಾಡುವವನು ಎಲ್ಲ ಅಪೇಕ್ಷೆಗಳೂ ಈಡೇರುತ್ತವೆ. ಅವನು ರುದ್ರನಿಗೆ ಪ್ರಿಯನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಗೋಕರ್ಣದ ಉತ್ತರದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿರುವ ಶೂಲಧಾರಿಯಾದ ಶಿವನ ದರ್ಶವನ್ನುಮಾಡಿ ಪೂಜಿಸಿದವನು. ಶಿವಸಾಯುಜ್ಯವನ್ನೇ ಪಡೆಯುವನು. ಉತ್ತರಗೋಕರ್ಣದಲ್ಲಿರುವ ಶಿವನು ಸ್ಥಾಣುಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಇವನ ದರ್ಶನದಿಂದ ಎಲ್ಲಪಾಪಗಳೂ ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ.

**ಕುಬ್ಜಾಶ್ರಮ:** ಇದು ಮಹಾತ್ಮನಾದ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಕ್ಷೇತ್ರ. ಇಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಆರಾಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವವನು ಶ್ವೇತದ್ವೀಪದಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಇಲ್ಲಿ ತ್ರಿಪುರಾರಿಯಾದ ಶಿವನೂ, ನಾರಾಯಣನೂ ದಕ್ಷಯಜ್ಞದ ಭಂಗವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಈಕ್ಷೇತ್ರ ಒಂದುಯೋಜನ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿದೆ. ಸಿದ್ಧರೂ, ಋಷಿಗಳೂ ಇಲ್ಲಿ ಇದ್ದಾರೆ.

**ಕೋಕಾಮುಖ ವಿಷ್ಣುತೀರ್ಥ:** ಕೋಕಾಮುಖ ಎಂಬ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಈ ತೀರ್ಥವಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಸ್ನಾನವೊದಲಾದ ಅನುಷ್ಠಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದವನು ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ವಿಷ್ಣು ಸಾರೂಪ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

**ಸಾಲಿಗ್ರಾಮತೀರ್ಥ:** ಇದು ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಸುವ ಮಹಾತೀರ್ಥ. ಇಲ್ಲಿ ಮರಣವುಂಟಾದರೆ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ.

**ಅಶ್ವತೀರ್ಥ:** ಇಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣನ ಹಯಗ್ರೀವರೂಪವುವಿದೆ. ಸಿದ್ಧರು ಇಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಾರೆ. ಬಹಳ ರಮಣೀಯ.

**ಬ್ರಹ್ಮತೀರ್ಥ:** ಇದು ಮೂರಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧ. ಸಿದ್ಧರು ಇಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಾರೆ ಬಹಳ ಪುಣ್ಯಪ್ರದ.

**ಪುಷ್ಕರತೀರ್ಥ:** ಇದು ಎಲ್ಲಪಾಪಗಳನ್ನೂ ಪರಿಹರಿಸುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಮೃತರಾದರೆ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ತೀರ್ಥದ ಸ್ಮರಣೆಯೇ ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುತ್ತದೆ. ಇಂದ್ರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅವನ ಜೊತೆ ಸುಖವನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳು ಗಂಧರ್ವರು, ಯಕ್ಷರು, ನಗಗಳು ರಾಕ್ಷಸರು, ಸಿದ್ಧರು ಕಮಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಬ್ರಹ್ಮನ ಉಪಾಸನೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಶುದ್ಧನಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮಧ್ಯಾನವನ್ನು ಮಾಡುಬೇಕು. ಇಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸತ್ಕಾರವನ್ನುಮಾಡಿದರೆ ಬ್ರಹ್ಮನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವಾಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಇಂದ್ರನ ಆರಾಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಅವನ ಸಾರೂಪ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಅವನ ಎಲ್ಲ ಅಪೇಕ್ಷೆಗಳೂ ಈಡೇರುತ್ತವೆ.

**ಸಪ್ತಸಾರಸ್ವತತೀರ್ಥ:** ಬ್ರಹ್ಮಾದಿದೇವತೆಗಳೂ ಈ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆಬರುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ರುದ್ರನ ಸನ್ನಿಧಾನವಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ರುದ್ರದೇವರ ಪೂಜೆಯನ್ನುಮಾಡಿದರೆ ಅಶ್ವಮೇಧದ ಫಲವು ಲಭಿಸುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಮಂಕಣಕ ಎಂಬ ಮುನಿಯು ವೃಷಭವಾಹನನಾದ ಶಿವನನ್ನು ಕುರಿತು ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ತಪಸ್ಸಿನ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಆ ಮುನಿಯು ಜ್ವಲಿಸುತ್ತದ್ದನ್ನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ರುದ್ರನು ಬಂದನು ಆಗ ಸಂತೋಷಾತಿರೇಕದಿಂದ ಅವನು ಕುಣಿದನು. ರುದ್ರನು ಅವನನ್ನು "ಏಕೆ ಈ ನರ್ತನೆ?" ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಮಂಕಣಕನು ಶಿವನನ್ನು ನೋಡಿಯೂ ನರ್ತನವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಲಿಲ್ಲ. ಗರ್ವದಿಂದ ನರ್ತನಮಾಡುತ್ತಲೇ ಇದ್ದನು. ಅವನ ಗರ್ವಶಾಂತಿಗಾಗಿ ಶಿವನು ತನ್ನ ಶರೀರವನ್ನು ಸೀಳಿಬೂದಿಯ ರಾಶಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಿಹೇಳಿದನು. "ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶ್ರೇಷ್ಠನೇ! ನನ್ನ ಶರೀರದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಈ ಭಸ್ಮರಾಶಿಯನ್ನುನೋಡು ಇದು ನನ್ನ ತಪಸ್ಸಿನಮಹಿಮೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಿನ್ನಂತಹ ತಪಸ್ವಿ ನೀನೊಬ್ಬನೇಅಲ್ಲ. ನಿನಗೆ ಇಂತಹಗರ್ವಸಲ್ಲದು. ನಾನು ನಿನಗಿಂತ ಬಹಳ ದೊಡ್ಡವನು".

ಶಿವನು ಹೀಗೆ ಪರಮತತ್ವನ್ನುಹೇಳಿ ಸಹಸ್ರಶೀರ್ಷನೂ, ಸಹಸ್ರಾಕ್ಷನೂ, ಸಹಸ್ರ ಪಾದವುಳ್ಳವನೂ, ಕೋರೆಹಲ್ಲಿನಿಂದ ಕರಾಳವಾದ ಮುಖವುಳ್ಳವನೂ, ಜ್ವಾಲೆಯಮಾಲೆಯನ್ನು ಧರಿಸಿದವನೂ ಆಗಿ ಭಯಂಕರ ರೂಪದಿಂದ ನರ್ತನಮಾಡಿದನು. ನರ್ತನಮುಗಿ ಯುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಶಿವನಪಾರ್ಶ್ವದಲ್ಲಿ ಮುನಿಯು ದೇವಿಯೊಬ್ಬಳನ್ನು ಕಂಡನು. ಅವಳಿಗೆ ವಿಶಾಲವಾದ ಕಣ್ಣುಗಳಿದ್ದವು. ಅವಳ ಮನೋಹರವಾಗಿತ್ತು. ಹತ್ತುಸಾವಿರ ಸೂರ್ಯರ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಳು. ಆದರೂ ಪ್ರಸನ್ನಳೂ, ಮಂಗಳಕರಳೂ ಆಗಿದ್ದಳು. ವಿಶ್ವೇಶನಾದ ಶಿವನು ಅಪ್ರತಿಮಕಾಂತಿಯಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಶಿವನನ್ನು ದೇವಿಯನ್ನೂನೋಡಿ ಮಂಕಣಕನು ಹೆದರಿ ನಡುಗಿದನು. ರುದ್ರಾಧ್ಯಾಯ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಪಿಸುತ್ತಾ ಶಿವನಿಗೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ಪ್ರಣಾಮವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಭಕ್ತವತ್ಸಲನಾದ ಶಿವನು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ ತನ್ನ ಎಂದಿನರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿದನು. ಆ ದೇವಿಯೂ ಅದೃಶ್ಯಳಾದಳು. ಶಿವನು ಭಕ್ತಮಂಕಣನನ್ನು ಆಲಂಗಿಸಿ "ಭಕ್ತ! ಹೆದರಬೇಡ. ನಿನಗೇನುಕೊಡಲಿ" ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

ಸಂತುಷ್ಟನಾದ ಮುನಿಯು ತ್ರಿಪುರಾರಿ ಹರನಿಗೆ ಪುನಃ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು. "ಮಹಾದೇವ! ಮಹೇಶ್ವರ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ನೀನು ಆಗ ತೋರಿಸಿದ, ಘೋರವಾದ ರೂಪಯಾವುದು? ನಿನ್ನಜೊತೆ ಕಾಣಿಸಿ ಅದೃಶ್ಯಳಾದ ಆದೇವಿಯಾರು? ದಯವಿಟ್ಟು ತಿಳಿಸು." ಶಿವನು ಹೇಳಿದನು "ನಾನು ಇಡೀ ಜಗತ್ತನ್ನು ನೋಡುವವನು. ಆದ್ದರಿಂದ ನನಗೆ ಸಾವಿರಕಣ್ಣುಗಳು. ನಾನು ಎಲ್ಲರ ಒಳಗೆ ಇದ್ದು ನಿಯಂತ್ರಣವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ನನ್ನಮುಖ ಎಲ್ಲಕಡೆ ಪ್ರಕಟವಾಗಬಹುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾನು ವಿಶ್ವತೋಮುಖ. ಎಲ್ಲರ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಸುಡುತ್ತೇನೆ. ನಾನು ಯಮನಿಗೂ ನಿಯಾಮಕ. ಚೇತನಾಚೇತನಾತ್ಮಕವಾದ ಈ ಇಡೀ ಪ್ರಪಂಚವು ನನ್ನ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದಲೇ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ನಾನು ಪುರುಷೋತ್ತಮ. ನನ್ನ ಪಾರ್ಶ್ವದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡ ದೇವಿಯು ಪ್ರಕೃತಿ. ಸತ್ವ, ರಜಸ್ ಮತ್ತು ತಮಸ್ ಎಂಬ ಮೂರುಗುಣಗಳು ಅವಳ ಸ್ವರೂಪ. ಅವಳಿಗೆ ಮಾಯಾ ಎಂದೂ ಹೆಸರು. ಸನಾತನಳಾದ ಅವಳಿಂದಲೇ ಈ ಜಗತ್ತಿನ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಪುರುಷೋತ್ತಮನಾದ ನಾನು ಈ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಮೂಲಕವೇ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಮೋಹವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ನಾನೇ ನಾರಾಯಣ. ನನ್ನನ್ನೇ ರುದ್ರ ಎಂದು ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆ ದೇವಿ ನನ್ನ ಪರಶಕ್ತಿ. ಅವಳಿಗೆ ವಿದ್ಯಾಎಂದು ಹೆಸರು."

"ವಿಷ್ಣು, ಬ್ರಹ್ಮಾ ಮತ್ತು ರುದ್ರ ಈ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳು ಪರಬ್ರಹ್ಮನ ರೂಪಗಳೇ. ಹೀಗೆ ಶ್ರುತಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಈ ಮೂರ್ತಿಗಳಿಗೆ ಆದಿ, ಅಂತ್ಯಗಳು ಇಲ್ಲ. ಪರಬ್ರಹ್ಮನು ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿ, ಅವ್ಯಕ್ತ ಮತ್ತು ಅಕ್ಷರ ಎಂದು ಶ್ರುತಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಆನಂದರೂಪ, ಚಿನ್ಮಾತ್ರ, ಪರಮಪದ ಎಂದೂ ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಈ ಬ್ರಹ್ಮತತ್ವವು ಆಕಾಶದಂತೆ ನಿರ್ವಿಕಾರವಾದುದು."

"ನೀನು ಹೀಗೆ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಭಕ್ತಿಯೋಗದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಆರಾಧಿಸಬೇಕು. ಆಗ ನಿನಗೆ ಈಶ್ವರನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವಾಗುತ್ತದೆ."

ಶಿವನು ಮಂಕಣಮುನಿಗೆ ಹೀಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿ ಅದೃಶ್ಯನಾದನು. ಮುನಿಯು ಈ ಸಪ್ತಸಾರಸ್ವತತೀರ್ಥದಲ್ಲೇ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ರುದ್ರನನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿದನು. ಈ ತೀರ್ಥವು ಬಹಳ ಪವಿತ್ರ, ಅಸದೃಶ, ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಅನುಷ್ಠಾನವನ್ನುಮಾಡಿದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಜ್ಞಾನಿಯಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ.

## ರುದ್ರ ದೇವರಿಂದ ಯಮನ ಸಂಹಾರ ಮತ್ತು ಪುನರುಜ್ಜೀವನ ಅಧ್ಯಾಯ-೪೯

**ಸೂತ ಉವಾಚ:**

**ರುದ್ರಕೋಟಿತೀರ್ಥ:** ಇದು ದೊಡ್ಡತೀರ್ಥ, ಮೂರುಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧ. ಇಲ್ಲಿ ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾದ ರುದ್ರನ ವಿಶೇಷ ಸನ್ನಿಧಾನವಿದೆ. ಹಿಂದೆ ಒಮ್ಮೆ ಅತ್ಯಂತ ಪುಣ್ಯಕರವಾದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರುದ್ರದೇವರ ದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯರಾದ ಒಂದುಕೋಟಿ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಗಳು ಅಲ್ಲಿಗೆಬಂದರು. ಭಕ್ತರಾದ ಅವರಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನಿಗೂ "ನಾನು ಮೊದಲು ಶಿವನನ್ನು ನೋಡುತ್ತೇನೆ, ನಾನು ಮೊದಲುನೋಡುತ್ತೇನೆ" ಎಂದು ಉತ್ಸಾಹದ ವಿವಾದ ನಡೆದಿತ್ತು ಯೋಗಿಗಳ ಗುರುವಾದ ರುದ್ರನು ಅವರ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಒಂದುಕೋಟಿ ರೂಪಗಳನ್ನುಪಡೆದನು. ಆ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಹಾದೇವರ ದರ್ಶನವನ್ನು ಪಡೆದು ಸಂತುಷ್ಟರಾದರು. ಅವರ ಜ್ಞಾನವೂ ಪುಷ್ಟಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಿತು. ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಶಿವನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿದರು. ಪರಮಪದವನ್ನು ಹೊಂದಲು ಬಯಸಿದ್ದ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಮಹತ್ತರವೂ, ನಿರ್ಮಲವೂ ಆದ ಜ್ಯೋತಿರ್ಮಂಡಲವನ್ನು ನೋಡಿದರು. ಈ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ರುದ್ರದೇವರು ಕೋಟಿರೂಪಗಳಿಂದ ಸನ್ನಿಹಿತರಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಇದು ಅತ್ಯಂತ ಪುಣ್ಯಕರವಾದತೀರ್ಥ. ಇಲ್ಲಿ ರುದ್ರರೂಪಗಳ ದರ್ಶನವನ್ನುಮಾಡಿ ಪೂಜಿಸುವವರು ರುದ್ರದೇವರ ಸಾಮೀಪ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ.

**ಮಧುವನತೀರ್ಥ:** ಈ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆಹೋಗಿ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡುವವರು ಇಂದ್ರ ಸಿಂಹಾಸನದ ಅರ್ಧದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಪಡೆಯುವರು.

**ಪದ್ಮನಗರೀಕ್ಷೇತ್ರ:** ಇಲ್ಲಿಗೆಹೋಗಿ ಪಿತೃಗಳ ಆರಾಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ನೂರುಮಂದಿ ಪೂರ್ವಜರ ಉದ್ಧಾರವಾಗುತ್ತದೆ.

**ಕಾಲಂಜರತೀರ್ಥ:** ಇಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಪ್ರಿಯನಾದ ಹರನ ಸನ್ನಿಧಾನವಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಶಿವನನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿದರೆ ರುದ್ರಲೋಕವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಹಿಂದೆ ರಾಜರ್ಷಿಯಾಗಿದ್ದ ಶ್ವೇತ ಎಂಬ ಶಿವಭಕ್ತನು ಸ್ತೋತ್ರ, ನಮಸ್ಕಾರಗಳಿಂದ ಶಿವನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದನು. ಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಿಯಂತೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಶಿವನನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿ, ಅವನಲ್ಲೇ ಮನಸ್ಸನ್ನಿಟ್ಟು ನಿರಂತರ ರುದ್ರಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸಿದನು. ಆಗ ಯಮನು ಕಪ್ಪುಬಣ್ಣದ, ಕಬ್ಬಿಣದ, ಹೊಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಭಯಂಕರವಾದ ಶೂಲವನ್ನುಹಿಡಿದು ಆ ರಾಜನಿದ್ದಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಅವನನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದನು.

ಘೋರನೂ, ಭಯಂಕರನೂ ಆದ ಯಮನನ್ನುನೋಡಿ ಭಯಗೊಂಡ ರಾಜನು ಎರಡೂ ಕೈಗಳಿಂದ ಶಿವಲಿಂವನ್ನುಮುಟ್ಟಿ ತಲೆಬಾಗಿಸಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಶತರುದ್ರಿಯ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಜಪಿಸಿದನು. ಜಪಿಸುತ್ತಾ ಶಿವನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ರಾಜನ ಬಳಿನಿಂತು ಯಮನು ನಗುತ್ತಾ 'ಬಾ ಬಾ' ಎಂದು ಕರೆದನು. ರುದ್ರ ಪರಾಯಣನಾದ ರಾಜನು

"ರುದ್ರಾರಾಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವವರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇತರರನ್ನುಕೊಲ್ಲು" ಎಂದು ಯಮನಿಗೆ ಹೇಳಿದನು. ಹೆದರಿದ ರಾಜನಿಗೆ ಯಮನು ಹೇಳಿದನು. "ರುದ್ರನನ್ನು ಅರ್ಚಿಸಲಿ, ಬಿಡಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ನನಗೆ ವಶರಾಗಲೇಬೇಕು." ಹೀಗೆಹೇಳಿ ಯಮನು ರಾಜನನ್ನು ಪಾಶಗಳಿಂದ ಕಟ್ಟಿದನು. ರಾಜನು ಶತರುದ್ರಿಯವನ್ನು ಜಪಿಸುತ್ತಲೇ ಇದ್ದನು.

ಆಗ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಭೂತಾಧಿಪತಿಯಾದ ಶಿವನ ತೇಜೋಮಂಡಲವು ರಾಜನಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿತು. ಅದು ವಿಶಾಲವಾಗಿತ್ತು. ಉಜ್ವಲವಾಗಿತ್ತು. ಜ್ವಾಲೆಗಳ ಮಾಲೆಗಳ ಮಂಡಲವನ್ನು ಸುತ್ತುವರಿದಿದ್ದವು. ಅದು ವಿಶ್ವವ್ಯಾಪಿಯಾಗಿತ್ತು. ಆ ತೇಜೋಮಂಡಲದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ತೇಜಸ್ವಿಯಾದ, ಬಂಗಾರದ ವರ್ಣದ ಶಿವನನ್ನು ನೋಡಿದನು. ಅವನಜೊತೆ ಪಾರ್ವತಿಯೂ ಇದ್ದಳು. ಆ ಪರಮಪುರುಷನನ್ನುನೋಡಿ ರಾಜರ್ಷಿಯು "ದೇವನು ನನ್ನ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿಯೇ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾನೆ" ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ ಬಹಳ ಸಂತುಷ್ಟನಾದನು. ಯಮನು ಅತಿಹತ್ತಿರದಲ್ಲೇ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಪಾರ್ವತಿಸಹಿತ ಪರಮೇಶ್ವರನನ್ನು ನೋಡಿದರೂ ಭಯಪಡದೆ. ಆ ರಾಜರ್ಷಿಯನ್ನು ತನ್ನಜೊತೆ ಕರೆದೊಯ್ಯುವ ತನ್ನ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಕೈಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಭೂತಾಧಿಪತಿಯಾದ ಶಿವನು ಯಮನನ್ನುನೋಡಿ "ಇವನು ನನ್ನಭಕ್ತ, ಇವನನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡು" ಎಂದು ದೂರದಿಂದಲೇ ಹೇಳಿದನು. ಯಮನು ಶಿವನ ಮಾತನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ "ಇದು ನನ್ನಸ್ವಭಾವ" ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ ರಾಜರ್ಷಿಯನ್ನು ಪಾಶಗಳಿಂದ ಕಟ್ಟಿದನು. ಆಗ ಶಿವನು ರೌದ್ರರೂಪವನ್ನುತಾಳಿ ವೇಗದಿಂದ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದನು. ಕಾಲನಿಯಾಮಕನದ ಯಮನೂಕೂಡ ಪಾರ್ವತಿಯನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತಾ ಶಿವನ ಕಡೆ ಧಾವಿಸಿದನು. ಆಗ ಶಿವನು ತಿರಸ್ಕಾರದಿಂದ ಅವನನ್ನು ತನ್ನ ಎಡಕಾಲಿನಿಂದ ಒದ್ದನು. ಶಿವನ ಪಾದಪ್ರಹಾರದಿಂದ ಯಮನು ಸತ್ತುಬಿದ್ದನು. ಪಿನಾಕಧಾರಿಯಾದ ಶಿವನು ಉಮೆಯ ಜೊತೆ ಶೋಭಿಸಿದನು. ರಾಜರ್ಷಿಯು ಶಿವನನ್ನು ನೋಡಿ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದನು. ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದನು.

ನಮೋ ಭವಾಯ ಹೇತವೇ ಹರಾಯ ವಿಶ್ವಶಂಭವೇ ।
ನಮಃ ಶಿವಾಯ ಧೀಮತೇ ನಮೋಪವರ್ಗದಾಯಿನೆ ॥

ನಮೋ ನಮೋ ನಮೋ ನಮೋ ಮಹಾವಿಭೂತಯೇ ನಮಃ ।
ವಿಭಾಗಹೀನರೂಪಿಣೇ ನಮೋ ನರಾಧಿಪಾಯತೇ ॥

ನಮೋಸ್ತುತೇ ಗಣೇಶ್ವರ ಪ್ರಸನ್ನ ದುಃಖಶಾಸನ ।
ಅನಾದಿನಿತ್ಯಭೂತಯೇ ವರಾಹಶೃಂಗಧಾರಿಣೆ ॥

ನಮೋ ವೃಷಧ್ವಜಾಯತೇ ಕಪಾಲಮಾಲಿನೇ ನಮಃ ।
ನಮೋ ಮಹಾನಗಾಯತೇ ಶಿವಾಯಶಂಕರಾಯತೇ ॥

ವಿಶ್ವಕಾರಣನಿಗೆ ಶಿವನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ, ವಿಶ್ವಕ್ಕೆ ಸುಖವುಂಟುಮಾಡುವ ಹರನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ, ಧೀಮಂತನಾದ ಶಿವನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ, ಮುಕ್ತಿಯನ್ನುಕೊಡುವ ಶಿವನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ, ಮಹಾವಿಭೂತಿಯಾದ ಶಿವನಿಗೆ ಪುನಃಪುನಃ ನಮಸ್ಕಾರ, ಸರ್ವಶಕ್ತನಾದ

ಶಿವನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ, ನರಾಧಿಪತಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ, ಗಣಾಧಿಪತಿಯೇ! ದುಃಖನಾಶಕನೇ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ, ಅದಿಯಿಲ್ಲದ, ಸದಾ ವಿಭೂತಿರೂಪನಾದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ, ವರಾಹಶೃಂಗವನ್ನು ಹಿಡಿದಿರುವ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ, ವೃಷಭಚಿಹ್ನೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ, ಕಪಾಲಮಾಲೆಯನ್ನು ಧರಿಸಿದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ, ಕೈಲಾಸಧಿಪತಿಯೇ! ಶಿವನೇ! ಶಂಕರನೇ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಅನಂತರ ನಮಸ್ಕಾರ ನಿರತನಾದ ರಾಜರ್ಷಿಗೆ ಶಿವನು ತನ್ನಗಣಗಳ ಅಧಿಪತಿತ್ವವನ್ನೂ, ತನ್ನ ಸಾರೂಪ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ಕೂಡಲೇ ಶಿವನು ರಾಜರ್ಷಿಯೊಡನೆ ಮತ್ತು ಸೇವಕರೊಡನೆ ಅದೃಶ್ಯನಾದನು.

ಯಮನು ಶಿವನಿಂದ ಹತನಾದದ್ದನ್ನು ನೋಡಿದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು "ಇವನನ್ನು ಬದುಕಿಸಬೇಕು" ಎಂದು ಶಿವನನ್ನು ಬೇಡಿದನು. "ವೃಷಭವಾಹನನಾದ ಶಿವನೇ! ಯಮನದು ಏನೂತಪ್ಪಿಲ್ಲ. ಅವನ ಕೆಲಸವನ್ನು ಅವನು ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಮುಂದೆಯೂ ಇವನೇ ಯುಮಗಲಿ" ಎಂದುಹೇಳಿದನು.

ಶಿವನು ಬ್ರಹ್ಮನಮಾತನ್ನು ಒಪ್ಪಿ ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲಿ ಎಂದನು. ಯಮನು ಬದುಕಿದನು. ಕಾಲ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಯುಮನನ್ನು ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಶಿವನು ನಾಶಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಈ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಕಾಲಂಜರತೀರ್ಥ ಎಂದು ಹೆಸರು. ಈ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಮಹಾದೇವನನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವವನು ಗಣಾಧಿಪತಿ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

**ರುದ್ರ ದೇವರಿಂದ ಯಮನ ಸಂಹಾರ ಮತ್ತು ಪುನರುಜ್ಜೀವನ ಎಂಬ 89ನೇ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿಯಿತು**

—○—

## ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರ ವರ್ಣನೆ — ಅಧ್ಯಾಯ-೯೦

**ಸೂತ ಉವಾಚ:; ಮಹಾಲಯಕ್ಷೇತ್ರ:** ಇದು ಪವಿತ್ರಕ್ಷೇತ್ರ, ರಹಸ್ಯಸ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ರಹಸ್ಯಸ್ಥಳ. ಇಲ್ಲಿ ಶಿವನ ಸನ್ನಿಧಾನವಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ತ್ರಿಪುರಾಂತಕನಾದ ಶಿವನು ಒಂದುಶಿಲೆಯ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಪಾದದ ಗುರುತನ್ನು ಮೂಡಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಇದು ನಾಸ್ತಿಕರಿಗೆ ಬೋಧಿಸಲು ನಿದರ್ಶನವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಶಿವಭಕ್ತರು ಶರೀರಕ್ಕೆ ಭಸ್ಮವನ್ನು ಲೇಪಿಸಿಕೊಂಡು, ವಿರಕ್ತರಾಗಿ, ವೇದಾಧ್ಯಯನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಶಿವನ ಉಪಾಸನೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ, ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಶಿವಪಾದದ ದರ್ಶನವನ್ನುಮಾಡಿ ತಲೆಬಾಗಿಸಿ ನಮಸ್ಕರಿಸುವವರು ಶಿವನ ಸಾಮೀಪ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುವರು.

**ಕೇದಾರ:** ಇದೂ ಶಿವನ ಸನ್ನಿಧಾನವಿರುವಕ್ಷೇತ್ರ, ಇದು ಸಿದ್ಧರವಾಸಸ್ಥಳ. ಇಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ, ಶಿವಾರಾಧನೆಯನ್ನುಮಾಡಿ, ಇಲ್ಲಿಯ ಶುದ್ಧವಾದ ನೀರನ್ನು ಕುಡಿದವರು ಶಿವನ ಗಣಾಧಿಪತಿಯ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಶ್ರಾದ್ಧ, ದಾನ ಮೊದಲಾದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನುಮಾಡಿದರೆ ಅಕ್ಷಯಫಲವು ಲಭಿಸುತ್ತದೆ.

**ಪ್ಲಕ್ಷಾವತರಣತೀರ್ಥ:** ಮನಸ್ಸನ್ನುಗೆದ್ದ ಯೋಗಿಗಳು ಈತೀರ್ಥದ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿದ್ದು ಸಾಧನೆಯನ್ನುಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಅನುಷ್ಠಾನ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳು ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ಸನ್ನಿಧಾನವಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಅವನ ಆರಾಧನೆಯನ್ನುಮಾಡಿದವರು ವಿಷ್ಣುಲೋಕದಲ್ಲಿ ಗೌರದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

**ಮಗಧಾರಣ್ಯತೀರ್ಥ:** ಈ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆಹೋಗಿ ಅನುಷ್ಠಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದವರು ಅಕ್ಷಯವಾದ ಸ್ವರ್ಗಸುಖವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

**ಕನಖಲತೀರ್ಥ:** ಮಹಾಪಾತಕಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವ ಪ್ರಭಾಸವನ್ನು ಈ ತೀರ್ಥವು ಹೊಂದಿದೆ. ಈ ಸ್ಥಳದಲ್ಲೇ ಶಿವನು ದಕ್ಷಯಜ್ಞವನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿದನು. ಇದು ಗಂಗೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದವರ ಎಲ್ಲಾ ಪಾಪಗಳೂ ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ. ಅವರುಬ್ರಹ್ಮಲೋಕದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

**ಮಹಾತೀರ್ಥ:** ಇದು ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದತೀರ್ಥ. ಇಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿಹಿತನಾಗಿರುವ ಹೃಷೀಕೇಶನನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವವರು ಶ್ವೇತದ್ವೀಪಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ.

**ಶ್ರೀಪರ್ವತತೀರ್ಥ:** ಇಲ್ಲಿ ಪಾರ್ವತಿಪರಮೇಶ್ವರರ ಸನ್ನಿಧಾನವಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಮೃತರಾದವರು ರುದ್ರಪ್ರಿಯರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ, ಶ್ರಾದ್ಧ, ದಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಅಕ್ಷಯಫಲವು ಲಭಿಸುತ್ತದೆ.

**ಗೋದಾವರಿನದಿ:** ಇದು ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳನ್ನೂ ನಾಶಮಾಡುವತೀರ್ಥ. ಇಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ವಿಧಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ, ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ತರ್ಪಣವನ್ನುಕೊಟ್ಟರೆ ಸರ್ವಪಾಪಗಳೂ ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ. ಸಾವಿರ ಗೋವುಗಳನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದರೆ ಬರುವಷ್ಟು ಫಲವೂಬರುತ್ತದೆ.

**ಕಾವೇರಿನದಿ:** ಇದು ವಿಶಾಲವಾದನದಿ. ಇದರನೀರು ಬಹಳಪವಿತ್ರ. ಇಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ತರ್ಪಣವನ್ನುಕೊಟ್ಟರೆ ಎಲ್ಲಪಾಪಗಳಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗುತ್ತದೆ.

**ತೀರ್ಥಸೇವೆಯಕ್ರಮ:** ತೀರ್ಥಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡುವವರು ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರುದಿನ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಬೇಕು. ಒಂದುದಿನವಾದರೂ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಬೇಕು. ಮಾತು-ಮನಸ್ಸುಗಳೂ, ಕೈ-ಕಾಲುಗಳೂ ಶುದ್ಧವಾಗಿರಬೇಕು. ಆಸೆ-ಚಾಂಚಲ್ಯಗಳು ಇರಬಾರದು. ಹೀಗಿದ್ದು ತೀರ್ಥಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಪೂರ್ಣಫಲವು ಲಭಿಸುತ್ತದೆ.

**ಸ್ವಾಮಿತೀರ್ಥ:** ಇದು ಮೂರುಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದತೀರ್ಥ. ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಕಂಧನ ಸನ್ನಿಧಾನವಿದೆ. ಅವನಿಗೆ ದೇವತೆಗಳು ನಿತ್ಯವೂ ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಕುಮಾರಧಾರಾ ಎಂಬ ನದಿಯುಹರಿಯುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಷಣ್ಮುಖನ ಆರಾಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಅವನ ಸಾಮೀಪ್ಯವು ಲಭಿಸುತ್ತದೆ.

**ತಾಮ್ರಪರ್ಣಿನದಿ:** ಇದು ಮೂರುಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದನದಿ. ಇಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ತರ್ಪಣವನ್ನುಕೊಟ್ಟರೆ ಪಾಪಮಾಡಿದ ಪಿತೃಗಳೂ ಅವುಗಳಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

**ಚಂದ್ರತೀರ್ಥ:** ಕಾವೇರಿಯ ಉಗಮಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಈ ತೀರ್ಥವಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಮೃತರಿಗೆ ಸದ್ಗತಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

**ವಿಂಧ್ಯಪಾದಕ್ಷೇತ್ರ:** ಇಲ್ಲಿ ದೇವೋತ್ತಮನಾದ ಶಿವನ ಸನ್ನಿಧಾನವಿದೆ. ಅವನ ದರ್ಶನಮಾಡುವ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಯಮನದರ್ಶನವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

**ವೃಷತೀರ್ಥ:** ದೇವಿಕಾನದಿಯ ಒಂದುಭಾಗ ವೃಷತೀರ್ಥ. ಸಿದ್ಧರು ಇದನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದ್ದರು. ಇಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ತರ್ಪಣವನ್ನು ಕೊಟ್ಟವರು ಯೋಗಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ.

**ದಶಾಶ್ವಮೇಧಿಕತೀರ್ಥ:** ಇಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ-ಅನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದವರು ಹತ್ತು ಅಶ್ವಮೇಧವನ್ನುಮಾಡಿದ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳೂ ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ.

**ಪುಂಡರೀಕತೀರ್ಥ:** ಇದರ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಬಹಳಜನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ವಾಸಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವರಿಂದ ಈತೀರ್ಥವು ಮಹತ್ವವನ್ನುಪಡೆದಿದೆ. ಈತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿ ಅನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಪುಂಡರೀಕ ಯಾಗದಫಲವು ಲಭಿಸುವುದು.

**ಬ್ರಹ್ಮತೀರ್ಥ:** ಇದು ತೀರ್ಥಗಳ ತೀರ್ಥ. ಇಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿದವರು ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

**ವಿನಶನತೀರ್ಥ, ಪ್ಲಕ್ಷಪ್ರಸ್ರವಣತೀರ್ಥ, ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥ:** ಇವುಗಳು ಸರಸ್ವತೀ ತೀರದಲ್ಲಿರುವ ಉತ್ತಮ ತೀರ್ಥಗಳು.

**ಮೈನಾಕಪರ್ವತ: ಇದು ಪವಿತ್ರಕ್ಷೇತ್ರ**

**ಗಂಧಕಾಲೀನದಿ:** ಈನದಿ ಪಿತೃದೇವತೆಗಳನದಿ. ಇಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದವರು ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಪಡೆಯುವರು. ಇಲ್ಲಿ ಮೃತರಾದವರು ಪುನಃ ಹುಟ್ಟಿದಾಗ, ಜನ್ಮಾಂತರದ ನೆನಪಿರುತ್ತದೆ.

**ಕುಬೇರತುಂಗತೀರ್ಥ:** ಪಾಪವನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವ ಈ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರು, ಚಾರಣರು, ಅನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಮೃತರಾದವರು ಕುಬೇರನ ಅನುಯಾಯಿಗಳಾಗುತ್ತಾರೆ.

**ಉಮಾತುಂಗತೀರ್ಥ:** ಇಲ್ಲಿ ಪಾರ್ವತಿಯ ಸನ್ನಿಧಾನವಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಶಿವನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದವರಿಗೆ ಸಾವಿರಗೋವುಗಳನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದ ಫಲವು ಬರುತ್ತದೆ.

**ಭೃಂಗತುಂಗ:** ಇಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸಲ್ಪಡುವ ತಪಸ್ಸು, ಮಾಡಲ್ಪಡುವ ಶ್ರಾದ್ಧ ಮತ್ತು ದಾನಗಳು ತಂದೆ-ತಾಯಿಯರ ಕುಲದ ಏಳನೆಯವರೆಗಿನ ಪೂರ್ವಜರನ್ನು ಪವಿತ್ರಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ.

**ಕಾಶ್ಯಪತೀರ್ಥ:** ಇದು ಕಾಲಸರ್ಪತೀರ್ಥ ಎಂದೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಎಲ್ಲಪಾಪಗಳು ನಾಶವಾಗುತ್ತದೆ.

**ದಶಾರ್ಣತೀರ್ಥ:** ಇಲ್ಲಿ ಮಾಡಲ್ಪಡು ದಾನ, ಶ್ರಾದ್ಧ, ಹೋಮ, ತಪಸ್ಸು, ಜಪ ಇವುಗಳು ಅಕ್ಷಯ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತವೆ.

**ಕುರುಜಾಂಗಲತೀರ್ಥ:** ಇಲ್ಲಿ ದ್ವಿಜರು ಅನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ದಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪೂಜ್ಯಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

ವೈತರಣಿ, ಸ್ವರ್ಣವೇದಿ, ಧರ್ಮಪೃಷ್ಠ, ಬ್ರಹ್ಮಕಪಾಲ, ಭರತಾಶ್ರಮ, ಗೃಧ್ರವನ, ಕೌಶಿಕೀ ಸರೋವರ ಈ ಮಹಾತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ದಾನಮಾಡಿದರೆ ಅಕ್ಷಯಫಲವು ಲಭಿಸುತ್ತದೆ.

**ಮುಂಡಪೃಷ್ಠತೀರ್ಥ:** ಇಲ್ಲಿ ಶಿಲೆಯೊಂದರ ಮೇಲೆ ಶಿವನು ತನ್ನಪಾದದ ಗುರುತನ್ನು ಮೂಡಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಪಾದದ ಅರ್ಚನೆಯು ಹಿತವುಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ. ಇದು ಆಸ್ತಿಕ್ಯಕ್ಕೆ ನಿದರ್ಶನವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲ ಧರ್ಮಾಚರಣೆ ಮಾಡಿದರೂಕೂಡ, ಹಾವು ಜೀರ್ಣವಾದ ಪೊರೆಯನ್ನು ಬಿಡುವಂತೆ, ಪಾಪಗಳನ್ನು ಬಿಡಲುಸಾಧ್ಯ.

**ಕನಕನಂದತೀರ್ಥ:** ಇದು ತ್ರಿಲೋಕಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದತೀರ್ಥ. ಬ್ರಹ್ಮಪೃಷ್ಠಕ್ಷೇತ್ರದ ಉತ್ತರದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಈ ತೀರ್ಥವು ಇದೆ. ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಗಳು ಇಲ್ಲಿ ತಪೋನಿರತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡುವ ದ್ವಿಜರು ಸಶರೀರಿಗಳಾಗಿ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಮಾಡಲ್ಪಡುವ ಶ್ರಾದ್ಧವು ಅಕ್ಷಯಫಲವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದರೆ ದೇವ–ಋಷಿ–ಪಿತೃ ಋಣಗಳು ತೀರಿಹೋಗುತ್ತವೆ, ಪಾಪಗಳು ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ.

**ಮಾನಸ ಸರೋವರ:** ಇಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದವರು ಇಂದ್ರನ ಆನದದ ಅರ್ಧವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಅರ್ಹರಾಗುತ್ತಾರೆ.

**ಉತ್ತರಮಾನಸತೀರ್ಥ:** ಇಲ್ಲಿಗೆಹೋಗಿ ಅನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದವರು ಅಸದೃಶ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿಯಿದ್ದಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ದಿವ್ಯವಾದ ಭೋಗಪದಾರ್ಥಗಳ ಆಸೆಯು ಈಡೇರುತ್ತದೆ. ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವೂ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಆ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಗುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವೂ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ.

**ಹಿಮಾಲಯ:** ಇದು ಸಾವಿರಾರುಯೋಜನ ಉದ್ದವಾಗಿರುವ ಪರ್ವತ. ನಾನಾ ಧಾತುಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತ. ಸಿದ್ಧರು, ಚಾರಣರು, ದೇವತೆಗಳೂ, ಋಷಿಗಳೂ ಇಲ್ಲಿ ಇದ್ದಾರೆ. ಈ ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ಸುಷುಮ್ನಾ ಎಂಬ ರಮ್ಯವಾದ ಪುಷ್ಕರಣಿಇದೆ. ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ ದ್ವಿಜನು ಇಲ್ಲಿಗೆಹೋಗಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದರೆ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯ ಪಾಪವು ನಾಶವಾಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಮಾಡಲ್ಪಡುವ ಶ್ರಾದ್ಧವು ಅಕ್ಷಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಭ್ಯುದಯವನ್ನು ತರುತ್ತದೆ. ತನ್ನ ಹಿಂದಿನ ಮತ್ತು ಮುಂದಿನ ಹತ್ತು ಪಿತೃಗಳು ಸದ್ಗತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಹಿಮಾಲಯದ ಎಲ್ಲ ಪ್ರದೇಶಗಳೂ ಪವಿತ್ರ. ಗಂಗೆಯೂ ತಾನು ಹರಿಯುವ ಎಲ್ಲಕಡೆ ಪವಿತ್ರ. ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಸೇರುವ ನದಿಗಳು ಪವಿತ್ತ. ಸಮುದ್ರವು ನದಿಗಳಿಗಿಂದ ಹೆಚ್ಚುಪವಿತ್ರ.

**ಬದರಿಕಾಶ್ರಮ:** ಬದರಿಕಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋದವರು ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಪರಮಪೂಜ್ಯಪುರುಷನಾದ ನಾರಾಯಣನು ನರನೊಡನೆ ಇದ್ದಾನೆ. ಇಲ್ಲಿ ಮಾಡಲ್ಪಡುವ ಶ್ರಾದ್ಧ–ದಾನಗಳು ಅಕ್ಷಯವಾಗುತ್ತವೆ.

**ಮಹಾದೇವತೀರ್ಥ:** ಇದು ಬಹಳ ಪವಿತ್ರತೀರ್ಥ. ಇಲ್ಲಿ ಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಎಲ್ಲ ಪಿತೃಗಳೂ ಸದ್ಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ.

**ದೇವದಾರುವನ:** ಇದು ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ, ಸಿದ್ಧರು, ಗಂಧರ್ವರು ಇಲ್ಲಿ ಇದ್ದಾರೆ. ದೇವೋತ್ತಮನಾದ ಶಿವನು ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ತೀರ್ಥವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದನು. ಇದು

ಮಹೇಶ್ವರತೀರ್ಥ. ಇಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆ ಮಹೇಶ್ವರನು ಸಿದ್ಧಗಂಧರ್ವನ ಮೋಹಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸಿ ಅನಂತರ ಅವರ ಮೋಹವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿ ಅವರಿಂದ ಪೂಜಿತನಾದನು.

ಭಕ್ತಿಪರವಶರಾದ ಮುನಿಗಳಿಗೆ ಮಹೇಶ್ವರನು ಹೇಳಿದನು: "ರಮ್ಯವಾದ ಈ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡಿರಿ. ಭಕ್ತರಾದ ನಿಮಗೆ ಸಿದ್ಧಿಯು ಲಭಿಸುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸುವ ಧರ್ಮಪರಾಯಣರಿಗೆ ನಾನು ಗಣಾಧಿಪತಿಯ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತೇನೆ. ಇಲ್ಲಿ ನಾನು ಮತ್ತು ನಾರಾಯಣ ಯಾವಾಗಲೂ ಇರುತ್ತೇವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಮೃತರಾದವರಿಗೆ ಪುನರ್ಜನ್ಮವಿಲ್ಲ. ಬೇರೆ ದೂರಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವ ಜನರು ಈ ಆಶ್ರಮದ ಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡಿದರೆ ಅವರ ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳನ್ನೂ ನಾಶಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಇಲ್ಲಿ ಮಾಡಲ್ಪಡುವ ಶ್ರಾದ್ಧ, ದಾನ, ತಪಸ್ಸು, ಹೋಮ, ಪಿಂಡನಿರ್ವಾಪ, ಧ್ಯಾನ, ಜಪ, ವ್ರತ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಅಕ್ಷಯಫಲವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ದ್ವಿಜರು ಎಲ್ಲ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನೂಮಾಡಿ ದೇವದಾರು. ವನಕ್ಕೆ ಯಾತ್ರೆಮಾಡಬೇಕು. ಎಲ್ಲಿ ಮಹೇಶ್ವರನ ಸನ್ನಿಧಾನವಿದೆಯೋ, ಪುರುಷೋತ್ತಮನಾದ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಸನ್ನಿಧಾನವಿದೆಯೋ ಅಲ್ಲಿ ಗಂಗೆಯ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳ ಸನ್ನಿಧಾನವಿರುತ್ತದೆ."

**ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರ ವರ್ಣನೆ ಎಂಬ ೯೦ನೇ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿಯಿತು**

—o—

## ಹರಿಹರ ವಿಚಿತ್ರ ಲೀಲಾ ವಿಲಾಸ ಅಧ್ಯಾಯ-೯೧

**ಋಷಯ ಊಚು:** ಷಡ್ಗುಣೈಶ್ವರ್ಯಸಂಪನ್ನನೂ, ವೃಷಭಧ್ವಜನೂ ಆದ ಶಿವನು ದೇವದಾರು ವನಕ್ಕೆಹೋಗಿ ಮುನಿಜನರಿಗೆ ಹೇಗೆ ಮೋಹವುಂಟು ಮಾಡಿದನು? ದಯವಿಟ್ಟು ತಿಳಿಸಿರಿ.

**ಸೂತ ಉವಾಚ:** ಹಿಂದೆ ದೇವತೆಗಳೂ, ಸಿದ್ಧರೂ ವಾಸಕ್ಕಾಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದಂತಹ ದೇವದಾರು ವನದಲ್ಲಿ ಸಾವಿರಾರುಜನ ವಿಪ್ರರು ತಪಸ್ಸುಮಾಡಿದರು. ಈ ವಿಪ್ರರು ಹೆಂಡತಿ-ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಸಂಸಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಇವರು ವಿವಿಧ ಕಾಮ್ಯ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ವಿವಿಧ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನೂ, ತಪಸ್ಸನ್ನೂ ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಪ್ರವೃತ್ತಿಮಾರ್ಗ (ಕಾಮ್ಯಕರ್ಮಾಚರಣೆ)ದಲ್ಲಿ ನಿರತರಾದ ಅವರಿಗೆ ಈ ಮಾರ್ಗದ ದೋಷಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಒಮ್ಮೆ ಶಿವನು ದಾರುವನಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡುಹೋದನು.

ಶಿವನು ಇಪ್ಪತ್ತುವರ್ಷ ವಯಸ್ಸಿನ ಸುಂದರರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿದನು. ಅವನ ಬಾಹುಗಳು ದೊಡ್ಡದಾಗಿದ್ದವು. ಅಂಗಗಳು ಪುಷ್ಟವಾಗಿದ್ದವು, ಕಣ್ಣುಗಳು ಸುಂದರವಾಗಿದ್ದವು. ಬಹಳ ವಿಲಾಸಿಯಾಗಿದ್ದನು. ಅವನ ದೇಹವು ಬಂಗಾರದ ಬಣ್ಣವನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು. ಮುಖ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ದಿಗಂಬರನಾದ ಜಗದೀಶ್ವರನು ಸರ್ವರತ್ನಗಳಿಂದ ಭೂಷಿತವಾದ ಬಂಗಾರದ ಸರವನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದನು. ಮುಗುಳ್ನಗೆ ಸೂಸುತ್ತಾ ಗಜಗಾಮಿಯಾಗಿ ವಿಪ್ರರ ಬಳಿಗೆಬಂದನು.

ಜಗಜ್ಜನ್ಮಾದಿಕಾರಣನಾದ, ಪರಮಪುರುಷನಾದ ಹರಿಯು ಸ್ತ್ರೀವೇಷವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಶಿವನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದನು. ಹರಿಯ ಸ್ತ್ರೀರೂಪದ ಮುಖ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಪುಷ್ಟವೂ, ಎತ್ತರವೂ ಆದ ಕುಚಗಳು ಅವಳಿಗೆ ಇದ್ದವು. ಶುಭ್ರವಾದ ಮಂದಹಾಸ, ಪ್ರಸನ್ನತೆಗಳು ಬಹಳ ಆಕರ್ಷಕವಾಗಿದ್ದವು. ದಿವ್ಯವಾದ ಪೀತಾಂಬರವನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದ ಆ ರೂಪದ ಬಣ್ಣ ಶ್ಯಾಮಲವಾಗಿತ್ತು. ಕಣ್ಣುಗಳು ಬಹಳ ಸುಂದರವಾಗಿದ್ದವು. ಅವಳು ಹಂಸಗಮನೆಯಾಗಿದ್ದಳು, ವಿಲಾಸಿಯೂ, ಮನೋಹರಳೂ ಆಗಿದ್ದಳು.

ಹೀಗೆ ಭಗವಾನ್ ಶಿವನು ಶ್ರೀಹರಿಯಜೊತೆ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಮೋಹವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತಾ ದಾರುವನಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಓಡಾಡುತ್ತಿರುವ ಶಿವನನ್ನು (ಸುಂದರಾಂಗನನ್ನು) ನೋಡಿ, ಅವನ ಮಾಯೆಯಿಂದ, ಮೋಹಕ್ಕೊಳಗಾದ ಮಹಿಳೆಯರು ಅವನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದರು. ಆ ಮಹಿಳೆಯರು ಕಾಮಪೀಡಿತರಾಗಿ ನಾಚಿಕೆಯನ್ನುಬಿಟ್ಟು, ಅವನಜೊತೆ ವಿಲಾಸಿನಿಯರಾಗಿ ಸಂಚರಿಸಿದರು.

ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯರಾಗಿದ್ದ, ತರುಣರಾದ ಋಷಿಪುತ್ರರು ತರುಣಿಯ ವೇಷದಲ್ಲಿರುವ ವಿಷ್ಣುವನ್ನುನೋಡಿ ಕಾಮಪೀಡಿತರಾಗಿ ಅವನನ್ನೇ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದರು.

ಮಹಿಳೆಯರು ಪತ್ನೀಸಹಿತನಾದ ಬಹಳ ಆಕರ್ಷಕನಾಗಿರುವ ಆ ಶಿವನನ್ನು ನೋಡಿತಮ್ಮ ನಾಯಕನಂತೆ ಬಗೆದು ವಿಲಾಸಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಕುಣಿಯಲು ಹಾಡಲು, ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಅವನನ್ನು ಆಲಂಗಿಸಿದರು ಮುನಿಪುತ್ರರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯೂ, ಆದಿದೇವನೂ ಆದ ತರುಣಿಯ ವೇಷದಲ್ಲಿರುವ ವಿಷ್ಣುವನ್ನುನೋಡಿ ಹತ್ತಿರಹೋಗಿ ಮಂದಹಾಸವನ್ನು ಬೀರಿದರು. ಕೆಲವರು ಹಾಡಿದರು. ಹೀಗೆ ಮಾಡುತ್ತಾ ಅವನಜೊತೆ ಸಂಚರಿಸಿದರು. ಮಾಯೆಗಳ ಅಧಿಪತಿಯಾದ ಮುರಾರಿ ವಾಸುದೇವನು ಮಾನವರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಆಸೆಗಳನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವನು. ಆಸೆಗಳಿಂದಾಗಿ ಕಾಮ್ಯಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಅದರಿಂದ ಭೋಗಗಳು ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ.

ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಮೋಹವುಂಟು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಶಿವನನ್ನು ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಪುತ್ರರಿಗೆ ಮೋಹವುಂಟು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ವಿಷ್ಣುವನ್ನುನೋಡಿ ಮುನಿಗಳು ಬಹಳ ಕೋಪಗೊಂಡು ಶಿವನನ್ನು ಕಠೋರವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿದರು. ನಾನಾ ರೀತಿಯಿಂದ ನಿಂದಿಸಿದರು. ಮುನಿಗಳ ಈ ವರ್ತನೆಗೆ ಶಿವನಮಾಯೆಯೇ ಕಾರಣ. ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಮಿನುಗುವ ನಕ್ಷತ್ರಗಳು ಸೂರ್ಯನ ಮೇಲೆ ತಮ್ಮಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಬೀರಲಾರವು. ಅಂತೆಯೇ ಮುನಿಗಳ ತಪಸ್ಸು ರುದ್ರದೇವರ ಮೇಲೆ ಯಾವಪ್ರಭಾವವನ್ನೂ ಬೀರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಆ ಮುನಿಗಳು ಮೋಹಕ್ಕೊಳಗಾಗಿ ಶಿವನನ್ನು ಗದರಿಸಿ "ನೀನುಯಾರು?" ಎಂದು ಕೇಳಿದರು.

**ಶಿವನು ಹೇಳಿದನು:** "ನಾನು ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮೊಡನೆ ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸಲು ಪತ್ನೀಸಹಿತನಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದೇನೆ."

ಅವನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಭೃಗು ಮೊದಲಾದ ಮಹರ್ಷಿಗಳು "ಭಾರ್ಯೆಯ ಜೊತೆ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅವಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತಪಸ್ಸುಮಾಡು" ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಅವರ ಮಾತನ್ನುಕೇಳಿ ಶಿವನಿಗೆ ನಗುಬಂದಿತು. ನಗುತ್ತಾ ತನ್ನ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿರುವ ಜಗಜ್ಜನ್ಮಾದಿಕಾರಣನಾದ ಹರಿಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ಹೇಳಿದನು.

"ನೀವು ಧರ್ಮವನ್ನು ತಿಳಿದವರು. ಶಾಂತವಾದ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಹೊಂದಿರುವವರು. ನೀವೇ ನಿಮ್ಮ ಹೆಂಡತಿಯರ ರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಉತ್ಸುಕರಾಗಿದ್ದೀರಿ. ನನಗೆ 'ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಬಿಡು' ಎಂದು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಿದ್ದೀರಿ, ಇದೇನು ವಿಚಿತ್ರ?"

**ಋಷಿಗಳು ಹೇಳಿದರು:** "ಧರ್ಮವನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸುವ ಭಾರ್ಯೆಯರನ್ನು ಬಿಡಬೇಕು. ನಮ್ಮ ಹೆಂಡತಿಯರು ಧರ್ಮನಿಷ್ಠರು, ಭಕ್ತರು, ಇವರನ್ನು ಬಿಡಬೇಕಿಲ್ಲ."

**ಶಿವನು ಹೇಳಿದನು:** "ಈನನ್ನ ಪತ್ನಿಯು ಯಾವ ಉಲ್ಲಂಘನೆಯನ್ನೂ ಮಾಡಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇವಳನ್ನು ಬಿಡಬೇಕಿಲ್ಲ."

**ಋಷಿಗಳು ಹೇಳಿದರು:** "ಎಲೈ ಪುರುಷಾಧಮ! ನಿನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯು ಪರಪುರುಷರಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ತೋರಿಸಿದ್ದನ್ನು ನಾವು ನೋಡಿದ್ದೇವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವಳು ವ್ಯಭಿಚಾರಿಣಿ. ನೀನು ಸುಳ್ಳು ಹೇಳುತ್ತಿರುವಿ. ನೀನು ಇಲ್ಲಿಂದ ಕೂಡಲೇ ಹೊರಟುಗೋಗು."

**ಶಿವನು ಹೇಳಿದನು:** "ನಾನು ಸುಳ್ಳು ಹೇಳಿಲ್ಲ, ಸತ್ಯವನ್ನೇ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಇವಳು ವ್ಯಭಿಚಾರಿಣಿ ಎಂದು ನಿಮ್ಮ ಕಲ್ಪನೆಯಷ್ಟೆ"

ಹೀಗೆಹೇಳಿ ಶಿವನು ಶ್ರೀಹರಿಯಜೊತೆ ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ, ಮಹಾತ್ಮರಾದ ವಸಿಷ್ಠರ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಭಿಕ್ಷೆಗಾಗಿಹೋದನು. ತಮ್ಮಮನೆಗೆ ಬಂದು ಭಿಕ್ಷೆ ಕೇಳುತ್ತಿರುವ ಶಿವನನ್ನು ನೋಡಿ ವಸಿಷ್ಠನ ಪ್ರಿಯಪತ್ನಿ ಅರುಂಧತಿಯು ಅವನನ್ನು ಸ್ವಾಗತಿಸಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದಳು. ಅವನ ಪಾದಗಳನ್ನುತೊದು ಉತ್ತಮವಾದ ಆಸನವನ್ನುಕೊಟ್ಟಳು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಹೊಡೆತದಿಂದ ಶಿಥಿಲವಾಗಿದ್ದ ಶರೀರವನ್ನುನೋಡಿ ಅರುಂಧತಿಗೆ ವಿಷಾದವಾಯಿತು. ಔಷಧೋಪಚಾರವನ್ನುಮಾಡಿ ಗಾಯಗಳನ್ನು ಗುಣಪಡಿಸಿದಳು. ದೊಡ್ಡರೀತಿಯಿಂದ ಸತ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿದಳು. ಶಿವನ ಭಾರ್ಯೆಯ ಮೂಲಕ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದಳು.

"ನೀನು ಯಾರು? ಎಲ್ಲಿಂದಬಂದದ್ದು? ನೀವು ಏನು ಮಾಡುವಿರಿ? ದಯವಿಟ್ಟು ಹೇಳಿರಿ."

"ನಾನು ಒಬ್ಬ ಶ್ರೇಷ್ಠಸಿದ್ಧಪುರುಷ, ಬ್ರಹ್ಮನೇ ನನಗೆ ಆಧಾರ" ಎಂದು ಶಿವನು ಹೇಳಿದನು. ಪತಿವ್ರತೆಯಾದ ಅರುಂಧತಿಯನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ ಶಿವನು ಅಲ್ಲಿದ ಹೊರಟನು.

ನಗ್ನನಾಗಿ, ವಿಕೃತನಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಶಿವನನ್ನುನೋಡಿ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ದ್ವಿಜರು ದಂಡಗಳಿಂದ, ಮಣ್ಣಿನಹೆಂಟೆಗಳಿಂದ, ಮುಷ್ಟಿಗಳಿಂದ ಹೊಡೆದರು. "ದುರ್ಬುದ್ಧಿ ಯವನೇ! ನಿನ್ನ ಈ ಲಿಂಗವನ್ನು ಕಿತ್ತುಹಾಕು" ಎಂದು ಹೇಳಿದರು.

ಮಹಾಯೋಗಿಯಾದ ಶಿವನು "ನನ್ನ ಲಿಂಗದ ಮೇಲೆ ನಿಮಗೆ ದ್ವೇಷವಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ಕಿತ್ತುಹಾಕುವೆನು" ಎಂದು ಹೇಳಿ ಕಿತ್ತುಹಾಕಿದನು.

ಆಗ ದ್ವಿಜರಿಗೆ ಶಿವನಾಗಲಿ, ಅವನ ಅಂಗವಾಗಲಿ, ವಿಷ್ಣುವಾಗಲಿ ಕಾಣಿಸಲಿಲ್ಲ. ಲೋಕಗಳಿಗೆ ಭಯಸೂಚಕ ಭೂಮಿಕಂಪಿಸಿತು, ಗ್ರಹಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕಳೆಗುಂದಿದವು,

ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಕ್ಷೋಭೆವುಂಟಾಯಿತು. ಆಗ ಪತಿವ್ರತೆಯಾದ ಅತ್ರಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಪತ್ನಿ ಅನಸೂಯೆಗೆ ಒಂದು ಸ್ವಪ್ನವುಂಟಾಯಿತು. ಭಯಕ್ರಾಂತಳಾಗಿ ಅನಸೂಯೆಯು ವಿಪ್ರರಿಗೆ ಹೇಳಿದಳು. "ತನ್ನ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಇಡೀ ಜಗತ್ತನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಗೊಳಿಸುವ ಶಿವನು, ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನೊಡನೆ ಬಂದು ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಭಿಕ್ಷೆಬೇಡಿದನು."

ಅವಳ ಮಾತನ್ನುಕೇಳಿ ಸಂಶಯಪಟ್ಟ ಮಹರ್ಷಿಗಳು, ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತೃನೂ, ಮಹಾ ಯೋಗೇಶ್ವರನೂ ಆದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಬಳಿಹೋದರು. ಇವರು ಅಲ್ಲಿಗೆ ತಲುಪಿದಾಗ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ಯೋಗಿಗಳು. ಶರೀರಧಾರಿಗಳಾದ ನಾಲ್ಕುವೇದಗಳೂ, ಗಾಯತ್ರೀಮಂತ್ರವೂ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಉಪಾಸನೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಆಸನ ನಾನಾ ಆಶ್ಚರ್ಯದ ಸಂಗತಿಗಳ್ನುಹೊಂದಿತ್ತು. ಇಂತಹ ಆಸನದಲ್ಲಿ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದ, ಮಂದಹಾಸಯುಕ್ತನಾಗಿದ್ದ. ಹೊಳೆಯುವ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ, ಸಕಲ ವೇದಾಭಿಮಾನಿಯಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರನ್ನು ನೋಡಿಸಾಷ್ಟಾಂಗ ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಿದರು. ಪ್ರಸನ್ನರಾಗಿದ್ದ ಚತುರ್ಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಆ ವಿಪ್ರರನ್ನು "ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠರೆ! ನೀವು ಬಂದಕಾರಣವೇನು?" ಎಂದುಕೇಳಿದರು. ಮುನಿಗಳು ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕೈಜೋಡಿಸಿ ನಡೆದ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದರು.

**ಋಷಿಯ ಊಚು:** "ದೇವದಾರುವನ ಎಂಬ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ, ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಹಳ ಸುಂದರನಾದ ಪುರುಷನೊಬ್ಬನು ಸುಂದರಿಯಾದ ಪತ್ನಿಯೊಂದಿಗೆ ನಗ್ನನಾಗಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಸ್ತ್ರೀಯರೆಲ್ಲರೂ ಅವನನ್ನುನೋಡಿ ಮೋಹಕ್ಕೊಳಗಾದರು. ಆಶ್ರಮದ ಹುಡುಗರೂ ಆ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನುನೋಡಿ ಕಾಮವಿಕಾರಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದರು. ನಾವು ವಿವಿಧ ಶಾಪಗಳನ್ನುಕೊಟ್ಟೆವು, ಯಾವುದೂ ಸಫಲವಾಗಲಿಲ್ಲ. ನಾವು ಬಹಳ ಹೊಡೆದೆವು, ಅವನ ಲಿಂಗವನ್ನು ಬೀಳಿಸಿದೆವು, ಅವನು ಭಾರ್ಯಾಸಹಿತನಾಗಿ ಅದೃಶ್ಯನಾದನು. ಲಿಂಗವೂ ಅದೃಶ್ಯವಾಯಿತು. ಬಹಳ ಉತ್ಪಾತಗಳು ಉಂಟಾದವು. "ಪುರುಷೋತ್ತಮನೇ! ಆ ಪುರುಷಯಾರು? ನಾನು ಹೆದರಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದ್ದೇವೆ. ನೀನು ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಎಲ್ಲ ವಿಚಾರಗಳನ್ನೂ ತಿಳಿದವನು. ನಮ್ಮನು ದಯವಿಟ್ಟು ರಕ್ಷಿಸು. ಹೀಗೆ ಮುನಿಗಳಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿತರಾದ ಚತುಮುಖಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ತ್ರಿಶೂಲಧಾರಿಯಾದ ಶಿವನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿ ಕೈಮುಗಿದು ಮಾತನಾಡಿದರು.

**ಬ್ರಹ್ಮ ಉವಾಚ:** "ಅಯ್ಯೋ! ನಿಮಗೆ ಸರ್ವಪುರುಷಾರ್ಥಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವ ಕಷ್ಟವುಂಟಾಗಿದೆ. ನಿಮ್ಮತಪೋಬಲಕ್ಕೆಧಿಕ್ಕಾರ, ನಿಮ್ಮತಪಸ್ಸಿಗೆ ಧಿಕ್ಕಾರ, ನಿಮ್ಮತಪಸ್ಸು ವ್ಯರ್ಥ, ನಿಮ್ಮ ಪುಣ್ಯದಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಹತ್ತಿರಬಂದಿದ್ದ ಮಹಾನಿಧಿಯನ್ನು ನೀವು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದ್ದಿರಿ, ಇದಕ್ಕೆ ಮೋಹವೇ ಕಾರಣ. ನಿಮ್ಮ ಆಚರಣೆಗಳು ಸಾರ್ಥಕವಾಗಿ ನಡೆದಿಲ್ಲ, ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಹೀಗೆ ಆಗಿದೆ."

"ಜಿತೇಂದ್ರಿಯರಾದ ಯೋಗಿಗಳು ಯಾವನಿಧಿಯನ್ನು ಬಯಸಿ ಮಹಾಪ್ರಯತ್ನ ವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೋ ಆ ನಿಧಿನಿಮ್ಮ ಹತ್ತಿರವೇಬಂದಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ನೀವು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದ್ದೀರಿ. ವೇದವಾದಿಗಳು ಯಾವ ನಿಧಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ವಿವಿಧ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೋ ಆ ನಿಧಿ ನಿಮ್ಮ ಹತ್ತಿರವೇ ಬಂದಿದ್ದಾಗ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದ್ದೀರಿ. ನಾನು ಯಾರನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಈ ಪದವಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿರುವೆನೋ ಆ

ದೇವನನ್ನು ಮಹಾನಿಧಿಯನ್ನು ನೀವು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದ್ದೀರಿ. ನೀವು ಭಾಗ್ಯಹೀನರು, ಯಾರು ಸಕಲದಿವ್ಯ ಐಶ್ವರ್ಯಗಳ ಮೂಲನಿಧಿ ಯಾಗಿದ್ದಾನೋ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದ ಸುಂದರಪುರುಷ ಮಹೇಶ್ವರನೇ. ಅವನು ಸರ್ವೋತ್ತಮದೇವತೆ. ದೇವತೆಗಳಿಗೆ, ಋಷಿಗಳಿಗೆ, ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅವನೇ ಗಮ್ಯಸ್ಥಾನ. ಒಂದುಸಾವಿರ ಯುಗಚಕ್ರವು ಕಳೆದಾಗ ಈ ಮಹೇಶ್ವರನು ಕಾಲರೂಪಿಯಾಗಿ (ರುದ್ರರೂಪದಿಂದ) ಜಗತ್ತನ್ನು ಸಂಹರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇವನೇ ತನ್ನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇವನೇ ಚಕ್ರಪಾಣಿ, ಶ್ರೀವತ್ಸ ಇವನ ಲಾಂಛನ, ಇವನೇ ಜಗತ್ತಿನ ಚಕ್ರವರ್ತಿ. ಈ ಮಹೇಶ್ವರನು ಕೃತಯುಗದಲ್ಲಿ ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಅಭಿಮಾನಿಯಾಗಿ ಯೋಗಿ ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ತ್ರೇತಾಯುಗದಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞಗಳಿಗೆ ಅಭಿಮಾನಿಯಾಗಿ ಯಜ್ಞ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ದ್ವಾಪರದಲ್ಲಿ ಇವನಿಗೆ ಕಾಲ ಎಂದುಹೆಸರು. ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮವನ್ನು ಲಾಂಛನವಾಗಿ ಹೊಂದಿ ಧರ್ಮಕೇತುವಾಗಿರುತ್ತಾನೆ.

ರುದ್ರನಿಗೆ ಮೂರುಮೂರ್ತಿಗಳು, ತಮೋಗುಣಮಯವಾದ ಅಗ್ನಿ, ರಜೋಗುಣಕ್ಕೆ ಅಭಿಮಾನಿಯಾದ ಬ್ರಹ್ಮ ಮತ್ತು ಸತ್ವಗುಣಕ್ಕೆ ಅಭಿಮಾನಿಯಾದ ವಿಷ್ಣು. ಈ ಮೂರ್ತಿಗಳು ವಿಶ್ವವನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿವೆ. ಇವಲ್ಲದೆ ಶಿವನ ದಿಗಂಬರ ಮೂರ್ತಿಯು ಪ್ರಸಿದ್ಧ. ಇದು ಮಂಗಳಕರ ಮತ್ತು ಶಾಶ್ವತ. ಈ ಮೂರ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನು ಯೋಗಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಇದ್ದಾನೆ.

ನಿಮಗೆ ಕಾಣಿಸಿದ ಪುರುಷನ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿದ್ದ ಅವನ ಹೆಂಡತಿಯಾಗಿ ನಿಮಗೆ ಕಾಣಿಸಿದ ವ್ಯಕ್ತಿ ಸ್ತ್ರೀ ಅಲ್ಲ. ಪುರುಷನೆ, ಅವನು ಸನಾತನನಾದ, ಪರಮಾತ್ಮನಾದ ನಾರಾಯಣ, ನಾರಾಯಣನಿಂದಲೇ ಈ ಇಡೀ ಜಗತ್ತುಹುಟ್ಟಿದೆ. ಅವನಲ್ಲೇ ಲಯವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತದೆ, ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡುವವನೂ ಅವನೇ, ಇವನೇ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅಂತಿಮ ಆಶ್ರಯ, ಇವನನ್ನು ಸಹಸ್ರಶೀರ್ಷ, ಸಹಸ್ರಾಕ್ಷ, ಸಹಸ್ರಪಾತ್, ಏಕಶೃಂಗ, ಮಹಾನ್‌ಆತ್ಮ, ಪುರುಷ, ನಾರಾಯಣ ಎಂದು ಶ್ರುತಿಯು ವರ್ಣಿಸುತ್ತದೆ. ಇವನಿಂದಲೇ ನೀರಿನ ಸೃಷ್ಟಿ ಆಯಿತು. ಇವನು ಮಾಯಾನಿಯಾಮಕ, ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ವಿವಿಧ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಇವನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕಲ್ಪದಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಪುರುಷೋತ್ತಮನು ಜಗತ್ತನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ ತಾನೊಬ್ಬನೇ ಇರುತ್ತಾನೆ. ಇವನಿಗೆ ಜನ್ಮ-ಮರಣ-ವೃದ್ಧಿಗಳಿಲ್ಲ. ಇವನೇ ಅವ್ಯಕ್ತವಾದ ಮೂಲಪ್ರಕೃತಿ ಎಂದು ವೇದಜ್ಞರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಜಗತ್ತಿನ ಪ್ರಳಯಕಾಲ ಮುಗಿಯುತ್ತಬಂದಾಹ ಪುನಃ ಜಗತ್ತನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಲು ಬಯಸಿ ಜಗತ್ತಿನ ಬೀಜವನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮನ ನಾಭಿಯಲ್ಲಿ ಇಡುತ್ತಾನೆ, ಆ ಬ್ರಹ್ಮನೇ ನಾನು. ಜಗಜ್ಜನಕನಾದ ಅವನನ್ನು, ಅವನ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಮೋಹಿತರಾದ ನೀವು ಗುರುತಿಸಲಿಲ್ಲ. ನಿಮಗೆ ಕಾಣಿಸಿದವನು ಅನಾದಿಯಾದ ಹರ, ಅವನು ವಿಷ್ಣುವಿನ ಜೊತೆಗೆ ಈ ಜಗತ್ತಿನ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನೂ, ಸಂಹಾರವನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಅವನನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದು ಆಶ್ರಯಿಸಿರಿ ನಿಮಗೆ ಮುಕ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಹೀಗೆ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರಿಂದ ಉಪದೇಶಿಲ್ಪಟ್ಟಮರೀಚಿ ಮೊದಲಾದ ಮುನಿಗಳು ಅವರನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಪುನಃ ಕೇಳಿದರು.

—○—

**ದೇವದಾರುವನದಲ್ಲಿ ಮುನಿಗಳ ತಪಸ್ಸು ಶಿವನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಉಪದೇಶ ಅಧ್ಯಾಯ-೯೨**

**ಮುನಿಯ ಊಚು:** "ದೇವ! ಪಿನಾಕಧರನಾದ ಶಿವನನ್ನು ನಾವು ನೋಡುವ ದಾರಿಯಾವುದು? ದಯವಿಟ್ಟು ತಿಳಿಸಬೇಕು, ನೀನು ಶರಣಾಗತ ರಕ್ಷಕ."

**ಬ್ರಹ್ಮ ಉವಾಚ:** "ನೀವು ಯಾವ ಈಶ್ವರಲಿಂಗವನ್ನು ನೆಲಕ್ಕೆ ಬೀಳಿಸಿದಿರೋ ಅದನ್ನು ಹೋಲುವ, ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಲಿಂಗವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಪತ್ನಿ-ಪುತ್ರರೊಡನೆ ಪೂಜಿಸಿರಿ. ವೇದೋಕ್ತನಿಯಮಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿರಿ, ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯವನ್ನು ಪಾಲಿಸಿರಿ.

ಋಗ್ವೇದ-ಯಜುರ್ವೇದ-ಸಾಮವೇದಗಳಲ್ಲಿರುವ ಶಿವಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿರಿ. ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಶತರುದ್ರಿಯ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ, ಏಕಾಗ್ರತೆಯಿಂದ ಪೂಜಿಸಿರಿ. ಮಕ್ಕಳು-ಬಂಧುಗಳು ಎಲ್ಲರೂ ಕೈಮುಗಿದು ಶೂಲಪಾಣಿಯನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿರಿ.

ಹೀಗೆಮಾಡಿದಾಗ ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸದ ಜನರಿಗೆ ದರ್ಶನವನ್ನು ಕೊಡದಶಿವನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ನಿಮಗೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಅದು ಎಲ್ಲ ಅಜ್ಞಾನ, ಅಧರ್ಮಗಳನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡುತ್ತದೆ." ಅನಂತರ ಮುನಿಗಳು ಅಮಿತತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಸಂತುಷ್ಟರಾಗಿ ದೇವದಾರುವನಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗಿರಿ.

**ಮುನಿಗಳ ತಪಸ್ಸು:** ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಹೇಳಿದಂತೆ ರಾಗ-ದ್ವೇಷಗಳಿಲ್ಲದ ಶಿವನ ಆರಾಧನೆಯನ್ನುಮಾಡಲು ಆರಂಭಿಸಿದರು. ವಿವಿಧ ಯಜ್ಞಭೂಮಿಗಳಲ್ಲಿ, ಪರ್ವತಗಳ ಗುಹೆಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ಜನವಾದ ನದೀತೀರದ ಪವಿತ್ರವಾದ ಮರಳುಗಳ ಮೇಲೆ ಶಿವನ ಆರಾಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಶಿವಾರಾಧನೆಯ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಶೈವಾಲ ಎಂಬ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಜಲಸಸ್ಯವನ್ನುಮಾತ್ರ ಸೇವಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೆಲವರು ನೀರಿನೊಳಗೆ ಇದ್ದು ಧ್ಯಾನಮಾಡಿದರು. ಕೆಲವರು ಕಾಲಿನ ಹೆಬ್ಬೆರಳಿನ ಮೇಲೆಮಾತ್ರನಿಂತು ಧ್ಯಾನಮಾಡಿದರು. ಕೆಲವರು ಕಲ್ಲಿನಿಂದ ಜಜ್ಜಿ ತಿನ್ನಬಹುದಾದ ಆಹಾರವನ್ನುಮಾತ್ರ ಸೇವಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೆಲವರು ತರಕಾರಿಗಳನ್ನು, ಎಲೆಗಳನ್ನುಮಾತ್ರ ತಿನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೆಲವರು ಕಿರಣಗಳನ್ನುಮಾತ್ರ ಸೇವಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಶಿವಾರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿದ್ದ ಮುನಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಮರದ ಕೆಳಗೆ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೆಲವರು ಬಂಡೆಗಳ ಮೇಲೆ ಮಲಗುತ್ತಿದ್ದರು.

**ಮುನಿಗಳಿಗೆ ಶಿವದರ್ಶನ:** ಶರಣಾಗತರಾದ ದುಃಖವನ್ನುಪರಿಹರಿಸುವ ವೃಷಭ ಧ್ವಜನಾದ ಹರನು ಮುನಿಗಳಿಗೆ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನವನ್ನುಕೊಟ್ಟು ಅನುಗ್ರಹಿಸಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದನು. ಈ ಘಟನೆ ಕೃತಯುಗದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಿತು. ಹಿಮಾಲಯದ ಮಂಗಳಕರವಾದ ಶಿಬಿರದಲ್ಲಿರುವ ದೇವದಾರು ವನಕ್ಕೆ ಶಿವನುಹೋದನು. ಆಗ ಶಿವ ತನ್ನ ಶರೀರಕ್ಕೆ ಭಸ್ಮವನ್ನು ಲೇಪಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ನಗ್ನನಾಗಿದ್ದನು, ವಿಕಾರವಾಗಿದ್ದನು, ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಳ್ಳಿಯನ್ನು

ಹಿಡಿದಿದ್ದನು, ಕಣ್ಣುಗಳು ಕೆಂಪಾಗಿದ್ದವು. ಇಂತಹ ಶಿವ ದೇವದಾರು ವನದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕಡೆನಿಂತು ಅಟ್ಟಹಾಸ ಮಾಡಿದನು. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವುಕಡೆ ಮಂದಹಾಸದಿಂದ ಹಾಡಿದನು. ಕೆಲವುಕಡೆ ಅಲಂಕರಿಸಿ ಕೊಂಡು ನರ್ತನಮಾಡಿದನು. ಇನ್ನೂ ಕೆಲವುಕಡೆ ಪದೇಪದೇ ದೊಡ್ಡಧ್ವನಿಯಿಂದ ಕಿರುಚಿದನು. ಆಶ್ರಮಿಗಳಿಗೆಹೋಗಿ ಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಬೇಡಿದನು. ಈಗ ಶಿವನ ಜೊತೆ ಪಾರ್ವತಿಯೂ ಇದ್ದಳು. ಮುನಿಗಳು ದೇವೀಸಹಿತನಾದ ಶಿವನನ್ನುನೋಡಿ ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಪಾರ್ವತೀ-ಪರಮೇಶ್ವರರನ್ನು ವಿವಿಧ ವೈದಿಕಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಸ್ತೋತ್ರಗಳಿಂದ, ಅಥರ್ವಶಿರಸ್ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ, ಶತರುದ್ರಿಯ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಿ ಸಂತೋಷ ಪಡಿಸಿದರು.

**ಮುನಿಗಳ ಶಿವಸ್ತೋತ್ರ**

**ನಮೋ ದೇವಾಧಿದೇವಾಯ ಮಹಾದೇವಾಯತೇ ನಮಃ ।**
**ತ್ರ್ಯಂಬಕಾಯ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ತ್ರಿಶೂಲವರಧಾರಿಣೇ ॥**

ದೇವಾಧಿದೇವ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ, ಮಹಾದೇವ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕರ ಮುಕ್ಕಣ್ಣ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಶ್ರೇಷ್ಠ ತ್ರಿಶೂಲಧರನೇ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ

**ನಮೋ ದಿಗ್ವಾಸಸೇ ತುಭ್ಯಂ ವಿಕೃತಾಯ ಪಿನಾಕಿನೇ ।**
**ಸರ್ವಪ್ರಣತದೇವಾಯ ಸ್ವಯಂಪ್ರಣತಾತ್ಮನೇ ॥**

ದಿಗಂಬರನಾದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ, ಪಿನಾಕಧಾರಿಯಾದ ವಿಕೃತನಾದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ, ಎಲ್ಲರಿಂದ ನಮಸ್ಕರಿಸಲ್ಪಡುವ, ಯಾರಿಗೂ ನಮಸ್ಕರಿಸದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ.

**ಅಂತಕಾಂತಕೃತೆ ತುಭ್ಯಂ ಸರ್ವಸಂಹರಣಾಯ ಚ ।**
**ನಮೋಸ್ತು ನೃತ್ಯಶೀಲಾಯ ನಮೋ ಭೈರವರೂಪಿಣೇ ॥**

ಅಂತಕನನ್ನೂ ಸಂಹಾರಮಾಡುವ, ಸರ್ವಸಂಹಾರವನ್ನು ಮಾಡುವ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ನರ್ತನಮಾಡುವ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ, ಭೈರವರೂಪನೆ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ.

**ನರನಾರೀ ಶರೀರಾಯ ಯೋಗಿನಾಂ ಗುರವೇ ನಮಃ ।**
**ನಮೋ ದಾಂತಾಯ ಶಾಂತಾಯ ತಾಪಸಾಯ ಹರಾಯ ಚ ॥**

ನರನಾರೀ ಶರೀರವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ, ಯೋಗಿಗಳ ಗುರವಾದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾದ, ಶಾಂತನಾದ, ತಪಸ್ವಿಯಾದ ಹರನೇ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ.

**ವಿಭೀಷಣಾಯ ರುದ್ರಾಯ ನಮಸ್ತೇ ಕೃತ್ತಿವಾಸಸೇ ।**
**ನಮಸ್ತೇ ಲೇಲಿಹಾನಾಯ ತ್ರಿಕಂಠಾಯ ಚ ತೇ ನಮಃ ॥**

ಬಹಳ ಭಯಕಾರಿಯಾದ, ಗಜಚರ್ಮಧಾರಿಯಾದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಪ್ರಳಯ ಕಾದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನುಂಗುವ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ, ವಿಷಕಂಠನಾದಿ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ.

**ಅಘೋರಘೋರರೂಪಾಯ ವಾಮದೇವಾಯ ವೈನಮಃ ।**
**ನಮಃ ಕನಕಮಾಲಾಯ ದೇವ್ಯಾಃ ಪ್ರಿಯಕರಾಚ ಚ ॥**

ಅಘೋರರರೂಪವನ್ನು ಮತ್ತು ಘೋರರರೂಪವನ್ನೂ ಹೊಂದಿರುವ ವಾಮದೇವನೇ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಸುವರ್ಣಮಾಲೆಯನ್ನು ಧರಿಸಿರುವ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ದೇವಿಗೆ ಪ್ರಿಯಕರನಾದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ.

**ಗಂಗಾಸಲಿಲಧಾರಾಯ ಶಂಭವೇ ಪರಮೇಷ್ಠಿನೇ ।**
**ನಮೋ ಯೋಗಾಧಿಪತಯೇ ಭೂತಾಧಿಪತಯೇ ನಮಃ ॥**

ಗಂಗಾಧರನೆ! ಸುಖಕರನೇ! ಪರಮೇಷ್ಠಿಯೇ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಯೋಗಾಧಿ ಪತಿಯೂ, ಭೂತಾಧಿಪತಿಯೂ ಆದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ.

**ಪ್ರಾಣಾಯ ಚ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ನಮೋ ಭಸ್ಮಾಂಗಧಾರಿಣೇ ।**
**ನಮಸ್ತೇ ಹವ್ಯವಾಹಾಯ ದಂಷ್ಟ್ರಿಣೇ ಹವ್ಯರೇತಸೇ ॥**

ಪ್ರಾಣಸ್ವರೂಪನೇ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ, ಭಸ್ಮವನ್ನು ಧರಿಸಿರುವ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಹವ್ಯಗಳನ್ನು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ತಲುಪಿಸುವ, ರೇತಸ್ಸನ್ನು ಹವ್ಯವಾಗಿಸಿ ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡುವ, ಕೋರೆ ಹಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವವನೆ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ.

**ಬ್ರಹ್ಮಣಶ್ಚ ಶಿರೋಹರ್ತ್ರೇ ನಮಸ್ತೇ ಕಾಲರೂಪಿಣೇ ।**
**ಆಗತಿಂ ತೇ ನ ಜಾನೀಮೋ ಗತಿಂ ನೈವ ಚ ನೈವ ಚ ॥**

ಚತುರ್ಮುಖಬ್ರಹ್ಮನ ತಲೆಯನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿದ, ಉಗ್ರರೂಪಿಯಾದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ನಿನ್ನ ಆಗಮನವೂ ನಮಗೆ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ, ಗಮನವೂ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ.

**ವಿಶ್ವೇಶ್ವರ ಮಹಾದೇವ ಯೋಸಿ ಸೋಸಿ ನಮೋಸ್ತು ತೇ ।**
**ನಮಃ ಪ್ರಮಥನಾಥಾಯ ದಾತ್ರೇ ಚ ಶುಭಸಂಪದಾಮ್ ॥**

ವಿಶ್ವಕ್ಕೆ ಈಶ್ವರನೇ! ಮಹಾದೇವನೇ! ನೀನು ಯಾರು ಆಗಿರುವಿಯೋ ಅವನೇ ಆಗಿರುವಿ. ನಿನ್ನನ್ನೇ ನಾವು ತಿಳಿಯಲಾರೆವು. ಪ್ರಮಥನಾಥನೇ! ಶುಭಸಂಪತ್ತುಗಳನ್ನು ಕೊಡುವವನೇ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ.

**ಕಪಾಲಪಾಣಯೇ ತುಭ್ಯಂ ನಮೋ ಜುಷ್ಟತಮಾಯ ತೇ ।**
**ನಮಃಕನಕಪಿಂಗಾಯ ವಾರಿಲಿಂಗಾಯ ತೇ ನಮಃ ॥**

ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕಪಾಲವನ್ನು ಹಿಡಿದಿರುವ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ, ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಭಕ್ತರಿಂದ ಪ್ರೀತಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ, ಸುವರ್ಣಪಿಂಗಳವರ್ಣದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ, ನೀರು ನಿನ್ನ ಶರೀರ, ಅಂತಹ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ.

**ನಮೋ ವಹ್ನ್ಯರ್ಕಲಿಂಗಾಯ ಜ್ಞಾನಲಿಂಗಾಯ ತೇ ನಮಃ ।**
**ನಮೋ ಭುಜಂಗಹಾರಾಯ ಕರ್ಣಿಕಾರಪ್ರಿಯಾಯ ಚ ॥**

ಅಗ್ನಿ, ಸೂರ್ಯ ನಿನ್ನ ಶರೀರವೇ, ಜ್ಞಾನವೂ ನಿನ್ನ ಶರೀರಿವೇ, ಅಂತಹ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಸರ್ಪಗಳನ್ನು ಮಾಲೆಯಾಗಿ ಧರಿಸುವ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ, ಕರ್ಣಿಕಾರಪುಷ್ಪಗಳ ಮೇಲೆ ಪ್ರೀತಿಇರುವ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ.

**ಕಿರೀಟಿನೇ ಕುಂಡಲಿನೇ ಕಾಲಕಾಲಾಯ ತೇ ನಮಃ ।**

ಕಿರೀಟಧಾರಿಯಾದ, ಕುಂಡಲಧಾರಿಯಾದ, ಸಂಹಾರಕರನ್ನು ಸಂಹಾರಮಾಡುವ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ.

**ಮಹಾದೇವ ಮಹಾದೇವ ದೇವದೇವ ತ್ರಿಲೋಚನ ।**
**ಕ್ಷಮ್ಯತಾಂ ಯತ್ಕೃತಂ ಮೋಹಾತ್ ತ್ವಮೇವ ಶರಣಂ ಹಿನಃ ॥**

ದೇವೋತ್ತಮ! ಮುಕ್ಕಣ್ಣ! ಮಹಾದೇವ! ಮೋಹದಿಂದ ನಾವುಮಾಡಿದ ಅಪರಾಧಗಳನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸು, ನೀನೇ ನಮಗೆಗತಿ.

**ಚರಿತಾನಿ ವಿಚಿತ್ರಾಣಿ ಗುಹ್ಯಾನಿ ಗಹನಾನಿ ಚ ।**
**ಬ್ರಹ್ಮಾದೀನಾಂ ಚ ಸರ್ವೇಷಾಂ ದುರ್ವಿಜ್ಞೇಯೋ ಹಿ ಶಂಕರಃ ॥**

ನಿನ್ನ ಕಾರ್ಯಗಳು ವಿಚಿತ್ರ, ಗಹನ, ಅರ್ಥವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಶಿವನನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತಿಳಿಯಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.

**ಅಜ್ಞಾನಾದ್ಯದಿ ವಾ ಜ್ಞಾನಾದ್ಯಂತ್ಕಿಂಚಿತ್ಕುರುತೇ ನರಃ ।**
**ತತ್ಸರ್ವಂ ಭಗವಾನೇವ ಕುರುತೇ ಯೋಗಮಾಯಯಾ ॥**

ಯಾವುದೇ ಮನುಷ್ಯ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಅಥವಾ ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಯಾವಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೋ ಅದೆಲ್ಲವೂ ಶಿವನ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದಲೇ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಸರ್ವಪ್ರೇರಕ ನಾಗಿರುವ ಯೋಗಶಕ್ತಿ ಶಿವನಿಗಿದೆ.

ಶಿವನಮಹಿಮೆಯ ಅನುಸಂಧಾನದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದ್ದ ಮುನಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಹೀಗೆ ಶಿವನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿ, ನಮಸ್ಕರಿಸಿ "ನಿನ್ನ ಎಂದಿನ ರೂಪವನ್ನು ತೋರಿಸಬೇಕು" ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು. ಅವರ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನುಕೇಳಿ ಪಾರ್ವತೀ ಸಹಿತನಾದ ಚಂದ್ರಶೇಖರನಾದ ಶಿವನು ತನ್ನ ಎಂದಿನ ರೂಪವನ್ನು ತೋರಿಸಿದನು.

ಮುನಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಸಮಾಧಾನದಿಂದ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದರು. ಭೃಗು, ಅಂಗರೀಸ್, ವಸಿಷ್ಠ, ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ, ಗೌತಮ, ಅತ್ರಿ, ಸುಕೇಶ, ಪುಲಸ್ತ್ಯ, ಪುಲಹ, ಕ್ರತು, ಮರೀಚಿ, ಕಶ್ಯಪ, ಸಂವರ್ತಕ ಇವರು ದೇವೋತ್ರಮನಾದ ಶಿವನಿಗೆ ಪುನಃ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, "ದೇವೋತ್ತಮ! ನಿನ್ನನ್ನು ಯಾವ ಯೋಗದಿಂದ ಆರಾಧಿಸಬೇಕು? ಜ್ಞಾನಯೋಗದಿಂದ? ಅಥವಾ ಕರ್ಮಯೋಗದಿಂದ! ಯಾವ ಯಾವ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಸ್ವೀಕಾರಾರ್ಹ? ಯಾವುದು ಅಲ್ಲ? ದಯವಿಟ್ಟು ತಿಳಿಸಬೇಕು" ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು.

**ಶಿವನ ಉಪದೇಶ: ಸಾಂಖ್ಯಯೋಗ:** ಮುನಿಗಳೇ! ಹಿಂದೆ ಬ್ರಹ್ಮನು ಶಿವನ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳಿದ ಗಹನವಾದ, ಉತ್ತಮವಾದ ವಿಷಯವನ್ನು ನಿಮಗೆ ಹೇಳುವೆ.

ಕರ್ಮಯೋಗಸಹಿತವಾದ ಸಾಂಖ್ಯಯೋಗವು ಪುರುಷಾರ್ಥಸಾಧನ. ಕೇವಲ ಕರ್ಮಯೋಗವು ಪುರುಷಾರ್ಥಸಾಧನವಲ್ಲ, ಕೇವಲ ಜ್ಞಾನಯೋಗವು ಮುಕ್ತಿಗೆ ಸಾಧನ ವಾಗಬಲ್ಲದು. ನೀವು ಸಾಂಖ್ಯಯೋಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೇವಲ ಕರ್ಮಯೋಗದಿಂದ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು

ಸಾಧಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಿರಿ. ಕೇವಲ ಕರ್ಮಮಾರ್ಗವು ಮೋಹವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ ಎಂದು ನಿಮಗೆ ತಿಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರುವೆನು. ಜ್ಞಾನ(ಸಾಂಖ್ಯ)ಯೋಗವೇ ಮುಕ್ತಿಸಾಧನ. ಆದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟು ಆತ್ಮಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಬೇಕು.

ಆತ್ಮಾ ಅದ್ವಿತೀಯ, ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿ, ಸ್ವತಂತ್ರ, ಜ್ಞಾನರೂಪ, ಆನಂದರೂಪ, ನಿರ್ಮಲ. ಇದೇ ಸಾಂಖ್ಯದರ್ಶನ, ಇದು ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸಾಧನ. ಮೋಕ್ಷ ಎಂದರೆ ಬ್ರಹ್ಮಭಾವ. ಅಂದರೆ, ಬ್ರಹ್ಮನ ಹತ್ತಿರವಿರುವುದು ಮತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿ ಇರುವುದು. ಈ ಯೋಗವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದ ಮಹಾತ್ಮರು ನನ್ನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಮುಕ್ತಿಗೆ ಅನೇಕ ಸಾಧನಗಳನ್ನು ಜನಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನ ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದಸಾಧನ. ಯಾರು ನನ್ನ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆದು ಭಕ್ತರಾಗಿ ಎಲ್ಲ ದೋಷಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೋ ಅವರನ್ನು ನಾನು ಸಂಸಾರಬಂಧನದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ.

**ಪಾಶುಪತವ್ರತ:** ಸಾಧಕರಿಗೆ ಪಾಶುಪತ ವ್ರತವನ್ನು ನಾನು ಅವಿಷ್ಕರಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಇದು ವೇದಗಳಸಾರ, ಬಹಳಸೂಕ್ಷ್ಮ ಸಾಧಕರು ಪ್ರಶಾಂತರೂ, ಜಿತೇಂದ್ರಿಯರೂ ಆಗಿ ಭಸ್ಮಲೇಪವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ನಗ್ನರಾಗಿ, ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯದಿಂದ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಅಥವಾ ಕೌಪೀನಧಾರಿಯಾಗಿ ವೇದಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಶಿವನ ಧ್ಯಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಒಂದೇ ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಧರಿಸಿಯೂ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು. ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದೆ ಮಾಡಬೇಕು. ರಾಗ, ಭಯ, ಕ್ರೋಧಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸದೆ, ನನ್ನನ್ನೇ ಆಶ್ರಯಿಸಿದ ಬಹಳ ಜನರು ಈ ವ್ರತದಿಂದ ಪವಿತ್ರರಾಗಿ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ.

**ಸ್ವೀಕಾರಾನರ್ಹ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು:** ವೇದವಿರುದ್ಧವಾದ ಅನೇಕ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ನಾನೇ ರಚಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಅವುಗಳಿಂದ ಮೋಹವೇ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ ವಾಮ, ಪಾಶುಪತ, ಸೋಮ, ಲಾಕುಶ, ಭೈರವ ಇವು ಅವೈದಿಕ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಹೆಸರು. ಇವುಗಳನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಬಾರದು.

ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೇ! ವೇದಗಳು ನನ್ನನ್ನೇ ಪ್ರತಿಪದಿಸುತ್ತವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾನು ವೇದಮೂರ್ತಿ. ಅವೈದಿಕ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದರೆ ನನ್ನ ಸ್ವರೂಪದ ಜ್ಞಾನವು ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಿಷ್ಕಾಮಕರ್ಮಯೋಗ ಅಥವಾ ಸಾಂಖ್ಯಾಯೋಗವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿರಿ. ಮಹೇಶ್ವರನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿರಿ. ನಿಮಗೆ ಬೇಗನೆ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಜ್ಞಾನವು ಹುಟ್ಟುತ್ತದೆ. ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ನಿಮಗೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ ವಿಪುಲಭಕ್ತಿಯು ಉಂಟಾಗಲಿ. ನೀವು ನನ್ನನ್ನು ಚಿಂತಿಸಿದಾಗ ನಾನು ನಿಮಗೆ ದರ್ಶವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತೇನೆ.

**ಮುನಿಗಳ ಸಾಂಖ್ಯಯೋಗದ ಅನುಷ್ಠಾನ:** ಇಷ್ಟು ಉಪದೇಶಿಸಿ ಮಹೇಶ್ವರನು ಅಂತರ್ಧಾನ ಹೊಂದಿದನು. ಆ ಮುನಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯವ್ರತನಿಷ್ಠರಾಗಿ ಶಾಂತರಾಗಿ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದರು. ಜ್ಞಾನಕ್ಕಾಗಿ ನಾನಾ ವಿಧವಾದ ವಾದಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಜ್ಞಾನಕ್ಕಾಗಿ ಶಂಕರನ ಆರಾಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದರು. "ಈ ಜಗತ್ತಿನ ಮೂಲಯಾವುದು? ನಮ್ಮ ನಿಯಮಾಯಕಯಾರು? ಎಲ್ಲ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಗೂ ಕಾರಣ ಮತ್ತು ನಿಯಾಮಕ ಇರಲೇಬೇಕು." ಹೀಗೆ ಆ ಮುನಿಗಳು ಮನನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

**ಪಾರ್ವತೀ ದರ್ಶನ:** ಆಗ ಅವರ ಎದುರು ಹಿಮವಂತನ ಪುತ್ರಿಯಾದ ಶಿವನಪತ್ನಿ ಪಾರ್ವತಿಯು ಅವಿರ್ಭವಿಸಿದಳು. ಅವಳಲ್ಲಿ ಒಂದುಕೋಟಿ ಸೂರ್ಯರಕಾಂತಿ ಇತ್ತು. ಅವಳ ಸುತ್ತಲು ಜ್ವಾಲಾಮಾಲೆಗಳು ಇದ್ದವು. ಅವಳ ನಿರ್ಮಲಕಾಂತಿಯು ಆಕಾಶವನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿತ್ತು. ಇಂತಹ ದೇವಿಯನ್ನುನೋಡಿ ಮುನಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಅವಳಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದರು. ಸರ್ವೇಶ್ವರನದ ಶಿವನಪತ್ನಿ ಎಂದು ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಅವಳಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಇಡೀ ವಿಶ್ವವೇ ಕಾಣಿಸಿತು. "ಇವಳಿಗೆ ಆಕಾಶ ಎಂದು ಹೆಸರು. ಇವಳೇ ನಮಗೆ ಗತಿ ಎಂದು ತಿಳಿದರು.

**ಶಿವದರ್ಶನ:** ಅಷ್ಟುಹೊತ್ತಿಗೆ ಜಗಜ್ಜನ್ಮಾದಿಕಾರಣನೂ, ಸರ್ವನಿಯಾಮಕನೂ, ಸರ್ವಜ್ಞನೂ, ಪುರಾಣಪುರುಷನೂ, ಪೂರ್ಣನೂ ಆದ ಶಿವನು ಅವರಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡನು. ಮುನಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಪಾರ್ವತೀ-ಪರಮೇಶ್ವರರಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದರು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ದರ್ಶನದಿಂದ ಪರಮಾನಂದವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದರು. ಸಂಸಾರ ಬಂಧನವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ ಮಹಾ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪರಮೇಶ್ವರನ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಮುನಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಪಡೆದರು.

**ಮುನಿಗಳು ಪಡೆದ ಮಹಾಜ್ಞಾನ:** "ಈ ಪಾರ್ವತಿಯೇ ಜಗತ್ತಿನ ಉಪಾದಾನ ಕಾರಣವಾದ ಜಡಪ್ರಕೃತಿಯ ನಿಯಾಮಕಳು ಆದ್ದರಿಂದ ಇವಳೇ ಜಗತ್ತಿನ ಉತ್ಪತ್ತಿಗೆ ಕಾರಣ. ಇವಳೇ ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿ ಸರ್ವನಿಯಾಮಕಳು. ಇವಳಿಗೆ ಆಕಾಶ ಎಂದು ಹೆಸರು. ಇವಳಿಗೆ ಈ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟವನು ಪರಮೇಶ್ವರ. ಇವನು ಸರ್ವೋತ್ತಮ. ಎಲ್ಲ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಗೂಢವಾಗಿ ಇದ್ದಾನೆ ಇವನಿಗೆ ಅಂಶಗಳು ಇವೆ. ಆದರೆ ಭಿನ್ನವಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಿಷ್ಕಲ. ಇವನು ದೇವಿಯ ನಿಯಾಮಕನೂ ಆಗಿದ್ದಾನೆ. ಇದನ್ನು ತಿಳಿದವರು ಮುಕ್ತರಾಗುತ್ತಾರೆ." ಇಷ್ಟು ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಮುನಿಗಳಿಗೆ ಉಂಟುಮಾಡಿ ಶಿವನು ದೇವಿಯೊಂದಿಗೆ ಅದೃಶ್ಯನಾದನು. ಆ ಮುನಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ದೇವೋತ್ತಮನಾದ ರುದ್ರನ ಆರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತರಾದರು.

**ಸೂತ ಉವಾಚ:** ದೇವದಾರು ವನದಲ್ಲಿ ನಡೆದಘಟನೆಯನ್ನು ಶಿವನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ನಾನು ನಿಮಗೆ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಇದನ್ನು ಪ್ರತಿದಿನ ಕೇಳುವವನ ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳೂ ಪರಿಹಾರವಗುತ್ತವೆ. ದ್ವಿಜರು ಶ್ರವಣಮಾಡಿದರೆ ಪರಮಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ.

**ದೇವದಾರುವನದಲ್ಲಿ ಮುನಿಗಳ ತಪಸ್ಸು ಶಿವನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಉಪದೇಶ ಎಂಬ ೬೨ನೇ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿಯಿತು**

—○—

**ಮಾರ್ಕಂಡೇಯರಿಂದ ನರ್ಮದಾ ನದಿಯ ಮಹಿಮೆ** **ಅಧ್ಯಾಯ-೯೩**

**ಸೂತ ಉವಾಚ; ನರ್ಮದಾನದಿ:** ಇದು ಅತ್ಯಂತ ಪುಣ್ಯಕರವಾದನದಿ, ಲೋಕಪ್ರಸಿದ್ಧಿ. ದೇವತೆಗಳೂ, ಗಂಧರ್ವರೂ ಇಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಅನುಷ್ಠಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಮುನಿಗಳು ಇದರ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಯುಧಿಷ್ಠರನಿಗೆ ಹೇಳಿದ್ದರು. ಸರ್ವಪಾಪಗಳನ್ನೂ ನಾಶಮಾಡುವ, ಶುಭವಾದ ಈ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಹೇಳುವೆನು, ಕೇಳಿರಿ.

**ಯುಧಿಷ್ಠರ ಉವಾಚ:** ಮಹಾಮುನಿಗಳೇ! ನೀವು ನಮ್ಮಮೇಲೆ ಅನುಗ್ರಹ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ವಿವಿಧ ಧರ್ಮಗಳನ್ನೂ, ಪ್ರಯಾಗದ ಮತ್ತು ಬೇರೆ ವಿವಿಧ ತೀರ್ಥಗಳ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದೀರಿ. ನರ್ಮದೆಯು ಎಲ್ಲ ತೀರ್ಥಗಳಿಗಿಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಎಂದು ನೀವು ಹೇಳಿದ್ದೀರಿ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅದರ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ದಯವಿಟ್ಟು ಈಗ ಹೇಳಿರಿ.

**ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ:** ನರ್ಮದೆಯು ನದಿಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠ. ಇದು ರುದ್ರದೇವ ನಿಂದ ಹರಿದಿದೆ. ಈ ನದಿ ಎಲ್ಲಾ ಸ್ಥಾವರಗಳನ್ನು ಜಂಗಮಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸುತ್ತದೆ. ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ, ನಾನು ಕೇಳಿರುವ ಇದರ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಹೇಳುವೆನು, ಏಕಾಗ್ರತೆಯಿಂದ ಕೇಳಿರಿ.

ಗಂಗಾನದಿಯು ಕನಖಲ ಎಂಬ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಪವಿತ್ರವಾದುದು. ಸರಸ್ವತಿಯು ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿಪವಿತ್ರ, ನರ್ಮದೆಯು ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯೂ ಪವಿತ್ರ. ಸರಸ್ವತಿಯ ನೀರು, ಅದರಲ್ಲಿ ಮೂರುದಿನ ಸ್ನಾನ-ಅನುಷ್ಠಾನಗಳಿಂದ ಪವಿತ್ರಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಯಮುನೆಯ ನೀರು ಏಳುದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಪವಿತ್ರಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಗಂಗೆಯು ನೀರು ಕೂಡಲೇ ಪವಿತ್ರಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ನರ್ಮದಾ ತೀರ್ಥವು ದರ್ಶನದಿಂದಲೇ ಪವಿತ್ರಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಕಲಿಂಗದೇಶದ ಪಶ್ಚಿಮಾರ್ಧದ ಅಮರಕಂಟಕ ಎಂಬ ಪರ್ವತ ದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ವಿಖ್ಯಾತವಾದ, ರಮ್ಯವಾದ ಈ ತೀರ್ಥವು ಉದ್ಭವಿಸುತ್ತದೆ. ರಾಜೇಂದ್ರ! ದೇವತೆಗಳು, ಅಸುರರು, ಗಂಧರ್ವರು ತಪೋಧನರಾದ ಋಷಿಗಳು ಈ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸುಮಾಡಿ ಪರಮಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದರು. ಈ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ, ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿ ನಿಯಮನಿಷ್ಠನಾಗಿ ಒಂದುರಾತ್ರಿ ಉಪವಾಸಮಾಡಿದರೆ, ಅವನ ವಂಶದ ನೂರುಜನರ ಉದ್ಧಾರವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ನದಿ ಒಂದುನೂರು ಯೋಜನ ಉದ್ದವಿದೆ. ಎರಡು ಯೋಜನ ಅಗಲವಿದೆ.

**ಬೇರೆ ತೀರ್ಥಗಳು:** ಅಮರಕಂಟಕ ಪರ್ವತದ ಸುತ್ತಲೂ ಅರವತ್ತುಕೋಟಿ ಅರವತ್ತು ಸಾವಿರ ತೀರ್ಥಗಳಿವೆ. ಈ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ, ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯೂ, ಶುಚಿಯೂ, ಕ್ರೋಧವನ್ನು ಗೆದ್ದವನೂ, ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನೂ, ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಮಾಡದವನೂ, ಸರ್ವ ಭೂತಹಿತದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನೂ ಆದ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಮೃತನಾದರೆ, ಅವನಿಗೆ ಸಿಗುವ ಪುಣ್ಯ ಫಲಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳುವೆನು, ರಾಜನೇ! ಕೇಳು.

ನೂರುವರ್ಷ ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಅಪ್ಸರೆಯರ, ದಿವ್ಯಸ್ತ್ರೀಯರ ಸಹವಾಸದಲ್ಲಿ ಸುಖ ಪಡುತ್ತಾನೆ. ದಿವ್ಯಗಂಧಗಳನ್ನು ಲೇಪಿಸಕೊಂಡು, ದಿವ್ಯಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಿಕೊಂಡು ದಿವ್ಯಲೋಕದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳ ಜೊತೆ ವಿಹರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಸ್ವರ್ಗದಿಂದ ಭೂಮಿಗೆಬರುವ ಅವನು ಧಾರ್ಮಿಕನಾದ ರಾಜನಾಗುತ್ತಾನೆ. ನಾನಾ ರತ್ನಗಳಿಂದ ಶೋಭಿತವಾದ ಮನೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಮಣಿಗಳಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಸ್ತಂಭಗಳು ಆ ಮನೆಗೆ ಆಧಾರವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ವಜ್ರ ವೈಢೂರ್ಯಗಳು ಮನೆಯನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿರುತ್ತವೆ. ನೂರಾರು ದಾಸಿಯರು ಅಲ್ಲಿ ಸೇವೆಗಾಗಿ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಪುಣ್ಯವಂತನು ರಾಜನು ಕುಬೇರನನ್ನು ಮೀರಿಸುವ ಐಶ್ವಯವನ್ನುಹೊಂದಿ, ಎಲ್ಲ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ವಲ್ಲಭನಾಗಿ, ಸಕಲಭೋಗಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾ ನೂರುವರ್ಷ ಜೀವಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅಮರಕಂಟಕ ಪರ್ವತದ ಸುತ್ತಲೂ ಇರುವ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದರೆ ಅಥವಾ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಉಪವಾಸಮಾಡಿ ಮೃತನಾದರೆ ಅಥವಾ ಅಗ್ನಿಪ್ರವೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಅವನ ಸದ್ಗತಿಗೆ ತಡೆಯೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಗಾಳಿ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ.

**ಜಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥ:** ಅಮರಕಂಟಕದ ಪಶ್ಚಿಮತಪ್ಪಲಿನಲ್ಲಿ ಜಲೇಶ್ವರ ಎಂಬ ತೀರ್ಥವಿದೆ. ಇದು ಸರ್ವಪಾಪಗಳನ್ನೂ ಪರಿಹರಿಸುತ್ತದೆ. ಮೂರುಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಪಿಂಡಪ್ರದಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಹತ್ತುಸಾವಿರವರ್ಷ ತೃಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಮಹಾಫಲವಿದೆ.

**ಕಪಿಲತೀರ್ಥ:** ನರ್ಮದಾನದಿಯ ದಕ್ಷಣತೀರದಲ್ಲಿ ಕಪಿಲಾ ಎಂಬ ಮಹಾನದಿಯು ಇದೆ. ಇದು ಬಹಳಪವಿತ್ರ. ಇದರ ತೀರದಲ್ಲಿ ಅರ್ಜುನವೃಕ್ಷಗಳು ದಟ್ಟವಾಗಿ ಬೆಳೆದಿವೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ನೂರುಕೋಟಿ ತೀರ್ಥಗಳ ಸನ್ನಿಧಾನವಿದೆ. ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ಮುದಿಯಾಗಿ ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಬೀಳುವ ಮರಗಳು ನರ್ಮದಾನೀರಿನ ಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ ಸದ್ಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತವೆ.

**ವಿಶಲ್ಯಕರಣೀತೀರ್ಥ:** ಕಪಿಲತೀರ್ಥದ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಈ ತೀರ್ಥವಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದರೆ ಶರೀರಕ್ಕೆ ಚುಚ್ಚಿದ ಶಲ್ಯಗಳಿಂದ ಆದ ವರಣಗಳು ವಾಸಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಶಲ್ಯಗಳು ಬಿದ್ದುಹೋಗುತ್ತವೆ.

ಲೋಕಗಳಿಗೆ ಹಿತವುಂಟುಮಾಡುವ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದಲೇ ಮಹೇಶ್ವರನು ಈ ಎರಡು ನದಿಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದನು. ಈ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಉಪವಾಸವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳು ತೊಳೆದುಹೋಗಿ ರುದ್ರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವವಾದ ಸ್ಥಾನವು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದರೆ ಅಶ್ವಮೇಧವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಫಲವು ಬರುತ್ತದೆ. ಈ ತೀರ್ಥದ ಉತ್ತರತೀರದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡಿದರೆ ರುದ್ರಲೋಕದ ವಾಸವು ಲಭಿಸುತ್ತದೆ. ಯುಧಿಷ್ಠರ! ಸರಸ್ವತಿಯಲ್ಲಿ, ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ನರ್ಮದೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ, ದಾನಗಳಿಗೆ ಸಮವಾದ ಫಲವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ. ನನಗೆ ಶಿವನೇ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಅಮರಕಂಟಕ ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ಮೃತನಾದವನು ರುದ್ರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಒಂದುನೂರುಕೋಟಿವರ್ಷ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ನೊರೆ, ಅಲೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ನರ್ಮದೆಯ ನೀರನ್ನು ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಧರಿಸಿದರೆ ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳೂ ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಹಗಲು–ರಾತ್ರಿ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಿದರೆ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯ ಪಾಪವೂ ನಾಶವಾಗುತ್ತದೆ.

**ಜಾಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥ:** ಇದು ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳನ್ನೂ ಪರಿಹರಿಸುತ್ತದೆ ಇಲ್ಲಿ ನಿಯಮದಿಂದ ಅನುಷ್ಠನಗಳನ್ನು ಮಾಡುವವನ ಎಲ್ಲ ಆಸೆಗಳೂ ನೆರವೇರುತ್ತವೆ.

ಚಂದ್ರಗ್ರಹಣ-ಸೂರ್ಯಗ್ರಹಣ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಮರಕಂಟಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಿದರೆ ಅಶ್ವಮೇಧಕ್ಕಿಂತ ಹತ್ತುಪಟ್ಟು ಹೆಚ್ಚುಫಲವು ಲಭಿಸುತ್ತದೆ. ನಾನಾವಿಧವಾದ ಮರ-ಬಳ್ಳಿಗಳಿಂದ, ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ದಟ್ಟವಾಗಿರುವ ಈ ಪರ್ವತಕ್ಕೆ ದೇವತೆಗಳೂ, ಗಂಧರ್ವರೂ ಬರುತ್ತಾರೆ. ರಾಜನೇ! ಇಲ್ಲಿ ಪಾರ್ವತೀ-ಪರಮೇಶ್ವರರ ಸನ್ನಿಧಾನವಿದೆ. ಬ್ರಹ್ಮ-ವಿಷ್ಣುಗಳ ಸನ್ನಿಧಾನವೂ ಇದೆ. ವಿದ್ಯಾಧರರೂ ಇಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ, ಈ ಅಮರ ಕಂಟಕಪರ್ವತದ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದವರುಪುಂಡರೀಕ ಯಾಗದ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ನರ್ಮದೆಯ ಸಂಗಮದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದರೆ ರುದ್ರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮಹತ್ತದ ಸ್ಥಾನವು ಲಭಿಸುತ್ತದೆ.

**ಕಾವೇರಿನದಿ:** ಇದೂ ಸಕಲಪಾಪವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ ನದಿ. ಇಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ವೃಷಭಧ್ವಜನಾದ ಶಿವನನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

**ಮಾರ್ಕಂಡೇಯರಿಂದ ನರ್ಮದಾ ನದಿಯ ಮಹಿಮೆ ಎಂಬ ೯೩ನೇ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿಯಿತು**

—o—

## ವಿವಿಧ ತೀರ್ಥಗಳ ಮಹಿಮೆ — ಅಧ್ಯಾಯ-೯೪

**ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ:** ನರ್ಮದೆಯು ನದಿಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸರ್ವಪಾಪಗಳನ್ನೂ ಇದು ಪರಿಹರಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಮುನಿಗಳಿಗೆ ಹೇಳಿದ್ದರು. ರುದ್ರದೇವರ ಶರೀರದಿಂದ ಹರಿದ ಈ ನದಿಯನ್ನು ಮುನಿಗಳು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ದೇವತೆಗಳೂ, ಗಂಧರ್ವರೂ, ಅಪ್ಸರೆಯರು ಈ ನದಿಯನ್ನು ಸರ್ವಪಾಪಹರ ಎಂದು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ.

**ಭದ್ರೇಶ್ವರತೀರ್ಥ:** ನರ್ಮದೆಯ ಉತ್ತರತೀರದಲ್ಲಿ ಈ ತೀರ್ಥವಿದೆ. ಇದೂ ಸರ್ವಪಾಪಹರ. ಇಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದವರಿಗೆ ದೇವತೆಗಳ ಜೊತೆ ಸುಖವನ್ನನುಭವಿಸುವ ಅವಕಾಶವು ಲಭಿಸುತ್ತದೆ.

**ವಿಮಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥ:** ಇಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದರೆ ಸಾವಿರ ಗೋವುಗಳನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದ ಫಲವು ಲಭಿಸುತ್ತದೆ.

**ಅಂಗಾರಕೇಶ್ವರತೀರ್ಥ:** ಇಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಸ್ನಾನ-ಅನುಷ್ಠಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದವರು ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ರುದ್ರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮಾನ್ಯಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

**ಕೇದಾರ:** ಇಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ನೀರನ್ನು ಕುಡಿದವರ ಎಲ್ಲ ಆಸೆಗಳೂ ನೆರವೇರುತ್ತವೆ.

**ನಿಷ್ಫಲೇಶತೀರ್ಥ:** ಸರ್ವಪಾಪವನ್ನೂ ಪರಿಹರಿಸುವ ಈ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದರೆ ರುದ್ರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮಾನ್ಯಸ್ಥಾನವು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ.

**ಬಾಣತೀರ್ಥ:** ಇಲ್ಲಿ ಮೃತರಾದವರು ರುದ್ರಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ.

**ಪುಷ್ಕರಣಿ:** ಇಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದರೆ ಸಿಂಹಾಸನಕ್ಕೆ ಅಧಿಪತಿಯಾಗುವ ಅವಕಾಶವು ಲಭಿಸುತ್ತದೆ.

**ಶಾಕತೀರ್ಥ:** ನರ್ಮದೆಯ ದಕ್ಷಿಣತೀರದಲ್ಲಿರುವ ಈ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದವರಿಗೆ ಇಂದ್ರನ ಅರ್ಧಾಸನವು ಲಭಿಸುತ್ತದೆ.

**ಶುಲಭೇದತೀರ್ಥ:** ಇಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ತೀರ್ಥವನ್ನು ಪಾನಮಾಡಿದವರಿಗೆ ಸಾವಿರ ಗೋವುಗಳನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದ ಫಲವು ಲಭಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಒಂದುರಾತ್ರಿ ಉಪವಾಸವಮಾಡಿ, ವಿಧಿಯಂತೆ ಸ್ನಾನವಮಾಡಿ ದೇವೋತ್ತಮನಾದ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಆರಾಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಮಾಡಿದವರು ಸಾವಿರಗೋವುಗಳನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದ ಫಲವು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ, ವಿಷ್ಣುಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ.

**ಋಷಿತೀರ್ಥ:** ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳನ್ನೂ ಪರಿಹರಿಸುವ ಈ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದರೆ ಶಿವಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮಾನ್ಯಸ್ಥಾನವು ಲಭಿಸುತ್ತದೆ.

**ನಾರದತೀರ್ಥ:** ಬಹಳ ಮಂಗಳಕರವಾದ ಈ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದರೆ ಸಾವಿರ ಗೋವುಗಳನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದ ಫಲವು ಲಭಿಸುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ನಾರದರು ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿದರು. ಸುಪ್ರೀತನಾದ ಮಹೇಶ್ವರನು ಅವರಿಗೆ ಯೋಗವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿದನು.

**ಬ್ರಹ್ಮೇಶ್ವರತೀರ್ಥ:** ಇಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಆರಾಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರು. ಇಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದವರಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮಾನ್ಯವಾದ ಸ್ಥಾನವು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ.

**ಋಣತೀರ್ಥ:** ಇಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದವರ ಎಲ್ಲ ಸಾಲಗಳು ತೀರಿಹೋಗುತ್ತವೆ, ಸಂಶಯಬೇಡ.

**ವಟೇಶ್ವರತೀರ್ಥ:** ಇಲ್ಲಿ ಹೋದರೆ ಜನ್ಮವು ಸಾರ್ಥಕವಾಗುವುದು.

**ಭೀಮೇಶ್ವರತೀರ್ಥ:** ಇದು ಸಕಲವ್ಯಾದಿಗಳನ್ನೂ ಪರಿಹರಿಸುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದ ನರನು ಎಲ್ಲ ದುಃಖಗಳಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

**ಪಿಂಗಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥ:** ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹಗಲು ಮತ್ತು ರಾತ್ರಿ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಿದವರಿಗೆ ತ್ರಿರಾತ್ರವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಫಲವು ಲಭಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಕಪಿಲಬಣ್ಣದ ಹಸುವನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದವರಿಗೆ ಅದರ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಓಮಗಳಿರುತ್ತವೋ, ಅದರ ಸಂತತಿಯ ಗೋವುಗಳಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ರೋಮಗಳಿರುತ್ತವೋ ಅಷ್ಟು ವರ್ಷ ರುದ್ರಲೋಕದಲ್ಲಿ ವೈಭವದಿಂದ ಇರುತ್ತಾನೆ. ಈ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮೃತರಾದವರು ಚಂದ್ರ-ಸೂರ್ಯರು ಇರುವಷ್ಟು ದಿನ ಸುಖವಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ನರ್ಮದಾ ತೀರದಲ್ಲಿ ಅನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಮೃತರಾದವರು ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

**ದೀಪ್ತೇಶ್ವರತೀರ್ಥ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥ:** ವ್ಯಾಸರು ವಾಸಮಾಡಿದ ಸ್ಥಳವೇ ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥ. ಅಲ್ಲಿ ಉಕ್ಕಿಹರಿದ ನದಿಯು ವ್ಯಾಸರಿಗೆ ಹೆದರಿ ಹಿಂತಿರುಗಿತು. ಇದೇ ದೀಪ್ತೇಶ್ವರತೀರ್ಥ. ಈ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಮಾಡಿದರೆ ವ್ಯಾಸರಿಗೆ ಸಂತೋಷವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದರಿಂದ ಅಪೇಕ್ಷಿತ ಫಲವನ್ನು ಜನರು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

**ಇಕ್ಷುನದಿ ಸಂಗಮ:** ಇಲ್ಲಿಂದ ಇಕ್ಷುನದಿ ಸಂಗಮಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಇದು ತ್ರಿಲೋಕಪ್ರಸಿದ್ಧ, ಇಲ್ಲಿ ಶಿವನ ಸನ್ನಿಧಾನವಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದವರು ಶಿವಗಣಗಳ ಅಧಿಪತಿಗಳಾಗುವರು.

**ಋಣತೀರ್ಥ:** ಇದು ಇನ್ನೊಂದು ಋಣತೀರ್ಥ. ಇಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದವರ ಸಾಲಗಳು ತೀರಿಹೋಗುತ್ತವೆ. ಹುಟ್ಟಿದಂದಿನಿಂದ ಮಾಡಿದ ಪಾಪಗಳೂ ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ. ಇಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳೂ ಗಂಧರ್ವರೂ ಶಕ್ತಿ ಎಂಬ ಆಯುಧವನ್ನು ಧರಿಸಿದ ಷಣ್ಮುಖನನ್ನು ಆರಾಧಿಸುತ್ತಾರೆ.

**ಅಂಗೀರಸತೀರ್ಥ:** ಇಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದವರು ಸಾವಿರಗೋವುಗಳನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದ ಫಲವನ್ನುಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ರುದ್ರಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಪುತ್ರರಾದ ಅಂಗೀರಸ ಮಹರ್ಷಿಯು ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಶಿವನನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿ ಉತ್ತಮವಾದ ಯೋಗವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು.

**ಕುಶತೀರ್ಥ:** ಇದು ಎಲ್ಲ ಪಾಪವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ ತೀರ್ಥ. ಇಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗದ ಫಲವು ಲಭಿಸುತ್ತದೆ.

**ಕೋಟಿತೀರ್ಥ:** ಇಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದರೆ ಹುಟ್ಟಿದಾಗಿನಿಂದ ಪಾಪವು ನಾಶವಾಗುತ್ತದೆ.

**ಚಂದ್ರಭಾಗಾನದಿ:** ಇಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದವರು ಚಂದ್ರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮಾನ್ಯಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

**ಸಂಗಮೇಶ್ವರತೀರ್ಥ:** ಇಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದವರು ಎಲ್ಲ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

**ಆದಿತ್ಯಾಯತನತೀರ್ಥ:** ಈ ತೀರ್ಥ ನರ್ಮದಾನದಿಯ ಉತ್ತರತೀರದಲ್ಲಿದೆ. ಇದು ಬಹಳ ರಮ್ಯವಾದತೀರ್ಥ ಎಂದು ಈಶ್ವರನು ಪ್ರಶಂಸಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಶಕ್ತಿಗನುನಾರವಾಗಿ ದಾನಮಾಡಿದವರು ಅಕ್ಷಯಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಬಡತನ, ವ್ಯಾಧಿ, ದುಷ್ಕರ್ಮಗಳು ದೂರವಾಗುತ್ತವೆ. ಸೂರ್ಯಲೋಕವನ್ನೂ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

**ಮಾತೃತೀರ್ಥ:** ಇಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದವರು ಸ್ವರ್ಗಲೋಕವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

**ಮರುತಾಶಯತೀರ್ಥ:** ನರ್ಮದೆಯ ಪಶ್ಚಿಮಭಾಗದಲ್ಲಿ ಈ ತೀರ್ಥವಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಶುಚಿಯೂ, ಶಾಂತನೂ ಆಗಿ ತನ್ನ ಐಶ್ವರ್ಯಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಬಂಗಾರವನ್ನು ಯತಿಗೆದಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದವನು ಪುಷ್ಪಕ ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ವಾಯುಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ.

**ಅಹಲ್ಯಾತೀರ್ಥ:** ಚೈತ್ರಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ತ್ರಯೋದಶಿ ಕಾಮದೇವನ ದಿನ. ಆ ದಿನ ಈ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಅಹಲ್ಯೆಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದವನು ಯಾವುದೇ ಅಪ್ರಸಿದ್ಧ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವನಾಗಿದ್ದರೂ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಕಾಮದೇವನಂತೆ ಕಾಂತಿವಂತನಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀವಲ್ಲಭನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಅಪ್ಸರೆಯರ ಜೊತೆ ಬಹಳ ಕಾಲವಿಹರಿಸುತ್ತಾನೆ.

**ಇಂದ್ರತೀರ್ಥ:** ಇದು ನರ್ಮದೆಯ ಒಂದುಭಾಗ. ಇಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದವನಿಗೆ ಒಂದುಸಾವಿರ ಗೋವುಗಳ ದಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದಫಲವು ಬರುತ್ತದೆ.

**ಸೋಮತೀರ್ಥ:** ಇಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದರೆ ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಗ್ರಹಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದರೆ ಸಕಲ ಪಾಪಗಳೂ ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಚಾಂದ್ರಾಯಣ ವ್ರತವನ್ನು ಶಾಂತಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಮಾಡಿದರೆ ಸಕಲಪಾಪಗಳಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಪಡೆದು ಶುದ್ಧನಾಗಿ ಚಂದ್ರಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವನು. ಇಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಪ್ರವೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಅಥವಾ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಇದ್ದು ಉಪವಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಪುನರ್ಜನ್ಮವಿಲ್ಲ.

**ಸ್ತಂಭತೀರ್ಥ:** ಇಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದವರು ಚಂದ್ರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

**ವಿಷ್ಣುತೀರ್ಥ:** ಇಲ್ಲಿ ಭಗವಾನ್ ವಾಸುದೇವನು ಕೋಟಿಗಟ್ಟಲೆ ಅಸುರರಜೊತೆ ಯುದ್ಧಮಾಡಿದನು ಆದ್ದರಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ಯೋಧೀಪುರ ಎಂದು ಹೆಸರು. ಇಲ್ಲಿ ಉದ್ಭವಿಸಿದ ತೀರ್ಥವೇ ವಿಷ್ಣುತೀರ್ಥ. ಇಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದವನು ವಿಷ್ಣುವಿನ ಕಾಂತಿಯನ್ನು ಹೋಲುವ ಕಾಂತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವನು. ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹಗಲು ಮತ್ತು ಒಂದು ರಾತ್ರಿ ಉಪವಾಸ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯ ಪಾಪವು ನಾಶವಾಗುತ್ತದೆ.

**ಕಾಮತೀರ್ಥ:** ಇದು ನರ್ಮದಾನದಿಯ ದಕ್ಷಿಣತೀರದಲ್ಲಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಮನ್ಮಥನು ನಾರಾಯಣನ ಆರಾಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದನಂತೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಿದವರು ಮನ್ಮಥನಂತೆ ಸುಂದರರಾಗಿ ರುದ್ರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮಾನ್ಯಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

**ಬ್ರಹ್ಮತೀರ್ಥ:** ಇದು ಉಮಾಹಕ ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧ. ಇಲ್ಲಿ ಹುಣ್ಣಿಮೆ ಮತ್ತು ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಪಿತೃಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ನೀರಿನ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಆನೆಯ ಆಕಾರದ ಬಂಡೆಯು ಇದೆ. ವೈಶಾಖಮಸದಲ್ಲಿ ಶಾಂತಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಈ ಬಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಪಿಂಡಪ್ರದಾವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಪಿತೃಭೂಮಿಯು ಇರುವಷ್ಟು ಕಾಲ ತೃಪ್ತರಾಗುತ್ತಾರೆ.

**ವಿಶ್ವೇಶ್ವರತೀರ್ಥ:** ಇಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದವನು ಶಿವಗಣಗಳ ಅಧಿಪತಿಯ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

**ಜನಾರ್ಧನಲಿಂಗತೀರ್ಥ:** ಇಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನು ಲಿಂಗರೂಪದಿಂದ ಇದ್ದಾನೆ. ಈ ಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಜನಾರ್ಧನ ಎಂದು ಹೆಸರು. ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನು ಉಪಸಾನೆಯಿಂದ ಪರಿಪಕ್ವಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ಮುನಿಗಳಿಗೆ ಲಿಂಗರೂಪದಿಂದ ದರ್ಶನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ಆದ್ದರಿಂದ ಬಹಳ ಉತ್ತಮವಾದತೀರ್ಥ. ಇಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದ ನರನು ವಿಷ್ಣುಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮಾನ್ಯಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

**ಅಕೋಲ್ಲತೀರ್ಥ:** ಇದು ಸಕಲಪಾಪಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ ತೀರ್ಥ. ಇಲ್ಲಿ ಪಿಂಡಪ್ರದಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ, ಸತ್ತನಂತರ ಅನಂತಫಲವು ಲಭಿಸುತ್ತದೆ. ಪಿಂಡಕ್ಕಾಗಿ ಇಲ್ಲಿರುವ ತ್ರಯಂಬಕ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ನೀರಿನಿಂದ ಚರುವನ್ನು ಬೇಯಿಸಬೇಕು. ಈ ತೀರ್ಥದ ಮೂಲದಲ್ಲಿ ವಿಧಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಪಿಂಡದಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಪಿತೃಗಳು ಚಂದ್ರ-ಸೂರ್ಯರು ಇರುವವರೆಗೆ ತೃಪ್ತರಾಗುತ್ತಾರೆ.

**ತಾಪಸೇಶ್ವರತೀರ್ಥ:** ಇಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದವರಿಗೆ ಉತ್ತಮ ತಪಸ್ಸುಮಾಡಿದ ಫಲವುಬರುತ್ತದೆ.

**ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥ:** ಇದು ಸರ್ವಪಾಪಹರ, ನರ್ಮದೆಯಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ತೀರ್ಥವಿಲ್ಲ. ಈ ತೀರ್ಥದ ದರ್ಶನದಿಂದ, ಇಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ-ದಾನ-ತಪಸ್ಸು-ಜಪಗಳಿಂದ ಹೋಮ-ಉಪವಾಸಗಳಿಂದ ಮಹಾಫಲವು ಲಭಿಸುವುದು. ಈ ತೀರ್ಥ ಒಂದು ಯೋಜನ ಉದ್ದವುಳ್ಳದ್ದು. ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮರವಿದೆ ಅದರ ತುದಿಯನ್ನು ನೋಡಿದವರ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾಪಾಪವು ನಾಶವಾಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಪಾರ್ವತಿಯೊಡನೆ ಸನ್ನಿಹಿತನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ವೈಶಾಖಮಾಸದ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದ ಚತುರ್ದಶಿಯಂದು ತನ್ನ ಲೋಕದಿಂದ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಸನ್ನಿಹಿತನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ದೇವತೆಗಳೂ, ದಾನವರೂ, ಗಂಧರ್ವರೂ, ಸಿದ್ಧರೂ, ವಿದ್ಯಾಧರರೂ ಅಪ್ಸರೆಯರೂ, ನಾಗಗಳೂ ಇಲ್ಲಿ ಇದ್ದಾರೆ. ನೀರಿನಿಂದ ಸ್ವಚ್ಛಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಬಟ್ಟೆಯು ಸ್ವಚ್ಛವಾಗುವಂತೆ ಹುಟ್ಟಿದಾಗಿನಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಪಾಪಗಳೆಲ್ಲವೂ ಇಲ್ಲಿ ನಾಶವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಶುದ್ಧನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಇಲ್ಲಿ ಮಾಡಲ್ಪಡುವ ಸ್ನಾನ-ದಾನ-ತಪಸ್ಸು-ಶ್ರಾದ್ಧಗಳು ಅನಂತಫಲವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತವೆ. ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಪವಿತ್ರವಾದ ತೀರ್ಥವು ಮುಂದೆಂದೂ ಉದ್ಭವಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಮಾನವನು ತನ್ನ ಪೂರ್ವವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದಪಾಪಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹಗಲು ಮತ್ತು ಒಂದು ರಾತ್ರಿ ಉಪವಾಸದಿಂದ ನಾಶವಾಗುತ್ತದೆ.

ಈ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ತೀಕಮಾಸದ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದ ಚತುರ್ದಶಿಯಂದು ಉಪವಾಸವಿದ್ದು ಪರಮೇಶ್ವರನಿಗೆ ತುಪ್ಪದಿಂದ ಅಭಿಷೇಕಮಾಡಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದವನ ಕುಲದ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ತಲೆಯ ಜನಗಳು ಈಶ್ವರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಶಾಶ್ವತಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಶುಕ್ಲತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸು-ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ-ಯಜ್ಞ-ದಾನಗಳಿಂದ ಪಡೆಯುವ ಸದ್ಗತಿಯನ್ನು ಬೇರೆಯಾವ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿಮಾಡಿದ ಅನುಷ್ಠಾನದಿಂದಲೂ ಪಡೆಯಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಋಷಿಗಳೂ, ಸಿದ್ಧರೂ ಅನುಷ್ಠಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಈ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದವನು ಪುನರ್ಜನ್ಮವನ್ನು ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ.

ಅಯನಗಳಲ್ಲಿ ಚತುರ್ದಶಿಯಲ್ಲಿ, ಸಂಕ್ರಮಣದಿನಗಳಲ್ಲಿ, ವಿಷುವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ, ಉಪವಾಸವಿದ್ದು, ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿ ಶಕ್ತಿಯಿದ್ದಷ್ಟು ದಾನವನ್ನುಮಾಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಹರಿ-ಹರರು ಪ್ರೀತರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಈ ತೀರ್ಥದ ಪ್ರಭಾವಎಲ್ಲಾ ಆಚರಣೆಗಳೂ ಅಕ್ಷಯಫಲವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತವೆ. ಅನಾಥರಿಗೆ, ಬಡವರಿಗೆ ಅಥವಾ ಅನುಕೂಲವಿದ್ದವರಿಗೆ ಈ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮದುವೆಯನ್ನುಮಾಡಿದರೆ ಆ ವಧೂ-ವರರ ಮತ್ತು ಅವರ ಸಂತತಿಯ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಇರುವ ರೋಮಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಎಷ್ಟೋ ಅಷ್ಟು ಸಾವಿರವರ್ಷ ರುದ್ರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮಾನ್ಯಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

**ಯಮತೀರ್ಥ:** ಈ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಾಘಮಾಸದ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದ ಚತುರ್ದಶಿಯಂದು ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಹಗಲು ಉಪವಾಸವಿದ್ದು ರಾತ್ರಿ ಊಟಮಾಡಿದರೆ ಪುನರ್ಜನ್ಮವೇಇಲ್ಲ.

**ಏರಂಡೀತೀರ್ಥ:** ಇದು ಸಂಗಮ, ಇಲ್ಲಿ ಈ ತೀರ್ಥದ ಮೃತಿಕೆಯನ್ನು ತಲೆಗೆ ಧರಿಸಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸ್ನಾನಮಾಡಬೇಕು. ಈ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ನರ್ಮದೆಯ ನೀರೂಸೇರಿದೆ. ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದವನ ಸಕಲಪಾಪಗಳೂ ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಉಪವಾಸಮಾಡಿ ಒಬ್ಬ ಬ್ರಹ್ಮಣನಿಗೆ ಭೋಜನಮಾಡಿಸಿದರೆ ಒಂದುಕೋಟಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಭೋಜನಮಾಡಿಸಿದ ಫಲವುಬರುತ್ತದೆ.

**ಕಲ್ಲೋಲಕೇಶ್ವರತೀರ್ಥ:** ಇಲ್ಲಿ ಪುಣ್ಯಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಗಂಗೆಯು ಅವತರಿಸುವಳು. ಇಲ್ಲಿ ವಿಧಿಗೆ ಅನುಗುಣ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ, ದಾನಮಾಡಿ, ನೀರನ್ನುಕುಡಿದರೆ ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳೂ ನಾಶವಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮಾನ್ಯಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

**ನಂದೀತೀರ್ಥ:** ಇಲ್ಲಿ ನಂದೀಶ್ವರನ ಸನ್ನಿಧಾನವಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದರೆ ಅವನು ಪ್ರೀತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಸ್ನಾನಮಾಡಿದವನಿಗೆ ವಿಷ್ಣುಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮಾನ್ಯಸ್ಥಾನವು ಲಭಿಸುತ್ತದೆ.

**ಅನರಕತೀರ್ಥ:** ಇಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದವರಿಗೆ ನರಕ ದರ್ಶನವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಅಸ್ಥಿಗಳನ್ನು ವಿಸರ್ಜಿಸಿದರೆ ಮುಂದಿನಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ರೂಪವಂತನೂ, ಧನವಂತನೂ, ಭೋಗವಂತನೂ ಆಗುತ್ತಾನೆ.

**ಕಪಿಲಾತೀರ್ಥ:** ಅಲ್ಲಿಂದ ಕಪಿಲಾತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಇಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದರೆ ಸಾವಿರಗೋವುಗಳನ್ನು ದಾನವಾಡಿದ ಫಲವುಬರುತ್ತದೆ. ಜ್ಯೇಷ್ಠಮಾಸದ ಚತುರ್ದಶಿಯಂದು ಇಲ್ಲಿ ಉಪವಾಸಮಾಡಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ತುಪ್ಪದದೀಪವನ್ನು ದಾನಮಾಡಬೇಕು. ರುದ್ರದೇವರಿಗೆ ತುಪ್ಪದ ಅಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಸಂಪತ್ತು ಲಭಿಸುವುದು. ಘಂಟೆಗಳನ್ನುಕಟ್ಟಿ ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಕಪಿಲಬಣ್ಣದ ಹಸುವನ್ನು ದಾನಮಾಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ದಾನಮಾಡಿದವನಿಗೆ ಶಿವಬಲಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ಬಲವುಬರುವುದು. ಎಲ್ಲಾ ಆಭರಣಗಳ ಅಲಂಕಾರವನ್ನೂ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಯೋಗವೂ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಶಿವನಂತೆ ವಿಹಾರದ ಯೋಗವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

ಮಂಗಳವಾರದಂದು ಚತುರ್ಥಿತಿಥಿಯು ಬಂದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಶಿವನಿಗೆ ಅಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಮಾಡಿಸುವವನು ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ದೇವೇಂದ್ರನ ಲೋಕಕ್ಕೆಹೋಗಿ ಇಂದ್ರನಜೊತೆ ಸುಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾನೆ. ಸ್ವರ್ಗದಿಂದ ಭೂಮಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದಮೇಲೆ ಧೈರ್ಯಶಾಲಿಯೂ, ಭೋಗಶಾಲಿಯೂ ಆಗುತ್ತಾನೆ. ಮಂಗಳವಾರದಂದು ನವಮಿಬಂದರೆ ಮತ್ತು ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಶಿವನಿಗೆ ಅಭಿಷೇಕವನ್ನುಮಾಡಿದರೆ ರೂಪವಂತನೂ, ಭಾಗ್ಯವಂತನೂ ಆಗುತ್ತಾನೆ.

**ಗಣೇಶ್ವರತೀರ್ಥ:** ಇದಕ್ಕಿಂತ ಉತ್ತಮವಾದ ತೀರ್ಥವಿಲ್ಲ. ಶ್ರಾವಣಮಾಸದ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದ ಚತುರ್ದಶಿಯಂದು ಇಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದವರು ರುದ್ರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮಾನ್ಯಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ತರ್ಪಣವನ್ನುಕೊಟ್ಟರೆ ದೇವ–ಋಷಿ–ಪಿತೃ ಎಂಬ ಮೂರು ಋಣಗಳಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗುತ್ತದೆ.

**ಗಂಗಾವದನ:** ಈ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ತೀರ್ಥವುಗಂಗೇಶ್ವರ ಎಂಬ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿದೆ. ಮನುಷ್ಯನು ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಅಥವಾ ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಇಲ್ಲದೆ ಇಲ್ಲಿಸ್ನಾನ ಅನುಷ್ಠಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಹುಟ್ಟಿದಾಗಿನಿಂದಮಾಡಿದ ಎಲ್ಲಾಪಾಪಗಳೂ ದೂರವಾಗುತ್ತವೆ.

**ದಶಾಶ್ವಮೇಧಿಕತೀರ್ಥ:** ಗಂಗಾವದನದ ಹತ್ತಿರ ಈ ತೀರ್ಥವಿದೆ. ಇದು ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧ. ಭಾದ್ರಪದಮಾಸದ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯಂದು ಉಪವಾಸಮಾಡಿ ಹರನಿಗೆ ಅಭಿಷೇಕಮಾಡಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದವನಿಗೆ ಕಿರುಘಂಟೆಗಳ ಸಾಲಿನಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾದ ಬಂಗಾರದ ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ರುದ್ರಪುರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ರುದ್ರನ ಜೊತೆ ಸುಖವನ್ನನುಭವಿಸುವ ಅವಕಾಶವು ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ತೀರ್ಥದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ದಿವಸದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ತರ್ಪಣವನ್ನುಕೊಟ್ಟರೆ ಅಶ್ವಮೇಧದ ಫಲವುಲಭಿಸುತ್ತದೆ.

**ವಿವಿಧ ತೀರ್ಥಗಳ ಮಹಿಮೆ ಎಂಬ ೯೪ನೇ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿಯಿತು**

—○—

## ನರ್ಮದಾ ನದಿಯ ಮಹತ್ವದ ತೀರ್ಥಗಳು ಅಧ್ಯಾಯ-೯೫

**ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಉವಾಚ; ಭೃಗುತೀರ್ಥ:** ಇಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆಭೃಗವು ಶಿವನನ್ನುಕುರಿತು ತಪಸ್ಸುಮಾಡಿದನು. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಭೃಗುತೀರ್ಥ ಎಂದು ಹೆಸರು. ಇಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿಹಿತನಾಗಿರುವ ಶಿವನ ದರ್ಶನದಿಂದ ಪಾಪಗಳೆಲ್ಲವೂಕೂಡಲೇ ದೂರವಾಗುತ್ತವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಮೃತರಾದವರಿಗೆ ಪುನರ್ಜನ್ಮವಿಲ್ಲ. ಈ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪಾದರಕ್ಷೆ, ಬಂಡಿ, ಅನ್ನ, ಬಂಗಾರ ಇವುಗಳನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದರೆ ಅಕ್ಷಯಫಲವು ಲಭಿಸುವುದು. ಬೇರೆಕಡೆಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯದ ಫಲಗಳು ಮುಗಿಯುತ್ತವೆ. ಭೃಗುತೀರ್ಥದಲ್ಲಿಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯವು ಅಕ್ಷಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಭೃಗುಮಹರ್ಷಿಯು ಮಾಡಿದ ಉಗ್ರತಪಸ್ಸಿನ ಫಲವಾಗಿಯೇ ಈ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ತ್ರಿಪುರಾರಿಯಾದ ಶಿವನ ಸನ್ನಿಧಾನವಿದೆ.

**ಗೌತಮೇಶ್ವರತೀರ್ಥ:** ಇಲ್ಲಿ ಗೌತಮ ಋಷಿಗಳು ಶಿವನನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿ ಉತ್ತಮ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಗೌತಮರ ಹೆಸರು. ಇಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಿದವರಿಗೆ ಬಂಗಾರದ ವಿಮಾದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಅವಕಾಶವು ಬರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಮಾನ್ಯವಾದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

**ವೃಷೋತ್ಸರ್ಗತೀರ್ಥ:** ವಿಷ್ಣುಮಾಯೆಯಿಂದ ಮೋಹಿತರಾದ ಜನರಿಗೆ ಈ ತೀರ್ಥದ ಪರಿಚಯವೇ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದವರು ಶಾಶ್ವತಸ್ಥಾನವನ್ನು ಹೊಂದುವರು.

**ಧೌತಪಾಪತೀರ್ಥ:** ಇದು ನರ್ಮದಾತೀರದಲ್ಲಿದೆ. ಶಿವನ ವಾಹನವಾದ ಎತ್ತು ಇಲ್ಲಿಯ ದೋಷಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತೊಳೆದಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದರೆ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯ ಪಾಪವು ನಾಶವಾಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಮೃತರಾದವರು ನಾಲ್ಕು ಭುಜವುಳ್ಳವರೂ, ಮೂರು ಕಣ್ಣುಳ್ಳವರೂ ಆಗುತ್ತಾರೆ. ಶಿವನ ಬಲಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ಬಲವು ಅವರಿಗೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಶಿವಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹತ್ತುಸಾವಿರ ಕಲ್ಪವಾಸಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅನಂತರ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಸಾರ್ವಭೌಮರಾಗುತ್ತಾರೆ.

**ಹಸ್ತತೀರ್ಥ:** ಇಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದ ನರನು ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮಾನ್ಯಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

**ವರಾಹತೀರ್ಥ:** ಇಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನು ಸಿದ್ಧರೂಪದಿಂದ ಸನ್ನಿಹಿತನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ವಿಷ್ಣುಲೋಕವು ಲಭಿಸುತ್ತದೆ.

**ಚಂದ್ರತೀರ್ಥ:** ಹುಣ್ಣಿಮೆಯಂದು ಇಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಬೇಕು. ಈ ಸ್ನಾವ ವಿಶೇಷ ಫಲಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಭೂಮಂಡಲದ ಸಾರ್ವಭೌಮನಾಗುವ ಯೋಗವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ.

**ದೇವತೀರ್ಥ:** ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಈ ತೀರ್ಥವನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದವರು ದೇವತೆಗಳ ಜೊತೆ ಸುಖವಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.

**ಶಂಖತೀರ್ಥ:** ಇಲ್ಲಿ ಮಾಡಲ್ಪಡುವ ಶ್ರಾದ್ಧವು ಅಕ್ಷಯಫಲವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ.

**ಪೈತಾಮಹತೀರ್ಥ:** ಇಲ್ಲಿ ಮೃತರಾದವರ ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳೂ ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ. ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮಸ್ಥಾನವು ಲಭಿಸುತ್ತದೆ.

**ಸಾವಿತ್ರೀತೀರ್ಥ:** ಇಲ್ಲಿ ಮೃತರಾದವರ ಎಲ್ಲಪಾಪಗಳೂ ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ. ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮಸ್ಥಾನವು ಲಭಿಸುತ್ತದೆ.

**ಮನೋಹರತೀರ್ಥ:** ಸಾವಿತ್ರೀ ತೀರ್ಥದ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿಯೇ ಈ ತೀರ್ಥವಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದವರು ರುದ್ರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

**ಕನ್ಯಾತೀರ್ಥ:** ಇಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದರೆ ಎಲ್ಲಪಾಪಗಳೂ ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ. ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ತೃತೀಯಾದಂದು ಈ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದರೆ ಸಾರ್ವಭೌಮನಾಗುವನು.

**ಸರ್ಗಬಿಂದುತೀರ್ಥ:** ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಈ ತೀರ್ಥವನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದವರು ಯಾವದುರ್ಗತಿಯನ್ನೂ ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ.

**ಅಪ್ಸರೇಶತೀರ್ಥ:** ಇಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದರೆ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅಪ್ಸರೆಯರಜೊತೆ ವಿಹರಿಸುವ ಅವಕಾಶವು ಬರುತ್ತದೆ.

**ಭಾರಭೂತಿತೀರ್ಥ:** ಇಲ್ಲಿ ಉಪವಾಸಮಾಡಿ ರುದ್ರನಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ರುದ್ರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಗಣ್ಯಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಈ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮೃತರಾದವರು ಗಣಗಳ ಅಧಿಪತಿಯ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಕಾರ್ತೀಕ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪಾರ್ವತೀಪತಿಯಾದ ಶಿವನನ್ನು ಅರ್ಚಿಸಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಅಶ್ವಮೇಧದ ಫಲಕ್ಕಿಂತ ಹತ್ತುಪಟ್ಟು ಹೆಚ್ಚುಫಲವು ಲಭಿಸುವುದೆಂದು ಪ್ರಾಜ್ಞರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಮಾಘಮಲ್ಲಿಗೆಯಂತೆ ಅಥವಾ ಚಂದ್ರಬಿಂಬದಂತೆ ಕಾಂತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಮೃಷಭವನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದರೆ, ವೃಷಭ ವಾಹನದಲ್ಲಿಯೇ ಕುಳಿತು ರುದ್ರಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಈ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಮೃತರಾದವರು ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುದ್ರಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಈ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಮರಣಹೊಂದಿದವರು ಹಂಸವಾಹನವನ್ನು ಏರಿ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ.

**ಜಮದಗ್ನಿತೀರ್ಥ:** ಇದು ನರ್ಮದಾನದಿ ಮತ್ತು ಸಮುದ್ರಗಳ ಸಂಗಮ. ಇಲ್ಲಿ ಜನಾರ್ಧನನ ಸನ್ನಿಧಾನವಿದೆ. ಈ ಸಂಗಮದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದವನು ಅಶ್ವಮೇಧದ ಫಲದ ಮೂರುಪಟ್ಟು ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

**ಪಿಂಗಲೇಶ್ವರತೀರ್ಥ:** ಇಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದವರು ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕದಲ್ಲಿ ಗಣ್ಯಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಉಪವಾಸಮಾಡಿ, ಸನ್ನಿಹಿತನಾಗಿರುವ ವಿಮಲೇಶ್ವರನ ದರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಏಳು ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದಪಾಪವು ನಾಶವಾಗಿ ಶಿವಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ.

**ಆಲಿತೀರ್ಥ:** ಇಲ್ಲಿ ಒಂದುರಾತ್ರಿ ಉಪವಾಸಮಾಡಿ, ನಿಯಮನಿಷ್ಠನಾಗಿ, ನಿಯತವಾದ ಆಹಾರವನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತಾ ತಪಸ್ಸುಮಾಡಿದರೆ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯ ಪಾಪದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಯುಧಿಷ್ಠರ! ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಪ್ರಧಾನತೀರ್ಥಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ ವಿಸ್ತರದಿಂದ ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವೇಇಲ್ಲ.

ನರ್ಮದಾನದಿ ಬಹಳಪವಿತ್ರ, ಮೂರುಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧ, ನದಿಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠನದಿ. ಪರಮೇಶ್ವರನಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದನದಿ. ಈ ನರ್ಮದೆಯ ಸ್ಮರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ ಕೂಡ ನೂರುಚಂದ್ರಾಯಣವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಫಲವು ಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಬಗ್ಗೆ ಶ್ರದ್ಧೆವಿಲ್ಲದ ನಾಸ್ತಿಕರು, ಘೋರನಾಸ್ತಿಕರಾಗಿ ಘೋರನರಕದಲ್ಲಿ ಬೀಳುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ಪರಮೇಶ್ವರನು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಈ ನದಿಯನ್ನು ಪರಮೇಶ್ವರನೇ ನಿತ್ಯವೂ ಸೇವಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇದು ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯ ದೋಷವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ ಪುಣ್ಯನದಿ.

**ನರ್ಮದಾ ನದಿಯ ಮಹತ್ವದ ತೀರ್ಥಗಳು ಎಂಬ ೯೫ನೇ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿಯಿತು**

—○—

## ನೈಮಿಷಾರಣ್ಯ ಮತ್ತು ಜಾಪ್ಯೇಶ್ವರ ತೀರ್ಥಗಳ ವರ್ಣನೆ ಅಧ್ಯಾಯ-೯೬

**ಸೂತ ಉವಾಚ:** ನೈಮಿಷಾರಣ್ಯವೆಂಬ ಉತ್ತಮವಾದ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಮೂರುಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧ. ರುದ್ರದೇವರಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ಕ್ಷೇತ್ರವಿದು. ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳನ್ನೂ ನಾಶಮಾಡುವ ಕ್ಷೇತ್ರ. ಮಹಾರುದ್ರದೇವರ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವನ್ನು ಬಯಸಿದ ಮುನಿಗಳಿಗೆ, ತಪಸ್ಸನ್ನು ಆಚರಿಸಲು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಈ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದರು. ಹಿಂದೆ ಒಮ್ಮೆ ಮರೀಚಿ, ವಸಿಷ್ಠ, ಕ್ರತು, ಭೃಗು, ಆಂಗೀರಸ್, ಪುಲಹ ಈ ಆರು ಮಹರ್ಷಿಗಳ ವಂಶಗಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದಮುನಿಗಳು ಚತುರ್ಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಬಳಿಹೋಗಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು.

"ಭಗವಾನ್! ಜಟಾಧಾರಿಯಾದ, ದೇವೋತ್ತಮನಾದ ಶಿವನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಉಪಾಯಯಾವುದು? ದಯವಿಟ್ಟು ತಿಳಿಸಿರಿ."

**ಬ್ರಹ್ಮ ಉವಾಚ:** "ಮಾತು ಮತ್ತು ಮನಸ್ಸಿನ ದೋಷಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಂಡು ಒಂದುಸಾವಿರವರ್ಷ ಸತ್ರಯಾಗವನ್ನು ಆಚರಿಸಿರಿ. ಯಾವಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಯಾಗವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು ಎಂದು ಹೇಳುವೆ." ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಒಂದು ಚಕ್ರವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಅದನ್ನು ಎಸೆದು ಮುನಿಗಳಿಗೆ ಹೇಳಿದರು. "ಮುನಿಗಳೇ! ಈ ಚಕ್ರವನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಹೋಗಿರಿ. ಎಲ್ಲ ಇದರ ನೇಮಿಯು (ಚಕ್ರದ ಸುತ್ತಲಿನಪಟ್ಟಿ) ಶಿಥಿಲವಾಗಿ ಬೀಳುವುದೋ ಆ ಪ್ರದೇಶ ಯಾಗಕ್ಕೆ ಪ್ರಶಸ್ತವಾದುದು."

ನೇಮಿಯು ಎಲ್ಲಿ ಶಿಥಿಲವಾಗಿಬಿದ್ದಿತೋ ಆ ಪ್ರದೇಶವೇ ನೈಮಿಷ. ಸಿದ್ಧರು, ಚಾರಣರು, ಯಕ್ಷರು, ಗಂಧರ್ವರು ಶಿವನ ವಿಶೇಷಸನ್ನಿಧಾನವಿರುವ ಈ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಬಂದು ಶಿವನ ಆರಾಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ದೇವತೆಗಳು, ಗಂಧರ್ವರು, ಯಕ್ಷರು, ನಾಗಗಳು, ರಾಕ್ಷಸರು ಇಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ತಪಸ್ಸುಮಾಡಿ ಉತ್ತಮವಾದ ವರಗಳನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ. ಭೃಗುಮೊದಲಾದವರ ವಂಶಜರು, ಶಾಂತಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಸತ್ರಯಾಗದಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಮಹೇಶ್ವರನನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿ ಅವನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವನ್ನು ಪಡೆದರು. ಇಲ್ಲಿ ಮಾಡಲ್ಪಡುವ ಅನ್ನದಾನ, ಶ್ರಾದ್ಧ, ಯಾಗ ಮೊದಲಾದವುಗಳು, ಆಚರಿಸ್ಪಡುವ ತಪಸ್ಸು-ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಕೂಡ ಏಳುಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಪಾಪವನ್ನು ನಾಶಮಾಡುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಸತ್ರಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಋಷಿಗಳಿಗೆ ಪೂಜ್ಯನಾದ ಮಹೇಶ್ವರನು ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಪುರಾಣವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿದರು. ಇಲ್ಲಿ ಸರ್ವಜ್ಞರಾದ ಮಹಾದೇವನು ಪಆರ್ವತಿಯೊಂದಿಗೆ ಈಗಲೂ ವಿಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಪ್ರಮಥಗಣಗಳು ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಮೃತರಾದವರು ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ ಅವರಿಗೆ ಪುನರ್ಜನ್ಮವಿಲ್ಲ.

**ಜಾಪ್ಯೇಶ್ವರತೀರ್ಥ:** ಇಲ್ಲಿ ಶಿವನ ದೊಡ್ಡಗಣಕ್ಕೆ ಅಧಿಪತಿಯಾದ ನಂದಿಯು ರುದ್ರಮಂತ್ರಗಳ ಜಪವನ್ನು ನಿರಂತರ ಮಾಡಿದನು. ಪ್ರೀತನಾದ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಅವನಿಗೆ ತನ್ನ ಸಾಮ್ಯವನ್ನೂ, ಅಚರತ್ವವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು.

**ಆ ಕಥೆ ಹೀಗಿದೆ:** ಶಿಲಾದ ಎಂಬ ಮಹರ್ಷಿಯೊಬ್ಬನಿದ್ದನು. ಅವನು ಧರ್ಮವನ್ನು ತಿಳಿದಿದ್ದನು. ವೃಷಧ್ವಜನಾದ ಶಿವನ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಬಯಸಿ ಅವನನ್ನು ಕುರಿತು ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಒಂದುಸಾವಿರವರ್ಷದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ ಶಿವನು ಪಾರ್ವತೀ ಸಹಿತನಾಗಿ, ಗಣಗಳೊಂದಿಗೆ ದರ್ಶನವನ್ನುಕೊಟ್ಟು ವರವನ್ನು ಕೊಡುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿದನು. ಶಿಲಾದನು. "ನಿನಗೆ ಸದೃಶನಾದ, ಯೋನಿಯಿಂದ ಜನಿಸದ, ಮೃತ್ಯು ಹೀನನಾದ ಮಗಬೇಕು" ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. "ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲಿ ಎಂದು ಶಿವನು ತನ್ನ ಪರಿವಾರದೊಂದಿಗೆ ಅಂತರ್ಧಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು.

ಅನಂತರ ಶಿಲಾದನು ತಾನು ತಪಸ್ಸುಮಾಡಿದ ಪ್ರದೇಶದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ನೇಗಿಲಿನಿಂದ ಕೃಷಿಮಾಡಿದನು. ಆಗ ಒಂದು ಸುಂದರವಾದ, ಪ್ರಳಯಕಾಲದ ಸಾಂವರ್ತಕ ಎಂಬ ಅಗ್ನಿಯಂತಿದ್ದ ಶಿಶುವು, ತನ್ನ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳಕನ್ನು ಹರಡುತ್ತಾ ಮುಗುಳ್ನಗುತ್ತಾ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಭೇದಿಸಿ ಮೇಲೆಬಂದಿತು. ಷಣ್ಮುಖನಂತಿದ್ದ ಆ ಮಗು ಮೋಡದಂತೆ ಗಂಭೀರವಾದ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ಶಿಲಾದನನ್ನು "ತಾತ! ತಾತ!". (ಅಪ್ಪ, ಅಪ್ಪ) ಎಂದು ಹೇಳಿತು. ಶಿಲಾದನು ಆಮಗುವನ್ನು ತಬ್ಬಿಕೊಂಡು, ಅಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಮನಿವಾಸಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಮುನಿಗಳಿಗೆ ತೋರಿಸಿದನು. ಶಿಶುವಿಗೆ ಜಾತಕರ್ಮ ಮೊದಲಾದ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಿಧಾನದಿಂದ ಉಪನಯನವನ್ನುಮಾಡಿ ತಾನೇ ವೇದಾಧ್ಯಯನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದನು. ಇವನಿಗೆ ನಂದೀ ಎಂದು ಹೆಸರು. ವೇದಾಧ್ಯಯನ ಸಂಪನ್ನನಾದ ಇವನು "ಮಹೇಶ್ವರನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ ಮೃತ್ಯುವನ್ನು ಗೆಲ್ಲುತ್ತಾನೆ" ಎಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿ ಸಮುದ್ರತೀರಕ್ಕೆಹೋಗಿ, ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ರುದ್ರಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಜಪಿಸಿದನು. ಒಂದುಕೋಟಿಜಪವು ಮುಗಿದಾಗ ಭಕ್ತವತ್ಸಲನಾದ ಶಿವನು ದರ್ಶನವನ್ನುಕೊಟ್ಟು "ವರವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತೇನೆ" ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

ನಂದಿಯು "ಇನ್ನೂ ಒಂದುಕೋಟಿಜಪವನ್ನು ಮಾಡುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನುಕೊಡು. ಅನಂತರ ಸಂಸಾರದಿಂದ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನುಕೊಡು" ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಶಿವನು "ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲಿ" ಎಂದುಹೇಳಿ ಅದೃಶ್ಯನಾದನು ನಂದಿಯು ಶಿವನಲ್ಲೇ ಮನಸ್ಸಿಟು ಮತ್ತೆ ಒಂದುಕೋಟಿ ಜಪವನ್ನು ಮಾಡಿದನು.

ಪುನಃ ಶಿವನು ದರ್ಶನವನ್ನುಕೊಟ್ಟು "ವರವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತೇನೆ" ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಇನ್ನೂ ಒಂದುಕೋಟಿ ಜಪಮಾಡುವ ಆಸೆಯನ್ನು ನಂದಿಯು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದನು. "ಹಾಗೆಯೇಆಗಲಿ" ಎಂದು ಹೇಳಿ ಶಿವನು ಅದೃಶ್ಯನಾದನು. ಒಟ್ಟು ಮೂರುಕೋಟಿ ಜಪವು ಮುಗಿದನಂತರ ಶಿವನು ಪುನಃ ದರ್ಶನವನ್ನುಕೊಟ್ಟು "ವರ ಕೊಡುವೆನು" ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ನಂದಿಯು ಇನ್ನೂ ಒಂದುಕೋಟಿ ಜಪಮಾಡುವ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದನು.

ಶಿವನು "ಇನ್ನು ಜಪಿಸುವುದುಬೇಡ; ನೀನು ಅಮರನಾಗಿ ನನ್ನ ಜೊತೆಯೇ ಸದಾ ಇರು; ದೊಡ್ಡಗಣಗಳ ಅಧಿಪತಿಯಾಗು; ದೇವಿಯ ಮಗನಾಗಿರು; ನೀನು ಯೋಗೇಶ್ವರ ಮಹಾಯೋಗಿ, ಎಲ್ಲ ಲೋಕಗಳನ್ನು ನೀನು ಜಯಿಸುವೆ; ನಿನಗೆ ನನ್ನ ಜ್ಞಾನವು ಅಂಗೈಯಲ್ಲಿ ನೆಲ್ಲೀಕಾಯಿ ಇದ್ದಂತೆ ಇರುತ್ತದೆ; ಪ್ರಳಯದವರೆಗೆ ನಿನಗೆ ಅಧಿಕಾರ, ಅನಂತರ ಪರಮಪದವನ್ನು ಹೊಂದುವಿ" ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

ಆನಂತರ ಶಿವನು ತನ್ನ ಗಣಗಳನ್ನು ಕರೆದು ನಂದೀಶ್ವರನಿಗೆ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಅಭಿಷೇಕವನ್ನುಮಾಡಿದನು. ಮರುದ್ದೇವತೆಗಳ ಮಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಮದುವೆಯನ್ನೂ ಮಾಡಿದನು. ಇದು ದೇವೋತ್ತಮವಾದ ಶಿವನ ಸನ್ನಿಧಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಜಪ್ಯೇಶ್ವರತೀರ್ಥ. ಇಲ್ಲಿ ಮೃತನಾದವನು ರುದ್ರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಗಣ್ಯಸ್ಥಾನವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ.

**ನೈಮಿಷಾರಣ್ಯ ಮತ್ತು ಜಾಪ್ಯೇಶ್ವರ ತೀರ್ಥಗಳ ವರ್ಣನೆ ಎಂಬ ೪೩ನೇ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿಯಿತು**

—○—

## ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆ ಯಾರಿಗೆ? ಮತ್ತು ಹೇಗೆ? ಅಧ್ಯಾಯ-೯೭

**ಸೂತ ಉವಾಚ; ಪಂಚನದತೀರ್ಥ:** ಇದು ಜಪ್ಯೇಶ್ವರತೀರ್ಥದ ಹತ್ತಿರವಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಮೂರುರಾತ್ರಿ ವಾಸಮಾಡಿ ಮಹೇಶ್ವರನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದರೆ ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳಿಂದ ದೂರವಾಗಿ ರುದ್ರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಗಣ್ಯಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

**ಮಹಾಭೈರವತೀರ್ಥ:** ಇಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರನ ಸನ್ನಿಧಾನವಿದೆ. ಈ ತೀರ್ಥ ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳನ್ನೂ ಪರಿಹರಿಸುತ್ತದೆ.

**ವಿತಸ್ತಾತೀರ್ಥ:** ಇದು ಒಂದುನದಿ, ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠತೀರ್ಥ. ಹಿಮಾಲಯದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವ ಈ ನದಿ ಬಹಳ ಪವಿತ್ರ. ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳನ್ನೂ ಪರಿಹರಿಸುತ್ತದೆ.

**ಪಂಚತಪಸ್ತೀರ್ಥ:** ಇಲ್ಲಿ ಶಿವನ ಸನ್ನಿಧಾನವಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ದೇವೇಂದ್ರನಿಗೋಸ್ಕರ ಶಿವನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದರು. ಇಲ್ಲಿ ಪಿಂಡದಾನ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಮರಣಾನಂತರ ಅನಂತಫಲವು ಲಭಿಸುವುದು. ಇಲ್ಲಿ ಮೃತರಾದವರು ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮಹನೀಯ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

**ಕಾಯಾವರೋಹಣತೀರ್ಥ:** ಇಲ್ಲಿ ಶಿವನ ಸನ್ನಿಧಾನವಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಮುನಿಗಳು ಶೈವಧರ್ಮವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಿದರು. ಇಲ್ಲಿ ಮಾಡಲ್ಪಡುವ ಶ್ರಾದ್ಧ-ದಾನ -ತಪಸ್ಸು-ಹೋಮ-ಉಪವಾಸಗಳು ಅಕ್ಷಯ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಮೃತರಾದವರು ರುದ್ರಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ.

**ಕನ್ಯಾತೀರ್ಥ:** ಇಲ್ಲಿ ಮೃತರಾದವರು ಶಾಶ್ವತ ಲೋಕಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

**ಪರಶುರಾಮತೀರ್ಥ:** ಪರಶುರಾಮನ ಸನ್ನಿಧಾನವಿರುವ ಈ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದರೆ ಒಂದು ಸಾವರಗೋವುಗಳನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದ ಫಲವು ಬರುತ್ತದೆ.

**ಮಹಾಕಾಲತೀರ್ಥ:** ಇದು ಲೋಕಪ್ರಸಿದ್ಧ ತೀರ್ಥ. ಇಲ್ಲಿ ಮೃತರಾದವರು ಗಣಾಧಿಪತಿಯ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

**ನಕುಲೀಶ್ವರತೀರ್ಥ:** ಇದು ಬಹಳ ರಸಹ್ಯತೀರ್ಥ. ಇಲ್ಲಿ ನಕುಲೀಶ್ವರನ ಸನ್ನಿಧಾನವಿದೆ.

**ಗಂಗಾದ್ವಾರ:** ರಮ್ಯವಾದ ಹಿಮಾಲಯದ ಶಿಖರದಲ್ಲಿ ಈ ತೀರ್ಥವಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಶಿವನು ಉಮೆಯೊಂದಿಗೆ ಮತ್ತು ಶಿಷ್ಯರೊಂದಿಗೆ ಇದ್ದಾನೆ. ಅವನ ಶಿಷ್ಯರು ಇಲ್ಲಿ ಅವನ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಶಿವನಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುವವನು ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳಿಂದ ದೂರನಾಗಿ ಮರಣಾನಂತರ ಮಹೇಶ್ವರನ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

**ಭೀಮೇಶ್ವರತೀರ್ಥ:** ಇಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಶಿವನ ಸನ್ನಿಧಾನವಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದವರ ಪಾಪಗಳು ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ.

**ಚಂಡವೇಗಾಸಂಗಮ:** ಇದು ಒಂದು ಸಂಗಮ. ಇಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದವನ ಈ ನೀರನ್ನು ಕುಡಿದವನ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾದೋಷವು ನಾಶವಾಗುತ್ತದೆ.

**ವಾರಾಣಸಿಕ್ಷೇತ್ರ:** ಮೇಲೆ ವಿವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಎಲ್ಲ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಕೋಟಿ ಕೋಟಿಪಟ್ಟು ಹೆಚ್ಚು ಪವಿತ್ರವಾದುದು ಈ ಕ್ಷೇತ್ರ. ಇದರ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಬೇರೆ ಯಾವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕೂಡ, ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಕೂಡ ಒಂದೇ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಮೇಲೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ತೀರ್ಥಗಳೆಲ್ಲವೂ ಮಾನವನ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ ತೀರ್ಥಗಳು. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ನೂರಾರುಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿರುವ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

**ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆ ಯಾರಿಗೆ? ಮತ್ತು ಹೇಗೆ?:** ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದವರು, ಪತ್ನಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡವರು (ವಿಧುರರು) ಯಾಯಾವವರನ್ನು ಮಾಡುವ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮಿಯು, ಇಂತಹ ಬೇರೆ ಜನರೂ ತೀರ್ಥ ಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮಿಯೂ ಪತ್ನೀಸಹಿತನಾಗಿ, ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯು ಅಗ್ನಿಸಹಿತನಾಗಿ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಹೀಗೆಮಾಡಿದರೆ ಯಾತ್ರೆಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಹೊಂದಿ ಉತ್ತಮಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವನು. ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮಿಯು ತನ್ನ ಜೀವನೋಪಾಯವನ್ನು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ, ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಅವರ ರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಪಿತೃ-ದೇವ ಋಷಿ ಋಣಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ವಿವರಿಸು ಪ್ರಸಂಗದಿಂದ ತೀರ್ಥಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಹೇಳಲಾಯಿತು. ಇದನ್ನು ಓದುವವರು, ಕೇಳುವವರು ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

**ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆ ಯಾರಿಗೆ? ಮತ್ತು ಹೇಗೆ? ಎಂಬ ೯೭ನೇ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿಯಿತು**



## ನಾಕು ವಿಧ ಪ್ರಳಯ ನಿರೂಪಣೆ ಅಧ್ಯಾಯ-೯೮

**ಸೂತ ಉವಾಚ:** ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನು ಕೂರ್ಮರೂಪದಿಂದ ಹೇಳಿದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದ ಮುನಿಗಳು ಪುನಃ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು.

**ಮುನಿಯ ಊಚು:** "ಭಗವಂತನೇ! ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಮೋಕ್ಷಸಾಧನವಾದ ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಪ್ರಮೇಯಗಳನ್ನು, ಸೃಷ್ಟಿಯ ವಿಸ್ತಾರವನ್ನು, ವಂಶಗಳನ್ನೂ, ಮನ್ವಂತರಗಳನ್ನೂ ನಮಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿದಿ. ದೇವೋತ್ತಮನೇ! ಭೂತ-ವರ್ತಮಾನ-ಭವಿಷ್ಯದ್‌ಗಳ ಪ್ರಭುವೇ! ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಜಗತ್ತಿನ ಪ್ರಳಯವನ್ನು ಕುರಿತು ದಯವಿಟ್ಟು ತಿಳಿಸಬೇಕು."

**ಸೂತ ಉವಾಚ:** ಅವರ ಮಾತುಗಳನ್ನುಕೇಳಿ ಕೂರ್ಮರೂಪಧರನಾದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನು ಪ್ರಳಯವನ್ನು ವಿವರಿಸಿದನು.

**ಕೂರ್ಮ ಉವಾಚ:** ಪ್ರಳಯನಾಲ್ಕುವಿಧ ಎಂದು ಪುರಾಣಗಳು ವರ್ಣಿಸುತ್ತವೆ. (1) ನಿತ್ಯ (2) ನೈಮಿತ್ತಿಕ (3) ಪ್ರಾಕೃತ ಮತ್ತು (4) ಆತ್ಯಂತಿಕ.

**ನೈಮಿತ್ತಕ ಪ್ರಳಯ:** ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಶಾಸನದ ಒಂದುದಿನ ಮುಗಿದಾಗ ಅಂದರೆ, ಕಲ್ಪದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಪ್ರಳಯ ನೈಮಿತ್ತಿಕ ಪ್ರಳಯ.

**ನಿತ್ಯಪ್ರಳಯ:** ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿದಿನವೂ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಸಾವು ಮತ್ತು ವಿನಾಶಗಳು ನಿತ್ಯ ಪ್ರಳಯದಿಂದ ತಿಳಿದವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

**ಪ್ರಾಕೃತಪ್ರಳಯ:** ಮಹತ್ತ್ವದಿಂದ ಆರಂಭಿಸಿ ಪಂಚಭೂತಗಳ ವಿಕೃತಿಗಳಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳವರೆಗಿನ ಎಲ್ಲ ಪದಾರ್ಥಗಳ ನಾಶವೇ ಪ್ರಾಕೃತಪ್ರಳಯ.

**ಅತ್ಯಂತಿಕ ಪ್ರಳಯ:** ಯೋಗಿಗಳು ತಮ್ಮಜ್ಞಾನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ ಪಡೆಯುಮುಕ್ತಿ ಅತ್ಯಂತಿಕ ಪ್ರಳಯ. ಆತ್ಯಂತಿಕ ಪ್ರಳಯಕ್ಕೆ-ಮುಕ್ತಿಗೆ ಪರಮಾತ್ಮಜ್ಞಾನವೇ ಸಾಧನ.

ಈಗ ನೈಮಿತ್ತಿಕ ಪ್ರಳಯವನ್ನು ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಯುಗಚಕ್ರಗಳು ಒಂದುಸಾವಿರ ಬಾರಿಸುತ್ತಿದನಂತರ, ಅಂದರೆ ಕೃತ-ತ್ರೇತಾ-ದ್ವಾಪರ-ಕಲಿಯುಗಗಳು ಒಂದುಸಾವಿರಬಾರಿ ನಡೆದನಂತರ ಚತುರ್ಮುಖಬ್ರಹ್ಮನು ಪ್ರಜೆಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಅಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಬಯಸುವನು. ಆಗ ನೂರುವರ್ಷ ತೀವ್ರ ಅನಾವೃಷ್ಟಿಯು ಸಂಭವಿಸುವುದು. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಪಸಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ವಸ್ತುಗಳು ಮೊದಲು ಭೂಮಿಯೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿಹೋಗುತ್ತವೆ. ಅನಂತರ ಸೂರ್ಯನು ತನ್ನ ಕಿರಣಗಳಿಂದ ನೀರನ್ನು ಹೀರುತ್ತಾ ಅಸಹನೀಯನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಅದರಿಂದ ಒಂದೊಂದು ರಶ್ಮಿಯೂ ಒಂದೊಂದು ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಉಜ್ವಲವಾಗುತ್ತವೆ. ಈ ರಶ್ಮಿಗಳು ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸುಟ್ಟುಬಿಡುತ್ತವೆ. ಈ ರಶ್ಮಿಗಳು ಊರ್ಧ್ವಲೋಕ

ಗಳನ್ನೂ, ಅಧೋಲೋಕಗಳನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿಬಿಡತ್ರವೆ. ಅವುಗಳ ತಾಪಶಕ್ತಿಯು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿರುವ ಬೆಟ್ಟಗಳು, ನದಿಗಳು, ಸಮುದ್ರಗಳು ದ್ವೀಪಗಳು ನಿರ್ಜಲವಾಗುತ್ತವೆ. ಎಲ್ಲ ಕಡೆಬೆಂಕಿ ಹತ್ತಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಬೆಂಕಿ ವ್ಯಾಪಿಸುತ್ತಾ ಒಂದೇ ಜ್ವಾಲೆಯಾಗಿಬಿಡುತ್ತದೆ. ಈ ಬೆಂಕಿ ನಾಲ್ಕುಲೋಕಗಳನ್ನೂ ಸುಟ್ಟುಬಿಡುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲ ಸ್ಥಾವರಜಂಗಮಗಳ ನಾಶವಾಗಿ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಮಜ-ಹುಲ್ಲುಗಳಿಲ್ಲದಿರುವ ಭೂಮಿಯು ಆಮೆಯ ಬೆನ್ನಿನಂತೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ಬೆಂಕಿ ಇನ್ನೂ ಉರಿಯುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಪಾತಾಳದಲ್ಲಿರುವ ಮಹಾಸಾಗರದಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲಾವಸ್ತುಗಳೂ ಸುಟ್ಟು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬೆರೆತುಹೋಗುತ್ತವೆ. ರಸಾತಲವನ್ನೂ, ಭೂಮಿಯನ್ನೂ ಸುಟ್ಟುಹಾಕಿದ ಬೆಂಕಿಯು ಮೇಲಿನ ಲೋಕಗಳನ್ನೂ ಸುಡುತ್ತದೆ. ಜ್ವಾಲೆಗಳು ಹತ್ತಾರುಸಾವಿರ ಯೋಜನ ಉದ್ದವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತವೆ. ಸಂಹಾರಕನಾದ ರುದ್ರದೇವರಿಂದ ಪ್ರಚೋದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಈ ಬೆಂಕಿಯು ಗಂಧರ್ವ-ಪಿಶಾಚ-ಯಕ್ಷ-ರಾಕ್ಷಸ-ನಾಗಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡುತ್ತದೆ. ಭುವರ್ಲೋಕ ಮತ್ತು ಮರ್ಹರ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಸುಡುತ್ತದೆ. ಈ ಬೆಂಕಿ ಇಡೀ ಲೋಕವನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸುತ್ತದೆ.

ಅನಂತರ ಆನೆಗಳ ಗುಂಪಿನಂತಿರುವ ಭಾರಿ ಮೋಡಗಳು ಮೂಡುತ್ತವೆ. ಭಾರೀಮಿಂಚು ಅವುಗಳಿಂದ ಹೊರಹೊಮ್ಮುತ್ತದೆ. ಇವುಗಳಿಗೆ ಸಂವರ್ತಕ ಮೇಘ ಎಂದು ಹೆಸರು. ಕೆಲವು ಮೋಡಗಳ ಬಣ್ಣನೀಲಕಮದಂತೆ ಇರುತ್ತವೆ. ಕೆಲವು ಕುಮುದಗಳಂತಿರುತ್ತವೆ. ಕೆಲವು ಹೊಗೆಯಂತಿರುತ್ತವೆ. ಕೆಲವು ಮೋಡಗಳು ಕತ್ತೆಯ ಬಣ್ಣವನ್ನೂ ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಜಾತ್ಯಂಜನದಂತೆ ಇರುತ್ತವೆ. ಕೆಲವು ಮನಃಶಿಲೆ ಎಂಬ ಧಾತುವಿನ ಬಣ್ಣವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತವೆ. ಕೆಲವು ಕಪೋತಗಳಂತೆ, ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಇಂದ್ರಗೋಪ ಎಂಬ ಕೀಟದಂತೆ, ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಹರಿತಾಲ ಎಂಬ ಗಿಡದಂತೆಯೂ ಇರುತ್ತವೆ. ಕೆಲವು ಮೋಡಗಳ ಗಾತ್ರಪರ್ವತದಂತೆ ಇರುತ್ತದೆ ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಮೋಡಗಳ ಗಾತ್ರ ಆನೆಗಳ ಹಿಂಡಿನಂತೆ ಇರುತ್ತವೆ. ಬಹುರೂಪಗಳ, ಘೋರ ರೂಪಗಳ ಮೋಡಗಳಿಂದ ಭಾರಿ ಸಿಡಿಲು-ಗುಡುಗುಗಳು ಅಬ್ಬರಿಸುತ್ತವೆ.

ಈ ಮೋಡಗಳಿಂದ ಭಾರಿಮಳೆ ಸುರಿಯುತ್ತದೆ, ಬೆಂಕಿ ಆರುತ್ತದೆ. ಈ ಮಳೆ ನೂರುವರ್ಷ ಸುರಿಯುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲ ಕಡೆನೀರು ತುಂಬುತ್ತದೆ. ಇಡೀ ಜಗತ್ತು ಒಂದು ಸಮುದ್ರವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆ ಘೋರವಾದ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜಾಪತಿಯು ಯೋಗನಿದ್ರೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಇರುತ್ತಾನೆ. ಒಂದುಸಾವಿರ ಯುಗಚಕ್ರಗಳು ಒಂದುಕಲ್ಪ. ಈಗ ವಾರಾಹಕಲ್ಪವು ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ. ಅದರ ವಿಸ್ತಾರವನ್ನೇ ನಿಮಗೆ ನಾನು ವಿವರಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಇಂತಹ ಅಸಂಖ್ಯಕಲ್ಪಗಳು ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಕಾಲಚಿಂತಕರಾದ ಮುನಿಗಳು ಇವುಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಬಲ್ಲರು. ಸಾತ್ವಿಕಕಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿಯ ಮಹಿಮೆಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತದೆ. ರಾಜಸ ಕಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ಚತುರ್ಮುಖಬ್ರಹ್ಮನ ಮಹಿಮೆಯು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತದೆ. ತಾಮಸ ಕಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ಹರನ ಮಹಿಮೆಯು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತದೆ.

ಈಗ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ವರಾಹಕಲ್ಪಸಾತ್ವಿಕ. ಬೇರೆ ಸಾತ್ವಿಕಕಲ್ಪಗಳಲ್ಲೂ ಜನಗಳು ನನ್ನನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆಗ ಯೋಗಿಗಳು ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆದುಧ್ಯಾನವನ್ನುಮಾಡಿ, ಕೈಲಸವಾಸಿಯಾದ ಶಿವನನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿ ಪರಮಪದವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಳಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಾನು ಮಾಯಾಮಯವಾದ ಯೋಗನಿದ್ರೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತೇನೆ.

ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಜನಲೋಕದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಯೋಗದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾರೆ. ನಾನು ಪುರಾಣಪುರುಷ, ಭೂಃ, ಭುವ ಎಂಬ ವ್ಯಾಹೃತಿಮಂತ್ರಗಳು ನನ್ನನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತವೆ. ನಾನು ಸಹಸ್ರಾಕ್ಷ, ಸಹಸ್ರಪಾತ್, ಮಂತ್ರ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಗೋವುಗಳು, ಧರ್ಭೆ, ಸಮಿತ್ತುಗಳು, ಹವಿಸ್ಸು, ಸೋಮಲತೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ನನ್ನ ವಿಭೂತಿರೂಪವಿದೆ. ಪ್ರಳಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಂವರ್ತಕ ಮೋಡದಲ್ಲೂ ನನ್ನ ವಿಭೂತಿ ರೂಪವಿದೆ. ಪವಿತ್ರವಾದ ಕೀರ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಮೇಧಾಶಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ, ಗೋಪತಿಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ವಿಭೂತಿ ರೂಪವಿದೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಬಾಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ವಿಭೂತಿರೂಪವಿದೆ.

ನಾನು ಅಂತರಹಿತ, ತಾರಕ, ಆಶ್ರಯವುಳ್ಳವರಿಗೆ ಆಶ್ರಯ. ನನಗೆ ಹಂಸ, ಪ್ರಾಣ, ಕಪಿಲ ಎಂಬ ಮೂರ್ತಿಗಳಿವೆ. ಇಡಿಪ್ರಪಂಚವೇ ನನ್ನ ಒಂದು ಮೂರ್ತಿ. ನಾನು ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞ, ಪ್ರಕೃತಿ-ಕಾಲನಿಯಾಮಕ. ಜಗತ್ತಿನ ಮೂಲ ನಿಮಿತ್ತಕಾರಣ, ಮುಕ್ತಿಕಾರಣ, ನಾನೇ ತಂದೆ-ತಾಯಿ, ಮಹಾದೇವ. ನನಗಿಂತ ಉತ್ತಮು ಯಾರೂಇಲ್ಲ. ಆದಿತ್ಯವರ್ಣನೂ, ಲೋಕರಕ್ಷಕನೂ ಆದ ನಾರಾಯಣನು ಯೋಗಮೂರ್ತಿ. ಯೋಗನಿಷ್ಠರಾದ ಯತಿಗಳು ನನ್ನ ತಿಳಿದು ನನ್ನನ್ನು ದರ್ಶನವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

**ನಾಕು ವಿಧ ಪ್ರಳಯ ನಿರೂಪಣೆ ಎಂಬ ೯೮ನೇ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿಯಿತು**



**ಕೂರ್ಮಪುರಾಣದ ಉಪಸಂಹಾರ, ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಸರ್ವ ವಿಷಯಗಳ ನಿರೂಪಣೆ** **ಅಧ್ಯಾಯ-೯೯**

**ಕೂರ್ಮ ಉವಾಚ:** ಮುನಿಗಳೇ ಇನ್ನುಮುಂದೆ ಪ್ರಾಕೃತಪ್ರಳಯವನ್ನು ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸುತ್ತೇನೆ, ಕೇಳಿರಿ.

ಎರಡು ಪರಾರ್ಧಕಾಲವು ಮುಗಿದಾಗ (ಚತುರ್ಮುಖಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಶಾಸನ ಅವಧಿ ದೇವಮಾನದ ನೂರುವರ್ಷಗಳು. ಮೊದಲನೆಯ ಐವತ್ತುವರ್ಷ ಪ್ರಥಮಪರಾರ್ಧ. ಎರಡನೆಯ ಐವತ್ತುವರ್ಷ ದ್ವಿತೀಯಪರಾರ್ಧ. ನೂರುವರ್ಷಕ್ಕೆಪರ ಎಂದು ಹೆಸರು.) ಪ್ರಳಯವು ಆರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಮಹೇಶ್ವರನು ತನ್ನಲ್ಲಿ ಸರ್ವನಿ ಯಾಮಕನಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನ (ವಿಷ್ಣುವಿನ) ಆವೇಶವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಪರಬ್ರಹ್ಮನ ಆವೇಶವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇಡೀಲೋಕ ವನ್ನು ಸಂಹಾರ ಗೈಯ್ಯುವ ಉಗ್ರರೂಪವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಈ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಸೂರ್ಯಮಂಡಲವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಬಹುರೂಪಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಉಗ್ರವಾದ ಸೂರ್ಯರಶ್ಮಿಗಳ ಮೂಲಕ ಲೋಕಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸುಡುತ್ತಾನೆ. ಅನಂತರ ಬ್ರಹ್ಮಶಿರಸ್ ಎಂಬ ಎಲ್ಲರವನ್ನೂ, ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸುಡುವ ಅಸ್ತ್ರವನ್ನು ದೇವತೆಗಳ ಶರೀರದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸುತ್ತಾನೆ. ದೇವತೆಗಳು ಸುಟ್ಟುಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಪರಮೇಶ್ವರನ ಈ ಎಲ್ಲ ಸಂಹಾರಕಾರ್ಯವನ್ನು ಪಾರ್ವತಿಯು ನೋಡುತ್ತಾಳೆ.

ಸುಟ್ಟುಉಳಿದ ದೇವತೆಗಳ ತಲೆಗಳ ಕಪಾಲಗಳ ಮಾಲೆಯನ್ನು ಶಿವನು ಧರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಸೂರ್ಯ ಮತ್ತು ಚಂದ್ರರ ಗಣಗಳೊಡನೆ ಆಕಾಶವನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸುತ್ತಾನೆ. ಸಹಸ್ರಾಕ್ಷನೂ, ಸಹಸ್ರಪಾದನೂ ಸಹಸ್ರಜ್ವಾಲೆವುಳ್ಳವನೂ ಮಹಾಭುಜವುಳ್ಳವನೂ, ಕೋರೆಹಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಕರಾಳವಾದ ಮುಖವುಳ್ಳವನೂ, ಉರಿಯುತ್ತಿರುವ ಕಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳವನೂ ತ್ರಿಶೂಲ ಗಜಚರ್ಮಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದವನೂ ಆಗಿ ಜಗತ್ತನ್ನೇ ಗೆಲ್ಲುವ ಯೋಗಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾ, ಪರಮಾನಂದಭರಿತನಾಗಿ, ದೇವಿಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ತಾಂಡವ ನೃತ್ಯವನ್ನುಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ದೇವಿಯು ತನ್ನ ಪತಿಯ ಪರಮಮಂಗಲಕರವಾದ ಅಮೃತಮಯವಾದ ನೃತ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ, ಯೋಗಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ ಅವನ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಲಯಹೊಂದುತ್ತಾಳೆ. ಶಿವನು ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ತಾಂಡವನರ್ತನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ಮಂಡಲವನ್ನು ಸುಟ್ಟುಬಿಡುತ್ತಾನೆ.

ದೇವತೆಗಳ ಲಯವಾದನಂತರ ಪೃಥ್ವಿಯು ತನ್ನ ಎಲ್ಲ ಗುಣಗಳೊಂದಿಗೆ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಲಯವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತದೆ. ಜಲತತ್ತ್ವವು ತನ್ನ ಗುಣಗಳೊಂದಿಗೆ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಲಯವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತದೆ. ಅಗ್ನಿತತ್ತ್ವವು ತನ್ನ ಗುಣಗಳೊಂದಿಗೆ ವಾಯುವಿನಲ್ಲಿ ಲಯವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತದೆ. ವಾಯುತತ್ತ್ವವು ತನ್ನ ಗುಣಗಳೊಂದಿಗೆ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಲಯವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತದೆ. ಆಕಾಶವು ತನ್ನ ಗುಣಗಳೊಂದಿಗೆ ಭೂತಗಳ ಮೂಲವಾದ ತಾಮಸ ಅಹಂಕಾರತತ್ತ್ವದಲ್ಲಿ ಲಯವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತದೆ. ಇಂದ್ರಿಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ತೈಜಸ ಅಹಂಕಾರತತ್ತ್ವದಲ್ಲಿ ಲಯವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತದೆ. ದೇವತೆಗಳ ಸಮುದಾಯ ಮತ್ತು ಮನಸ್ಸು ವೈಕಾರಿಕ ಅಹಂಕಾರದಲ್ಲಿ ಲಯವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತವೆ. ಮೂರುವಿಧವಾದ ಅಹಂಕಾರತತ್ತ್ವವು ಮಹತ್ತತ್ತ್ವದಲ್ಲಿಲಯವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲ ತತ್ತ್ವಗಳಿಂದ ಸಹಿತವಾದ ಮಹತ್ತತ್ತ್ವ ಮತ್ತು ಅದರ ಅಭಿಮಾನಿಯಾದ ಚತುರ್ಮುಖಬ್ರಹ್ಮನು ಜಗತ್ತಿನ ಮೂಲಕಾರಣವಾದ ಅವ್ಯಕ್ತತತ್ತ್ವದಲ್ಲಿ ಲಯಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ಪರಮೇಶ್ವರನು ತತ್ತ್ವಗಳ ಲಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಸ ಪ್ರಕೃತಿ ಮತ್ತು ಪುರುಷರಿಗೆ ವಿಯೋಗವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಜನ್ಮರಹಿತರಾದ ಪ್ರಕೃತಿ-ಪುರುಷರ ವಿಯೋಗವೇ ಅದರ ಸಂಹಾರ.

ಸತ್ತ್ವ-ರಜಸ್-ತಮಸ್ ಈ ಮೂರುಗುಣಗಳ ಸಾಮ್ಯಾವಸ್ಥೆಯೇ ಪ್ರಕೃತಿ. ಇದಕ್ಕೆ ಅವ್ಯಕ್ತ, ಪ್ರಧಾನ ಎಂದು ಹೆಸರು. ಇದು ಅಚೇತನ. ಜಗತ್ತಿನ ಮೂಲ ಉಪಾದಾನ ಕಾರಣ. ನಿರ್ವಿಕಾರನಾದ, ಚಿನ್ಮಯನಾದ ಆತ್ಮನೇ ಪುರುಷ. ಇವನು ಇಪ್ಪತ್ತೈದನೆಯ ತತ್ತ್ವ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಇವನನ್ನು ಸಾಕ್ಷಿಎಂದೂ, ಮಹಾನ್‌ಎಂದು, ಪಿತಾಮಹಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಧಾನದಿಂದ ಆರಂಭಿಸಿ ಪಂಚಭೂತಗಳಿಂದ ಹುಟ್ಟುವ ವಿವಿಧ ಪದಾರ್ಥಗಳವರೆಗಿನ ಎಲ್ಲ ತತ್ತ್ವಗಳೂ, ರುದ್ರನ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ಸಂಹರಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯೂ ಅಲ್ಲೇ ಇರುತ್ತದೆ.

ಪ್ರಾಕೃತಪ್ರಳಯವನ್ನು ಮಾಡಿದನಂತರ ಜ್ಞಾನದಲ್ಲೇ ಮನಸ್ಸನ್ನಿಟ್ಟಿರುವ ಎಲ್ಲ ಯೋಗಿಗಳಿಗೂ ಶಿವನು ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡುವನು. ಮುಕ್ತಿಯೇ ಆತ್ಯಂತಿಕ ಪ್ರಳಯ "ಸ್ವತಂತ್ರನಾದ ಭಗವಾನ್‌ರುದ್ರನು ಸಂಹಾರವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ನಾರಾಯಣನು ಜಗತ್ತಿಗೆ ಮೋಹವುಂಟುಮಾಡುತ್ತಾನೆ" ಎಂದು ಶ್ರುತಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತವೆ.

ಭಗವಾನ್ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭನು ಕಾರಣ-ಕಾರ್ಯರೂಪದ, ವ್ಯಕ್ತ-ಅವ್ಯಕ್ತರೂಪದ ಇಡೀ ಜಗತ್ತನ್ನು ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನುಪಯೋಗಿಸಿ ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇಪ್ಪತ್ತೈದನೆಯ ತತ್ವವಾದ ಚಿನ್ಮಯ ಪುರುಷನೇ ಇವನೊಳಗಿದ್ದು ಸೃಷ್ಟಿಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಶಕ್ತಿಗಳು. ಚೇತನಗಳಿಗೆ ಭುಕ್ತಿ-ಮುಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕವರು.

**ಪರಮೇಶ್ವರನ ಶಕ್ತಿಗಳು ಮತ್ತು ಉಪಾಸನೆ:** ಪ್ರಪಂಚದ ಚೇತನ-ಅಚೇತನಗಳ ವಿವಿಧ ಶಕ್ತಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಮೂಲತಃ ಪರಮೇಶ್ವರನ ಶಕ್ತಿಗಳೇ ಆಗಿವೆ. ಅವನ ಶಕ್ತಿಯೇ ವಿವಿಧ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ವೇದವಾದಿಗಳಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ತಾವು ಮಾಡುವ ಎಲ್ಲ ಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲೂ ತತ್ವಶಃಮಹೇಶ್ವರನನ್ನೇ ಆರಾಧಿಸುತ್ತಾರೆ. "ರುದ್ರನೇ ಅವರ ಅಪೇಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುತ್ತಾನೆ" ಎಂದು ಶ್ರುತಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಈ ರುದ್ರದೇವರನ್ನು ನಾರಾಯಣ ಎಂದು ಕೆಲವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅಗ್ನಿ ಎಂದು ಮತ್ತಿತರರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇಂದ್ರ ಎಂದೂ ಬೇರೆ ಕೆಲವರು ಭಾವಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಾಣ ಎಂದು ಕೆಲವರೂ, ಬ್ರಹ್ಮ ಎಂದು ಕೆಲವರೂ ಭಾವಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಬ್ರಹ್ಮ, ವಿಷ್ಣು, ಅಗ್ನಿ, ವರುಣ ಮೊದಲಾದ ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳೂ ಎಲ್ಲ ಋಷಿಗಳೂ ಒಬ್ಬನೇ ರುದ್ರನ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಭೇದಗಳು ಎಂದು ತಿಳಿದವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೋ. ಆರಾಧಕರು ಶಿವನ ಯಾವ ಪ್ರಭೇದವನ್ನು ಆರಾಧಿಸುತ್ತಾರೋ ಆ ರೂಪದಿಂದ ಅವನು ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಶಿವನ ಯಾವುದೇ ರೂಪವನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿದರೂ, ಆರಾಧಕನಿಗೆ ಸದ್ಗತಿಯು ಲಭಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಸನಾತನನೂ, ಸರ್ವಶಕ್ತನೂ, ದೇವೋತ್ತಮನೂ, ಕೈಲಾಸಗಿರಿವಾಸಿಯೂ ಆದ ಶಿವನನ್ನು ಸಗುಣ ಅಥವಾ ನಿರ್ಗುಣ ಎಂದು ಆರಾಧಿಸುವುದು ಪ್ರಶಸ್ತ. ಯೋಗಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮೇಲೆ ಏರಬಯಸುವವನು ಪರಮೇಶ್ವರನನ್ನು ಸುಗುಣ ಎಂದು ಆರಾಧಿಸಬೇಕು. ಪಿನಾಕಧಾರಿಯೂ, ಮೂರು ಕಣ್ಣುಳ್ಳವನೂ, ಜಟಾಧಾರಿಯೂ, ಗಜಚರ್ಮಧಾರಿಯೂ, ಸಾವಿರಸೂರ್ಯರ ಕಾಂತಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಂತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವವನೂ ಆದ ಪರಮೇಶ್ವರನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು. ವೇದವು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ ಇದು ಸಬೀಜಯೋಗ.

ಈ ಧ್ಯಾನವನ್ನು ಮಾಡಲು ಅಸಮರ್ಥರಾದವರು ಪರಮೇಶ್ವರನ ಹರರೂಪವನ್ನು ಅಥವಾ ವಿಷ್ಣುರೂಪವನ್ನು ಅಥವಾ ಬ್ರಹ್ಮರೂಪವನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು. ಈ ರೂಪಗಳ ಉಪಾಸನೆಯನ್ನುಮಾಡಲು ಅಸಮರ್ಥರಾದವರು ಪರಮೇಶ್ವರನ ವಾಯು-ಅಗ್ನಿ-ಇಂದ್ರ ಮೊದಲಾದ ರೂಪಗಳನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಅಸಮರ್ಥರು ಕ್ರಮವಾದ ಉಪಾಸನೆಯಿಂದ ತಮ್ಮ ಅಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಮೇಲೆ ಏರಬೇಕು. ಬ್ರಹ್ಮ ಮೊದಲಾದ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ವ್ಯಾಪ್ತನಾದ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನ ಉಪಾಸನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನುಗಳಿಸಬೇಕು. ಅವನ ಉಪಾಸನೆಯನ್ನು, ಸ್ವಧರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ, ಶುಚಿಯಾಗಿದ್ದು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ, ಮಾಡಬೇಕು. ಇದು ಸಬೀಜೋಪಾಸನೆ. ಇದನ್ನು ವಿಧಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಮಾಡುವವರು ಈಶ್ವರನ ಸ್ಥಾನವನ್ನು, ಅಂದರೆ, ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಸಗುಣೋಪಾಸನೆಯನ್ನು ನಾನು ಹಿಂದೆ ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ ಎಂಬ ಮುನಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿದ್ದೆನು. ಅದನ್ನೇ ಈಗ ನಿಮಗೂ ಉಪದೇಶಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಚೇತನಾ ಚೇತನಾತ್ಮಕನಾದ ಈ ಜಗತ್ತು ಅವ್ಯಕ್ತತತ್ವವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದೆ. ಪರಬ್ರಹ್ಮವೇ ಅವ್ಯಕ್ತತತ್ವ ಆದ್ದರಿಂದ ಜಗತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮಮಯ, ಅಂದರೆ, ಬ್ರಹ್ಮಾಧೀನ.

**ಸೂತ ಉವಾಚ:** ಕೂರ್ಮರೂಪಧರನಾದ ನಾರಾಯಣನು ಇಷ್ಟುಹೇಳಿ ವಿರಮಿಸಿದನು. ಮುನಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯಾದ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಹೀಗೆ ಸ್ತುತಿಸಿದರು.

**ಮುನಯ ಊಚು:** ಕೂರ್ಮರೂಪನಾದ ವಿಷ್ಣುವೇ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ, ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ, ನಾರಾಯಣನೂ, ವಿಶ್ವನೂ, ವಾಸುದೇವನೂ ಆದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಕೃಷ್ಣನಾದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ, ಗೋವಿಂದನಾದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ, ಮಾಧವನೂ, ಯಜ್ಞೇಶ್ವರನೂ ಆದನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ, ಸಾವಿರತಲೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ, ಸಾವಿರಕಣ್ಣುಗಳನ್ನೂ, ಹಸ್ತಗಳನ್ನೂ, ಪಾದಗಳನ್ನೂ ಹೊಂದಿರುವ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಜ್ಞಾನರೂಪನೂ, ಪರಮಾತ್ಮನೂಆದ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ, ಆನಂದ ರೂಪನಾದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾಕ ಮಾಯೆಯನ್ನು ಮೀರಿದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ತಿಳಿಯಲಾಗದ ಶರೀರವುಳ್ಳ, ಸತ್ವ-ರಜಸ್-ತಮಸ್ ಈ ಮೂರುಗುಣಗಳಿಲ್ಲದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಪುರಾಣ ಪುರುಷನಾದನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಸಾಂಖ್ಯಯೋಗಗಳಿಗೆ ವಿಷಯನಾದ ಅದ್ವಿತೀಯನಾದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಹಾಯೋಗೇಶ್ವರನಾದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಉತ್ಕೃಷ್ಟರಿಗೂ, ಉತ್ಕೃಷ್ಟರಲ್ಲದವರಿಗೂ ಪ್ರಭುವಾದ, ವೇದವೇದನಾನ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಬುದ್ಧನೂ, ಶುದ್ಧನೂ ಆದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಸೃಷ್ಟಿ-ಸ್ಥಿತಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಗೆ ಕಾರಣನಾದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಸಕಲಮಾಯೆಗಳ ಪ್ರಭುವಾದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ವರಾಹರೂಪನಾದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ನರಸಿಂಹರೂಪನಾದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ನಿನ್ನ ವಾಮನರೂಪಕ್ಕೆ ನಮಸ್ಕಾರ, ನಿನ್ನ ಹೃಷೀಕೇಶರೂಪಕ್ಕೆ ನಮಸ್ಕಾರ, ಸ್ವರ್ಗ-ಮುಕ್ತಿಗಳನ್ನುಕೊಡುವ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಯಾವ ತಡೆಯೂ ನಿನಗಿಲ್ಲ. ಯೋಗ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದಮಾತ್ರ ನಿನ್ನನ್ನು ತಿಳಿಯಲುಸಾಧ್ಯ. ಸಾಧಕರಿಗೆ ಯೋಗಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡುವವನು ನೀನೇ. ಇಂತಹ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ನೀನು ಸಮಸ್ತದೇವತೆಗಳ ಪ್ರಭು; ಅವರ ದುಃಖವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವವನು ಅಂತಹ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ.

ಷಡ್ಗುಣೈಶ್ವರ್ಯ ಸಂಪನ್ನನಾದ ಪ್ರಭುವೇ! ಸಂಸಾರ ಬಂಧನದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಪಡೆಯಲು ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹ ಬೇಕೇಬೇಕು. ನಿನ್ನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ತಿಳಿದವರನ್ನುಮಾತ್ರ ನೀನು ಅನುಗ್ರಹಿಸುವಿ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಜ್ಞಾನವೂ ಮುಕ್ತಿಗೆ ಸಾಧನ. ಈ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ನಾವು ಈಗ ಪಡೆದಿದ್ದೇವೆ. ನಾವು ನಿನ್ನಿಂದ ವಿವಿಧ ಧರ್ಮಗಳ ಬಗ್ಗೆ, ವಂಶಗಳ, ಮನ್ವಂತರಗಳಬಗ್ಗೆ ಕೇಳಿತಿಳಿದೆವು. ಸೃಷ್ಟಿ-ಪ್ರಳಯಗಳನ್ನೂ, ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದ ವಿಸ್ತಾರವನ್ನೂ ತಿಳಿದುಕೊಂಡೆವು.

ನೀನು ಜಗತ್ತಿನ ಎಲ್ಲ ಘಟನೆಗಳನ್ನೂ ನೋಡುವವನು. ಆದ್ದರಿಂದ ನೀನು ವಿಶ್ವ, ನೀನು ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾದ ನಾರಾಯಣ. ನೀನು ಅನಂತರೂಪವುಳ್ಳವನು. ನಾವು ನಿನಗೆ ಶರಣಾಗತರು. ನಮ್ಮನ್ನು ನೀನು ದಯವಿಟ್ಟು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕು.

**ಸೂತ ಉವಾಚ:** ಗದಾಧರನಾದ ನಾರಾಯಣನು ಕೂರ್ಮರೂಪದಿಂದ ಮುನಿಗಳಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿದ ಪುರಾಣವನ್ನು ನಾನುನಿಮಗೆ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಈ ಕೂರ್ಮ ಪುರಾಣದ ಅಧ್ಯಯನ-ಶ್ರವಣಗಳು ಭೋಗವನ್ನು, ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ.

ಈ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಜನ್ಮ ಮತ್ತು ಅವಳನ್ನು ವಾಸುದೇವ ರೂಪನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಪರಿಗ್ರಹಿಸಿದ ಕಥೆಯು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳ ಸೃಷ್ಟಿ, ವರ್ಣಧರ್ಮಗಳು, ಜೀವನೋಪಾಯಗಳು, ಧರ್ಮ-ಅರ್ಥ-ಕಾಮ-ಮೋಕ್ಷ ಇವುಗಳ ಲಕ್ಷಣಗಳೂ ವರ್ಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಬ್ರಹ್ಮ-ವಿಷ್ಣು-ಮಹೇಶ್ವರರ ಏಕತೆ ಮತ್ತು ಪ್ರತ್ಯೇಕತೆಗಳೂ, ಅವರಲ್ಲಿರುವ ವಿಶೇಷಗಳೂ ವರ್ಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಭಗವದ್ಭಕ್ತರ ಲಕ್ಷಣ, ಆಚಾರ, ಆಹಾರಗಳನ್ನು, ವರ್ಣ-ಆಶ್ರಮಗಳ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಂಡಸೃಷ್ಟಿ, ಅದರ ಏಳು ಆವರಣಗಳ ಸೃಷ್ಟಿ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭನ ಸೃಷ್ಟಿ ಮತ್ತು ಭೂತಸೃಷ್ಟಿ ಇವುಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕಾಲವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈಶ್ವರನ ಮಹಿಮೆ, ಬ್ರಹ್ಮನ ನಾಮಗಳು ಅರ್ಥ ಇವುಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕಾಲವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈಶ್ವರನಮಹಿಮೆ, ಬ್ರಹ್ಮನ ನಾಮಗಳ ಅರ್ಥ ಇವುಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ.

ವಿಷ್ಣುವಿನ ವರಾಹರೂಪದಿಂದ ಭೂಮಿಯನು ಎತ್ತಿದಕಥೆ, ಮುಖ್ಯಸೃಷ್ಟಿ ಮೊದಲಾದ ಸೃಷ್ಟಿಯ ವರ್ಣನೆ, ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳು ಮಾಡಿದ ಸೃಷ್ಟಿಯ ವರ್ಣನೆ ಇವುಗಳು ಈ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿವೆ.

ಬ್ರಹ್ಮ-ವಿಷ್ಣುಗಳ ನಡುವೆ ವಿವಾದ, ವಿಷ್ಣುವನ ಉದರದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನ ಪ್ರವೇಶ, ವಿಷ್ಣುವಿನ ನಾಭಿಕಮಲದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಉದ್ಭವ, ಅವರ ಮೋಹ, ಅಲ್ಲಿಗೆ ಮಹೇಶ್ವರನ ಆಗಮನ, ವಿಷ್ಣುವಿನಿಂದ ಶಿವಮಹಿಮೆಯ ವರ್ಣನೆ, ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ದಿವ್ಯದೃಷ್ಟಿದಾನ, ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಶಿವಸ್ತುತಿ, ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಶಿವನ ಅನುಗ್ರಹ, ವಿಷ್ಣು-ಶಂಕರರ ಸಂವಾದ, ಶಿವನ ಅಂತರ್ಧಾನ ಇವುಗಳನ್ನು ಈ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಮಧು-ಕೈಟಭರ ವಧೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ತಪಸ್ಸು ಅವರ ವೈಫಲ್ಯ ಅವರ ಕೋಪ ಅಶ್ರುಬಿಂದುಗಳ ಪತನ-ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಮುಖದಿಂದ ರುದ್ರದೇವರ ಸೃಷ್ಟಿ ಅವರ ಎಂಟುರೂಪಗಳು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಆದೇಶದಂತೆ ರುದ್ರನಿಂದ ಜರಾಮರಣ ವರ್ಜಿತರಾದ ವಿವಿಧ ರುದ್ರರ ಸೃಷ್ಟಿ, ಇಂತಹ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು ಎಂದು ಜನ್ಮ-ಮರಣಗಳಿರುವ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಬೇಕು ಎಂದು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ವಿನಂತಿ, ಬ್ರಹ್ಮನುಮಾಡಿದ ರುದ್ರಸ್ತುತಿ, ರುದ್ರದೇವರಿಂದ ವರದಾನ, ಅವರ ಅಂತರ್ಧಾನಗಳು ಇಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿತವಾಗಿವೆ.

ಶಿವನ ನರ-ನಾರೀರೂಪ, ಸತೀದೇವಿಯು ದಕ್ಷಪ್ರಜಾಪತಿಯ ಮಗಳಾಗಿ ಜನಿಸಿದ ವೃತ್ತಾಂತ ಮುಂದೆ ಹಿಮವಂತನ ಮಗಳಾಗಿ ಜನಿಸಿದ ವೃತ್ತಾಂತ ಇವುಗಳ ವರ್ಣಿತವಾಗಿವೆ. ಭೃಗು ಮೊದಲಾದವರು ಮಾಡಿದ ಸೃಷ್ಟಿ, ರಾಜರುಗಳವಂಶದ ವಿವರಣೆ, ದಕ್ಷಪ್ರಜಾಪತಿಯು ಪ್ರಾಚೇತಸನಾದ ಘಟನೆ, ದಕ್ಷಯಜ್ಞಭಂಗ, ಮುನಿಗಳಿಗೆ ದಧೀಚಮುನಿಯಶಾಪ, ರುದ್ರದೇವರ ಆಗಮನ-ಅನುಗ್ರಹ ಮತ್ತು ಅಂತರ್ಧಾನ ಇವುಗಳು ಈ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿತವಾಗಿವೆ. ದಕ್ಷಪ್ರಜಾಪತಿ ಮತ್ತು ಕಶ್ಯಪ ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳು ಮಾಡಿದಸೃಷ್ಟಿ, ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷ-ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುಗಳ ಸಂಹಾರ, ದೇವದಾರು ವನದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ವಿಪ್ರರಿಗೆ ಶಾಪ, ಅಂಧಕಾಸುರನ ಸಂಹಾರ, ಅವನಿಗೆ ಶಿವಗಣಗಳ ಅಧಿಪತಿಯ ಸ್ಥಾನದಪ್ರಾಪ್ತಿ, ಪ್ರಹ್ಲಾದ ನಿಗ್ರಹ, ಬಲಿಬಂಧನ, ಬಾಣನ ನಿಗ್ರಹ, ಇವುಗಳಿಗೆ ಶಿವನ ಅನುಗ್ರಹ ಇವುಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಋಷಿಗಳ, ರಾಜರುಗಳ ವಂಶಗಳ ವಿವರಣೆಯೂ ಇಲ್ಲಿದೆ.

ವಾಸುದೇವನ ಮಗನಾಗಿ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ಅವತಾರ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಉಪಮನ್ಯು ಮುನಿಯ ದರ್ಶನ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ತಪಸ್ಸು, ಅವನಿಗೆ ಶಿವಪಾರ್ವತಿಯರ ದರ್ಶನ ಅವರಿಂದ ವರದಾನ ಕೃಷ್ಣನ ಕೈಲಾಸಯಾತ್ರೆ ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ದ್ವಾರಕೆಯಲ್ಲಿ ಜನಗಳಿಗೆ ಉಂಟಾದ ಭಯ, ಗರುಡನು ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಿ ಅವರ ಭಯವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿದ ಕಥೆ ಇವುಗಳ ವಿವರಣೆ ಈ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿದೆ.

ದ್ವಾರಕೆಗೆ ಕೃಷ್ಣಾಗಮನ, ಕೃಷ್ಣನು ಪ್ರತಿದಿನವೂ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಶಿವಲಿಂಗಪೂಜೆ, ಲಿಂಗಪೂಜೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಮುನಿಯ ಪ್ರಶ್ನೆ, ಲಿಂಗಪೂಜೆಯ ಬಗ್ಗೆ, ಲಿಂಗದ ಮಹಿಮೆಯುವರ್ಣನೆ ಇವುಗಳು ಈ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿವೆ. ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಭೂಲೋಕವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಹೋಗುವ ಇಚ್ಛೆ, ಆಗ ಋಷಿಗಳ ಆಗಮನ, ಅವರಿಗೆ ಕೃಷ್ಣನ ಉಪದೇಶ ಮತ್ತು ವರದಾನ ಕೃಷ್ಣನ ಮಹಾಯಾತ್ರೆ ಇವುಗಳು ವರ್ಣಿತವಾಗಿವೆ.

ಯಧಿಷ್ಠರನಿಗೆ ಕೃಷ್ಣದ್ವೈಪಾಯನ ಮುನಿಗಳದರ್ಶನ, ಅದರಿಂದ ಸನಾತನ ಯುಗಧರ್ಮಗಳ ವಿವರಣೆ, ಯುಧಿಷ್ಠರನಿಗೆ ಅವರ ಅನುಗ್ರಹ, ವಾರಾಣಸೀ ಮಹಿಮೆಯ ವರ್ಣನೆ, ತೀರ್ಥಗಳ ಮಹಿಮೆಯ ವರ್ಣನೆ, ಅವರ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಯ ವಿವರಣೆ ಇವುಗಳು ವರ್ಣಿತವಾಗಿವೆ. ವ್ಯಾಸರಿಗೆ ಆದ ಪಾರ್ವತೀ ದರ್ಶನ, ಅವಳಿಂದ ವರದಾನ, ಪ್ರಯಾಗದ, ಬೇರೆಬೇರೆ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ವಿಚಾರ, ತೀರ್ಥ-ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಯಾತ್ರೆಯಿಂದ ಆಗುವ ವಿವಿಧಫಲ ಇವುಗಳು ವರ್ಣಿತವಾಗಿವೆ.

ಲೋಕಗಳ ಮತ್ತು ಜ್ಯೋತಿರ್ಮಂಡಲದ, ದೇಶಗಳ, ನದಿಗಳ, ಪರ್ವತಗಳ, ದೇವತೆಗಳ ಸ್ಥಾನಗಳ, ದ್ವೀಪಗಳ ವರ್ಣನೆಯು ಈ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿದೆ. ಮನ್ವಂತರಗಳೂ, ವಿಷ್ಣುಮಹಿಮೆಯೂ ಇಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ವ್ಯಾಸರು ಮಾಡಿದ ವೇದಶಾಖೆಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನೂ, ಆ ಶಾಖೆಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದ ಋಷಿಗಳನ್ನೂ, ವೇದಾಂಗ ಮೊದಲಾದ ಗ್ರಂಥಗಳ ವಿಚಾರವನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ವರ್ಣಆಶ್ರಮಗಳ ಆಚಾರವಿಧಿಗಳು, ಪಾಪಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ. ರುದ್ರನು ಕಪಾಲಿಯಾದ ಘಟನೆಯನ್ನು ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪತಿವ್ರತೆಯರ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರಾಕೃತ, ನೈಮಿತ್ತಿಕ ಪ್ರಳಯಗಳನ್ನೂ, ಸಬೀಜ ಯೋಗವನ್ನೂ ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಪುರಾಣದ ಸಂಕ್ಷೇಪವನ್ನು ತಿಳಿದು, ಹೇಳುವವರು ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕದಲ್ಲಿ ಗೌರವ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಪುರುಷೋತ್ತಮನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಕೂರ್ಮರೂಪದಿಂದ ಪುರಾಣವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿ, ಆ ರೂಪವನ್ನುಬಿಟ್ಟು, ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯೊಂದಿಗೆ ಹೊರಟುಹೋದನು. ಹರನೂ ಹೊರಟುಹೋದನು. ಉಪದೇಶಾಮೃತವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ದೇವತೆಗಳೂ, ಮುನಿಗಳೂ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸ್ಥಾನಗಳಿಗೆ ಹೊರಟುಹೋದರು.

ಶ್ರೀ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ಕೂರ್ಮರೂಪದಿಂದ ಉಪದೇಶಿಸಿದ ಈ ಪುರಾಣವನ್ನು ಯಾರು ನಿಯಮದಿಂದ ಘಟಣಮಾಡುತ್ತಾರೋ ಅವರೆಲ್ಲ ಪಾಪಕಾರ್ಯಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಪುರಾಣವನ್ನು ಬರೆದು ವೈಶಾಖ ಅಥವಾ ಕಾರ್ತೀಕಮಾಸದಲ್ಲಿ ವೇದ ಜ್ಞಾನಿಯಾದ ವಿಪ್ರನಿಗೆ ದಾನಕೊಟ್ಟರೆ ಅವನ ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳೂ ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ. ಎಲ್ಲ ಐಶ್ವರ್ಯಗಳೂ ಅವನಿಗೆ ಲಭಿಸುತ್ತವೆ. ಮರ್ತ್ಯಲೋಕದ ವಿಪುಲಭೋಗಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಅಲ್ಲಿಯೂ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ ಪುನ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಿಪ್ರಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುತ್ತಾನೆ. ಪೂರ್ವಸಂಸ್ಕಾರದ ಬಲದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಕೊನೆಯ ಒಂದು ಅಧ್ಯಾಯನ್ನು ಓದಿದರೂ ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಅರ್ಥವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡರೆ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಎಲ್ಲ ಪರ್ವಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ದ್ವಿಜರು ಈ ಪುರಾಣವನ್ನು ಓದಬೇಕು, ಕೇಳಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳೂ ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ.

ಒಂದುಕಡೆ ಎಲ್ಲ ಪುರಾಣಗಳನ್ನೂ, ಇತಿಹಾಸವನ್ನೂ ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆ ಈ ಕೂರ್ಮಪುರಾಣವನ್ನು ಇಟ್ಟು ತೂಗಿದರೆ ಈ ಪುರಾಣವೇ ಇತರ ಪುರಾಣ ಇತಿಹಾಸ ಗಳನ್ನು ಮೀರಿಸಿದ ಕೃತಿ ಎಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಈ ಪುರಾಣಕ್ಕಿಂತ ಉತ್ತಮವಾದ ಸಾಧನಶಾಸ್ತ್ರ ಬೇರೊಂದು ಇಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ಭಗವಾನ್ ನಾರಾಯಣನ ಮಹಿಮೆಯು ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಈ ಪುರಾಣವು ಹೇಳುವಂತೆ ವಿಷ್ಣುಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಬೇರೆ ಯಾವ ಪುರಾಣವೂ ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಪರಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಈ ಪುರಾಣವು ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳನ್ನೂ ನಾಶಮಾಡುತ್ತದೆ.

ಇಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಲ್ಪಡುವ ಪರಬ್ರಹ್ಮವು ಎಲ್ಲ ತೀರ್ಥಗಳಿಗಿಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ತೀರ್ಥ. ಎಲ್ಲ ತಪಸ್ಸುಗಳ ಪರಮಗುರಿ. ಈ ಪರಬ್ರಹ್ಮನ ಜ್ಞಾನವೇ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದಜ್ಞಾನ. ಈ ಪುರಾಣವನ್ನು ಅಯೋಗ್ಯನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಓದಬಾರದು. ಓದಿದರೆ ಬಹುವಿಧ ನರಕಗಳನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ದೇವತಾಕಾರ್ಯದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ, ಶ್ರಾದ್ಧಕಾಲದಲ್ಲಿ ದ್ವಿಜರು ಈ ಪುರಾಣವನ್ನು ಕೇಳಬೇಕು. ಯಜ್ಞದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಕೇಳಲೇಬೇಕು. ಶ್ರವಣದಿಂದ ಆಯಾಯಾ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಭವಿಸಿದ ದೋಷಗಳ ಪರಿಹಾರ ವಾಗುತ್ತದೆ. ವೇದಾರ್ಥವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುವ ಈ ಪುರಾಣವನ್ನು ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಬಯಸುವವರೆಲ್ಲರೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಶ್ರವಣಮಾಡಿ, ಮನನ ಮಾಡಬೇಕು. ತಾನು ತಿಳಿದು ಬೇರೆ ಭಕ್ತನಾದ ವಿಪ್ರರಿಗೆ ತಿಳಿಸಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದವನು ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಬ್ರಹ್ಮಸಾಯುಜ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಲ್ಲದ, ಅಧಾರ್ಮಿಕ ಪುರುಷನಿಗೆ ಈ ಪುರಾಣವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಬಾರದು. ಉಪದೇಶಿಸುವವನು ಮರಣಾನಂತರ ನರಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ನಾಯಿಯ ಜನ್ಮವನ್ನು

ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಜಗಜ್ಜನ್ಮಾದಿಕಾರಣನಾದ, ಸನಾತನನಾದ ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು, ಕೃಷ್ಣದ್ವೈಪಾಯನರನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಈ ಪುರಾಣದ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು ಎಂದು ದೇವೋತ್ತಮನಾದ ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣುವಿನ, ಪರಾಶರರ ಮುನಿಗಳ ಮತ್ತು ವೇದವ್ಯಾಸರ ಆದೇಶವಿದೆ.

**ಕೂರ್ಮಪುರಾಣದ ಆಗತಿಕ್ರಮ:** ಹಿಂದೆ ನಾರದಮಹರ್ಷಿಗಳು ನಾರಾಯಣ ದೇವರಿಂದ ಈ ಪುರಾಣವನ್ನು ಕೇಳಿತಿಳಿದು ಗೌತಮಮುನಿಗಳಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿದರು. ಗೌತಮರಿಂದ ಪರಾಶರರು ಕೇಳಿದರು. ಪರಾಶರು, ಧರ್ಮ-ಅರ್ಥ-ಕಾಮ-ಮೋಕ್ಷಗಳಿಗೆ ಸಾಧನವಾದ ಈ ಪುರಾಣವನ್ನು ಗಂಗಾದ್ವಾರವೆಂಬ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಮುನಿಗಳಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿದರು. ಹಿಂದೆ ಚತುರ್ಮುಖಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಧೀಮಂತರಾದ ಸನಕರಿಗೆ ಮತ್ತು ಸನತ್ಕುಮಾರರಿಗೆ ಈ ಪುರಾಣವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿದ್ದರು. ಸನಕರು ದೇವಲ ಎಂಬ ಮುನಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿದ್ದರು. ದೇವಲರು ಪಂಚಶಿಖ ಎಂಬ ಮುನಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿದ್ದರು.

ಸನತ್ಕುಮಾರರು ಸತ್ಯವತೀ ಸುತನಾದ ವ್ಯಾಸರಿಗೆ ಸರ್ವಾರ್ಥವನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುವ ಈ ಪುರಾಣವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿದ್ದರು. ದೇವೋತ್ತಮರಾದ ವ್ಯಾಸಮಹರ್ಷಿಗಳಿಂದ ನಾನು ಕೇಳಿದ್ದನ್ನು ನಿಮಗೆಲ್ಲರಿಗೂ ಉಪದೇಶಿಸಿದ್ದೇನೆ. ನೀವು ಧಾರ್ಮಿಕರಿಗೆ ಇದನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಬೇಕು. ಸರ್ವಜ್ಞರೂ, ಪರಾಶರ ಸುತರೂ, ಶಾಂತರೂ ನಾರಾಯಣಸ್ವರೂಪರೂ ಆದ ವೇದವ್ಯಾಸಮಹರ್ಷಿಗಳಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಜಗಜ್ಜನ್ಮಾದಿ ಕಾರಣನಾದ, ದೇವೋತ್ತಮ, ಕೂರ್ಮರೂಪಿಯಾದ ಶ್ರೀ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಧೀರ್ಘದಂಡ ನಮಸ್ಕಾರಗಳು.

*-ಗ್ರಂಥ ಸಮಾಪ್ತಿ-*

ಸರ್ವಂ ಶ್ರೀ ವಾಸುದೇವಾರ್ಪಣಮಸ್ತು

ಓಂ ಶಾಂತಿ ಶಾಂತಿ ಶಾಂತಿಃ